

צורי מעם השם עושה שמים וארץ

סֵפֶר

תּוֹרַת הַזֹּהַר

הַזֹּהַר הַמְּתַרְגֵּם בְּלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ

הַמְּנַקֵּד

עַל הַמִּשָּׁה הַמְּשִׁי תּוֹרָה

מִהַתְנַא הָאֱלֹקִי רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאִי זִיע"א

פְּרָשְׁת בַּשְּׁלַח

תְּרַגּוּם קַל וְנִחְמָד לְמַעַן יִרְוֶיךָ חֵלּוּמֵךְ בּוֹ

יוצא לאור על ידי "מפעל הזהר העולמי"

בעיה"ק בית שמש תובב"א

אלול תש"ע לפ"ק

הוצאת:

שע"י "חברה מזכי הרבים העולמי" מפעל עולמי להצלת הדת

מיסודו של הגה"צ רבי שלום יהודה גראס
כ"ק מרן אדמו"ר מהאלמין שליט"א

MIFAL HAZOHAR HOILUMI
C/O CHEVREH MAZAKEI HARABIM HOILUMI
Under The Supervision Of Rabbi Sholom Yehuda Gross
The Head Of The Rabbinical Court Of Holmin

מצוה גדולה לזכות את הרבים

ולפרסם ספרי הזוהר היומי

בבתי כנסיות, בבתי מדרשות, בשמחות,

לכל החברים וידידים, ולכל אחד ואחד מישראל,

לקרב הגאולה שלימה בב"א

וכל המזכה את הרבים זוכה לבנים צדיקים

לעילוי נשמת

מרת הינדע לאה, מנחם מוניש וחנה בר"ב יצחק אהרון
הרב צבי יצחק, נטע מאיר, מלכה דבורה בר"ב גבריאל הכהן

לקנות הספרים במחיר מסובסד:

אצל חנות הספרים של ר' פנחס ראובן הי"ו

ברחוב השומר 74 בני ברק

או אצל "מפעל הזוהר העולמי"

רחוב נחל לכיש 24/8 רמת בית שמש ארץ ישראל

טל: 054-843-6784 / פקס: 02-995-1300

Cong. Of Holmin, Nachal Lachish 24/8

Ramat Beth Shemesh 99093, Israel

Tel: 054-843-6784 / fax: 02-995-1300

hazohar.com@gmail.com

פְּרִישַׁת בְּשִׁלַּח

וַיְהִי בְּשִׁלַּח פְּרַעַה אֶת הָעָם וְלֹא נָחַם אֱלֹהִים דְּרֹדֶי
 אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְגו'. רַבִּי שְׂמַעוֹן פְּתַח, (חֲבִקוּק ב)
 תְּפִלָּה לְחֲבִקוּק הַנְּבִיא עַל שְׂגִינּוֹת. פְּסוּק זֶה קָשָׁה,
 וַיֵּשׁ לְהַסְתַּכֵּל בּוֹ מַה שְׁוֹנָה תְּפִלָּה לְחֲבִקוּק הַנְּבִיא
 יוֹתֵר מִכָּל שְׂאָר נְבִיאֵי הָעוֹלָם שְׁלֹא כָּתוּב בָּהֶם
 תְּפִלָּה לַיִּשְׁעֵיהֶם הַנְּבִיא, אוֹ לַיִּרְמְיָה, אוֹ לַיְחִזְקִאל,
 אוֹ לְהוֹשִׁעַ, אוֹ לְשְׂאָר נְבִיאֵי הָעוֹלָם?

אֱלֹהֵי בְּרַךְ שְׂגִינּוֹ, אֱלֹהֵי שְׂמַע זְכָה בְּעוֹלָם הַיּוֹה מַה שְׁלֹא
 זְכָה נְבִיא אַחֵר, פְּרַט לְמִשְׁתָּה. [וְעַם כָּל זֶה לֹא רָצָה
 לְחַמְדִּית אֶת רַבּוֹנָן] בַּאֲרֵא מַה פְּתוּב, (מַלְכוּת ב-ד) וַיְהִי
 הַיּוֹם וַיַּעֲבֹר אֱלֹהֵי שְׂמַע אֶל שְׂוִנִים וְשָׁם אִשָּׁה גְדוּלָּה.
 מַה זֶה אִשָּׁה גְדוּלָּה? אֱלֹהֵי גְדוּלָּה בְּמַעֲשֵׂיהָ, שְׁכָּל
 בְּנֵי (תְּדוּר) תְּבִית מִשְׁתַּבְּחִים בָּהּ, וְהִיא עֶקֶר תְּבִית.
 וּמַשּׁוּם שְׁכַבְעָלָה לֹא הָיָה מְצוּי בְּתִית לְהִיּוֹת עֶקֶר,
 לֹא נִזְכָּר הוּא, אֱלֹהֵי הִיא.

וְעוֹד, וְשָׁם אִשָּׁה גְדוּלָּה - גְדוּלָּה עַל כָּל שְׂאָר
 נְשׂוֹת הָעוֹלָם. שְׁתַּרְי שְׂאָר נְשׂוֹת הָעוֹלָם,

בְּשֵׂרֵי אֵת אִוְרָה בְּבֵית, מְצַטְעָרוֹת בּוּ וְדוֹחֶקוֹת
 אֹתוֹ, וְכָל שֶׁכֶן לְהוֹצִיא עֲלָיו מָמוֹן, וְהִיא שְׂמֻחָה
 בְּאִוְרָה וְלְהוֹצִיא עֲלָיו מָמוֹן, כָּל שֶׁכֶן בִּיּוֹן שְׂרָאָתָה
 אֵת אֱלִישֶׁעַ, שְׂמֻחָה בּוּ מְאֹד. וְעַל כֵּן הַשֵּׁבַח שֶׁל
 הַכֹּל הוּא שֶׁל הָאִשָּׁה, שְׂחֵרֵי הָאִוְרָה שֶׁל הַבַּיִת הוּא
 שֶׁל הָאִשָּׁה, וְלִכְּן כְּתוּב וְשֵׁם אִשָּׁה גְדוּלָה, גְדוּלָה
 עַל שְׂאֵר הַנְּשִׁים. וְהֵאמֵר אֵל אִשָּׁה הִנֵּה נָא יִדְעֵתִי
 כִּי אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא. בְּמָה יִדְעָה? אֵלָּא הֵרִי
 פְּרִשׁוּתָה הַחֲבֵרִים, שְׂפָדִין לָבֵן שְׂמָה לוֹ בְּמִשְׁתּוֹ, וְלֹא
 רָאָתָה בּוּ קָרִי מְעוּלָם, וְלֹא עָבַר זְבוּב עַל שְׂלֻחָנוֹ.
 הַדְּבָרִים הַלְלוּ קְנָשִׁים. אִם תֵּאמֵר שְׂלֵא רָאָתָה בּוּ
 קָרִי, הֵרִי רַבִּים הֵם בְּנֵי אָדָם כְּאֵלָּה
 בְּעוּלָם. מָה תִּשְׁנִי כָּאֵן? וְאִם תֵּאמֵר שְׂלֵא עָבַר
 זְבוּב עַל שְׂלֻחָנוֹ, לְמָה כְּתוּב הִנֵּה נָא יִדְעֵתִי? וְכִי
 הִיא יִדְעָה וְלֹא אַחֲרָ? וְהֵרִי כָּל אֵלוֹ שְׂרָאוֹהוּ אוֹכֵל
 בְּשֻׁלְחָנוֹ הֵיוּ יוֹדְעִים!

אֵלָּא יָפָה אָמְרָה, אֲבָל הִנֵּה נָא יִדְעֵתִי - הִיא
 יִדְעָה וְלֹא אַחֲרָ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא תִּקְנָה אֵת

מִמַּטְתּוֹ בַּשָּׁעָה שֶׁשָּׁכַב בְּלִילָה וּבַשָּׁעָה שֶׁקָּם בַּבֶּקֶר.
 וְזֶה שֶׁאָמְרוּ שְׁסָדִין לָבֵן שָׁמָּה לוֹ בְּמַטְתּוֹ, כִּף הָיָה,
 וּבָזֶה הִיא יְדָעָה. שְׁדָרְדָּר הָעוֹלָם, כִּיּוֹן שֶׁעוֹמֵד אָדָם
 בְּמַטְתּוֹ, מֵעֵלָה הַסָּדִין שֶׁיֵּשֶׁן בּוֹ רֵיחַ מְגוּלָּה. וְזֶה,
 בַּשָּׁעָה שֶׁלְקָחָהּ אוֹתוֹ סָדִין מְמַטְתּוֹ, הָיָה מֵעֵלָה
 רֵיחוֹת כְּרִיחוֹת גַּן עֵדֶן. אָמְרָה, אֱלוֹלֵי שְׁקָדוֹשׁ הוּא
 וּקְדוּשַׁת אֲדוֹנוֹ עָלָיו, לֹא הָיָה מֵעֵלָה כְּזֶה רֵיחַ
 קָדוֹשׁ.

מִשּׁוֹם כִּף צָרִיף לְפָרֵשׁ מִן הַבַּיִת, כִּי לֹא נִזְחָר
 אָדָם כָּל כִּף בַּבַּיִת. אֲבָל אָמְרָה, נַעֲשֶׂה נָא
 עֲלֵיִת קִיר קַמְנָה וְנָשִׂים לוֹ שֵׁם מִטָּה וְשִׁלְחָן וְכֶסֶף
 וּמְנוּרָה. אַרְבָּעָה אֵלֶּה לָמָּה? אֵלֶּה מִשּׁוֹם שֶׁהֵם
 תְּקוּנָה שֶׁל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרְאוֹת עֲלֵיִת קִיר, וְכִף
 נִקְרְאוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב וַיִּסַּב חֻזְקִיהָ פָּנָיו אֶל תְּקִירָה.
 מִטָּה וְשִׁלְחָן וְכֶסֶף וּמְנוּרָה, הֵם אֵינָם כְּמוֹ תְּקוּנָה
 הַשְּׂמוּשָׁה, שֶׁחֲרֵי צָרִיף בַּתְּחִלָּה כֶּסֶף, וְאַחַר
 כִּף שִׁלְחָן, אַחַר כִּף מְנוּרָה, אַחַר כִּף מִטָּה. לָמָּה

הַקְדִּימָה מְטָה? מִשּׁוֹם שֶׁהִיא חֲכִיבָה עָלָיו יוֹתֵר
מֵהַכֹּל, וּמִקְדִּים אָדָם מֵה שֶׁחֲכִיב עָלָיו.

וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֵא שָׁמָּה. וַיְהִי הַיּוֹם, אִיזוֹהוּ יוֹם זֶה?
אֵלֶּא כִּמוֹ שֶׁבְּאַרוּחַ. וּבֵא רְאֵה, אוֹתוֹ יוֹם,
יוֹם טוֹב שֶׁל רֵאשׁ הַשָּׁנָה הַזֶּה, שֶׁבּוֹ נִפְקְדוּ עֲקָרוֹת
הָעוֹלָם וְנִפְקְדִים בּוֹ בְּנֵי הָעוֹלָם, קָרָא לַשּׁוֹנְמִית
וְאָמַר, הִנֵּה חֲרָדַת אֵלֵינוּ אֵת כָּל הַחֲרָדָה הַזֹּאת.
מִשּׁוֹם כִּף הַצִּטְעָרְתִּי לְעֵינַי הַיּוֹם הַזֶּה בְּדִינֵי הָעוֹלָם,
שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא דֵּן בַּיּוֹם הַזֶּה ^(דף מד ע"ב) אֵת הָעוֹלָם.
וּמִשּׁוֹם שֶׁנִּפְרָדְתִּי לְבַד בְּמָקוֹם זֶה, הַצִּטְרָכְתִּי
לְהִסְתַּכֵּל בְּרִגְזוֹ שֶׁל הָעוֹלָם.

וְמָה לַעֲשׂוֹת לָךְ תֵּישׁ לְדַבֵּר לָךְ אֵל הַמֶּלֶךְ אוֹ אֵל
שֶׁר הַצָּבָא, וְכִי דָבַר זֶה לְשֵׁם מָה הָאִשָּׁה
צְרִיבָה, שֶׁחֲרִי אִינָה יוֹצֵאת וְלֹא הוֹלֶכֶת וְלֹא
נִכְנָסֶת לְהִיכַל הַמֶּלֶךְ? אֵלֶּא יוֹם זֶה הִיָּה גּוֹרֵם,
שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם יוֹשְׁבִים (עוֹמְדִים) בְּדִין, וּבֵאוֹתוֹ יוֹם
נִקְרָא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מֶלֶךְ. הַמֶּלֶךְ הַמְשַׁפֵּט.

אמר לה, אם את צריכה בשבילך אצל המלך
העליון על המעשים שפנידיך?

ותאמר בתוך עמי אנכי ישבת. מה אמרה? אלא
בשעה (בזמן) שחדין תלוי בעולם, שלא
יפרד אדם לבדו, ולא יהיה רשום למעלה ולא
יפירו אותו לבדו, שחרי בזמן [אחר] שחדין תלוי
בעולם, אותם שרשומים ונודעים לבדם - אף על
גב שהם צדיקים, הם נתפסים בראשונה. ועל כך
לא צריך לאדם להפרד מן העם לעולם, שבכל
זמן רחמי הקדוש ברוך הוא על העם כלם כאחד.
[ואין צריך האדם לפרש מן העם לעולם] ולכן אמרה בתוך עמי
אנכי ישבת, ולא רוצה להפרד מהם, כמו
שעשיתי עד היום הזה.

ויאמר גיחזי אבל בן אינן לה וגו'. אמר לה
אלישע, חרי ודאי שהשעה עומדת,
שחרי היום גורם. ויאמר למועד הזה פעת חיה את
חבקות בן. ופתר האשה ותלך בן למועד הזה פעת
חיה אשר דבר אליה אלישע. למועד ודאי. אחר

בְּךָ מֵת. מָה הַטַּעַם מֵת? אֵלֶּא מִשּׁוּם שְׁנֵיתָן לָהּ וְלֹא לְבַעֲלָהּ. וְנִקְשָׁר מִמָּקוֹם שֶׁל נִקְבָּה. וּמִי שְׁמַתְקִישׁר בְּנִקְבָּה, הַמּוֹת מְזַמֵּן לְפָנָיו. מִנֵּיִן לָנוּ שְׁלָה הוּא נֵתָן? שְׁכָתוֹב אֶת חֲבֻקָת בֵּן.

בֹּא רֵאֵה, בְּאֲבָרָהֶם פָּתוּב (בראשית יח) שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ, וְלֹא אֵלֶיָּהּ. אֵלֶיךָ וְדֹאֵי, בְּךָ נִקְשָׁר, וְלֹא בְּנִקְבָּה. מִי שְׁבֹא מִצַּד הַנִּקְבָּה, הַמּוֹת מִקְדִּים לְרַגְלָיו. וְתַעַל וְתִשְׁכַּבְהוּ עַל מִטַּת אִישׁ הָאֱלֹהִים, מִשּׁוּם שֵׁשׁ רָאִתָּה קִרְשָׁה עֲלֵיוֹנָה מֵהַכֹּל.

וַיֹּאמֶר לָהּ הַשְּׁלוֹם לְךָ הַשְּׁלוֹם לְאִישׁךָ הַשְּׁלוֹם לְיָלְדָה. מִכָּאֵן שְׁהִיא עֶקֶר הַבַּיִת, וְלֹא עוֹד, אֵלֶּא שְׁהִיא הִלְכָה אַחֲרָיו, וְלֹא בַעֲלָהּ. וַיִּגַּשׁ גִּיחֲזִי לְהַדְרָפָה, הָרִי פִרְשׁוֹתָ.

וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים הַרְפָּה לָהּ. מֵה שׁוֹנָה כָּאֵן שְׁאָמַר אִישׁ הָאֱלֹהִים, וּכְשֶׁתִּיָּה בָּעִיר אֵלִישָׁע? אֵלֶּא כָּאֵן וְדֹאֵי אִישׁ הָאֱלֹהִים, שְׁכָאֵן (הוּא) מִקּוֹמוֹ וְלֹא בָּעִיר, וְלֹא בְּשַׁעַה שְׁהִיוּ בְּנֵי הַנְּבִיאִים לְפָנָיו.

וְה' הָעֲלִים מִמֶּנִּי וְגו', כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שם יט) וְה'
הַמְטִיר עַל סֶדֶם וְעַל עֲמֻדָה, זֶה בֵּית דִּין שֶׁל
מַטָּה. וְלֹא הַגִּיד לִי, מָה הַטַּעַם לֹא יָדַע אֱלֹהִים?
אֵלֶּא אֲמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמָה אֲנִי אֶהְרַג אֶת
זֶה? אִם אֲמַר לוֹ - לֹא יָמוּת, כִּי הַמִּתְנַה שָׁלוֹ הֵינִי.
וְדַאי שְׂיֵשׁ לוֹ לָמוּת, שְׁחֵרֵי נֶאֱמַר, שְׁכַתוֹב אֶת
חֻבֵּקֶת בּוֹ, וּמִמְקוֹם הַנִּקְבָּה גוֹרֵם מוֹת, וְלִכֵּן לֹא
אֲמַר לוֹ.

וַיֹּאמֶר לְגִיחֹזֵי חֲנַר מְתַנְיָךְ וְקַח מִשְׁעֲנֹתַי בְּיָדְךָ
וְלֶךְ. וְחֵרֵי פִרְשׁוּתָה שְׁהַסְתַּלַּק הַיָּנֹס מִמֶּנּוּ.
חֵי ה' וְחֵי נַפְשְׁךָ אִם אֶעֱזָבְךָ, לָמָּה? כִּינּוֹן שְׁנֵי חֲזוֹי
תָּוָה הוֹלֵךְ. אֵלֶּא שְׁהֵינִי יָדְעָה אֶת דְּרָכֵי אוֹתוֹ וְיִחֲזוֹי
הַרְשָׁע, שְׁאִינוֹ כְּדַאי שְׂיִמְצֵא נֶס עַל יָדוֹ.

וַיִּשָּׂם פִּי עַל פִּי וְעֵינָיו עַל עֵינָיו וְגו', לָמָּה? אֵלֶּא
שְׂאֵלֵישָׁע הַשְּׂנִיחַ וְיָדַע שְׁמִקוֹם [שְׁהֵאֲשָׁה הוּא] זֶה
הוּא שְׁגָרָם, שְׁנִקְשָׁר בּוֹ כָּעֵת. וַיִּשָּׂם פִּי עַל פִּי
וְעֵינָיו עַל עֵינָיו, לְקַשֵּׁר אוֹתוֹ לְמִקוֹם אַחַר עֲלִיזוֹן,
הַמְקוֹם שֶׁנִּמְצְאוּ בּוֹ חַיִּים.

וְלֹא יִכַּל לַעֲקֹר אֹתוֹ מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְשַׁר בּוֹ בַּתְּחִלָּה,
 אֲלֵא עוֹרֵר רוּחַ אַחַת מִלְּמַעְלָה, וְנִקְשַׁר
 בְּמָקוֹם זֶה וְהָשִׁיב לוֹ אֶת נַפְשׁוֹ, שָׂאֵם לֹא כָּה, לֹא
 הָיָה עוֹמֵד לְעוֹלָמִים. וַיִּזְוֶר הַנַּעַר עַד שֶׁבַע פְּעָמִים,
 וְלֹא עָלָה יוֹתֵר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יָמֵי שָׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם
 שִׁבְעִים שָׁנָה.

וְזֶה הוּא חֲבֻק הַנְּבִיא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֵת חֲבֻקַת
 בֶּן. אִם כָּה, הָיָה צָרִיף לְהִיּוֹת חֲבוּק, לָמָּה
 פְּעָמִים - חֲבֻקוֹק? אֲלֵא אַחֵר ^(דף מה ע"א) שֶׁל אָמוֹ, וְאַחֵר
 שֶׁל אֱלִישָׁע שֶׁהִתְחַבַּק עִמּוֹ. דָּבָר אַחֵר, שְׁנֵי חֲבוּקִים
 הָיוּ בּוֹ, בֵּין לְצַד זֶה בֵּין לְצַד זֶה. חֲבוּק אַחֵר, אֹתוֹ
 מְקוֹם שֶׁהָיָה תְּלוּי בּוֹ בַּתְּחִלָּה. חֲבוּר אַחֵר, שֶׁהָיָה
 אֹתוֹ לְדַרְגוֹת יוֹתֵר עֲלִיוֹנוֹת, וְלִבְנֵי חֲבֻקוֹק-שְׁנַיִם.

תְּפִלָּה לְחֲבֻק הַנְּבִיא (חֲבֻקוֹק ג) - אֵיזוֹ תְּפִלָּה?
 אֲלֵא זֶהוּ מְקוֹם שֶׁהָיָה קָשׁוּר בּוֹ בַּתְּחִלָּה,
 וְזֶהוּ תְּפִלָּה שֶׁל יָד. עַל שְׁנֵינּוֹת - שְׁאוֹתוֹ יוֹם
 שֶׁנִּקְשַׁר בּוֹ, הָיוּ תְּלוּיִים שְׁנֵינּוֹת הָעוֹלָם לְפָנַי

הַקְּרוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּגְבוּרָה הִיְתָה שׁוֹלֵטָה, וְלָכֵן
נִקְשְׁרָה בּוֹ תִּפְלָה זֶה (בְּיוֹ תִּתְפַּלֵּה).

דָּבָר אַחֵר תִּפְלָה לְחַבְּקוֹק הַנְּבִיא - תִּפְלָה
לְחַבְּקוֹק, מִשּׁוּם חַבְּקוֹק שֶׁהוּא עֲשֵׂה
בְּשִׁבְלוֹ. ה' שָׁמַעְתִּי שְׁמִיעֵךְ יִרְאֵתִי וְגו', בֵּא רְאֵה,
בְּשִׁמְתֵּעוֹרְרֵת עָלָיו רוּחַ נְבוּאָה עַל מְקוֹם זֶה שֶׁהוּא
תִּפְלָה, הָיָה בָּא וְהָיָה פּוֹחַד וּמִזְדַּעְזֵעַ. מִשָּׁל
אוֹמְרִים, מִי שֶׁנִּשְׁדָּךְ מִכָּלֵב, מִקּוֹלוֹ הוּא מִזְדַּעְזֵעַ.

ה' פִּעֵלְךָ בְּקָרֵב שָׁנִים חַיִּיתוּ, מִי זֶה פִּעֵלְךָ? אֵלֶּה
עָלָיו אָמַר, שֶׁהוּא פִּעַל שָׁלוֹ. בְּקָרֵב שָׁנִים
חַיִּיתוּ, יֵתֵן לוֹ חַיִּים לְפִעֵלְךָ זֶה בְּקָרֵב שָׁנִים עֲלִיּוֹנוֹת.
דָּבָר אַחֵר חַיִּיתוּ - שָׁלֵא יָמוֹת כְּמוֹ שֶׁבִּתְחִלָּה.

עַל שְׁגִינּוֹת, מַה זֶה עַל שְׁגִינּוֹת? עַל שְׁגִיאוֹת הָיָה
צָרִיךְ (לְכַתֵּב), כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תְּחִלִּים יט) שְׁגִיאוֹת מִי
יָבִין. אֵלֶּה [הַכֵּל הוּא. אֶכֶל] שְׁגִינּוֹת, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שֵׁם ז)
שְׁגִיּוֹן לְדוֹד. מִיָּנִי תִשְׁכַּחֹת הָיוּ לְפָנַי הַנְּבִיאִים
לְהִשְׁרוֹת עֲלֵיהֶם רוּחַ נְבוּאָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוּאֵל-א
) וּפְגַעְתָּ חֶבֶל נְבִיאִים יִרְדִּים מִתְּכֶמֶה וְלִפְנֵיהֶם גִּבֹּל

וְתָרַף וְגו', וְכִתּוּב וְעַתָּה קָחוּ לִי מִנִּינִן וְגו'. וְכָל שְׂכֵן
חֲבִיבִיךָ שֶׁהֶצְטַרְךָ לוֹ יוֹתֵר מִכָּלֶם, לְנַחַת הָרוּחַ,
וּלְבִשָׁם אֶת אוֹתוֹ מְקוּם, לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו רוּחַ
נְבוּאָה. וְכֵן כָּמוֹ כָּךְ כָּל הַנְּבִיאִים, פָּרַט לְמַעֲשֵׂה
שְׁעָלָה עַל כָּל שְׂאֵר נְבִיאֵי הָעוֹלָם. אֲשֶׁרֵי חֶלְקוֹ!

בֵּיא רֵאָה, כְּשִׁינְאוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְצָרִים, רוּחָם הִיָּתָה
שְׂבוּרָה בְּתוֹכָם, וְהָיוּ שׁוֹמְעִים אוֹתָם תִּשְׁכַּחוּת
וְלֹא יְכוּלִים לְשַׁמַּח. וּבְשָׁעָה שְׂכָל הָאוּכְלוּסִין
וְהַמְרַכְּבוֹת יֵצְאוּ עִם הַשְּׂכִינָה, כָּלֶם הִרְיִמוּ שִׁירִים
וְתִשְׁכַּחוּת לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְעוֹרֵר הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא אֶת רוּחָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְהָיוּ שׁוֹמְעִים אֶת
אוֹתָם תִּשְׁכַּחוּת, וְעִמְדָה רוּחָם בְּתוֹכָם שֶׁלֹּא פָּרְחוּ.

כְּשִׁינְאוֹ עוֹזֵב עֲבוּדָה, אִזּוֹ יוֹדֵעַ אֶת שְׂבָרוֹן
הַעֲצָמוֹת וְשְׂבָרוֹן הָרוּחַ. כָּךְ יִשְׂרָאֵל,
כְּשִׁינְאוֹ מִמְצָרִים, אִזּוֹ טָעַמוּ טַעַם הַמּוֹת, וְהַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא רִפָּא אוֹתָם, שְׁכַתּוּב (שְׂמוֹת יג) וַח' הַלֵּךְ
לְפָנֵיהֶם יוֹמָם וְגו'. וְכָל הַדְּרָכִים הָיוּ מַעֲלוֹת רֵיחוֹת
שֶׁל רְפוּאָה, וְנִכְנְסִים לְגוֹפָם וּמִתְרַפְּאִים, וְקוֹל

הַתְּשֻׁבָּה שֶׁהָיוּ שׁוֹמְעִים, הָיוּ שְׂמֵחִים וְנָחִים
בְּרוּחָם.

וּפְרָעָה וְכָל אוֹתָם הָאוֹכְלוּסִים שָׁלוּ הָיוּ הוֹלְכִים
אַחֲרֵיהֶם לְלוֹת אוֹתָם עַד שִׁיָּצְאוּ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם, וְכָל כָּל אוֹתָם גְּדוֹלִים שָׂרִים הַמְּמַנִּים
עֲלֵיהֶם וְעַל שְׂאֵר הָעַמִּים, לוֹו אֶת הַשְּׂכִינָה וְאֶת
יִשְׂרָאֵל כֻּלָּם, עַד שֶׁחָנּוּ בְּאִיתָם בְּקִצֵּה הַמַּדְבָּר. זֶהוּ
שְׂכַתוֹב וַיְהִי בְּשִׁלַּח פְּרָעָה אֶת הָעָם וְגו', כִּי קָרוֹב
הוּא. כִּי קָרוֹב הוּא, אוֹתָהּ שְׂבוּעָה שְׁנַשְׁבַּע
אֲבִימֶלֶךְ לְאֲבוֹת עַל אוֹתוֹ מִזֶּכֶר שֶׁעָשׂוּ הַפְּלִשְׁתִּים
לְאֲבוֹת, שְׂכַתוֹב (בְּרֵאשִׁית כ"א) בְּחֶסֶד אֲשֶׁר עָשִׂיתִי עִמָּךְ
תַּעֲשֶׂה עִמָּדִי וְעַם הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָרְתָה בָּהּ.

וַיְהִי בְּשִׁלַּח פְּרָעָה אֶת הָעָם. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה?
וַיִּקְם פְּרָעָה לִילָה הוּא וְכָל עַבְדָּיו. בֵּא רְאֵה,
הַנִּקְמָה הָעֲלִיזָה שֶׁעָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּמִצְרַיִם, שְׁלֵשָׁה סוּגֵי מוֹת הָיוּ: אֶחָד שֶׁעָשׂוּ
הַכּוֹרִים בְּמִצְרַיִם, שֶׁחָרְגוּ כָּל אוֹתָם שְׁנַמְצְאוּ.
וְאֶחָד שֶׁחָרַג הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּחִצּוֹת הַלֵּילָה.

ואחד בַּשָּׂרָא פִּרְעָה אֶת הַמּוֹת בְּבֵיתוֹ בְּבָנָיו
 וּבַעֲבָדָיו, קָם וַיִּזְרוּ אֶת עֲצָמוֹ, וְהָרַג שָׂרִים וּמוֹשְׁלִים
 וְכָל מִי שִׁיעֵץ לוֹ לְסַרְבֵּ לָעַם, עַד שֶׁהַתּוֹרָה מְעִידָה
 עָלָיו שֶׁהוּא קָם בַּלַּיְלָה מִמָּשׁ, כְּמוֹ [שֶׁתִּקְרֹא בְּרוּךְ הוּא
 בְּחַצוֹת] שֶׁהַלַּיְלָה תָּרַג בְּכוֹרוֹת וְעָשָׂה נִקְמוֹת, כִּי קָם
 פִּרְעָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהָרַג וְעָשָׂה נִקְמוֹת בְּשָׂרָיו
 וּמוֹשְׁלָיו וַאֲמַרְכְּלִיו וּבְכָל אוֹתָם גְּדוֹלִים. (דף מה ע"ב) זְהוּ
 שְׂפָתוֹב (שְׁמוֹת יב) וַיִּקָּם פִּרְעָה לַיְלָה [לַיְלָה מִמָּשׁ], שְׂקָם
 לְהָרַג וּלְהַשְׁמִיד.

דָּרַךְ הַכֶּלֶב, בְּשֹׁמְכִים אוֹתוֹ בְּאֶבֶן, הוּא כָּא וְנוֹשֵׁף
 אֶת חֲבֵרוֹ. כִּי פִּרְעָה, אַחֲרַי הוּא תִּהְיֶה הוֹלֵךְ
 בְּשׂוֹקִים, וְתִּהְיֶה מִכְרִיז וְאוֹמֵר: קוֹמּוּ צְאוּ מִתּוֹךְ
 עַמִּי, אַתֶּם תְּרַגְּתֶם לְכָל בְּנֵי הָעִיר, אַתֶּם תְּרַגְּתֶם
 הַשָּׂרִים וְהַמוֹשְׁלִים וְכָל בְּנֵי בֵּיתִי. זְהוּ שְׂפָתוֹב
 וַיִּקְרָא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן לַיְלָה. כִּיִּזְוֹן שְׂפִידְכֶם תִּהְיֶה
 הַכֶּל - וּבִרְכָתֶם גַּם אֹתִי, שְׂלֵא תִתְרַגְּנוּ אוֹתִי. אַחֲרַי
 כִּי הוּא בְּעֲצָמוֹ לְוַה אוֹתָם וְהוֹצִיא אוֹתָם מִהָאֶרֶץ.
 זְהוּ שְׂפָתוֹב וַיְהִי בְּשִׁלַּח פִּרְעָה אֶת הָעָם וְגו'.

וַיִּסַּב אֱלֹהִים אֶת הָעַם דָּרָךְ הַמְדַבֵּר יַם סוּף, לְתַקֵּן
 דָּרָךְ לְמִקּוּמָהּ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִה שׁוֹנָה
 בְּשִׁהְיוֹ יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם, שְׁפָתוֹב (שם ה) שְׁלַח אֶת
 עַמִּי, (שם ט) כִּי אִם מֵאֵן אֶתְּחָ לְשַׁלַּח אֶת עַמִּי, (שם
 ה) בְּנֵי בְכָרֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְאֹתוֹ זְמַן לֹא הָיוּ מְהוּלִים
 וְלֹא נִקְשְׁרוּ בּוֹ כְּרֵאוֹי, וְכֹאן, שְׁהָיוּ מְהוּלִים וְעָשׂוּ
 פֶסַח וְנִקְשְׁרוּ בּוֹ, קָרָא לָהֶם אֶת הָעַם?

אֵלֶּא מִשׁוּם עֵרַב רַב שֶׁנִּדְבְּקוּ בָהֶם וְהִתְעַרְבוּ
 עִמָּהֶם, קָרָא לָהֶם אֶת הָעַם סֶתֶם, כְּמוֹ
 שֶׁנֶּאֱמַר (שם לג) וַיִּגַּף ה' אֶת הָעַם עַל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת
 הָעֵגֶל. וַיִּקְהַל הָעַם עַל אַחֲרָיו. וַיֵּרָא הָעַם כִּי בָשַׁשׁ
 מִשָּׁה. וְכֵן כָּלָם.

רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים מֵאוֹשָׁא לְלוּד,
 וְהָיָה עִמָּהֶם יוֹסֵי הַסּוֹחֵר עִם גְּמָלִים קְשׁוּרִים
 וּמִשָּׂאוֹת עַל כֶּתֶפֵיהֶם. עַד שֶׁהָיוּ הוֹלְכִים, מָצָא
 יוֹסֵי הַסּוֹחֵר אִשָּׁה אַחַת מִשָּׂאֵר הָעַמִּים שֶׁלְקַטָּה
 יָרְקוֹת בַּשָּׂדֶה. נִשְׁמַט מֵהֶם וְהִחְזִיק בָּהּ וּבָא עִלְיָהּ.
 תָּמָחוּ רַבִּי יִצְחָק וְרַבִּי יְהוּדָה. אָמְרוּ, נָשׁוּב מִתְדַרְדֵּר

הוּוּ, שְׁתַּרְי הַקְּרוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רָצָה לְהִרְאוֹת לָנוּ
 וְשָׁלָא נְתַחְבֵּר עִמּוֹ. שָׁבוּ מִתְּהַרְרָה, בְּדָקוּ אֲחֵרִיו,
 וּמִצְאוּ שְׁתָּיָה בֵּין שָׁל בֵּת אֵל נִכְרָ, וְאָבִיו זָרַע פָּסוּל
 הָיָה. אָמְרוּ: בְּרוּךְ הַרְחֵמָן שְׁתַּצִּילָנוּ.

פְּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר, (תהלים לו) אֵל תִּתְחַר
 בְּמִרְעִים. מִי הֵם הַמִּרְעִים, שָׁלָא כְּתוּב
 חֲטָאִים אִו רְשָׁעִים? אֵלָא מִרְעִים, שְׁמִרְעִים לְעַצְמָם
 וּלְאוֹתָם שְׁמִתְחַבְּרִים עִמָּם. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר,
 מִרְעִים - הַרְחֵק עַצְמְךָ מִמִּרְעִים, שָׁלָא תִּהְיוּ רֵעִים
 וְחַבְּרִים בְּאַחֵר, שָׁלָא יִרְעוּ לְךָ מַעֲשָׂיו וְתִתְפַּס
 בְּחֲטָאִיו.

בֵּיא רֵאָה, אֵלוּלֵי הָיוּ אוֹתָם עָרַב רַב שְׁתַּתְחַבְּרוּ
 עִם יִשְׂרָאֵל, לֹא נַעֲשֶׂה הָיָה אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה, וְלֹא
 מִתּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל כָּל אוֹתָם שְׁמִתּוֹ, וְלֹא גָרַם לְיִשְׂרָאֵל
 מִה שְׁגָרַם. וּבֵיא רֵאָה, אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה וְאוֹתוֹ חֲטָא
 מִמָּשׁ גָּרַם לְגִלוֹת יִשְׂרָאֵל.

שְׁשִׁנְיָנוּ, רָצָה הַקְּרוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׁיִמְצְאוּ יִשְׂרָאֵל
 בְּאוֹתָהּ שְׁעָה כְּמוֹ מְלָאכִים עֲלִיוֹנִים

וְלַעֲשׂוֹת אוֹתָם חוֹרִין מִהַכֹּל, בְּנֵי חֲרוֹת מִמּוֹת,
וְלִהְיוֹת בְּנֵי חוֹרִין מִשְׁעֶבֶד שֶׁל שְׂאֵר הָעַמִּים, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת ל"ב) חֲרוֹת עַל הַלְּחַת. אֵל תִּקְרֵי חֲרוֹת
אֵלֶּא חֲרוֹת.

בִּיּוֹן שֶׁנַּעֲשָׂה אוֹתוֹ מִעֲשָׂה - גְּרָמוֹ הַכֹּל. גְּרָמוֹ
מּוֹת, גְּרָמוֹ שְׁעֶבֶד מִלְּכֵיּוֹת, גְּרָמוֹ שֶׁנִּשְׁכְּרוּ
אוֹתָם לוֹחֹת רֵאשׁוֹנִים, גְּרָמוֹ שְׁמֵתוֹ מִיִּשְׂרָאֵל כַּמָּה
אֵלָפִים מֵהֶם. וְכֹל זֶה מִשׁוּם הַהֲתַחֲכְרוֹת שֶׁל אוֹתָם
עָרַב רַב שֶׁהֲתַחֲכְרוּ בָהֶם.

אִתּוֹ כָּאֵן בְּגִלְגָּלָם לֹא נִקְרְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְלֹא
יִשְׂרָאֵל, וְלֹא עַמִּי, אֵלֶּא הָעַם סֶתֶם. וְאִם
הֵאֱמַר, וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? כְּשֶׁהָיוּ עוֹלָם
מִמְצָרִים וְלֹא הֲתַחֲכְרוּ עִמָּם אוֹתָם עָרַב רַב, קָרָא
לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. בִּיּוֹן שֶׁהֲתַחֲכְרוּ עִמָּם, שְׁכַתּוֹב
וְגַם עָרַב רַב עָלָה עִמָּם, קָרָא לָהֶם הָעַם.

רַבִּי יוֹסִי הִקְשָׁה וְאָמַר, כְּתוּב כִּי אֲשֶׁר רָאִיתֶם אֶת
מְצָרִים הַיּוֹם לֹא תוֹסִיפוּ לְרֹאוֹתָם עוֹד עַד
עוֹלָם. אִם כֵּן, כָּל יוֹם הָיוּ רוֹאִים אֶת אוֹתוֹ עָרַב

רב? אמר רבי יהודה, ערב רב כְּתוּב, וְלֹא מְצָרִים,
שְׁהָרִי כִּמְה שְׁאָר עַמִּים הָיוּ דָרִים בְּמְצָרִים, וְלֹא
עוֹד, אֲלֵא שְׁכָלָם נִמּוּלוּ, וְכִיּוֹן שְׁנִמּוּלוּ, יוֹתֵר לֹא
נִקְרְאוּ מְצָרִים.

וְעַל פִּי מֹשֶׁה קִבְּלוּ אוֹתָם, וְהִינּוּ מֵה (דף מו ע"א) שְׁאָמַר
הַכְּתוּב לָךְ יָד כִּי שַׁחַת עִמָּךְ סָרוּ מֵהָר מִן
הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוִּיתָם. צִוִּיתָם כְּתוּב. וְחֲמִשִּׁים עָלוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מְצָרִים - אֶחָד מִחֲמִשָּׁה הָיוּ. וְרַבִּי
יוֹסִי אוֹמֵר, חֲמִשָּׁה מִיִּשְׂרָאֵל, וְאֶחָד מֵהֶם. רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר, וְחֲמִשִּׁים - אֶחָד מִחֲמִשִּׁים.

אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, מִשּׁוּם שְׁאוֹתוֹ יוֹבֵל הֵעֲלָה
אוֹתָם בְּמְצָרִים, מִשּׁוּם כֶּךָ וְחֲמִשִּׁים עָלוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מְצָרִים, וְאִם לֹא - לֹא עָלוּ,
וְלִכֵּן הִתְעַכְּבוּ חֲמִשִּׁים יוֹם לְקַבֵּל תּוֹרָה. וּמֵאוֹתוֹ
מְקוֹם יוֹצֵאת תּוֹרָה וְנִתְּנָה, וְעַל זֶה וְחֲמִשִּׁים חָסֵר,
שְׁכַבְנָלָל זֶה עָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מְצָרִים.

וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצֵמוֹת יוֹסֵף וְגו'. לָמָּה הֵעֲלָה
עֲצֵמוֹתָיו? אֲלֵא מִשּׁוּם שְׁהָיָה רֹאשׁ לְדַת

לגלות, ולא עוד, אלא שהוא סימן הנאלה הנה
לו, והשביע את ישראל על זה. והו שכתוב כי
השביע השביע את בני ישראל, והרי נתבאר.

אשרי חלקו של משה, שישראל היו עוסקים
לבקש ממון מן המצרים, ומשה הנה
עסוק בשבועת יוסף. ויש אומרים שהארון הנה
בגילום, והעלה אותו בשם הקדוש. ועוד אמר
משה: יוסף, הניע זמן גאלת ישראל. ואמר: עלה
שור. ועלה. ויש שאומרים שהיה בין מלכי מצרים,
ומשם העלה (אותו). ויש אומרים, כדי שלא יעשו
אותו עבודה זרה שמו אותו בגילום, ושרח בת
אשר הראתה למשה.

וה' הלך לפניהם יומם. רבי יוסי פתח, (תהלים כב)
למנצח על אילת השחר מזמור לדוד. כמה
חביבה התורה לפני הקדוש ברוך הוא, שכל מי
שמשתדל בתורה, אהוב הוא למעלה ואהוב הוא
למטה, הקדוש ברוך הוא מקשיב לדבריו, ולא

עוֹזֵב אוֹתוֹ בְּעוֹלָם הָיָה, וְלֹא עוֹזֵב אוֹתוֹ לְעוֹלָם
הַבֵּא.

וּבַתּוֹרָה צָרִיךְ לַעֲסֹק בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה, שְׂפָתוֹב (וְהוֹשֵׁעַ
*) וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה. וּבַתּוֹב (יִרְמִיָה ל"ג)
אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה וְגו'. מִיֵּלֵא בַּיּוֹם, אֲבָל
לְמָה בַּלַּיְלָה? בְּדִי שְׂיִהְיֶה מְצוּי אֶל הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ
שָׁלֵם. כְּמוֹ שְׂאִיֵן יוֹם בְּלֵי לַיְלָה, וְאִינּוֹ שָׁלֵם אֶלֵּא
זֶה עִם זֶה, כִּי צָרִיךְ בַּתּוֹרָה לְהַמְצִיא עִם הָאָדָם יוֹם
וְלַיְלָה, לְהִיּוֹת שְׂלֵמוֹת לְאָדָם יוֹמָם וְלַיְלָה.

וְחֵרִי נֹאמֵר שְׂעַקֵר הַלַּיְלָה מִחֲצוֹת וְאֵילָה, וְאֵף עַל
גַּב שְׂמִחֲצִית הָרֵאשׁוֹנָה בְּכֻלָּל הַלַּיְלָה הַיּוֹם,
אֲבָל בְּחֲצוֹת הַלַּיְלָה נִכְנָם הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְגַן
עֵדֶן לְהַשְׁתַּעֲשֵׁעַ עִם הַצְּדִיקִים, וְאִזְ צָרִיךְ לְאָדָם
לְקוֹם וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה.

וְחֵרִי נֹאמֵר שְׂהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְכֻלָּ הַצְּדִיקִים
שְׂבִנּוּ עֵדֶן, בְּלֵם מִקְשִׁיבִים לְקוֹלוֹ. זֶהוּ
שְׂפָתוֹב (שִׁיר ח) הַיּוֹשֵׁב בְּגַנְיִם חֲבָרִים מִקְשִׁיבִים
לְקוֹלֵךְ הַשְּׂמִיעֵנִי. וְחֵרִי פִרְשׁוּהָ, הַיּוֹשֵׁב בְּגַנְיִם -

זו כְּנִסְתֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמִשְׁבַּחַת אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 בְּשִׁבְחַת הַתּוֹרָה בְּלִילָה. אֲשֶׁרִי חֶלְקוֹ שֶׁל מִי
 שְׁמִשְׁתַּתֵּף עִמָּה לְשִׁבְחַת אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 בְּשִׁבְחַת הַתּוֹרָה.

וּבְשִׁבְחַת הַבְּקָרָה, כְּנִסְתֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָה וּמִשְׁתַּעֲשַׁע
 בָּהּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּמוֹשִׁיט לָהּ
 שִׂרְבִיט שֶׁל חֶסֶד, וְלֹא רַק עָלֶיהָ לְבַדָּה, אֲלֵא עָלֶיהָ
 וְעַל אֵלוֹ שְׁמִשְׁתַּתְּפִים עִמָּה, וְהִרִי נֹאמֵר שְׁכַתוֹב
 (תהלים מב) יוֹמָם יִצְוֶה ה' חֶסֶדּוֹ וּבְלִילָהּ וְגו'. וְעַל זֶה
 נִקְרְאת אֵילַת הַשַּׁחַר.

וְאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּשַׁעַת שְׁרוּצָה לְהַאִיר הַבְּקָרָה,
 נִחְשָׁד, וְהַאִוֵּר נִתְּיָה קוֹדֵר, וְקִדְרוֹת
 נִמְצְאוּ. אִזּוּ מִתְּחִבֶּרֶת אִשָּׁה בְּבַעֲלָהּ, שְׁשִׁנִּינוּ, אִשָּׁה
 מִסְּפָרַת עִם בַּעֲלָהּ לְדַבֵּר עִמּוֹ וְנִכְנָסֶת לְהִיכָלוֹ.

אַחֲרַי כִּדְ בְּשִׁבְחַת הַשְּׁמַיִם לְהַכְּנִס, מֵאִיר וּבָא
 הַלִּילָה, וְנוֹטֵל אוֹתוֹ. אִזּוּ כָּל הַשְּׁעָרִים
 סְתוּמִים, וְחִמּוּרִים נוֹעְרִים, וּכְלָבִים נוֹבְחִים.
 בְּשִׁבְחַת הַלִּילָה מִתְּחִיל הַמְּלֶכֶד [לְקָרָא] לְקוֹם

והגבירה לומר, ובא המלך ומקיש על שער
ההיכל, ואומר פתחי לי אחותי רעייתי וגו'. ואז
משתעשע בנשמות הצדיקים.

אשרי חלקו של אותו שמתעורר באותו זמן
בדברי תורה. ולכן כל אותם בני היכל
הגבירה, כלם צריכים לקום באותו זמן לשבח את
המלך, וכלם משבחים לפניו. והשבח שעולה
מהעולם הזה, זה שהוא רחוק, [ויור] זה נחת רוח
לקדוש-ברוך-הוא מהכל.

בשם תליך הלילה ובא הבקר (ומתשיב) והתקדר,
אז המלך והגבירה בסוד בחדוה,
ונותן לה מתנות ולכל בני היכלה. אשרי חלקו
של מי שהוא במנין.

וה' הליך לפניהם יומם - תקדוש ברוך הוא ובית
דינו. (דף מו ע"ב) אמר רבי יצחק, הינו ששנינו,
שכינה נוסעת באבות. הליך לפניהם יומם - זה
אברהם. בעמוד ענן - זה יצחק. לנחתם תדרך -

זֶה יַעֲקֹב, שְׁכֵתוֹב בּוֹ (בראשית לב) וַיַּעֲקֹב הָלַךְ לְדֶרֶכוֹ.
וְלִילָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם - זֶה דָּוִד הַמֶּלֶךְ.

וְכֻלָּם מְרַכְּבָה עַל־יוֹנָה קְדוֹשָׁה לְלָכֶת עִם יִשְׂרָאֵל
בְּשִׁלְמוֹת הַכֹּל, כִּי שְׁהֲאֵבוֹת יִרְאוּ אֶת
גְּאֻלָּתָם, שְׁכֵתוֹב וְאֲנָכִי אֲעֲלֶךְ גַּם עָלֶיהָ, עִם
הַמְרַכְּבָה. וְכֵתוֹב זֶה ה' הָלַךְ וְגו' לְלָכֶת יוֹמָם וְלִילָה.
וְכִי לָמָּה הָיוּ הַזֹּלְכִים יוֹמָם וְלִילָה? יִלְכוּ בַּיּוֹם, וְלֹא
יִלְכוּ בַּלַּיְלָה כְּאֲנָשִׁים שְׁבוֹרְחִים, כִּיּוֹן שְׁהַקְדוֹשׁ
כָּרוֹךְ הוּא שָׁמַר אוֹתָם, לָמָּה הִלְכוּ בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה?
אֵלֶּא כִּי לְהַמְצִיא בָהֶם שְׁלֵמוֹת הַכֹּל, שְׂאִין
שְׁלֵמוֹת אֵלֶּא יוֹם וְלִילָה.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, כֶּךָ בְּאַרְנוֹ, זֶה ה' הָלַךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם
בְּעַמּוּד עָנָן - זֶה אֲבָרְהָם. וְלִילָה בְּעַמּוּד אֵשׁ
- זֶה יִצְחָק. וְאִם כֶּךָ, אֵיפֹה יַעֲקֹב? אֵלֶּא שְׁנֵאמַר
כְּדָבוֹר הָרֵאשׁוֹן, וְשֵׁם הַתְּחִיל, כִּמּוֹ שְׁכֵתוֹב זֶה.

וְלִילָה בְּעַמּוּד אֵשׁ, הָיָה מְאִיר בְּצַד זֶה וּבְזֶה, כִּי
שְׁהַמְצִירִים יִרְדְּפוּ אַחֲרֵיהֶם, שִׁיתְכַּפֵּד שֵׁם
הַקְדוֹשׁ כָּרוֹךְ הוּא בְּמַרְכָּבוֹתָיו וּפְרָשָׁיו. כִּי לְלָכֶת

יוֹמָם וְלַיְלָה, אִם־פָּקְלִיָּה הַמְּאִירָה, וְשֵׁלֵא מְאִירָה.
 וְעוֹד, בְּדִי לְהַטְעוֹת אֶת הַמְּצַרִּים, שֵׁיִאמְרוּ מְקַרָּה
 הוּא, שְׁכַתוֹב (ישעיה יט) נוֹאֲלוּ שָׂרֵי צוּעָן, וְכַתוֹב (שם
 מד) יִמְשִׁיב חֲכָמִים אַחֲזֹר, וְעַל כֵּן הָלְכוּ בַּיּוֹם
 וּבַלַּיְלָה.

רַבִּי אֲבָא אָמַר, אֲשֶׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהִקְדוּשׁ
 בְּרוּךְ הוּא הוֹצִיא אוֹתָם מִמְּצַרִּים לְהִיּוֹת
 חֶלְקוֹ וְנִחַלְתּוֹ. וּבֵא רְאֵה, בְּצַד הַיּוֹבֵל נִמְצְאָה
 חֵרוֹת לְיִשְׂרָאֵל, וְכֵן לְעֵתִיד לָבֵא, שְׁכַתוֹב (ישעיה כז)
 וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתְקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וְגו'.

וּמִשּׁוֹם אוֹתוֹ יוֹבֵל עֲלִיּוֹן, הִתְעַכְּבוּ חַמְשִׁים יוֹם
 לְקַבֵּל הַתּוֹרָה וְלִקְרַב לְחַר סִינַי. וְכִיּוֹן
 שֶׁהָלְכוּ בַּיּוֹם, הָלְכוּ בַּלַּיְלָה, לְהִיּוֹת הַכֹּל יוֹם אֶחָד
 בֵּין יוֹם וְלַיְלָה, וְלֹא נִמְצְאָה הַפְּרָדָה.

וְלֹא עוֹד, אֵלֶּא שֶׁכָּלֶם הָלְכוּ בְּמִנוּחָה לְרָצוֹן
 נִפְשָׁם, בַּיּוֹם שֶׁקָּבְלוּ הַתּוֹרָה, הָיוּ חַמְשִׁים
 יָמִים שְׁלֹמִים, יָמִים וְלַיְלוֹת כְּרֵאוּי, שֵׁאִין יוֹם בְּלִי
 לַיְלָה, וְאִין לַיְלָה בְּלִי יוֹם, וְלַיְלָה וַיּוֹם נִקְרָא יוֹם

אָחֵר. וְכִיּוֹן שֶׁהֲלָכוּ חֲמִשִּׁים יָמִים שְׁלָמִים, אָז שָׂרוּ
עֲלֵיהֶם אוֹתָם חֲמִשִּׁים יָמֵי הַיּוֹבֵל, וּמֵצֵד שֶׁל הַיּוֹבֵל
(בִּינָה) נִתְּנָה לָהֶם תּוֹרָה, וְלָכֵן הֲלָכוּ יוֹמָם וְלַיְלָה.

וְאָמַר רַבִּי אֲבָא, פְּתוּב וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּבְחֵין
עֵינָיו, לָמָּה? הֲרֵי בְּאַרְנוּ, שְׁמִי שְׂאוּהֵב
רְשָׁעִים, כֶּף הוּא. וּבֵא רְאֵה, בְּיִצְחָק נִבְלָל הַלַּיְלָה,
וְלַיְלָה לֹא בָהִיר, וְעַל זֶה וַתִּבְחֵין עֵינָיו, וַחֲבַל אָחֵר.

רַבִּי יִצְחָק פָּתַח וְאָמַר, וַיִּגַּד לְמַלְךְ מִצְרַיִם כִּי בָּרַח
הָעָם. וַיִּגַּד - מִי אָמַר לוֹ? אֵלֶּא כֶּף פְּרִשׁוּתָהּ.
אֲבָל חֲכָמָיו וּמַבְשָׁפָיו הִתְכַּנְּסוּ אֵלָיו וַהוֹדִיעוּהוּ כִּי
בָּרַח הָעָם. וְלָמָּה אָמְרוּ אֵת זֶה? אֵלֶּא רָאוּ בַּחֲכָמָה
שֶׁלָּהֶם שִׁחִיו הוֹלְכִים יוֹמָם וְלַיְלָל, אָמְרוּ וַדַּאי שֶׁהֵם
בּוֹרְחִים. וְלֹא עוֹד, אֵלֶּא שָׂרְאוּ שְׂאִינָם הוֹלְכִים
בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב וַיֵּשְׁבוּ וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי פִי
הַחִירָת.

וַיִּבְחַח שֵׁשׁ מֵאוֹת וָגו'. שֵׁשׁ מֵאוֹת לָמָּה? אָמַר רַבִּי
יוֹסִי, כְּנֶגֶד הַמְּנִין שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב כְּשֵׁשׁ
מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי. בְּחֹר - כְּנֶגֶד הַגְּבָרִים שֶׁהֵם

הַעֲקֹר שָׁל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְכֹל רֶכֶב מִצָּרִים - שָׂאֵר
הַמְּרֻכָּבוֹת, שֵׁהֶם טַפְּלִים לְאַחֲזָרִים (לְאַחֲזָרִים), כְּנֶגֶד
הַטָּף, שְׂפָתוֹב לְבַד מִטָּף. וְהַכֹּל עָשָׂה בַּעֲצַת
מִכְשָׁפָיו וְחֻכָּמָיו. וְשָׁלֹשׁ עַל כֵּלָו - הַכֹּל בְּחֻכְמָה,
כְּנֶגֶד דְּרָגוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת שְׁנַיִם וְאַחַד. רַבִּי יִצְחָק
אָמַר, בְּתַרְנוּמוֹ - וּמְזֻרְזִין. שְׁחִיו זְרִיזִים בְּכֹל.

וַיִּקַּח שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בְּחֹר. רַבִּי תַּיִיא אָמַר,
בְּתוֹב יִפְקֹד ה' עַל צָבָא הַמָּרוֹם בְּמָרוֹם
וְעַל מַלְכֵי הָאָדָמָה עַל הָאָדָמָה. בְּזִמְנֵי שְׂחַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן שְׁלֵטוֹן לְגִדּוּלֵי הָעַמִּים לְמַעְלָה,
נוֹתֵן לָהֶם לָעַם שְׁלָהֶם לְמַטָּה. וּבְשָׁעָה שְׂמוּרִיד
אוֹתָם מִדְּרָגָתָם שְׁלֵמַעְלָה, מוֹרִיד אֶת הָעַם לְמַטָּה.
וַיִּקַּח שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בְּחֹר - הֲרִי הַמְּמַנָּה שְׁלָהֶם,
וּפְרָשׁוּהָ, שְׂחַנְהִיג אֶת מְרֻכָּבוֹת שָׂאֵר הָעַמִּים, וְכֹלָם
נָפְלוּ בְּמַחְנֶה סִיסְרָא אַחַר כָּן, וְהִינּוּ בְּחֹר (וְאַחַר כָּן)

וְכֹל רֶכֶב מִצָּרִים.

בְּתוֹב (שִׁיד א) לְסִסְתֵי בְּרֻכְבֵי פְרַעָה דְּמִיתִיךְ רַעֲיָתִי.
כֹּא רֵאָה, בְּדִגְמַת סוּסָה נִקְבָּה נִרְאָתָה

לְסוּסִים שֶׁל פְּרָעָה, וּפְרָשׁוּתָהּ. אֵלֶּא לְסִסְתִּי בְּרִכְבֵּי
 פְּרָעָה - (דף מז ע"א) בֵּא רֵאָה, בְּשַׁעָה שֶׁפְּרָעָה הָיָה רוֹדֵף
 אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל, מָה עָשָׂה? נָטַל סוּסוֹת נְקֻבוֹת, וְכִפַּת
 אוֹתָן בְּמִרְכָּבוֹתָיו בַּתְּחִלָּה, וְאֵת הַסּוּסִים הַזּוֹכְרִים
 כְּפַת מֵאַחֲרָה, וְהָיוּ הַזּוֹכְרִים מִתְּחִמָּמִים בְּנִגְד
 הַנְּקֻבוֹת, וְהַנְּקֻבוֹת מְסֻרְבוֹת, וּמְהָרוּ לְרוּץ. בִּיּוֹן
 שְׁקָרֵב (וּכְאֲשֶׁר חֲדָבִיק) אֵל יִשְׂרָאֵל, נָטַל אֶת הַנְּקֻבוֹת
 וְשָׂם אוֹתָם לְאַחֲרָה, וְהַסּוּסִים הַזּוֹכְרִים לְפָנִים, כִּדְרֵי
 לְהִרְעֵ לְיִשְׂרָאֵל וְלַעֲרוֹךְ בָּהֶם קָרֵב.

כְּמוֹ זֶה, וְה' הִלֵּךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם, וְאַחֲרַי כָּף חֲזָרָה
 הַשְּׂכִינָה לְאַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל, שְׂכַתוֹב וַיִּסַּע
 מִלְּאֵךְ הָאֱלֹהִים וְגו' . מִשּׁוּם כָּף דְּמִיתוּדָה רַעֲיָתִי.

וּפְסוּקַי זֶה הָרִי פְּרָשׁוּתוֹ, שֶׁהַקָּרִיב אֶת כָּל חֵילוֹתָיו
 וּמִרְכָּבוֹתָיו לְעֲרוֹךְ קָרֵב. וְעוֹד וּפְרָעָה
 הַקָּרִיב, רַבִּי יוֹסִי אָמַר, הָרִי נִתְּבָאֵר שֶׁהַקָּרִיב אוֹתָם
 לְתַשׁוּבָה. וּפְרָעָה הַקָּרִיב.

כְּתוּב (ישעיה כו) ה' בָּצַר בְּקִדּוּךְ צָקוֹן לַחַשׁ וְגו' .
 בָּצַר בְּקִדּוּךְ - לֹא פוֹקְדִים יִשְׂרָאֵל אֶת

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּשַׁעַת מְנוּחָה, אֵלֵּא בְּשַׁעַת
שְׂמֵצִיקִים לָהֶם, וְאִזּוּ בְּכֹל פּוֹקְדִים אוֹתוֹ. צָקוֹן לַחַשׁ
- וּבְכֹל מִתְּפַלְלִים בְּתַפְלוֹת וּבְבִקְשׁוֹת, וּמְרִיקִים
לְפָנָיו תַּפְלוֹת. אֵימָתִי? מוֹסְרָךְ לָמוֹ. בְּשַׁעַת שְׂפוֹקְד
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרַצוֹנְעָתוֹ, וְאִזּוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא עוֹמֵד עֲלֵיהֶם בְּרַחֲמִים, וְאוֹתוֹ תְּקוּל שְׁלָהֶם
נוֹחַ לְפָנָיו בְּדִי לְהַפְרַע מִשׁוֹנְאֵיהֶם, וּמִתְמַלֵּא
עֲלֵיהֶם בְּרַחֲמִים.

כְּמוֹ שֶׁפִּרְשָׁנוּ, מִשָּׁל לְיוֹנָה עִם הַיָּם וְכוּ', כִּי
יִשְׂרָאֵל הָיוּ קְרִבִים לַיָּם, וְהָיוּ רֹאִים אֶת
הַיָּם לִפְנֵיהֶם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר וְנִלְיוּ עוֹלָיִם לְמַעְלָה, הָיוּ
פּוֹחָדִים. וְקָפוּ עֵינֵיהֶם וְרָאוּ אֶת פְּרַעַה וּמְרַכְבוֹתָיו,
וְאֲבָנִים, חֲצִים וּבְלִיסְטְרָאוֹת, וְאִזּוּ וַיִּירָאוּ מְאֹד. מָה
עָשׂוּ? וַיִּצְעֲקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מִי גֵרַם אֶת זֶה שֶׁקָּרְבוּ
יִשְׂרָאֵל לְאֲבֵיהֶם שָׁל מַעְלָה? פְּרַעַה. זֶהוּ שְׂפָתוֹב
וּפְרַעַה הַקְרִיב, וְתָרִי זֶה נִתְּבָאָר.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אֵל תִּירָאוּ הַתִּינָצְבוּ וְרָאוּ
אֶת יְשׁוּעַת ה'. אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, אֲשֶׁרִי

חֲלָקֶם שָׁל יִשְׂרָאֵל, שְׁחֲרֵי רוּעָה כְּמוֹ מֹשֶׁה הַלֵּךְ
 בְּתוֹכָם. כְּתוּב (שם סג) וַיִּזְכֹּר יָמֵי עוֹלָם מֹשֶׁה עִמּוֹ.
 וַיִּזְכֹּר יָמֵי עוֹלָם - זֶה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. מֹשֶׁה עִמּוֹ
 - [מִכָּאן לְמִדְנָן] שְׁמֹשֶׁה הָיָה שָׁקוּל כְּכֹל יִשְׂרָאֵל. וְלִמְדָנוּ
 מִזֶּה כִּי רוּעָה הָעָם הוּא מִמֶּשׁ הָעָם כְּלוּ. אִם הוּא
 זוֹכָה - כָּל הָעָם זוֹכִים, וְאִם אֵינּוּ זוֹכָה - כָּל הָעָם
 לֹא זוֹכִים וְנִעְנָשִׁים בְּגִלְלוֹ, וְחֲרֵי פִרְשׁוּתָּהּ.

הַתִּיַצְבוּ וּרְאוּ - אֵינּוּ לָכֶם לְעֶרְךָ קָרֵב, שְׁחֲרֵי
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יְעֶרְךָ קָרֵב
 בְּשִׁבְלֵיכֶם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר ה' יִלְחֶם לָכֶם וְאַתֶּם
 תִּחַרְיִשׁוּן. בֹּא רְאֵה, בָּאוּתוֹ לִיְלֹה בֵּינֵם הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא אֶת הַפְּמִלְיָא שָׁלוֹ וְדָן אֶת דֵּינֵי יִשְׂרָאֵל,
 וְאֶלְמֵלָא שְׁחֲקִידִימוּ הָאֲבוֹת עַל יִשְׂרָאֵל, לֹא הָיוּ
 נִצְוִלִים מִן תְּדִין. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, זְכוּת יַעֲקֹב
 הִגְבִּיחַ עַל יִשְׂרָאֵל, זֶהוּ שְׁכַתְּוֹב (תהלים קכד) לוֹלֵי ה'
 שְׁחֵיחַ לָנוּ יֹאמַר נָא יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל סָבֵא.

ה' יִלְחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תִּחַרְיִשׁוּן. רַבִּי אַבְנָא פָּתַח,
 אִם תִּשְׁיֵב מִשְׁכַּת רַגְלֶךָ עֲשׂוֹת תִּפְצֹךָ (ישעיה נח)

ביום קדשי. אשריהם ישראל שתקדוש ברוך הוא
 התרצה בהם להדבק בהם מכל שאר עמי העולם,
 ומתוך אהבתם קרב אותם אליו, ונתן להם תורה,
 ונתן להם שבת שהיא קדש מכל שאר הימים,
 ומנוחה מהכל, וחדוה של הכל, ושקולה שבת
 בנגד כל התורה, ומי ששומר שבת כאלו שומר
 את כל התורה.

וקראת לשבת ענג - ענוג של הכל, ענוג הנפש
 והגוף, ענוג לעליונים ולתחתונים.
 וקראת לשבת, מה זה וקראת? שיומין אותה, כמו
 שנאמר (ויקרא כג) מקראי קדש, כלומר מומנים, כמו
 מי שמומין אורח לביתו. ועל זה וקראת לשבת
 ענג, שיומין אותה כמו שמומנים אורח, בשלחן
 מתקן ובבית מתקן פראוי במאכל ובמשתה
 פראוי יותר על שאר הימים. וקראת לשבת ענג -
 מבעוד יום. לקדוש ה' מכבוד - זה יום הכפורים,
 שנים שהם אחד. וכברתו מעשות (דף מז ע"ב) דרכיך -
 כמו שבארנו.

ממצוא חפצך ודבר דבר, וְהָרִי נִתְּבָאֵר, מִשּׁוֹם
שְׂאוֹתוֹ דָּבָר עוֹלָה וּמְעוֹרָר דְּבוֹר שָׁל חֵל
לְמַעַלָּה. מִי שְׂמוֹמִין אֹרֶת, צָרִיךְ לְהִשְׁתַּדֵּל בּוֹ וְלֹא
בְּאַחֵר.

בֹּא רֵאָה, אֹתוֹ הַדְּבוֹר שִׁיּוֹצֵא מִפִּי הָאָדָם, עוֹלָה
וּמְעוֹרָר הַתְּעוֹרְרוֹת עֲלִיּוֹנָה, אִם לְטוֹב אִם
לְרָע. וּמִי שִׁיּוֹשֵׁב בְּעֵנֵי שַׁבָּת, אָסוּר לוֹ לְעוֹרָר דְּבוֹר
שָׁל חֵל, שְׁתֵּרִי הוּא פּוֹנֵם פּוֹנֵם בַּיּוֹם הַקָּדוֹשׁ. מִי
שִׁיּוֹשֵׁב בְּהַלּוּלַת הַמְּלָךְ, לֹא רְאוּי שִׁיעֹזֵב אֶת הַמְּלָךְ
וַיִּתְּעֶם בְּאַחֵר.

וּבְכָל יוֹם צָרִיךְ לְהִרְאוֹת מַעֲשֵׂה וּלְעוֹרָר
הַתְּעוֹרְרוֹת מִמֶּה שֶׁצָּרִיךְ, וּבְשַׁבָּת בְּדִבְרֵי
שְׂמִים וּבְקִדְשֵׁי הַיּוֹם צָרִיךְ לְהִתְעוֹרָר, וְלֹא בְּדָבָר
אַחֵר.

בֹּא רֵאָה, כָּאֵן בְּשִׁקְרָב פִּרְעָה לְעֹרֵךְ קָרָב עִם
יִשְׂרָאֵל, בְּאוֹתוֹ זְמַן לֹא רָצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא שִׁיעוֹרְרוֹ יִשְׂרָאֵל הַתְּעוֹרְרוֹת לְמַטָּה כָּלֵל,
שְׁתֵּרִי הַתְּעוֹרְרוֹת הֵיא לְמַעַלָּה, שְׁתֵּרִי הָאֲבוֹת

הַקְּדִימוּ הַתְּעוֹרְרוּת וְזאת לְמַעַלָּה, וְזִכּוֹתֶם עוֹמְדֵת
 לְפָנָיו, [וְעוֹרְרוּ הַתְּעוֹרְרוּת זו] וְלֹא רָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 שְׂיִשְׁרָאֵל יִתְּעוֹרְרוּ לְמַטָּה כָּלֵל. [שְׁחַרְי בְּמָקוֹם שֶׁל מַעַלָּה הִנֵּה]
 זֶהוּ שְׂפָתוֹב ה' יִלְחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תִּתְחַרְשׁוּן. וַדַּאי
 תִּתְחַרְשׁוּן וְלֹא תִתְעוֹרְרוּ דָבָר, שְׁלֹא צָרִיךְ לָכֶם. וְכֵאֵן
 נִכְלָל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ בְּאוֹתֵיזוֹת רְשׁוּמוֹת, וְחַרְי
 הַתְּעוֹרְרוּ בּוֹ הַחֲבָרִים.

רַבִּי יוֹסִי וְרַבִּי יְהוּדָה הָיוּ הוֹלְכִים בְּדֶרֶךְ. אָמַר רַבִּי
 יוֹסִי לְרַבִּי יְהוּדָה, וַדַּאי שְׁנִינּוּ, ה' בְּכֹל מָקוֹם
 זֶה רַחֲמִים, וְאִם עַל גַּב שְׁעוֹרֵךְ קָרַב וְעוֹשֶׂה דִין,
 אוֹתוֹ דִין הוּא בְּאַהֲבָתוֹ. וְכֵן רְאִינוּ, שְׂפָתוֹב ה'
 יִלְחֶם לָכֶם, וְלֹא נִרְאָה בְּאוֹתוֹ דִין רַחֲמִים כָּלֵל,
 שְׁחַרְי כְּתוּב לֹא נִשְׁאַר בָּהֶם עַד אַחֵר.

אָמַר לוֹ, דָּבָר זֶה שָׁמַעְתִּי מִרַבִּי שְׁמַעוֹן שְׂאֵמֶר,
 שְׂאֵפְלוֹ כֵּאֵן הָיָה חֲדָיִן בְּרַחֲמִים, שְׁחַרְי כְּפֶסֶה
 עֲלֵיהֶם וּמִתּוֹ, וְאַחֵר כֵּן הוֹצִיא אוֹתָם הַיָּם,
 וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רָצָה בְּכַבּוּדָם וְנִקְבְּרוּ בְּאֶרֶץ,
 וְלֹא רָצָתָה הָאֶרֶץ לְקַבֵּל אוֹתָם, עַד שֶׁהוֹשִׁיט לָהּ

הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יְמֵינוּ, וְקִבְּלָה אֹתָם. זֶהוּ
שְׂפָתוֹב נְטִיתָ יְמִינְךָ תִּבְלָעֵמוּ אָרְיָן, וְלֶכֶן [הִיָּה] זֶה
הַדִּין בְּרַחֲמִים הִיָּה.

וְלֶכֶן לֹא רָצָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂיַעֲזְרוּ יִשְׂרָאֵל
דְּבַר בְּעוֹלָם, שְׂאֵם יַעֲזְרוּ יִשְׂרָאֵל דְּבַר, לֹא
יַעֲזְרוּ אֶת שֵׁם הַרְחָמִים, וְלֹא יַעֲשֶׂה דִין בְּרַחֲמִים.
זֶהוּ שְׂפָתוֹב ה' יִלְחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תִּתְרַשׁוּן, שְׂלֹא
תַעֲזְרוּ דְבַר. שְׂתֵרִי שֵׁם הַרְחָמִים צְרִיךְ לְעוֹרֵר
עֲלֵיהֶם לַעֲשׂוֹת דִין בְּרַחֲמִים. וְעַל זֶה בִּקֵּשׁ שְׂלֹא
תַעֲשׂוּ פָנִים וְתַעֲזְרוּ דְבַר אַחֵר.

אָמַר לוֹ, וְתֵרִי פָתוֹב (זכריה יד) וַיֵּצֵא ה' וְנִלְחַם בְּגוֹיִם
הֵהָם. אִם כֵּן, זֶה דִין שְׂתֵרִי בְּרַחֲמִים. אָמַר
לוֹ, כֵּן הִיָּה וְדַאי הַדִּין בְּרַחֲמִים, שְׂמֹתָם לֹא נִמְצְאָה
בְּשָׂאֵר מֹות בְּנֵי הָעוֹלָם, אֶלָּא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
חָם עֲלֵיהֶם שְׂלֹא יִהְיוּ כְּמֹות שְׂאֵר בְּנֵי הָעוֹלָם
שְׂתֵרְגוּ אֹתָם, אֶלָּא פְּנִיחַת בְּלֹא צֶעֶר. זֶהוּ דִין
בְּרַחֲמִים.

וּבְכָל מְקוֹם שֶׁשָׁם זֶה הוּא דִּין בְּרַחֲמִים, פָּרַט
 לְמְקוֹם אֶחָד, שְׂפָתוֹב (ישעיה מב) ה' פִּנְבּוֹר
 יֵצֵא וְגו'. וְכִי פִנְבּוֹר וְלֹא גִבּוֹר? אֵלֶּא יִשְׁנָה לְבוֹשׁוֹ
 וְיִלְבַּשׁ לְבוֹשֵׁים אֲחֵרִים. פְּאִישׁ מִלְחָמוֹת, יִשְׁנָה
 מִיָּנֹו.

וְעַם כָּל זֶה, תְּדִין הוּא יָתֵר, אֲבָל יֵשׁ בּוֹ רַחֲמִים,
 כְּפָתוֹב פִּנְבּוֹר, וְלֹא גִבּוֹר. פְּאִישׁ מִלְחָמוֹת,
 וְלֹא אִישׁ מִלְחָמוֹת. שְׂוֹדְאֵי אֵפֶּי עַל גַּב שְׁעוֹשָׁה דִּין,
 חָם עַל מַעֲשָׂיו. וְלִכֵּן ה' יִלְחַם לָכֶם וְאַתֶּם
 תִּתְּחַרְיִשׁוּן. אֲשֶׁרֵי חֲלָקֶם שָׁל יִשְׂרָאֵל שְׁתַּקְדוּשׁ פְּרוּף
 הוּא פָּחַר בָּהֶם לְחֲלָקוֹ וְלִירְשָׁתוֹ, שְׂפָתוֹב (דברים לב)
 כִּי חֲלָק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֲבֵל נִחְלָתוֹ.

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה מַה תִּצְעַק אֵלַי. דְּבַר זֶה
 נִתְּבָאָר בְּסִפְרָא דְצְנִיעוּתָא, וְשָׁם הוּא
 חֲסוּד שָׁלוֹ, וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה. רַבִּי יְהוּדָה פִּתַּח
 וְאָמַר, (יונה א) וַיִּתְּפִלֵּל יוֹנָה אֵל ה' אֱלֹהָיו מִמְּעֵי
 תְּדִנָּה. מַה פְּתוֹב לְמַעְלָה? וַיִּמֵּן ה' דָּג גְּדוֹל. וַיִּמֵּן

- כמו שנאמר (דניאל א) וַיִּמַן לָהֶם הַמֶּלֶךְ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ. אֲשֶׁר מָנָה אֶת מַאֲכָלָכֶם.

אבל פסוק זה כן (דף מח ע"א) צריך להיות: וַיִּמַן ה' אֶת יוֹנָה לְדָג, אֲשֶׁר מָנָה, הוּא שָׁלַח אוֹתוֹ. אֵלָּא וַדַּאי אוֹתוֹ דָּג הָיָה מָנָה לְיוֹנָה לְשִׁמּוֹר אוֹתוֹ מִשְׁאָר דְּגֵי הַיָּם וַיְהִי נִגְזָז בְּתוֹכוֹ. וְכִיּוֹן אֲשֶׁר כָּנִיסוּ לְתוֹכוֹ, רָאָה יוֹנָה בְּמַעְיוֹ רַחֲב שָׁל מְקוֹם הַיָּם (רחב של מקום מעיו) כְּמוֹ הַיָּם הַיָּבֵל גְּדוֹל, וְשָׁנִי עֵינַי אוֹתוֹ דָּג אֲשֶׁר אֵירִים בְּשִׁמְשׁ, וְאֶבֶן טוֹבָה הָיְתָה בְּמַעְיוֹ אֲשֶׁר אֵירָה לוֹ, וְהָיָה רוֹאֵה כָּל מַה אֲשֶׁר בָּיָם וּבְתַהוֹמָיו.

ואם תאמר, אם כן, מה שכתוב קראתי מצרה לי, הרי לא נראה שכל הרוחה תזו היתה לו? אלא ודאי, כיון שהראה לו אותו הדג כל מה שביים ובתהומיו - מת, שלא יכל לשלש ימים לסבל, ואז היתה ליונה מצוקה.

שאמר רבי אלעזר, כיון שראה יונה את כל אותה רוחה, היתה שמת. אמר הקדוש ברוך הוא, ומה תרצה יותר? וכי לזה הכנסתי

אוֹתָךְ פֶּאֵן? מָה עָשָׂה? הֲרַג אֶת אוֹתוֹ דָּג וּמֵת,
 וְכָל שְׂאֵר דְּגֵי הַיָּם הָיוּ סְבִיב אוֹתוֹ דָּג. זֶה נוֹשֵׁךְ
 אוֹתוֹ מֵצַד זֶה, וְזֶה נוֹשֵׁךְ אוֹתוֹ מֵצַד זֶה, וְאִזּוּ רָאָה
 יוֹנָה אֶת עֲצָמוֹ בְּצָרָתוֹ. מִיָּד - וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל ה'.

בַּתְּחִלָּה דָּג, וּבָעֵת דָּגָה, בִּנְאֻמֵּר וְהִדְגָה אֲשֶׁר
 בְּיַד מֵתָה. וְאִזּוּ כָּתוּב קָרָאתִי מֵצָרָה
 לִי, וְלֹא כָּתוּב הָיִיתִי בְּצָרָה אוֹ יִשְׁכַּתִּי בְּצָרָה, אֶלֶּא
 קָרָאתִי, מֵאוֹתָהּ צָרָה שֶׁהֵצִיקוּ לִי דְּגֵי הַיָּם. מִכֶּטֶן
 שָׂאוֹל שְׁוַעֲתִי, שְׁתָּרִי מֵת. וְלֹא כָּתוּב מִכֶּטֶן חִי אוֹ
 מִכֶּטֶן דָּג, אֶלֶּא שְׁתָּיָה וַדַּאי מֵת.

כִּיּוֹן שֶׁהִתְפַּלֵּל הִתְפַּלְתּוּ, קִבַּל אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא, וְהִתְיָה אֶת הַדָּג הַזֶּה, וְהוֹצִיאוֹ לַיַּבְשָׁה
 לְעֵינַי כָּל, שְׁכָתוּב וַיֹּאמֶר ה' לְדָג וַיִּקַּא אֶת יוֹנָה.
 וּכְלָם רָאוּ אֶת מַעֲשֵׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

מָה כָּתוּב? וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל ה' אֵלֵהֶיוּ מִמְּעֵי
 הַדָּגָה, לְמָקוֹם שְׁתָּיָה קָשׁוּר בּוֹ. מִשְׁמַע
 שְׁכָתוּב ה' אֵלֵהֶיוּ, וְלֹא כָּתוּב וַיִּתְפַּלֵּל אֶל ה' וְלֹא

יֹתֵר, אֵלֶּא ה' אֱלֹהֵיו. אַף כָּאֵן, וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה
 מַה תִּצְעַק אֵלַי. אֵלַי דְּוָקָא.

דְּבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּסְעוּ. וַיִּסְעוּ מִלְּהַרְבוֹת
 בְּדָבָרִים. זֶה לֹא זְמַן תְּפִלָּה כְּעַתָּה. וַיִּסְעוּ, וְכִי
 לְאִיזָה מְקוֹם צָוָה אֹתוֹ שְׂיִסְעוּ, שְׁחֵרֵי עַל הַיָּם הֵם
 הָיוּ שְׂרוּיִים? אֵלֶּא חֲזֹר לְמַעְלָה, שְׁכַתוֹב מַה תִּצְעַק
 אֵלַי, שְׁחֵרֵי כֹּלָם בְּמְקוֹם זֶה עוֹמְדִים. וְעַל זֶה וַיִּסְעוּ,
 יִסְעוּ מִזֶּה, שְׁוֹה אֵינֹו הַזְּמַן (אֵלֶּא בְּעִתִּיק פְּלוּי תְּדַבֵּר).

וַאֲתָה הָרַם אֶת מַטְרָךְ וְגו'. הָרַם אֶת מַטְרָךְ, שְׂכּוֹ
 רְשׁוּם הַשָּׁם הַקְּדוֹשׁ. נִטְהָ יָדְךָ בַּצַּד שֶׁל
 הַשָּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְכִיּוֹן שְׁתַּמִּים יִרְאוּ אֶת הַשָּׁם
 הַקְּדוֹשׁ, הֵם יִבְרָחוּ מִמֶּנּוּ וּמִלְּפָנָיו (לְפָנָיו). וְעַל זֶה
 וְנִטְהָ אֶת יָדְךָ, לְצַד אַחֵר, שְׁאֵת הַצַּדִּים הָאֲחֵרִים
 שֶׁל אֹתוֹ הַמַּטָּה תִצְטָרֵךְ אֹתוֹ לְמִים (לְדָבָרִים)
 אֲחֵרִים.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, רְאִיתִי שְׁלִפְעָמִים הַמַּטָּה הַזֶּה
 נִקְרָא מַטָּה הָאֱלֹהִים, וְלִפְעָמִים נִקְרָא מַטָּה
 מֹשֶׁה. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן [שְׁנַיִם הָיוּ, וְכֵן בְּאַרְבֵּי] בְּסִפְרוֹ שֶׁל

רַב הַמְנוּנָא סָבֵא, יָפֵה אָמַר, שְׂכָלָם אַחַד, בֵּין
שְׂתֵאמַר שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, בֵּין שְׂתֵאמַר שֶׁל
מִשָּׁה. וְהַמְּטָה הָיָה, לְעוֹרֵר צַד הַגְּבוּרָה. וְעַל זֶה
וּנְיָטָה אֶת יָדָךְ, יַד שְׂמֵאל, שֶׁהִיא מְצַד הַגְּבוּרָה.

אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, אֲזִי לְאוֹתָם שָׁלֵא רוּזִים וְלֹא
מִסְתַּכְּלִים בַּתּוֹרָה, וְהַתּוֹרָה קוֹרֵאת לְפִנְיָהֶם
בְּכָל יוֹם, (וְלֹא יוֹדְעִים) וְלֹא מְשַׁנְיָחִים. בֵּא רֵאָה, מְצַד
הַגְּבוּרָה מִתְעוֹרְרִים הַמַּיִם בְּעוֹלָם, וַיּוֹצֵאִים מִיָּם,
וּכְעֵת רוּצָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לַיְבֵשׁ אֶת הַמַּיִם,
לָמָּה וּנְיָטָה אֶת יָדָךְ, שֶׁהוּא שְׂמֵאל?

אֲלֵא הָרַם אֶת מַטְבֵּךְ לַיְבֵשׁ אֶת הַמַּיִם, וּנְיָטָה אֶת
יָדָךְ לְהַשִּׁיב אֶת הַמַּיִם, לְעוֹרֵר אֶת צַד
הַגְּבוּרָה וּלְהַשִּׁיב הַמַּיִם עַל הַמְּצַרִּים. וּמִשׁוֹם כֵּךְ
שְׁנֵי דְבָרִים כָּאֵן, שְׂכָתוּב הָרַם אֶת מַטְבֵּךְ, וּנְיָטָה אֶת
יָדָךְ עַל הַיָּם וּבְקַעְהוּ.

וְחֵרִי הַתְּהוּמוֹת הָיוּ? אֲלֵא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
עָשָׂה גַם בְּתוֹךְ גַּם, בְּנִפְאֵמַר קָפְאוּ תְּהוּמוֹת
בְּלֵב יָם. וְהָיוּ הוֹלְכִים בַּיַּבֵּשׁה בְּתוֹךְ הַיָּם. וְהָיוּ

שְׁפָתוֹב וַיִּבְאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבֵּשָׁה. (דף מח)

(ע"ב)

וַיֵּסֶר אֶת אַפְּנוֹ מִרְכַּבְתּוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן פָּתַח, (יהוּקָאֵל
 א) וַאֲרָא הַחַיּוֹת וְהַיָּה אֹפְנוֹ אַחַד בְּאַרְצָא אֲנֵל
 הַחַיּוֹת. פְּסוּקָא זֶה פִּרְשׁוּהוּ וְנִתְפָּאֵר, אֲבָל בַּאֲרָא, הַקְּדוּשָׁא
 בְּרוּךְ הוּא כֹּל מֵרָאָה אֶת שְׁלֵמוֹנוֹ, וְשְׁלֵמוֹנוֹ זֶה לֹא יַעֲבֹר לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.

וַעֲשֵׂה שְׁלֵמוֹן בְּאֵבוֹת. נִטְלָא אֶת אֲבָרְהָם וְהַעֲמִיד
 בּוֹ אֶת הָעוֹלָם, שְׁפָתוֹב (בראשית ב) אֵלֶּה
 תוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָה, וּפִרְשׁוּהָ. נִטְלָא
 אֶת יִצְחָק וְשֵׁתַל בּוֹ אֶת הָעוֹלָם, שֶׁהוּא קָיָם
 לְעוֹלָמִים. זֶהוּ שְׁפָתוֹב וְאֶת בְּרִיתִי אֲקִים אֶת
 יִצְחָק. נִטְלָא אֶת יַעֲקֹב, וְהוֹשִׁיבוֹ לְפָנָיו וְהִשְׁתַּעֲשַׂע
 עִמּוֹ, וְהִתְפָּאֵר בּוֹ. זֶהוּ שְׁפָתוֹב (ישעיה מט) יִשְׂרָאֵל
 אֲשֶׁר בָּרַךְ אֶתְפָּאֵר.

וּבֵא רֵאָה, יַעֲקֹב אָחִיו בְּעֵין הַחַיִּים שְׂאִין בּוֹ מְנוֹת
 לְעוֹלָמִים, שְׁכָל הַחַיִּים גִּתְקֵנוּ בְּאוֹתוֹ הָעֵין,
 וְנוֹתֵן חַיִּים לְכָל אוֹתָם שְׂאֵחוּזִים בּוֹ, וְלִכְּן יַעֲקֹב

לא מת. ומתי מת? בפעם שכתוב (בראשית מט)
 וַיֵּאסֹף רַגְלָיו אֶל הַמַּטָּה. הַמַּטָּה, כמו שפאמר (שיר
 ג) הנה מטתו של שלמה, משום שבמטה זו כתוב
 רגליה ירדות מות, ולכן כתוב וַיֵּאסֹף רַגְלָיו אֶל
 הַמַּטָּה, ואז ויגוע ויאסף אל עמיו. ועשה הקדוש
 ברוך הוא את יעקב לבחיר האבות, והו שכתוב
 (ישעיה מא) יַעֲקֹב אֲשֶׁר בְּחַרְתִּיָּךְ.

בא ראה, כל המחנות שלמעלה וכל אותן
 המרכבות, כלם אחוזים אלה באלה, ודרגות
 בדרגות. אלה עליונים ואלה תחתונים, וחיזות
 הקדש עליהם, וכל האוכלוסים והמחנות, כלם
 נוסעים תחת ידיה. על מאמרה נוסעים ועל
 מאמרה חונים.

וזוהי החיה (העליונה הקדושה) שכל שאר החיות
 אחוזות בה, והשתלשלו (ונתקנו) בשבילה
 כמה חיות לחיות (אלו ירדות ואלו ירדות). ונאחזות
 דרגות בדרגות, וכל העליונים והתחתונים הולכים

וְשָׂטִיִּים בָּיִם. וְהוּא שְׂכָתוּב (תהלים קד) זֶה הַיָּם גָּדוֹל
וְרַחֵב יַדָּיִם שָׁם רָמַשׁ וַאֲיִן מִסְפָּר וְגו'.

וּבְשִׁמְעֵלָה הַיָּם אֶת גְּלִיו, כָּל הָאֲנִיּוֹת עוֹלוֹת
וַיּוֹרְדוֹת, וְנִמְצָא זַעַף, וְרוּחַ קָשָׁה
הוֹלֶכֶת עֲלָיו בְּחֹזֶק, וְדָגֵי הַיָּם מִתְפֹּזְרִים לְכָל צַד,
אֵלֶּה לַמְּזֻרָח וְאֵלֶּה לַמְּעָרָב, אֵלֶּה לַצָּפוֹן וְאֵלֶּה
לַדָּרוֹם. וְכָל אֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם שְׂרוּאִים אֶת הָרִשָּׁם
עֲלֵיהֶם, לֹקְחִים אֹתָם וּבוֹלְעִים אֹתָם בְּמַעְרוֹת
הָעֶפְר.

וְכָל הָאֲנִיּוֹת לֹא נוֹסְעוֹת מִמְּקוֹמָם, וְלֹא עוֹלוֹת
וַיּוֹרְדוֹת, פָּרַט לְאֹתָהּ שְׁעָה שְׁפֵא מִנְהִיג
אֶחָד שֶׁל הַיָּם וַיּוֹצֵא לְהַשְׁלִים רוּחַ שֶׁל זַעַף הַיָּם.
בֵּינָן שְׁוֵה עוֹלָה עַל הַיָּם, שׁוֹכֵךְ מִרְגָּזוֹ, וְנִמְצָאת
מְנוּחָה. וְאִזּוּ כָּל הָאֲנִיּוֹת הוֹלְכוֹת בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל, וְלֹא
סוֹטוֹת לְיָמִין וְלְשִׁמְאֵל. וְהוּא שְׂכָתוּב שָׁם אֲנִיּוֹת
יִחַלְכוּן לְוִיָּתָן זֶה יִצְרָתָה לְשַׁחֵק בּוֹ. זֶה דּוֹקָא. וְכָל
דָּגֵי הַיָּם מִתְכַּנְּסִים לְמְקוֹמָם, וְכָל אֹתָן חַחִיּוֹת

שְׂמִיחֹת עֲלֶיהָ, וְחֵיֹת הַשָּׂדֶה הָעֲלִיֹּנוֹת שְׂמִיחֹת.
 זֶהוּ שְׂפָתוֹב (אויב ב) וְכָל חַיַּת הַשָּׂדֶה יִשְׁחָקוּ שָׂם.

בֹּא רֵאָה, כְּמוֹ שְׂלִמְעָלָה יֵשׁ לְמַטָּה, כְּמוֹ שְׂלִמְטָה
 יֵשׁ בָּיָם. כְּמוֹ שְׂלִמְעָלָה יֵשׁ לְמַעְלָה בָּיָם
 הָעֲלִיֹּן. כְּגוֹן שְׂלִמְעָלָה יֵשׁ לְמַטָּה. כְּגוֹן שְׂלִמְטָה יֵשׁ
 בָּיָם הַתַּחְתּוֹן.

הַגּוֹף שֶׁל אוֹתוֹ הַיָּם, הִרִי הַתְּעוֹרְרָנוּ לְתַחְרִינוּ,
 אֶרֶץ וְרַחֲב, רֵאשׁ וְזוֹרְעוֹת וְשִׁעְרוֹת הַגּוֹף,
 הַכֹּל כְּמוֹ שְׂצָרִיָּה, וְהַכֹּל נִקְרָא בְשֵׁמוֹ. וְכְמוֹ זֶה
 לְמַטָּה לַיָּם שְׂלִמְטָה, כֶּךָ גַּם הָרֵאשׁ שֶׁל הַיָּם
 וְזוֹרְעוֹת הַיָּם וְגוֹף הַיָּם.

כָּתוּב (בראשית מט) זְבוּלָן לְחוֹף יַמִּים יִשְׁכֵּן. וְהִרִי יָם
 אֶחָד הָיָה כְּגוֹרְלוֹ, אֵלֶּא מַה זֶה לְחוֹף
 יַמִּים? וְדַאי שְׂבִאָרוֹהַ הַתַּחְרִים כְּסוּד עֲלִיֹּן. וְיִרְכָּתוּ
 עַל צִידוֹן, כְּנֶאֱמַר (שמות א) יֵצְאִי יָרֵךְ יַעֲקֹב. זְבוּלוֹן
 הָיָה שׂוֹךְ תִּימִין שֶׁל הַגּוֹף, וַיָּם כְּנֶגְרַת הָיָה כְּגוֹרְלוֹ,
 וּמִכָּאן נִמְצָא הַחֲלִיֹּן שֶׁל הַתַּבְּלָת.

בא ראה, כמה מרכבות על מרכבות נמצאו,
 ונלגלי המרכבה רצים בחפזון, ולא
 מתעכבים אותם תומכי המרכבה לנסע עליהם,
 וכן כלם (וכאן וננהגו ככבודת, בחפזון). בא ראה, המרכבה
 הממנה על המצרים, [אם תאמר] פרושה, לא נמצאת
 מרכבה שלמה, שחרי כותב ויסר את אפן
 מרכבתיו. כמה מרכבות היו שחיו נוסעים על
 תומך נלגל אחר, שנפקדו עליהם. כיון שזה העבר
 משלטוננו, כל המרכבות העברו משלטונם ולא
 נסעו. אז כלם למטה העברו משלטונם, שכתוב
 על מצרים (ירמיה מו) ועל פרעה ועל הכנחיים
 (דף מט ע"א)

בו.

ובאותו זמן השליט של מצרים שלט על כל
 שאר העמים. כיון שהעבר כח מצרים,
 נשבר כח שאר העמים. מנין לנו? שכתוב אז
 נבדלו אלופי אדום וגו', וכתוב שמעו עמים ירנזון
 וגו'. משום שכלם היו אחוזים בפלחן של המצרים,
 ואחוזים במצרים לסיוע שלהם. ובאותו זמן כלם
 בקשו את הסיוע של מצרים להתחזק. ועל זה,

בִּיּוֹן שִׁשְׁמֵעוּ אֶת הַגְּבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא בְּמִצְרַיִם, רָפוּ יְדֵיהֶם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲמֹד, וְכֻלָּם
 הִזְדַּעְזְעוּ וְנִשְׁבְּרוּ מִשְׁלֹטוֹנָם.

וְדַאי שֶׁכִּשְׁנֵי שָׁבַר כַּחֲם לְמַעַלָּה, שֶׁנִּשְׁבַּר כַּחֲ שָׁל
 כָּל אוֹתָם שֶׁאֲחוּזִים בּוֹ. בִּיּוֹן שֶׁנִּשְׁבַּר הַכַּח
 שָׁל כֻּלָּם לְמַעַלָּה, כָּל אֵלֶּה שֶׁלְּמַטָּה נִשְׁבְּרוּ מִשׁוּם
 [אִתּוֹ] הַכַּח הַזֶּה שֶׁנִּשְׁבַּר בְּתַחֲלָה, וּמִשׁוּם כֶּךָ וַיִּסַּר
 אֶת אִפְּן מִרְכַּבְתּוֹ כְּתוּב. וַיִּנְהַגְנוּ בְּכִבְדוֹת, שֶׁחֲרִי
 בְּשִׁוּהָ נִשְׁבַּר, לֹא הָיוּ הוֹלְכִים.

בֹּא וּרְאֵה שֶׁכֶּךָ הוּא, שֶׁלֹּא כְּתוּב וַיִּסַּר אֶת אוֹפְנֵי
 מִרְכַּבּוֹתָיו, אוֹ אוֹפֵן מִרְכַּבְתּוֹ, אֲלֹא וַיִּסַּר אֶת
 אִפְּן מִרְכַּבְתּוֹ, מִשׁוּם שֶׁכַּח זֶה שֶׁכֻּלָּם הָיוּ נִדְבָקִים
 בּוֹ.

וְעוֹד וַיִּסַּר אֶת אִפְּן מִרְכַּבְתּוֹ - בֹּא רְאֵה, אֲשֶׁרִי
 חֲלָקָם שָׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁהַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 הִתְרַצָּה בָּהֶם לְהַדְבִּק בָּהֶם וְלְהִיּוֹת לָהֶם חֲלָק,
 וְשֵׁהֶם יִהְיוּ בְּחֲלָקוֹ. וְהוּא שֶׁכְּתוּב (דברים יג) וְבוֹ
 תִדְבְּקוּן. וְכְתוּב (שם ד) וְאַתֶּם תִּדְבְּקוּם בְּה' אֱלֹהֵיכֶם.

בַּה' מִמָּשׁ. וְכָתוּב (תהלים קלה) כִּי יַעֲקֹב בָּחַר לוֹ יְהוָה.
 וְכָתוּב כִּי חָלַק ה' עִמּוֹ יַעֲקֹב חֶבְלֵי נַחֲלָתוֹ. שְׁהוּצִיא
 אוֹתָם מִזֶּרַע קְדוֹשׁ לְהִיּוֹת חֶלְקוֹ, וְעַל זֶה נָתַן לָהֶם
 תּוֹרַה קְדוֹשָׁה עֲלִיוֹנָה גְּנוּזָה אֱלֻפִּים שָׁנִים עַד שֶׁלֹּא
 נִבְרָא הָעוֹלָם, וַתְּרִי זֶה נֹאמֵר. וּמִשׁוּם אֲהַבְתּוּ נָתַן
 אוֹתָהּ לְיִשְׂרָאֵל לְלֶכֶת אַחֲרֶיהָ וְלִדְבַק בָּהּ.

בֵּיא רְאֵה, כָּל הַמַּחֲנוֹת הָעֲלִיוֹנִים, וְכָל אוֹתָן
 מְרַכְּבוֹת, כֻּלָּם אֲחוּזִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, דְּרָגוֹת
 בְּדָרְגוֹת. אֵלוֹ עֲלִיוֹנִים, וְאֵלוֹ תַּחְתּוֹנִים, וַתְּרִי
 פְּרִשׁוּתָהּ, שְׁכַתוּב (תהלים קד) זֶה תֵּימָּ גְּדוֹל. וַתְּחִיָּה
 קְדוֹשָׁה עֲלִיוֹ, וְכָל הָאוּכְלוּסִים וְהַמַּחֲנוֹת, כֻּלָּם
 נוֹסְעִים תַּחַת יְדִיהָ. עַל מֵאֲמָרָה נוֹסְעִים וְעַל
 מֵאֲמָרָה חוֹנִים. בְּזִמְנֵי שֶׁהִיא נוֹסְעֵת, כֻּלָּם נוֹסְעִים,
 מִשׁוּם שֶׁכֻּלָּם אֲחוּזִים בָּהּ.

וּבֵיא רְאֵה, בְּשַׁעַה שֶׁרָצָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לְהַעֲבִיר אֶת אוּכְלוּסֵי פְרָעָה לְמִשְׁתָּה, הַעֲבִיר
 בַּתְּחִלָּה אֶת אוֹתוֹ כִּחַ שְׁלָתָם כְּמוֹ שֶׁהַקָּמָנוּ. מַה
 עָשָׂה? הַעֲבִיר וְסִלַּק אוֹתוֹ מִמָּקוֹם קְדוֹשׁ עֲלִיוֹן שֶׁתְּחִיָּה

מנהיג את כל אותן המרכבות. כיון שזה הסתלק, כל המחנות הללו לא יכלו להתנהג. וכיון שלא יכלו, העבר משלטנו אותו הממנה של מצרים והעבר באש דולקת, ואז השליט של המצרים הוזה, ועל זה אנוסה מפני ישראל. מה הטעם? משום שראו את הממנה של מצרים נשרף באש.

רבי יצחק אמר, בשעה שקרבו ישראל לים, קרא הקדוש ברוך הוא לממנה הגדול שעל הים ואמר לו: בשעה שעשיתי את העולם, מניתי אותך על הים, ותנאי יש לי על הים - שיקרע את מימיו מלפני בני, הניע הזמן עכשו שיעברו בני בתוך הים. מה כתוב אחר כך? וישב הים לפנות בקר לאיתנו. מה זה לאיתנו? לתנאו שהיה לו עם הקדוש ברוך הוא בשפרא את העולם.

והיו ישראל חונים על הים, והיו ישראל רואים את גלי הים עולים ויורדים. הרימו עיניהם, וראו את פרעה והאוכלוסים שלו, ופחדו וצעקו, וחרו נתבאר. הים ראה - מה ראה הים? הוא ראה

את ארוננו של יוסף, וברח מלפניו. מה הטעם?
 [משום] שכתוב (בראשית לט) ויָנֵם וַיֵּצֵא הַחוּצָה, ועל זה
 הַיָּם רָאָה וַיָּנֵם, וכתוב וַיִּסַּר אֶת אֶפְנֵי מַרְכָּבָתוֹ וְגו' -
 אָנוּסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מה הטעם? משום שראו את
 אָרְצָן מִצְרַיִם כְּאִלוֹ עוֹלָה בְּאֵשׁ, וְאִזּוֹ אָמְרוּ אָנוּסָה
 מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

רבי תיבא ורבי יוסי היו הולכים במדבר. אמר רבי
 תיבא לרבי יוסי, בא ואמר לה, שפשוטה
 הקדוש ברוך הוא להעביר שלטון של הארץ, אינו
 עושה עד שמעביר השליט שלהם ברכיע, ולא
 מעביר את השליט שלהם עד שממנה אחר
 במקומו, כדי שלא יגרע [השלטון] השמוש שלהם
 ברכיע, כדי לקיים מה שכתוב (דניאל ד) וְלִמִּי
 שִׁיחֲפִין יִתְנַנֶּה. אמר רבי יוסי, ונדאי כך הוא.

פתח רבי יוסי ואמר, (תהלים ח) ה' אֲדַנִּינוּ מָה אֲדִיר
 שִׁמְךָ בְּכֹל הָאָרֶץ. ה' אֲדַנִּינוּ - כְּשֶׁרוּצָה
 הקדוש ברוך הוא לשפר את פת העמים עובדי

בוכבים ומזלות, מחזק דינו עליהם ושוכר אותם,
ומעביר מלפניו את השליט שלהם.

אשר תנה הורף על השמים, אשר נתת הנה
צריף, או תנה הורף. מהו אשר תנה
הורף? אלא זהו סוד של הנחר העמק של הכל,
ודוד בקש בקשתו להשפיע ממנו על השמים, וזהו
אשר, כנאמר (שמות ג) אהיה אשר אהיה.

בשעה שהנחר הזה העמק של הכל שופע ויוצא
על השמים, אז הכל בשמחה, והגבירה
מתעטרת במלך, וכל העולמות בשמחה. והשלטון
של העמים עובדי עבודת בוכבים ומזלות מעביר
מלפני הגבירה, ואז זוקפים ראש כל האחוזים בה.

בין כך ראו איש אחד שהיה בא, ומשא אחד
לפניו. אמר רבי חייא, גלף, אולי האיש הזה
עובד עבודת בוכבים ומזלות הוא, או עם הארץ
הוא, ואסור להשתתף עמו בדרך. אמר רבי יוסי,
נישב כאן ונראה, אולי הוא איש גדול.

בין כך עבר לפניהם, ואמר להם, בסבוב של
 המעבר המסכן הזה צריך לזון, ואני יודע
 דרך אחרת, ונסטה מכאן, ואני רציתי לומר לכם,
 שלא אחטא בכם ולא אעבר על מה שכתוב (ויקרא
 יט) ולפני עור לא תתן מכשול, ואתם כמו סומים
 בדרך הזו, ולא תסתכנו בנפשכם. אמר רבי יוסי,
 ברוך תרחמן שתבינו כאן. התתברו עמו. אמר
 להם, לא לדבר שום דבר כאן עד שנעבר בזה.
 סטו לדרך אחרת.

אחר שיצאו מאותו מקום, אמר להם, באותה
 הדרך האחרת היו הולכים פעם אחד כהן
 חכם, וכהן עם הארץ אחד עמו. קם אותו עם
 הארץ עליו באותו מקום ותרנו. מאותו יום, כל
 מי שעובר באותו מקום, מסכן את נפשו, וחרו
 מתתברים שם שודדי הרים והורגים ומקפחים את
 בני האדם, ואלה שיודעים לא עוברים שם,
 ומבקש הקדוש ברוך הוא דם אותו הכהן בכל
 יום.

פָּתַח (ישעיה י) וְאָמַר, עוֹד הַיּוֹם בָּנָב לַעֲמֹד וְגו'. הָרִי
 בְּאֵרוֹתָ אוֹתָם רְאֵשִׁי הַיְשִׁיבָה, אֲכַל אֲנִי לֹא
 אוֹמֵר לָכֶם כֹּה, אֵלֶּא שְׁסוֹד הַדְּבָר לְמַדְנֹו. עוֹד
 הַיּוֹם - אֵיזָה יוֹם זֶה? אֵלֶּא כֹּה כְּתוּב, (שמות ו) וַיִּקַּח
 אֶת־אֶת־אֱלִישֶׁבַע בֵּת עַמִּינָדָב. וְסוֹד הוּא עַל
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל, שְׂאֵת־הָרִן הוּא שׁוֹשְׁבֵינָה, לְתִקַּן אֶת
 בֵּיתָהּ וּלְשִׁמּוֹשׁ אוֹתָהּ וּלְהַכְנִיסָהּ לְמַלְךְ לְהוֹדוּג
 בְּאַחַד. מִכָּאֵן וְהִלָּאָה, כָּל כֹּהֵן שְׂמִשְׁמִשׁ בְּמִקְדָּשׁ,
 הוּא כְּמוֹ אֶת־הָרִן.

אֶת־מַלְךְ הָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל עֲלִיוֹן, וְכָל אוֹתָם
 הַכֹּהֲנִים עָמֹו הָיוּ שׁוֹשְׁבֵינֵי הַגְּבִירָה.
 כִּיּוֹן שְׁנֵת־הָרִנוּ, נִשְׂאָרָה הַגְּבִירָה לְבִדָּה, וְאֶבֶד
 הַשׁוֹשְׁבֵינֵי שְׁלָה, וְלֹא נִמְצָא מִי שְׂמִשְׁמִשׁ לְפָנֶיהָ
 וַיִּתְקַן בֵּיתָהּ וַיִּשְׁמַח אוֹתָהּ לְהוֹדוּג עִם הַמַּלְךְ.

וְאִזּוּ מֵאוֹתוֹ יוֹם הִיא עֶבְרָה לְשִׁמְאֵל, וְעוֹמְדָת עַל
 הָעוֹלָם, אוֹרְבָת לְכָל. הָרָגָה אֶת שְׂאוֹל וּבְנָיו,
 וְאֶבְרָה מֵהֶם אֶת הַמְּלוּכָה, מֵתוֹ מִיִּשְׂרָאֵל כִּמְהָ

אלפים וכמה רבבות. ועד עכשו היה אותו החטא
תלוי, עד שבא סנהריב והרגיו את הכל.

וזהו עוד היום פנב, והו יום עליון, ומיהו? זו
פגסת ישראל שאברהם את השושבנים
שלה, אותה שנשארה ללא ימין [שתיח לו] להתדבק
בשמאל, שהבתן הוא ימין, [ומשום כך הנה לו להתדבק בשמאל]
ומשום כך עוד היום פנב לעמד.

בא ראה, פתוב גבעת שאול נסה. לפמה פאן
שאול? אלא משום שהיא הרג את הפהנים
וגרם שיתעקר מן העולם ורוע ימין - אף פאן
מאותו יום לא עבר איש באותו מקום, כדי שלא
יסתכן בנפשו. אמר לו רבי יוסי לרבי חייא, ולא
אמרתי לך אולי הוא איש גדול?

פתח ואמר, (משלי ג) אשרי אדם מצא חכמה. אשרי
אדם - (דף ג ע"א) כמו אנו שמצאנו אותה וידענו
ממך דבר חכמה. ואדם יפיק תבונה - כמו אנו
שחבינו לך להתחבר עמה, וזהו אדם שמומן לו

הַקְדוּשׁ כָּרוּךְ הוּא מִתְנַה בְּדָרְךָ, פְּנֵי הַשְּׂכִינָה, וְעַל
זֶה כָּתוּב (משלי ד) וְאַרְחַ צְדִיקִים כְּאוֹר נֵגַה. הִלְכוּ.

פָּתַח אֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר, (תהלים כב) לָדוֹד מְזֻמּוֹר לַה'
הָאָרֶץ וּמְלֵאָה וְגו'. לָדוֹד מְזֻמּוֹר בְּמָקוֹם
אֶחָד, וּבְמָקוֹם אֲחֵר מְזֻמּוֹר לָדוֹד. מַה בֵּין זֶה לָזֶה?
אֵלֶּא לָדוֹד מְזֻמּוֹר - הַשִּׁירָה שְׁאָמַר דָּוִד עַל כְּנֻסֵת
יִשְׂרָאֵל. מְזֻמּוֹר לָדוֹד - הַשִּׁירָה שֶׁדָּוִד אָמַר עַל
עֲצָמוֹ.

לַה' הָאָרֶץ וּמְלֵאָה. לַה' - זֶה הַקְדוּשׁ כָּרוּךְ הוּא.
הָאָרֶץ וּמְלֵאָה - זֶה כְּנֻסֵת יִשְׂרָאֵל וְכָל
הָאוֹבְלוֹסִין שְׁלָה שְׂמֵת־חֲבָרִים עִמָּה, וְנִקְרָאִים
מְלֵאָה וַדָּאִי הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ו) מְלֵא כָּל
הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ. תִּבְל וַיֵּשְׁבִי בָהּ - זוֹהִי אָרֶץ שְׁלַ מִטָּה
שֶׁנִּקְרָאת תִּבְל, וְאַחֲזוּזָה בְּדִין [שְׁל עוֹלָם] שְׁל מַעֲלָה.
זֶהוּ שְׂכָתוּב (תהלים ט) וְהוּא יִשְׁפֹּט תִּבְל בְּצַדִּיק. בֵּין
לְאַחַד, בֵּין לְעַם אֶחָד, בֵּין לְכָל הָעוֹלָם - מִתְּדִין
תָּוָה הוּא גְדוֹן.

בא ראה, פרעה ינק מתדין הוזה עד שאבדו הוא
 וכל עמו. כיון שדין זה התעורר עליו, אותו
 ממנה שהתמנה עליהם בשלמון, הוויז והעבר, ואז
 כל אלה שלמטה נאבדו, שכתוב ויסר את אפן
 מרכבתיו. מה זה אפן מרכבתיו? מרכבותיו של
 פרעה. ומי הוא אותו אפן שלהם? אותו ממנה
 ששולט עליהם, ועל זה מתו כלם בים. למה בים?
 אלא הים העליון התעורר עליהם ונמחו (ונמסרו)
 בידיה, ולכן כתוב טבעו בים סוף. אמר רבי יוסי,
 ודאי כך הוא! ועל זה כתוב טבעו בים סוף, סוף
 כל הדרגות.

רבי חייא אמר, וינהגו בכבודת, מה זה בכבודת?
 אלא מכאן למדנו, שבדרך שאדם הולך
 מוליכים אותו. כתוב בפרעה ויכפר לב פרעה,
 ובאותו דבר הנהיג אותו הקדוש ברוך הוא
 בכבודת ממש. אמר לו הקדוש ברוך הוא: רשע,
 אתה מכבד את לבך? אני אנהיג אותך בזה. ועל
 כך וינהגו בכבודת.

וַיֹּאמֶר מִצְרַיִם אָנוֹסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. וַיֹּאמֶר
 מִצְרַיִם - זֶהוּ הַמְּמַנָּה שֶׁהַתְּמַנָּה עַל
 הַמִּצְרַיִם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, דָּבָר זֶה קָשָׁה, בִּיּוֹן
 שֶׁהַעֲבִירוּ אוֹתוֹ מִשְׁלֹמֹנוֹ, אִיךָ יָכֹל הוּא לְרַדְּף
 אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל?

אֵלֶּיךָ וְדַאי הוּא כָּךְ! אָבֵל זֶה וַיֹּאמֶר מִצְרַיִם -
 מִצְרַיִם שְׁלֹמְטָה. כִּי ה' נִלְחַם לָהֶם בְּמִצְרַיִם
 - מִצְרַיִם שְׁלֹמְעָלָה. שְׁפִיּוֹן שֶׁנִּשְׁפָּר כַּחַם מְלֻמְעָלָה,
 אִזּוֹ נִשְׁפָּר הַכַּח וְהַתְּקוּף שֶׁלָּהֶם לְמַטָּה. זֶהוּ שְׁפָתוֹב
 כִּי ה' נִלְחַם לָהֶם בְּמִצְרַיִם. בְּמִצְרַיִם דְּוָקָא. זֶהוּ
 הַתְּקוּף שֶׁלָּהֶם שְׁלֹמְעָלָה. וְזֶהוּ שְׁפָאֲרוּהָ מְלֻךְ מִצְרַיִם
 סָתָם. כָּאֵן וַיֹּאמֶר מִצְרַיִם אָנוֹסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל,
 שְׂרָאוֹ שְׁחָרֵי נִשְׁפָּר כַּחַם וְהַתְּקוּף שֶׁלָּהֶם שְׁלֹמְעָלָה.
 בַּיָּא רֵאֵה, כְּשֶׁמִּתְעוֹרְרָת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל הַזֶּה,
 מִתְעוֹרְרִים כָּל אוֹתָם שְׁאֲחוּזִים בָּהּ, וְכֹל
 הָאַחֲרִים שְׁלֹמְטָה, וַיִּשְׂרָאֵל מֵעַל כָּלָם, שְׁחָרֵי הֵם
 נוֹטְלִים אוֹתָהּ בְּנוֹף הָאֵילָן, וְחָרֵי פְרִשׁוּתָהּ. וְלִכְּן
 יִשְׂרָאֵל אֲחוּזִים בָּהּ יוֹתֵר מִכָּל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים

וּמְזוֹלוֹת. וּבְשֵׁהֶם מִתְעוֹרְרִים, [כָּל עַמִּים עֲבוּ"ם] נִשְׁבֵּר
תִּקְפּוּם מֵאוֹתָם שְׁשׁוּלָטִים עֲלֵיהֶם.

בֹּא רְאֵה, הַמְּמַנֶּה הָיָה הַשְּׁלִיט עַל הַמְּצָרִים, דְּחַק
אֶת יִשְׂרָאֵל בְּכַמָּה שְׁעֵבוּדִים, כְּמוֹ שֶׁבְּאַרוּחָ.
אַחַר שֶׁהוּא נִשְׁבֵּר בַּתְּחִלָּה, נִשְׁבְּרוּ אוֹתָן מִלְכֵיזוֹת
(מִלְמַמְּה). וְהוּ שְׁכַתוּב כִּי ה' נִלְחַם לָהֶם בְּמִצְרַיִם.
נִלְחַם לָהֶם וַדַּאי.

ס"א תוספתא

וַיִּסַּע מִלֶּאדָּה הָאֱלֹהִים וְגו'. [מִשְׁנָה] טָרַם (שְׁנִשְׁבַּע)
שְׁנִמְצָא אֲוִיר טָהוֹר, וְלֹא מְאִירִים, הָאֲבָנִים
הַנְּקוּבוֹת הָיוּ סְתוּמוֹת. שְׁלֹשׁ רוּחוֹת שְׁכָלוֹלוֹת
בְּשֹׁלֵשׁ הָיוּ שְׁקוּעוֹת, וַיְמִים סְתוּמִים תַּחַת הַנְּקָבִים
בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם אוֹתֵיזוֹת חֲזָרוּ לְמְקוֹמָם (דף נ ע"ב) אוֹתָם
אֲבָנִים (דורות).

אַחַר שְׁבָעִים וּשְׁתַּיִם דְּרָגוֹת, וְכֵן שְׁלֹשׁ פְּעָמִים,
הִתְבַּקְּעוּ וַנִּנְקְבוּ הָאֲבָנִים תַּחַת צְרוּר שְׁתַּיִה
חֲקוּקָה, וְהִתְכַּנְּסוּ הַדְּרָגוֹת וַנִּעְשׂוּ כְּנוּם אַחֵר. (יחלק)

וַנִּעְשׂוּ כְּנוּם אַחֵר).

אַחַר כֵּן הִתְחַלְקוּ וַנַּעֲשׂוּ שְׁתֵּי דְרָגוֹת, חֲצִי מִיָּם
 קָבָאוּ, וְחֲצִי שָׁקְעוּ. אֵלֶּה עָלוּ וְאֵלֶּה יָרְדוּ.
 מִכָּאן הִתְחִיל הָעוֹלָם לְהִתְחַלֵּק.

צָרוּר אַחַר (אֶחָד) יֵשׁ לְמַעְלָה [לְמַעְלָה], וְהוּא חָקוּק
 בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם חוֹתְמוֹת שֶׁל חוֹתְמוֹת
 הַתְּקִיפָה, וּבָהֶם שָׁקוּעִים גְּלִי הַיָּם. בְּשָׁנוּסֵעִים,
 נִחְלָקִים לְאַרְבַּע זְווִיּוֹת. מִחֲצִית אַחַת עוֹלָה,
 וּמִחֲצִית שְׁנֵיָה יוֹרְדָת. מִחֲצִית אַחַת לְצַד צְפוֹן,
 וּמִחֲצִית אַחַת לְצַד דָּרוֹם. בְּשִׁמְת־חִבְרִים בְּאַחַד,
 נִחְלָיִם שְׁלוֹחֵטִים קְיָמִים בְּלֶהֱט שְׁנֵינּוֹת הַחֶרֶב
 הַמִּתְחַפֶּכֶת.

עַמּוּד אֶחָד נָעוּץ בְּתוֹךְ הַיָּם, דְּרָגָה שְׁשָׁלוּחָה שֶׁל
 שָׂר עֲלִיּוֹן עוֹלָה בְּאוֹתוֹ עַמּוּד לְמַעְלָה
 מֵעֵלָה, נִתְקַן (מִסְתַּבֵּל) לְמִרְחוֹק עַל קִיטוֹר הָאֲנִיּוֹת
 שֶׁשָּׁטוֹת בֵּינֵם. מִי רָאָה אֵיזָה גְּלִים שְׁעוֹלִים וַיּוֹרְדִים
 וְהָרוּחַ נוֹשֶׁכֶת בָּהֶם, וְדָגֵי הַיָּם מוֹשָׁכִים אֶת כָּל
 הָאֲנִיּוֹת הַלָּלוּ לְכָל צַדֵּי הָעוֹלָם.

אוֹתָהּ דִרְגָה, בְּשִׁינְרֵדֶת מִתְּהוּא, עוֹמְדִים אֶלֶף
 מִימִינוּ וְאֶלֶף מִשְׁמָאלוֹ. הִיָּה שָׁב וַיּוֹשֶׁב
 בְּמִקוֹמוֹ בְּמִלְךָ בְּכֶסֶאֱוֹ, אוֹתָהּ דִרְגָה שְׂכַשְׁשֵׁט הַיָּם
 לְאַרְבָּעָה צְדָדֵי הָעוֹלָם, יוֹצֵאת עִמּוֹ, בּוֹ חוֹזֶרֶת,
 וְהוּא שָׁב בְּקִיּוֹם הַמֶּלֶךְ.

וְאִזּוּ יוֹצֵאִים הַכְּרוֹזִים: מִי מִבְּעָלֵי הָעֵינִים יוֹקֵף
 אוֹתָם לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה. בְּעָלֵי הַכְּנָפִים יַעֲמִדוּ
 בְּקִיּוֹמָם. בְּעָלֵי הַפָּנִים מְכַסִּים אוֹתָם, עַד שְׁנוֹסֵעַ
 בְּמִסְעוֹתָיו. וְאִזּוּ וַיִּסַּע מִלְּאֲךָ הָאֱלֹהִים.

רַבִּי חֵיִיא פֶתַח, (משלי לא) הִיָּתָה כְּאֲנִיּוֹת סוֹחֵר
 מִמְּרָחֵק תָּבִיא לַחֲמָה. הִיָּתָה כְּאֲנִיּוֹת סוֹחֵר
 - זוֹ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. מִמְּרָחֵק תָּבִיא לַחֲמָה, כְּמוֹ
 שְׁנֵאמַר (ישעיה ל) הִנֵּה שֵׁם ה' בָּא מִמְּרָחֵק. תָּבִיא
 לַחֲמָה - בְּדִרְגָה אַחַת שֶׁשׁוֹרָה עָלֶיהָ, וְכֵן נִמְשָׁכוּ
 כָּל הַנְּחָלִים וְהַמְּעִינּוֹת הַלָּלוּ שֶׁהוֹלְכִים לַיָּם, כְּמוֹ
 שְׁנֵאמַר (קהלת א) כָּל הַנְּחָלִים הַלְּכִים אֶל הַיָּם וְגו'.

אֶל מְקוֹם שֶׁהַנְּחָלִים הַלְּכִים. אֵף עַל גַּב שְׂכָל
 הַנְּחָלִים נִמְשָׁכִים לְאוֹתָהּ דִרְגָה, וְאוֹתָהּ דִרְגָה

מורידה (מושבת) אותו לאותו ים - אל תאמר, שהרי הריק אותם, ולא שורים בו אחרים, ולא שופעים בו כבתחלה, תור ואמר אל מקום שהנחלים הולכים שם הם שבים. אלא מקום אותה דרנה שהנחלים הולכים פעם אחת, שם הם שבים ללקת - שם הם שבים מאותו מקום עליון, ולא פוסקים לעולמים, וכלם מתפנסים לאותו מקום. ולמה? ללקת. ללקת לאותו מקום של הים, כמו שנאמר. מה שם אותה תדרנה? נקראת צדיק.

רבי יהודה אומר, כתוב (תהלים קד) שם אניות יהלכון לוינתן זה יצרת לשחק בו. שם אניות יהלכון - באותו הים שהולכים ושטים עד שבאים להתחבר באותה דרנה, אז כתוב לוינתן זה יצרת לשחק בו.

רבי יצחק אומר, למעלה למעלה יותר, יש זונג אחר ששורה בחיבות ולא נפרד לעולמים. אמר רבי יהודה, מי זוכה לאותו זונג? אמר לו, מי שיש לו חלק לעולם הבא. דוקא פעולם הבא.

אָמַר לוֹ, וְהָרִי מִכָּאן לְמִדְנֹה, שְׂכַת־וֹב לְוִיתָן זֶה
 יִצְרָף לְשַׁחֵק בּוֹ, מִשְׁמַע שְׂאֵמֵר זֶה, וְזֶה
 וְזֹאת הֵם יְדוּעִים. אָמַר רַבִּי אֲבָא, שְׁנֵיכֶם יָפָה
 אֲמַרְתֶּם, וְזֶה שֶׁל רַבִּי יְהוּדָה בְּוָקֵא יָפָה, וְהַכֹּל
 עֲתִיד תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַתְעַנֵּג בָּהֶם לְצַדִּיקִים.
 וְהוּ שְׂכַת־וֹב (ישעיה נח) אִז תִּתְעַנֵּג עַל ה'.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, כַּמָּה אֲלָפִים וְכַמָּה רַבָּבוֹת שֶׁל
 מַחְנוֹת קְדוּשִׁים יֵשׁ לְקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא:
 בַּעֲלֵי פָנִים עֲלִיזִים, בַּעֲלֵי עֵינַיִם, בַּעֲלֵי כְּלֵי זִיז,
 בַּעֲלֵי הִילָלָה, בַּעֲלֵי הִיבָבָה, בַּעֲלֵי רַחֲמִים, בַּעֲלֵי
 דִּין, וּמַעַל בָּלָם הַפְּקִיד אֶת הַגְּבִירָה לְשִׁמּוּשׁ בְּהִיכַל
 שְׁלֹפְנָיו.

בְּנֶגֶד אֵלֶּה יֵשׁ לְגְבִירָה מַחְנוֹת מְזִינִים. בְּשֵׁשִׁים
 (בְּשֵׁשָׁה) פָּנִים נִמְצְאִים מַחְנוֹת מְזִינִים, וְכָלֶם
 חֲגוּרֵי חֶרֶב עוֹמְדִים סְבִיבָה. כַּמָּה יוֹצְאִים וְכַמָּה
 נִכְנָסִים. בְּשֵׁשׁ כְּנָפִים טָסִים אֶת כָּל הָעוֹלָם. לְפָנַי
 כָּל אֶחָד וְאֶחָד גְּחִלֵי אֵשׁ בּוֹעֵר. לְבוֹשׁוֹ אֵשׁ לוֹהֵט.
 בְּנִבּוֹ חֶרֶב שְׁנוֹנָה לוֹהֶטֶת בְּכָל הָעוֹלָם לְשֹׁמֵר

לְפָנֶיהָ. זֶהוּ שְׂפָתוֹב (בראשית ג) וְאֵת לֶהֱטֵה הַחֶרֶב
(דף נא ע"א) הַמַּתְהַפֶּכֶת לְשֹׁמֵר אֵת דְּרָךְ עֵץ הַחַיִּים.

מַה זֶה דְּרָךְ עֵץ הַחַיִּים? זֹהִי הַגְּבִירָה הַגְּדוֹלָה,
שֶׁהִיא דְּרָךְ לְאוֹתוֹ עֵץ גְּדוֹל חֹזֵק, עֵץ הַחַיִּים,
שְׂפָתוֹב (שיר ג) הִנֵּה מִפְּתוֹ שְׁלֹשְׁלֹמָה שְׁשִׁים גְּבָרִים
סָבִיב לָהּ מִגְּבִירֵי יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל שְׁלֹמֶעָלָה, בְּלֶם
אֲחֵוֹי חֶרֶב.

בְּשִׁנּוּסֵעֵת הַגְּבִירָה, בְּלֶם נוֹסְעִים עִמָּהּ, זֶהוּ
שְׂפָתוֹב וַיִּסַּע מִלְּאֵךְ הָאֱלֹהִים. וְכִי
מִלְּאֵךְ הָאֱלֹהִים הוּא נִקְרָא? אָמַר רַבִּי אֲבָא, בֶּן.
בֵּא רְאֵה, בְּךָ אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, הַתְּקִינן הַקְּדוּשָׁה
בְּרוּךְ הוּא לְפָנָיו הֵיכָל קְדוּשָׁה, הֵיכָל עֲלִיּוֹן [קְדוּשָׁה],
קְרִיָה קְדוּשָׁה, קְרִיָה עֲלִיּוֹנָה, שְׁנִקְרָאת יְרוּשָׁלַיִם
עִיר הַקְּדוּשָׁה. מִי שְׁנִכְנַם לְמִלְךָ - לֹא נִכְנַם אֶלָּא
מֵאוֹתָהּ קְרִיָה קְדוּשָׁה, נוֹטֵל דְּרָךְ לְמִלְכָה, שְׁחַדְדֵךְ
מִתְקַנֵּת מִכָּאן.

זֶהוּ שְׂפָתוֹב (תהלים קיח) זֶה הַשַּׁעַר לְה' צְדִיקִים יִבְאוּ
בוֹ. כָּל שְׁלִיחוֹת שְׁרוּצָה הַמְּלָךְ, יוֹצֵאת מִבֵּית

הַגְּבִירָה. וְכָל שְׁלִיחוֹת מְלֻמָּטָה לְמַלְךְ, (שְׂרוּצָה הַמַּלְךְ)
 נִכְנָסֶת קֶדֶם לְבֵית הַגְּבִירָה, וּמִשָּׁם לְמַלְךְ. נִמְצָא
 שֶׁהַגְּבִירָה הִיא הַשְּׁלִיחָה שֶׁל הַכֹּל, מְלַמְעָלָה לְמֻטָּה,
 וּמְלַמְטָה לְמַעְלָה. וְעַל זֶה הִיא שְׁלִיחָה שֶׁל הַכֹּל.
 זֶהוּ שְׁפָתוֹב וַיִּסַּע מִלְּאֵד הָאֱלֹהִים הַחֵלֶד לְפָנַי
 מִחֲנֵה יִשְׂרָאֵל - יִשְׂרָאֵל שְׁלַמְעָלָה. מִלְּאֵד הָאֱלֹהִים
 - זֶהוּ שְׁפָתוֹב בּוֹ וְה' הֵלֶד לְפָנֵיהֶם וְגו'. וְזֶה לְלָבֶת
 יוֹמָם וְלַיְלָה, כְּמוֹ שֶׁבְּאֵרוֹת.

וְכִי כְבוֹד הַמַּלְךְ הוּא שֶׁהַגְּבִירָה תִּלְךְ, וְהִיא תַעֲרֹךְ
 קָרְבָּ, וְהִיא הוֹלֶכֶת בְּשְׁלִיחָה? אֵלֶּא לְמַלְךְ
 שֶׁהַזִּדּוֹן בְּגְבִירָה עֲלִיוֹנָה. רָאָה הַמַּלְךְ אֶת כְּבוֹדָה
 עַל כָּל שְׂאָר גְּבִירוֹת הָעוֹלָם, וְאָמַר: כָּלָם נִחַשְׁבוֹת
 לְפִילֻגְשִׁים (לַחֲסָה) כְּנֶגֶד הַגְּבִירָה הַזֶּה שְׁלִי, הִיא עוֹלָה
 עַל כָּלָם, מָה אַעֲשֶׂה לָּהּ? אֵלֶּא כָּל תְּפִיִת שְׁלִי יִהְיֶה
 בְּיָדֶיהָ. הוֹצִיא הַמַּלְךְ כְּרוּז: מִכָּאֵן כָּל דְּבָרֵי הַמַּלְךְ
 יִמָּסְרוּ בְיַדֵי הַגְּבִירָה. מָה עֲשֶׂה? הַפְּקִיד הַמַּלְךְ
 בְּיָדֶיהָ כָּל כְּלֵי זֵינוֹ, כָּל אוֹתָם בְּעֲלֵי עוֹרְכֵי קָרְבוֹת,
 וְכָל אוֹתָם אֲבָנִים יְקָרוֹת שֶׁל הַמַּלְךְ וְכָל גְּנֵי

הַמְלִיךָ. אָמַר: מִכָּאן, כָּל מִי שִׁיִּצְטָרֵךְ לְדַבֵּר עִמִּי,
 לֹא יוּכַל לְדַבֵּר עִמִּי עַד שִׁיִּזְדַּיֵּעַ לְגַבִּירָה.

כִּי הַקְדוֹשׁ פָּרוּךְ הוּא, מֵרַב חֲבִיבוֹתָיו וְאַהֲבָתוֹ
 לְכַנְסֵת יִשְׂרָאֵל הַפְּקִיד הַכֹּל בְּרִשׁוֹתָהּ. אָמַר:
 כָּל הַשָּׂאֵר לֹא נִחְשָׁבִים כְּלוּם לְפָנֶיךָ. אָמַר: (שִׁיר ו)
 שְׂשִׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וְגו', אַחַת הִיא יוֹנְתִי תַמְתִּי.
 מָה אַעֲשֶׂה לָּהּ? אֵלֶּא הֲרִי כָּל בֵּיתִי בְּיָדֶיךָ. הוֹצִיא
 הַמְלִיךְ פָּרוּז: מִכָּאן וְהִלָּאָה כָּל דְּבָרֵי הַמְלִיךְ יִמָּסְרוּ
 בְּיַדֵּי הַגַּבִּירָה. הַפְּקִיד בְּיָדֶיךָ כָּל כְּלֵי זִינוֹ, רְמָחִים,
 סִיפִים, קִשְׁתוֹת, חֲצִים וְחַרְבוֹת, בְּלִיסְטְרָאוֹת,
 מוֹשְׁלִים, עֲצִים, אֲבָנִים, וְכָל אוֹתָם בַּעֲלֵי (כְּלֵי)
 עֲרִיכַת קָרֵב (לוֹחָמִים). זֶהוּ שְׂפָתוֹב הַנֶּה מִטָּתוֹ
 שְׁלִשְׁלֹמָה שְׂשִׁים גְּבָרִים וְגו', כָּלֵם אַחֲזִי קָרֵב
 מִלְּמַדֵּי וְגו'.

אָמַר הַמְלִיךְ, מִכָּאן וְהִלָּאָה הַקָּרֵב שְׁלֵי נִמְסָר
 בְּיָדֶךָ, כְּלֵי תִזִּין שְׁלֵי, בַּעֲלֵי עֲרִיכַת קָרֵב
 בְּיָדֶךָ. מִכָּאן וְהִלָּאָה אֶת תַּתִּי שׁוֹמְרַת שְׁלֵי. זֶהוּ
 שְׂפָתוֹב (תהלים קכא) שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל. מִכָּאן וְהִלָּאָה, כָּל

מי שצריך אותי, לא יכול לדבר עמי עד שמודיע
 לגבירה. זהו שכתוב (ויקרא טו) בזאת יבא אהרן אל
 הקדש. שליח המלך בכל, כמו שבארנו. נמצא
 שהכל בידיה, וזהו כבוד הגבירה. זהו שכתוב
 ויסע מלאך האלהים וגו', כמו שנאמר.

ויילך מאחריהם. מה הטעם מאחריהם? כדי
 שימצאו לפניה (אצלה) בעלי עריכת הקרב,
 בעלי בליסטראות, בעלי רמחים וחרבות, ונתנלים
 לפניה, שהרי היו באים מחנות אחרים לערוך קרב
 בישראל מלמעלה, ועל כן וילך מאחריהם.

ושנינו, שבאותה שעה בא שליט הממנה על
 המצרים, וכנס שש מאות [רכבות]
 מרכבות מקטרגים, ועל כל מרכבה ומרכבה שש
 מאות שליטים ממנים קטגורים. זהו שכתוב ויקח
 שש מאות רכב פחור וגו'. וכי שש מאות רכב
 פחור לא היו רכבי מצרים? מה הטעם וכל רכב
 מצרים? אלא כך שנינו, תיה סמא"ל מלנה לו שש

מאות מרכבות של מקטרגים לסייע לו. זהו
שכתוב ויבא יש מאות רכב (דף נא ע"ב) בחרור.

מתי השלים הקדוש ברוך הוא לסמא"ל? בקרב
עם סיסרא, שעקר הקדוש ברוך הוא את
כל אותן מרכבות, ונמסרו בידי הגבירה. זהו
שכתוב (שופטים ה) גחל קישון גרפם גחל קדומים וגו'.
ולעתיד לבא בלם ימסרו. זהו שכתוב (ישעיה סג) מי
זה בא מאדום חמוץ בנדים מבצרה וגו'. ועל זה
וילך מאחריהם, שעתידה השכינה בסוף הימים
לעקר אותם מן העולם.

ויסע עמוד הענן מפניהם, מי זה עמוד הענן? רבי
יוסי אומר, זהו הענן שנראה תמיד עם
השכינה, וזהו הענן שנכנס משה לתוכו. רבי אבא
אמר, כתוב זה' הלך לפנים יומם. אלא סיוע של
הצדיק הוא, ופרישה של הרשם שלו, ועל זה הלך
הענן תזה יומם, וכתוב (תהלים מב) יומם יצוה ה'
חסדו. ומצד של חס"ד בא הענן תזה, וזה נקרא
חסד, וענן אחר הולך בלילה, ונקרא עמוד אש.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, עֲמוּד הָעֲנָן יוֹמָם - זֶה אֲבָרָהָם.
 וְעֲמוּד הָאֵשׁ לַיְלָה - זֶה יִצְחָק. וְשְׁנֵיהֶם נִמְצְאוּ
 בְּשִׁכְיִנָּה. וְזֶה שֶׁאָמַר רַבִּי אֲבָא, כִּי הוּא וַדַּאי,
 שֶׁעַל יְדֵי זֶה (שְׁבִיזו) תִּדְרָגָה נִמְצְאוּ.

וְזֶה וַיִּסַּע מִלֶּאדָּה הָאֱלֹהִים תְּהִלָּה לְפָנָי מִחֲנִיחָה
 יִשְׂרָאֵל וַיִּלָּךְ מֵאַחֲרֵיהֶם. וַיִּסַּע - שְׁנַסַּע מִצַּד
 שֶׁל חֶסֶד, וְנִדְבַק בְּצַד הַגְּבוּרָה, מִשּׁוּם שֶׁתְּרֵי הַגִּיעַ
 הַזֶּמֶן לְהִתְלַבֵּשׁ בְּדִין.

בֹּא רֵאה, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִשְׁלַמָּה תְּלַבְּנָה מִתְּכֵל,
 וַיִּרְשָׁה שְׁבַעִים וּשְׁנַיִם שָׁמוֹת קְדוּשִׁים בְּשִׁלְשָׁה
 צְדָדִים. צַד אַחַד הִתְלַבֵּשׁ בְּעֶמְקֵת הַחֶסֶד הָעֲלִיּוֹן
 בְּשְׁבַעִים חֻקִּיּוֹת שֶׁל אֹר שֶׁל הָאֲבָא הָעֲלִיּוֹן
 שְׁמַאִיר לָהּ.

הַצַּד הַשְּׁנַיִ תְּהִלָּבֵשׁ בְּרַמְחֵי הַגְּבוּרָה, בְּשִׁשִּׁים
 מִכּוֹת אֵשׁ, וְעִשְׂרֵה שְׁלָה שְׁיִרְדּוּ מִצַּד
 הָאֲבָא הָעֲלִיּוֹנָה בְּמִנְהַגִּים חֻקִּיּוֹת.

צַד שְׁלִישִׁי הִתְלַבֵּשׁ בְּלְבוּשֵׁי אֲרַגְמָן שְׁלוֹבֵשׁ הַמְּלֹךְ
 הָעֲלִיּוֹן הַקְּדוּשׁ, שְׁנִקְרָאִים תְּפֹאֶרֶת, שְׁיִזְרֵשׁ

הבין הקדוש בשבעים עטרות עליונות מצד של
האב והאם, והוא כולל את הצד הזה והצד הזה.

(ושתי עטרות מצד של אבא ואמא, והם שבעים ושנים שמות.) ושנינו,
מצד החס"ד שבעים ושנים עדים. מצד הנבירה
שבעים ושנים סופרים. מצד התפארת שבעים
ושנים גונים להתפאר.

ובמקום זה נחקק אחד באחד, והתעלה השם
הקדוש, סוד המרכבה, וכאן נחקקו
האבות להתחבר באחד, והוא השם הקדוש חקוק
באותיותיו.

צרוף האותיות הללו, אותיות ראשונות,
רשומות בסדרים בסדר ישר, משום
שכל האותיות הראשונות נמצאו בחס"ד,
ללכת בדרך ישר בסדור מתקון.

אותיות שניות רשומות בגלגול למפרע, משום
שכל האותיות השניות נמצאות
בנבירה (מנבירה), לגלות דינים ומינים שפאים מצד
השמאל.

אותיות שלישיות הן אותיות רשומות, להראות
 גוונים, להתעטר במלך הקדוש. והכל
 מתחברים ונקשרים בו, והוא מתעטר בעטרתיו
 בדרך ישר, ורושם את הצד הנה ואת הצד הנה,
 כמו מלך שמתעטר בכל.

כאן נרשם השם הקדוש חקוק בשבעים ושתים
 תבות שמתעטרות באבות, המרכבה
 הקדושה העליונה. ואם תאמר, מה הטעם אינן
 כתובות האותיות השלישיות הללו, מהם בסדר
 ישר בסדרם, ומהם למפרע, לישר את הצד הנה
 ואת הצד הנה, שחרי שנינו, אפה פוננת מישרים
 - הקדוש ברוך הוא עשה מישרים לשני הצדדים,
 וכתוב (שמות כו) ותברית התיכון בתוך הקרשים וגו',
 זה הקדוש ברוך הוא. רבי יצחק אומר, זה יעקב.
 והכל אחד.

אלא, למלך שהוא שלם מהכל, דעתו שלמה
 מהכל, מה דרך אותו המלך? פניו
 מאירות תמיד בשמש, משום שהוא שלם. וכשדון,

הוא דן לטוב ודן לרע, ועל זה צריך להשמר
 ממנו. מי שהוא טפש, רואה את פני המלך
 מאירות ומתיבות ולא נשמר ממנו. ומי שהוא
 חכם, אף על גב שהוא רואה שפני המלך מאירים,
 אמר: המלך ודאי הוא שלם, שלם מהכל, שלם
 בדיעתו, אני רואה שפאותו האור יושב בדין
 ונתבסטה, אף על גב שלא נראה, שאם לא
 כן, לא יהיה מלך שלם, ולכן צריך להשמר.

כך הקדוש ברוך הוא שלם תמיד בננון זה ובננון
 זה, אבל לא נראה, אלא בפנים מאירות.
 ולכן אותם רשעים הטפשים לא נשמרים ממנו.
 אותם חכמים צדיקים אומרים: מלך שלם הוא.
 אף על פי שפניו נראים מאירות, הדין מבסטה
 בתוכו, ולכן צריך להשמר ממנו.

אמר רבי יהודה, מבאן (מלאכי ג) אני ה' לא שניתני.
 לא דלגתי למקום אחר, פי נכלל הכל. שני
 הננונים הללו נכללו בי. משום כך הכל נראה

בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל, וְאַף עַל גַּב שְׁתֵּאוּתֵינָהּ אֲחוּזוֹת לְצַד
זֶה וּלְצַד זֶה, הֵן כְּתוּבוֹת בְּסִדְרָן.

וַיִּסַּע מִלֵּאד תְּאֵלְהִים תְּהַלֵּךְ לְפָנַי מִחֲנֵה יִשְׂרָאֵל
וַיִּלְךְ מֵאַחֲרֵיהֶם וַיִּסַּע עִמּוֹד הָעֲנָן מִפְּנֵיהֶם
וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם. עַד כָּאֵן צַד אֶחָד, חֶסֶד
לְאַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֶלְעָזָר בְּנִי, בֵּא רְאֵה
הַסּוּד הַזֶּה. כְּשֶׁהֲעֵתִיק הַקְּדוֹשׁ מֵאִיר לְמִלְכָּה, מֵאִיר
לוֹ (מְצַפֵּר אוֹתוֹ וּמוֹדֵשׁ לוֹ בְּכִתְרִים וְכוּ') וּמְצַפֵּר אוֹתוֹ בְּכִתְרִים
קְדוֹשִׁים עֲלִיוֹנִים. כְּשֶׁמְנִיעִים אֵלָיו, מִתְּעַפְּרִים
הָאֲבוֹת. וּבְשַׁעָה שְׁתֵּאוּת מִתְּעַפְּרִים, אִזּוֹ הוּא
שְׁלֵמוֹת הַכֹּל, אִזּוֹ הַגְּבִירָה נוֹסַעַת בְּמִסְעֵיהָ [בְּאוֹתָהּ]
(בְּשֵׁלְמוֹן בְּזֶה) שְׁלֵמוֹת שָׁל הָאֲבוֹת. וּכְשֶׁמִּתְּעַפְּרִת
מִכָּלָם, אִזּוֹ מִתְּפַרְקֵת, וּרְשׁוֹת שָׁל הַכֹּל בְּיַדֶּיהָ.

וְסִתּוּם בּוֹ כְּמוֹ זֶה הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ חָקוֹק בְּאוֹתֵינָהּ
רְשׁוּמוֹת בְּמִרְכָּבָה הַקְּדוֹשָׁה הָעֲלִיוֹנָה,
עֲשׂוֹר הָאֲבוֹת.

אָמַר רַבִּי יִיֶסָא, מְצֵאֵנוּ בְּסוּד זֶה בְּתַקִּיעַת הַשּׁוֹפָר
(שָׁל רַב בְּבִבְלָה) שָׁל רַב הַמְּנוּנָא סְבָא שְׁלֵשׁ וּבְכֵן

וּבְכֵן וּבְכֵן, כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ אֱלֹהִים, וְכֵן הַסֵּדֵר. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, הַכֹּל נִכְלָל בְּשֵׁם (שְׁלִיחַ) הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה וּמִסְתַּיִם כּוּ, נִמְצָא שְׁשֵׁלְמוֹת הַמְרַכְּבָה הַקָּדוֹשָׁה יֵשׁ כּוּ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, זֶהוּ הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, עַמּוּר שֶׁל הָאֲבוֹת שְׁמַתְעַמְרִים בְּחֻקֵּי קוֹתֵיהֶם בְּחַבּוּר כְּאֶחָד. שְׁלְמוֹת הַמְרַכְּבָה הַקָּדוֹשָׁה. וְנִכְלָל בְּאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה תְבוּת, שֶׁהוּא שְׁלְמוֹת הַכֹּל וְעַקֵּר הַשָּׂרָשִׁים.

כֹּא רְאָה, גּוֹף הָעַיִן - אֲנִי, אֶלֶף נו"ן יו"ד. רֵאשׁ שֶׁל כָּל עֲנָפֵי הָעַיִן - וְה"ו. וְהִרִי הַתְּעוֹדָרוֹ הַחֲבָרִים, כָּלֵל שֶׁל עֲנָפִים וְנוֹף וְשָׂרֵשׁ בְּאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה תְבוּת. וְהִרִי נִרְשָׁם בְּשֵׁלְשָׁה עוֹלָמוֹת עֲלִיּוֹנִים וּבְשֵׁלְשָׁה עוֹלָמוֹת תַּחְתּוֹנִים.

כְּנֶגְדּוֹ - קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ קָדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת. קָדוֹשׁ לְמַעַלָּה, קָדוֹשׁ בְּאִמְצָע, קָדוֹשׁ לְמַטָּה. קָדוֹשׁ חֶסֶד, קָדוֹשׁ גְּבוּרָה, קָדוֹשׁ תְּפָאֶרֶת. וְכֵלֵם נִחְקָקוּ בְּשִׁבְעִים וּשְׁתַּיִם, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר. כְּרוּךְ הוּא, כְּרוּךְ שְׁמוֹ לְעוֹלָם וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים אָמֵן.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשָׁעָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל שְׂרוּיִים עַל
 הַיָּם, רָאוּ כַּמָּה ^(דף נב ע"ב) אוֹכְלוֹסִים, כַּמָּה
 חֵילוֹת, וְכַמָּה מַחֲנוֹת מְלַמְעָלָה וּמְלַמְטָה, וְכֵלָם
 בְּכַנוּם עַל יִשְׂרָאֵל. הִתְחִילוּ בְּתַפְלָה מִתּוֹךְ צָרָתָם.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה רָאוּ יִשְׂרָאֵל צָרוֹת מִכָּל הַצְּדָדִים:
 הַיָּם בְּגִלְיוֹ שְׁעוּלִים לְפָנֵיהֶם. מֵאֲחֹרֵיהֶם
 כָּל אוֹתָם אוֹכְלוֹסִים, כָּל אוֹתָם מַחֲנוֹת מְצָרִים.
 מֵעֲלֵיהֶם כַּמָּה קְטִיגוֹרִים. הִתְחִילוּ צוֹחִים
 לְקַדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא.

אָז כָּתוּב, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מַה תִּצְעַק אֵלַי.
 וְשָׁנִינוּ בְּסִפְרָא דְצִנִּיעוּתָא, אֵלַי דְּוָקֵא, הַכֹּל
 תְּלוּי בְּעֵתִיק. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה נִגְלָה הָעֵתִיק הַקְּדוֹשׁ,
 וְנִמְצָא רְצוֹן בְּכָל הָעוֹלָמוֹת הָעֲלִיוֹנִים, וְאָז הָאֹר
 שֶׁל הַכֹּל הָאִיר.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אָז, בְּשֶׁהַכֹּל מֵאִיר כְּאַחַד, וְעָשָׂה
 הַיָּם מְנַהֲגִים עֲלִיוֹנִים, וְנִמְסְרוּ בְּיָדוֹ עֲלִיוֹנִים
 וְתַחַתוֹנִים. וְלָבֵן קָשָׁה לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַכֹּל

כִּמוֹ קָרִיעַת יַם סוּף. וְהַכֹּל כְּדֵּךְ פְּרָשׁוּתָהּ. מָה הַטַּעַם?
מִשּׁוּם שֶׁקָרִיעַת יַם סוּף תְּלוּיָהּ בְּעֵתִיק.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, יֵשׁ אֵילַת אַחַת בְּרַקִיעַ, וְהַקְדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה הַרְבֵּה בְּשִׁבְלָהּ. בְּשַׁעַה
שֶׁהִיא צוֹנַחַת, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ אֶת הַצָּרָה
שָׁלָה וּמִקְבֵּל קוֹלָהּ, וּבְשַׁהֲעוֹלָם צָרִיךְ לְרַחֲמִים,
הִיא נוֹתֶנֶת קוֹלוֹת, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שׁוֹמֵעַ אֶת
קוֹלָהּ, וְאִזּוֹ חָם עַל הָעוֹלָם. וְהוּ שֶׁכֶּתוּב (תהלים מב)
כֹּאֵיל תִּעְרַג עַל אֲפִיקֵי מַיִם.

וּבְשִׁרְוֹצָה לְהוֹלִידָה, הִיא נִסְתַּרְת מִכָּל הַצְּדָדִים,
וְאִזּוֹ בָּאָה וְשָׁמָּה רֵאשָׁה בֵּין בְּרַכְיָהּ,
וְצוֹנַחַת וּמְרִימָה קוֹלוֹת, וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חָם
עָלֶיהָ, וּמִזְמַן בְּנִגְדָה אֹתָהּ נָחַשׁ אַחַד, וְנוֹשֵׁף
בְּעֶרְוֹתָהּ, וּפּוֹתַח אֹתָהּ וְקוֹרֵעַ לָהּ אֹתוֹ מְקוֹם,
וּמּוֹלִידָה מִיָּד. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּדָבָר הַזֶּה אֵל
תִּשְׁאַל וְאֵל תִּנְסֶה אֶת ה', וְכֵן דִּוְקָא.

וַיֹּשַׁע ה' בַּיּוֹם הַהוּא אֶת יִשְׂרָאֵל וְגו', וַיִּרְא
יִשְׂרָאֵל אֶת מַצְרַיִם מֵת. אֹתוֹ שְׁלִיט

מִמְנָה עַל הַמְצָרִים הִרְאָה לָהֶם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
שְׁמַעְבִּיר אוֹתוֹ בְּנֵהר דִּינּוּר, שְׁהִיָּה בְשִׁפְתַי הַיָּם
הַגְּדוֹל. מֵת, מָה הַטַּעַם מֵת? כְּמוֹ שְׂבִאֲרוּהוּ,
שְׁהִיעְבִּירוּ אוֹתוֹ מִשְׁלֹטוֹנוֹ.

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה וְגו'. רַבִּי חֲזִיָּא אָמַר,
כָּאֵן הַשְּׁתַלְמָה הַיָּד וְכָל הָאֲצַבְעוֹת,
וְנִשְׁתַלְמָה הַיָּד, שְׁנִכְלָלָה בּוּ בַיָּמִין. שְׂכָךְ שְׁנִינּוּ,
הַכֹּל נִכְלָל בַּיָּמִין וְתַלְוֵי בַיָּמִין, זֶהוּ שְׂכַתוֹב יְמִינְךָ
ה' נְאֻדְרֵי בַפֶּתַח יְמִינְךָ ה' תִּרְעֵץ אוֹיֵב.

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא מְצָאתִי מִי חִזַּק לְבוּ לְפָנַי
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּמוֹ פְרָעָה. אָמַר רַבִּי
יוֹסֵי, סִיחוֹן וְעוֹג גַּם כָּךְ. אָמַר לוֹ, לֹא כָךְ! הֵם
הִתְחַזְּקוּ כְּנֶגֶד יִשְׂרָאֵל, יֶאֱכַל לְגַבֵּי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא לֹא כְמוֹ שְׂפָרְעָה חִזַּק אֶת רוּחוֹ כְּנֶגְדּוֹ, וְהִיָּה
רוּאָה כָּל יוֹם אֶת הַגְּבוּרוֹת שָׁלוֹ וְלֹא הָיָה שָׂב.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, פְּרָעָה הָיָה חָכָם
מְכָל מְכַשְׁפָּיו וְנִכְּלָ אוֹתָם הַכְּתָרִים, וְנִכְּלָ
אוֹתָן הַיְדִיעוֹת הַסֶּתֶפֶל. וְנִכְּלָ הַצַּד שְׁלָהֶם לֹא רָאָה

את גאֵלת יִשְׂרָאֵל, וְלֹא הָיָה תּוֹלָה בְּאַחַד מֵהֶם.
וְעוֹד, שְׁחָרֵי בְּכָלֶם קָשְׁרוּ קָשֶׁר עַל יִשְׂרָאֵל, וּפְרָעָה
לֹא סָבַר שְׁיֵשׁ קָשֶׁר אֲמוֹנָה אַחַר שְׁשׁוּלֵט עַל הַכֹּל,
וְלָכֵן הָיָה מְחֻזָּק אֶת לְבוֹ.

רַבִּי אֲבָא אָמַר, רַק הַשֵּׁם הָיָה חֻזָּק אֶת לֵב פְּרָעָה.
שְׂכַשְׁתָּהּ מִשָּׁה אֹמֵר כֹּה אָמַר ה' - הַדְּבָר
הַזֶּה מִמַּשׁ חֻזָּק אֶת לְבוֹ. וְהוּ שְׂכַתּוּב וַיִּחֻזַּק ה' אֶת
לֵב פְּרָעָה. שְׁחָרֵי בְּכָל הַחֲכָמָה שָׁלוֹ לֹא נִמְצָא
שֶׁהַשֵּׁם הָיָה שׁוּלֵט בְּאַרְיָן. וְעַל זֶה אָמַר, מִי ה'?
וְאַחַר כֵּן אָמַר, ה' תִּצְדִּיק. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אַחַר
כֵּן אָמַר (שְׁמוֹת י) תִּטְאֲתֵי לָהּ. אוֹתוֹ פֶּה שְׂאֵמַר זֶה
- אָמַר זֶה.

רַבִּי חֻזְקָיָה פִּתַּח וְאָמַר, (אִיּוֹב ט) אַחַת הִיא עַל בֵּן
אֲמַרְתִּי תָם וְרָשָׁע הוּא מְכַלָּה. פְּסוּק זֶה
הַתְּבַאֵר בְּסוּד הַחֲכָמָה. אַחַת הִיא, מֵה זֶה אַחַת
הִיא? וְהוּ שְׂכַתּוּב (שִׁיר ו) אַחַת הִיא יוֹנְתֵי תַמְתֵּי
אַחַת הִיא לְאִמָּה. וּבְנֵה הַקְּרוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דָן דִּינָיו
לְמַטָּה, וְדָן דִּינָיו לְמַעְלָה בְּכֹל.

וּבְשֵׁה־תְקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מְעוֹרֵר דִּינָיו, הוּא דָן
 אֶת דִּינָיו בְּכֶתֶר תְּהִה, וְאִזּוּ כְּתוּב תָּם
 וְרָשָׁע הוּא מְכֻלָּה. (דף נג ע"א) מִשּׁוּם שְׂאוֹתָם הַצְּדִיקִים
 נִתְּפָסִים בְּחַטָּאֵי הָרָשָׁעִים, שְׂכָתוּב וַיֹּאמֶר ה'
 לְמַלְאָךְ הַמְּשַׁחִית בָּעַם רַב וְגו'. וְעַל זֶה אָמַר (ר' יוסי)
 אִיּוֹב אֶת תְּדוּכָר תְּהִה, [אָמַר] וְלֹא פִרַשׁ אֶת תְּדוּכָר,
 וּפִרְשׁוּהָ - טַל הָרֵב. רַבִּי יִיסָא אָמַר, אַחַת הִיא -
 זוּ כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל בְּגִלוֹת מִצְרַיִם, שְׂכָתוּבִילָה תְּרַג
 תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם וְעָשָׂה בָּהֶם נְקָמוֹת. זֶהוּ
 שְׂכָתוּב תָּם וְרָשָׁע הוּא מְכֻלָּה.

רַבִּי תִיַיִא אָמַר, אִיּוֹב לֹא נִלְקָה, אֵלָּא בְּזִמְנֵי שְׂיַצְאוּ
 יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם. אָמַר אִיּוֹב, אִם כֹּה, כָּל
 תְּפִנִּים שְׂוִים, תָּם וְרָשָׁע הוּא מְכֻלָּה. פְּרַעָה תְּחִזִּיק
 בְּיִשְׂרָאֵל וַאֲמַר (שְׁמוֹת ה) מִי ה' אֲשֶׁר אֲשַׁמַּע בְּקִלּוֹ,
 וְאֲנִי לֹא תְּחִזְקֵנִי בָּהֶם וְלֹא עָשִׂיתִי דְבָר - תָּם
 וְרָשָׁע הוּא מְכֻלָּה?! זֶהוּ שְׂכָתוּב (שֵׁם ט) תִּירָא אֶת
 דְּבַר ה' מִעֲבָדֵי פְּרַעָה, זֶה אִיּוֹב.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אֹתָם אֲבִי בָרַד שְׁהִיוּ יוֹרְדִים,
 הִתְעַכְּבוּ עַל יְדֵי מֹשֶׁה, וְאַחַר כֵּן עָשׂוּ נִקְמוֹת
 בְּיַמּוֹת יְהוֹשֻׁעַ, וְלָעֵתִיד לָבֵא עֲתִידִים לָרַדּוֹת אֹתָם
 שְׁנַשְׂאָרוֹ עַל אֲדוֹם וּבְנוֹתֶיהָ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, זֶהוּ
 שְׁכַתוֹב (מִיכָה ז) כִּי־מִי צִיאֲתָךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאֵנּוּ
 נִפְלְאוֹת.

דָּבָר אַחַר וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה וְגו' -
 פְּסוּק זֶה אֵינִי רֹאשׁוֹ סוּפוֹ, וְאֵינִי סוּפוֹ רֹאשׁוֹ.
 בַּתְּחִלָּה וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל, וְאַחַר כֵּן וַיֵּרָאוּ הָעַם אֶת
 ה'. אֲלֵא אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אֹתוֹ זָקֵן שְׁיָרַד עִם פָּנָיו
 לַגְּלוּת וְסָבַל עָלָיו אֶת הַגְּלוּת וְהַכְּנִים אֶת פָּנָיו
 לַגְּלוּת, הוּא רָאָה מִמֶּשׁ אֶת כָּל אוֹתָן נִקְמוֹת
 וּנְבוֹרוֹת שְׁעָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם. זֶהוּ
 שְׁכַתוֹב וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל, יִשְׂרָאֵל מִמֶּשׁ.

וְאָמַר רַבִּי יְהוּדָה, הָעֵלָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת
 אֹתוֹ זָקֵן וְאָמַר לוֹ, קוּם תִּרְאֶה אֶת פָּנֶיךָ
 יוֹצֵאִים מִתּוֹךְ עִם תּוֹק. קוּם תִּרְאֶה אֶת הַנְּבוֹרוֹת
 שְׁעָשִׂיתִי בְּשִׁבִיל פָּנֶיךָ בְּמִצְרַיִם.

וְהִינּוּ מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי יִיסָא, בְּשַׁעַה שֶׁנִּסְעוּ יִשְׂרָאֵל
לְרֵדֶת לְגָלוּת מִצְרַיִם, פֶּחַד וְאִימָה חֲזָקָה
נִפְלוּ עָלָיו. אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיַעֲקֹב, לָמָּה
אַתָּה פּוֹחֵד? (בראשית מז) אַל תִּירָא מִרְדָּה מִצְרַיִמָּה.
מִמָּה שֶׁכֶּתוּב אַל תִּירָא, מִשְׁמַע שֶׁפֶּחַד הָיָה פּוֹחֵד.
אָמַר לוֹ, כִּי לְגוֹי גָדוֹל אֲשִׁימְךָ שָׁם. אָמַר לוֹ, אֲנִי
פּוֹחֵד שֶׁיִּכְלוּ בְנֵי. אָמַר לוֹ, אֲנֹכִי אֵרֵד עִמָּךְ
מִצְרַיִמָּה. אָמַר לוֹ, עוֹד אֲנִי פּוֹחֵד - שְׁלֹא אֲזַכֶּה
לְהַקְבֵּר בֵּין אֲבוֹתַי וְלֹא אֶרְאֶה אֶת גְּאֻלַּת בְּנֵי
וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁתַּעֲשֶׂה לָּהֶם. אָמַר לוֹ, וְאֲנֹכִי אֲעַלְךָ גַּם
עִלָּה. אֲעַלְךָ - לְהַקְבֵּר בְּקִבְרֵי אֲבוֹתֶיךָ. גַּם עִלָּה -
לְרֹאוֹת אֶת גְּאֻלַּת בְּנֵיךָ וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁתַּעֲשֶׂה לָּהֶם.
וְאוֹתוֹ יוֹם שֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הָעִלָּה
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יַעֲקֹב וְאָמַר לוֹ,
קוּם תִּרְאֶה בְּגֻאֲלַת בְּנֵיךָ, שֶׁכַּמָּה חֲלִלוֹת וּגְבוּרוֹת
עָשִׂיתִי לָּהֶם. וַיַּעֲקֹב הָיָה שָׁם וְרָאָה אֶת הַכּוֹל. זֶהוּ
שֶׁכֶּתוּב וַיִּרְאֵ יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, מִכָּאן, (דברים ה) וַיֹּצֵאֵךְ בְּפָנָיו
 בְּכַחוֹ הַגָּדֹל מִמִּצְרַיִם. מַה זֶה בְּפָנָיו? בְּפָנָיו
 זֶה יַעֲקֹב, שְׂהֵכְנִים לְשֵׁם אֶת כָּלָם. רַבִּי חֲזַקְיָה
 אָמַר, וַיֹּצֵאֵךְ בְּפָנָיו - בְּפָנָיו זֶה אַבְרָהָם, שְׂפָתָיו
 (בראשית יז) וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל פָּנָיו.

בַּא רֵאָה, אַבְרָהָם אָמַר, הֲלֵבֵן מֵאָה שָׁנָה יוֹלֵד
 וְגו'. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, חַיִּידָה, אֵתָה
 תִּרְאֶה כַּמָּה אוֹכְלוֹסִים וְכַמָּה חִילוֹת שְׂיִצְאוּ מִמֶּךָ.
 בְּשַׁעַה שְׂיִצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, כָּל אוֹתָם שְׂבָטִים,
 כָּל אוֹתָם רַבִּבוֹת, הָעֵלָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵת
 אַבְרָהָם וְרֵאָה אוֹתָם. זֶהוּ שְׂפָתָיו וַיֹּצֵאֵךְ בְּפָנָיו.
 רַבִּי אֲבָא אָמַר, כָּל הָאֲבוֹת הַזְּדִמְנוּ לְשֵׁם בְּכָל
 אוֹתָהּ הַגְּאֻלָּה. זֶהוּ שְׂפָתָיו וַיֹּצֵאֵךְ בְּפָנָיו. מַה זֶה
 בְּפָנָיו? אֵלוֹ הָאֲבוֹת.

רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, וַיֹּצֵאֵךְ בְּפָנָיו - זֶה יַעֲקֹב. בְּכַחוֹ
 - זֶה יִצְחָק. הַגָּדֹל - זֶה אַבְרָהָם. אָמַר רַבִּי
 שְׂמַעוֹן, וְכֵן בְּשִׁבִיל הָאֲבוֹת מְזַדְּמֶנֶת תָּמִיד גְּאֻלָּה
 לְיִשְׂרָאֵל, שְׂפָתָיו (ויקרא כו) וַזְּכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב

וְאֵף אֶת בְּרִיתִי יִצְחָק וְאֵף אֶת בְּרִיתִי אֲבָרְהָם
 אֲזֹכֵר וְהָאָרֶץ אֲזֹכֵר. הָאֲבוֹת מִלֵּא, אֲבָל מַה זֶה
 וְהָאָרֶץ אֲזֹכֵר? אֵלָּא לְהַכְלִיל עַמּוּם אֶת דְּוֹד הַמְּלָכָה,
 שֶׁהוּא מְרַכְּבָה עִם הָאֲבוֹת, ^(דף נג ע"ב) וְהֵם מְעוֹרְרִים
 תָּמִיד בְּאַלְהָ לְיִשְׂרָאֵל.

וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה'
 בְּמִצְרַיִם. וְכִי עָכָשׁוּ עָשָׂה, וַהֲרִי מִקְדָּם לָבֹן
 זֶה נַעֲשָׂה? מַה זֶה אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה'?
 אֵלָּא יָד לֹא נִקְרְאָת פְּחוֹת מַחֲמֵשׁ אֲצַבְעוֹת. הַגְּדֹלָה
 - שְׁכָלוּלִים בָּהּ חֲמֵשׁ אֲצַבְעוֹת אַחֲרוֹת, וְאִז
 נִקְרְאִים גְּדוּלָה. וְכָל אֲצַבַּע וְאֲצַבַּע עוֹלָה לְחֶשְׁבוֹן
 גְּדוּלָה, וְהַקְרוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָשָׂה בָּהֶם (בְּעֵת נִסִּים) נִסִּים
 וּגְבוּרוֹת, וּבְזֶה נַעֲקְרוּ כָּל הַדְּרָגוֹת מֵהַשְּׁתַּלְשּׁלוֹתָם.
 מִכַּאֲן לְמִדְּנוּ זֶה, שֶׁבְּחֲמֵשׁ הָאֲצַבְעוֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת
 כְּתוּב וַיִּחְזַק לֵב פְּרַעֲהָ. כִּיּוֹן שֶׁנִּשְׁלְמוּ אוֹתָן
 חֲמֵשׁ, שׁוּב לֹא הָיָה דְבַר בְּרִשׁוֹת פְּרַעֲהָ, וְאִז כְּתוּב
 וַיִּחְזַק ה' אֶת לֵב פְּרַעֲהָ.

וְעַל זֶה וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה וְגו', וַיֵּאֱמִינוּ
 בָּהּ. וְכִי עַד עַכְשָׁיו לֹא הֵאֱמִינוּ בָּהּ, וַהֲרִי
 כְּתוּב (שמות ד) וַיֵּאֱמֵן הָעָם וַיִּשְׁמְעוּ וְגו'? וַהֲרִי רָאוּ
 כָּל אוֹתָם גְּבוּרוֹת שְׁעָשָׂה לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 בְּמִצְרַיִם. אֲלֵא מָה זֶה וַיֵּאֱמִינוּ? אוֹתוֹ הַדְּבָר
 שְׁאָמַר, וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעָם אַל תִּירְאוּ הַתִּיַּעֲבוּ
 וַרְאוּ וְגו'.

רַבִּי יִיסָא שְׂאֵל וַאֲמַר, כְּתוּב וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת
 מִצְרַיִם מֵת, וְכְתוּב לֹא תִסְפוּ לְרֹאֲתָם עוֹד
 עַד עוֹלָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, רָאוּ אוֹתָם מֵתִים. אָמַר
 לוֹ, אִם כְּתוּב לֹא תוֹסִיפוּ לְרֹאֲתָם חַיִּים - הֲיִיתִי
 אוֹמֵר כֵּן. אָמַר לוֹ רַבִּי אַבְבָּי, יָפָה שְׂאֵלָתָ.

אֲלֵא בַּא רְאִיהָ, כְּתוּב מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם,
 וְשָׁנִינוּ - עוֹלָם לְמַעְלָה וְעוֹלָם לְמַטָּה. עוֹלָם
 שְׁלִמְעָלָה - מִשָּׁם הִיא הֲרֵאשִׁית לְהַדְּלִיק מְנוֹרוֹת.
 הָעוֹלָם שְׁלִמְטָה - שָׁם חֲסִיוֹם, וְנִכְלָל מִהַכּוֹל.
 וּמֵעוֹלָם הִזָּה שְׁלִמְטָה מִתְעוֹרְרוֹת גְּבוּרוֹת
 לְתַחְתּוֹנִים.

וּבְעוֹלָם זֶה עָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אוֹתוֹת
 לְיִשְׂרָאֵל וְהִרְחִישׁ לָהֶם נְסִים,
 וּבָשָׂה תְעוּרָר עוֹלָם זֶה לַעֲשׂוֹת לָהֶם נְסִים, כָּל
 הַמְצָרִים נִשְׁקָעוּ בַיָּם עַל יְדֵי עוֹלָם זֶה, וְהִתְרַחֵשׁ
 לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל נְסִים בְּעוֹלָם זֶה. וְעַל זֶה כָּתוּב לֹא
 תִסְפוּ לְרֹאֲתָם עוֹד עַד עוֹלָם, עַד שִׁיתְעוּרָר אוֹתוֹ
 עוֹלָם וַיִּמָּסְרוּ לְדִינָיו. וּבִיּוֹן שֶׁנִּמְסְרוּ לוֹ לְדוֹן, אִז
 כָּתוּב וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מְצָרֵים מֵת עַל שְׁפַת הַיָּם.
 וְהוּ שֶׁכָּתוּב מִן הָעוֹלָם וְעַד הָעוֹלָם. עַד הָעוֹלָם
 דְּוָקָא. וְאִז כָּתוּב וַיֵּאֱמִינוּ בָהּ' וּבְמִשְׁחָ עֲבָדוּ.

אִז יִשִּׁיר מִשְׁחָ. רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח, (יִרְמִיָּה א) בְּמָרָם
 אֲצַרְךָ בְּכַמֵּן יַדְעִתִּיךָ וְגו'. אֲשֶׁרִי חֶלְקָם שָׁל
 יִשְׂרָאֵל שֶׁתְּקַדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִתְרַצָּה בָּהֶם יוֹתֵר
 מִכָּל שְׂאָר הָעַמִּים, וַיִּמְרַב הָאֲהָבָה שֶׁהוּא אוֹהֵב
 אוֹתָם, הַקִּים עֲלֵיהֶם נִבְיָא אֱמֶת וְרוּעָה נְאֻמָּן,
 וְעוֹרֵר עֲלֵיו רוּחַ הַקִּדְשׁ יוֹתֵר מִכָּל שְׂאָר הַנְּבִיאִים
 הַנְּאֻמָּנִים. וְהוֹצִיאֵם מִחֶלְקוֹ מִמֶּשׁ מִמֶּה שֶׁהִפְרִישׁ
 יַעֲקֹב מִבְּנָיו לְהַקְדֹּשׁ בְּרוּךְ הוּא - שֶׁכַּט לְוִי. וּבִיּוֹן
 שֶׁהָיָה לְוִי שְׁלוֹ, לָקַח אוֹתוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְעִטָּר

אותו בכמה עטרות, ומשח אותו בשמן משחת קדש העליון, ואז הוציא מפניו רוח קדש לעולם, וזרו אותו באבנטיו הקדושים, האמונה הגדולה.

למדנו, באותה השעה שהגיע זמנו של משה הנביא הנאמן לרדת לעולם, הוציא

הקדוש ברוך הוא רוח קדש ממחצב הספיר של אבן טובה, שהיה גנוז במאתים ארבעים ושמונה

[אורות, והאיר עליו. ועפרו בשם"ה] עטרות שעומדות לפניו,

והפקיד אותו על כל אשר לו, ונתן לו מאה

ושבעים ושלושה מפתחות. (גנוז שם, ועפר אותו בשלש מאות

וששים וחמש עטרות, והאיר עליו מאתים ארבעים ושמונה אורות, והעמיד לפניו,

והפקיד אותו בכל ביתו, ונתן לו מאה ושבעים ושלושה מפתחות. נ"א מאתים

(ושבעים וחמשה) ועפרו בחמש עטרות, וכל עטרה

ועטרה עולה ומאירה באיף עולמות שפאירים,

ומנורות שגנוזים בגנוי המלך הקדוש העליון.

ואז העביר אותו בכל המנורות (הבשמים) שפגן עדן,

והכניסו להיכלו, והעבירו בכל חילותיו

וגיסותיו. אז בלם הודיעו, פתחו ואמרו: הסתלקו

מִסְכִּיבוּ [צד הַצְּדִידִים], שְׁתֵּרֵי הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹרֵר
רוּחַ לְשֵׁלֵט לְהַרְגִּיז עוֹלָמוֹת. יֵצֵא קוֹל וְאָמַר: מִי
הוּא זֶה שֶׁכָּל הַמַּפְתָּחוֹת הִלְלוּ ^(דף נד ע"א) בְּיָדוֹ? פָּתַח
קוֹל אַחֵר וְאָמַר: קִבְּלוּ אוֹתוֹ בְּתוֹכְכֶם! זֶהוּ שְׁעֵתִיד
לְרֹדֵת בֵּין בְּנֵי אָדָם, וְעֵתִידָה תוֹרָה, גְּבִיּוֹת הַגְּבִיּוֹת,
לְהַמְסֵר בְּיָדוֹ, וּלְהַרְעִישׁ עוֹלָמוֹת שְׁלֹמֶעֱלָה
וְשְׁלֹמֶטָה עַל יָדוֹ שֶׁל זֶה. בְּאוֹתָהּ שְׁעָה כָּלֵם
הַתְּרַגְּשׁוּ וְנָסְעוּ אַחֲרָיו. פָּתַחוּ וְאָמְרוּ, (תהלים 150)
הִרְכַּבְתָּ אֵינוֹשׁ לְרֵאשֵׁנוּ בְּאֵנוּ בְּאֵשׁ וּבַמַּיִם.

אִז עֲלֵתָה אוֹתָהּ רוּחַ וְעִמְדָה לְפָנַי הַמְּלֹךְ. מ'
פְּתוּחָה עֲלֵתָה וְהִתְעַפְּרָה בְּעִטְרוֹתֶיהָ, וְעִפְּרָה
אוֹתוֹ בְּשֵׁלֵשׁ מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְחֲמִשׁ עֶטְרוֹת,
וְהִפְקִיד מִפְּתָחוֹת בְּיָדוֹ. ש' שֶׁל הָאֲבוֹת עִפְּרוּ אוֹתוֹ
בְּשֵׁלֵשׁ עֶטְרוֹת קְדוּשׁוֹת, וְהִפְקִידוּ בְּיָדוֹ אֶת כָּל
מִפְּתָחוֹת הַמְּלֹךְ, וְהִפְקִידוּ אוֹתוֹ בְּאַמּוֹנָה, לְהִיּוֹת
נְאֻמָּן הַבַּיִת. ה' עֲלֵתָה וְעִפְּרָה אוֹתוֹ בְּעִטְרוֹתֶיהָ,
וְקִבְּלָה אוֹתוֹ מִתְּמֹלָךְ.

וְאִזְ יָרַד אֹתוֹ הָרוּחַ לְאֲנִיּוֹת שְׁשֻׁמּוֹת בְּאוֹת הַיָּם
הַגְּדוֹל, וְקִבְּלָהּ אֹתוֹ לְגִדּוֹל אֹתוֹ לְמִלְכָּה,
וְנִתְּנָה לוֹ מִשָּׁם כְּלֵי זֵיץ לְהִלְקוֹת אֶת פְּרָעָה וְאֶת
כָּל אֶרְצוֹ. וּבְשִׁפְתוֹת וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים מִעֲלֵה אֹתוֹ
אֶל הַמִּלְכָּה, וְאִזְ נִקְרָא שְׁמוֹ בְּאוֹתֵיזוֹת הַרְשׁוּמוֹת
הַלְלוּ.

וּבְאוֹתָהּ שָׁעָה שְׁיִצָּא לְרֵדֶת לְאֶרֶץ בְּיַד שָׁל לְוִי,
נִתְּקֵנוּ אַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְחֲמִשָּׁה
מִנּוֹרוֹת לְמִלְכָּה, וְאַרְבַּע מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים וְחֲמִשָּׁה
חֲקִיקוֹת מְמַנִּים לוֹו אֶת אוֹתָהּ רוּחַ לְמִקוּמָה.
בְּשִׁיצָא לְעוֹלָם, הַאִירָה ה' בְּפָנָיו, וְהִבִּיתָ הַתְּמִלָּא
מִזִּיוו. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה קָרָא עָלָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
בְּטָרָם אֲצַרְךָ בְּכַטָּן יִדְעִיתִיךָ וּבְכַטָּרָם תִּצָּא מִרְחָם
הַקְּדוֹשִׁיתִיךָ נִבְיָא לְגוֹזִים נְתִיתִיךָ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִרְגַּ (הַפִּיל) הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא אֶת הַשָּׁר הַמְּמַנֶּה הַגְּדוֹל שֶׁל
מִצְרַיִם, וְרָאוּ אֹתוֹ מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאִזְ אָמְרוּ

שִׁירָה. וְהוּ שְׁכַתוֹב וַיֵּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת מַצְרַיִם מֵתָה,
אִז יִשִּׁיר מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל.

אִז יִשִּׁיר מִשָּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגו'. רַבִּי אֲבָא פָתַח
וְאָמַר, הִסְתַּכְּלְתִּי בְּכָל הַתְּשַׁכְּחוֹת שִׁשְׁכְּחוּ אֶת
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּבְכֹל פְּתָחוֹ בְּאִז. (מלכים א-ח) אִז
אָמַר שְׁלֹמֹה. (יהושע י) אִז יִדְבַר יְהוֹשֻׁעַ. אִז יִשִּׁיר
יִשְׂרָאֵל. מָה הַטַּעַם?

אֲלָא בְּךָ שְׁנִינֵנוּ, כָּל הַנְּפִסִּים וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ
לְיִשְׂרָאֵל, בְּשִׁתְּאִיר אֹר הָעֵתִיק הַקְּדוּשׁ
בְּעֵטְרוֹתָיו, חֲקוּקִים רְשׁוּמִים בְּאִז, בְּא', וְא' בּו',
נִקְבַּ בְּחִשְׁבָּה וְהֵאִיר לְכָל עֵבֶר. וּבְשִׁתְּחִבְר הָאֹר
שֶׁל אֶל"ף וְהַגִּיעַ לְזִ"ן, מִי זוּ וַי"ן? זוּ (ישעיה לד) חֲרַב
לֵה' מְלֵאָה דָם. אִז עָשָׂה נְפִסִּים וּגְבוּרוֹת, מִשׁוּם
שִׁתְּחִבְרָה א' בּו'. וְזוּ הִיא הַשִּׁירָה. שִׁירָה הִיא שֶׁל
כָּל הַצְּדִדִים, וְזֵהוּ אִז יִשִּׁיר.

יִשִּׁיר?! שָׁר הָיָה צְרִיךְ לְהִיזָה! אֲלָא דְבַר זֵה תְלוּי
וּמִשְׁלִים אֶת אֹתוֹ הַזְּמַן, וּמִשְׁלִים לְעֵתִיד
לְבֵא, שְׁעֵתִידִים יִשְׂרָאֵל לְשַׁכַּח בְּשִׁירָה הַזֹּו מִשָּׁה

וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל. מִכָּאן לְמִדְנֹה, שֶׁהַצְּדִיקִים הִרְאִישׁוּנִים,
 אַף עַל גַּב שֶׁהִתְעַלּוּ לְדַרְגּוֹת עֲלִיוֹנוֹת שְׁלֹמֶעֱלָה,
 וְנִקְשְׁרוּ בַּקֶּשֶׁר שֶׁל צָרוּר הַחַיִּים - עֲתִידִים כֻּלָּם
 לְהַחֲיוֹת בְּגוֹף וְלִרְאוֹת אוֹתוֹת וּנְבוֹרוֹת שֶׁיַּעֲשֶׂה
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל וְלוֹמֵר שִׁירָה זוֹ. זֶהוּ
 שִׁפְתוֹב אֲזוּ יִשִּׁיר מִזְשָׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר מִכָּאן, (ישעיה יא) יוֹסִיף ה' שְׁנֵית
 יָדוֹ לְקִנּוֹת אֶת שְׂאֵר עַמּוֹ. לְקִנּוֹת - כְּמוֹ
 שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ח) ה' קָנְנִי רֵאשִׁית דְּרַכּוֹ. אֶת שְׂאֵר
 עַמּוֹ - אֵלּוּ הֵם הַצְּדִיקִים שֶׁכִּבְּהֵם שְׁנִקְרְאוּ שְׂאֵר,
 כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יא) וַיִּשְׁאֲרוּ שְׁנֵי אַנְשִׁים בַּמַּחֲנֶה.
 וְשְׁנֵינוּ, אֵינן הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם אֵלּא עַל אוֹתָם
 שֶׁעוֹשִׂים עֲצָמָם שִׁירִים.

וְאִם תֹּאמַר, הוֹאִיל וְנִקְשְׁרוּ בְּצָרוּר הַחַיִּים
 וּמִתְעַנְּנִים בְּעַנְג הָעֲלִיוֹן, לָמָּה יוֹרִיד אוֹתָם
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאָרֶץ? צֵא וּלְמַד מִזְמַן רֵאשׁוֹן,
 שְׁכַל אוֹתָם רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת שֶׁהָיוּ בַּדְּרָגָה הָעֲלִיוֹנָה
 שְׁלֹמֶעֱלָה, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הוֹרִיד אוֹתָם לְאָרֶץ

למטה. כל שכן עכשו, שרוצה הקדוש ברוך הוא לישר את העקם, כמו שנאמר (קהלת ז) כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא. ואם תאמר, אותם שמתו בפעמיו של נחש, אפלו הם יקומו ויהיה בעלי עצה למלך המשיח.

ועל זה שנינו, משה עתיד לומר שירה לעתיד לבא. מה הטעם? משום שכתוב (מיכה ז) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות. אראנו? אראך הנה צריך להיות! אלא אראנו ממש, למי שראה בתחלה - אראנו פעם שניה. וזהו אראנו וכתוב (תהלים נ) אראנו בישע אלהים, ואראהו בישועתי. (דף נד ע"ב) ואז, אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה!

שירה של הנבירה לקדוש-ברוך-הוא. שנינו, כל אדם שאומר שירה זו בכל יום ומכון ביה, זוכה לאמרה לעתיד לבא, שחרי יש ביה עולם שעבר, ויש ביה עולם הבא, ויש ביה קשרי האמונה, ויש ביה ימות מלך המשיח, ותלויים

עֲלֶיָהּ (אות לְמַעַלָּה) כָּל אוֹתָן הַשְּׂבָחוֹת אַחֲרוֹת
שְׂאוּמְרִים עֲלִיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים.

הַשִּׁירָה?! שִׁיר זֶה הִיא צָרִיךְ לְהִיּוֹת! אֲלֵא
הַשִּׁירָה שְׂמִשְׁבַּחַת הַגְּבִירָה לְמַלְךְ.
וּמִשָּׁה אָמַר מְלֻמָּטָה לְמַעַלָּה, וְהִרִי פִרְשׁוֹתָ. לֵה' -
מִשׁוּם שֶׁהַמַּלְךְ מֵאִיר לָהּ פָּנִים (שְׂמֵאִירִים פָּנֵי הַמַּלְךְ בְּנִגְדָּה).
רַבִּי יוֹסִי אָמַר, כָּל אוֹתָם שְׂמָנִים שֶׁהָיוּ שׁוֹפְעִים,
מִשֵּׁף הַמַּלְךְ הַקְּדוֹשׁ בְּנִגְדָּה, מִשׁוּם כֶּף מִשְׂבַּחַת
אוֹתוֹ הַגְּבִירָה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִם כֶּף, לָמָּה כָּתוּב מִשָּׁה וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל, וְהִרִי הַגְּבִירָה צְרִיכָה לְשִׁבַּח? אֲלֵא
אֲשֶׁרֵי חֶלְקָם שֶׁל מִשָּׁה וַיִּשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם הָיוּ יוֹדְעִים
לְשִׁבַּח אֶת הַמַּלְךְ בְּשִׁבִּיל הַגְּבִירָה כְּרֵאוּי, מִשׁוּם
שֶׁכָּל אוֹתוֹ כַּח וּגְבוּרָה שָׁלָה יְרֵשָׁה מִן הַמַּלְךְ.

רַבִּי חִיָּיא פָּתַח וְאָמַר, (איכה ב) קוּמִי רִנִּי בַלְיָלָה
לְרֵאשׁ אֲשֶׁמְרוֹת. קוּמִי רִנִּי - זוֹ כְּנֶסֶת
יִשְׂרָאֵל. בַּלְיָלָה - בְּגָלוֹת. רַבִּי יוֹסִי אָמַר, בַּלְיָלָה -
בְּזִמְן שֶׁשׁוֹלְטָת וּמַתְעוֹרְרָת. לְרֵאשׁ אֲשֶׁמְרוֹת!?

בְּרֵאשׁ הָיָה צָרִיךְ לְהִיזוֹת! אֵלֶּא לְרֵאשׁ, כְּכַתּוּב
 (בראשית מז) עַל רֵאשׁ הַמָּטָה. וּבִאֲרָנוּ, רֵאשׁ הַמָּטָה זֶה
 יְסוּד. אַף כָּאֵן לְרֵאשׁ - זֶה יְסוּד, שְׁתַּגְּבִירָה
 מִתְּפָרְקֵת בּוֹ. רֵאשׁ אֲשֶׁמְרוֹת - זֶהוּ רֵאשׁ שֶׁל נְצַח
 וְהוֹד.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, זֶהוּ רֵאשׁ שֶׁל כְּתָרֵי הַמְּלֶכֶד וְהַסִּיּוּם.
 רַבִּי אֲבָא אָמַר, לְרֵאשׁ אֲשֶׁמְרוֹת כְּתוּב חֶסֶד,
 וְזֶהוּ הָרֵאשׁ, רֵאשׁ הַמָּטָה. וְהַכֹּל נֶאֱמַר בְּמֶלֶכֶד
 הַקְּדוּשׁ הָעֲלִיּוֹן, וְזֶהוּ לְה'.

רַבִּי יִיסָא אָמַר, הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְה' - זֶהוּ הַנְּתָר
 שִׁיּוּצֵא מֵעֶדֶן, שְׁכָל שְׁמֹן וּמִשְׁחָה יוֹצֵאִים
 מִמֶּנּוּ לְהַדְּלִיק מְנוֹרוֹת. וּמִשְׁמַע אַחַר כֵּךְ שְׁכַתּוּב
 אֲשִׁירָה לְה' - זֶה הַמְּלֶכֶד הַקְּדוּשׁ הָעֲלִיּוֹן, וְעַל זֶה
 לֹא כְּתוּב אֲשִׁירָה לוֹ.

וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֵר - [וְהוּ] לְדוּרֵי דוּרוֹת, כִּדִּי שְׁלֹא
 יִשְׁתַּבַּח מֵהֶם לְעוֹלָמִים. שְׁכָל מִי שְׁזוּכָה
 לְשִׁירָה הַזֹּאת בְּעוֹלָם הַזֶּה, זוּכָה לָהּ בְּעוֹלָם הַבָּא,
 וְזוּכָה לְשַׁבַּח בָּהּ בִּימֹת מְלֶכֶד הַמְּשִׁיחַ בְּחַדוֹת

בְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּקִדּוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שְׂכַתוֹב לֵאמֹר -
 לֵאמֹר בְּאוֹתוֹ זְמַן. לֵאמֹר בְּאֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה, בְּזְמַן
 שֶׁשָּׁכְנוּ יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ. לֵאמֹר בְּנִלוֹת. לֵאמֹר
 בְּנִאֲלַת יִשְׂרָאֵל. לֵאמֹר לְעוֹלָם הַבֵּא.

אֲשִׁירָה לַה'?! נָשִׂיר הָיָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת! מַה זֶה
 אֲשִׁירָה? אֵלֶּא מִשּׁוֹם שֶׁהָיוּ מְשַׁבְּחִים אֶת
 הַתְּשַׁבַּחַת הַגְּבִירָה. [הַצְּטַרְכוּ לְשַׁבַּח] לַה' - זֶה הַמְּלֶךְ
 הַקְּדוֹשׁ. כִּי נָאֵה נָאֵה [קָמָה] - שְׁעָלָה וְהִתְעַטֵּר
 בְּעִטְרוֹתָיו לְהוֹצִיא בְּרָכוֹת וְכַחוֹת וְגַבּוּרוֹת
 לְהִתְעַלּוֹת בְּכָל. כִּי נָאֵה נָאֵה - נָאֵה בְּעוֹלָם הַזֶּה,
 נָאֵה לְעוֹלָם הַבֵּא. כִּי נָאֵה בְּאוֹתוֹ זְמַן, נָאֵה בְּיַדִּי
 שִׁיתְעַטֵּר בְּעִטְרוֹתָיו בְּחִדּוּהַ שְׁלֵמָה.

סוּם וְרָכְבוּ רָמָה בַּיָּם - הַשְּׁלֵטוֹן שְׁלֵמָה וְהַשְּׁלֵטוֹן
 שְׁלֵמָעָלָה שְׁאֲחוּזִים בָּהֶם, נִמְסְרוּ לְאוֹתוֹ הַיָּם
 הַגָּדוֹל וְהַשְּׁלֵיט הַגָּדוֹל לַעֲשׂוֹת בָּהֶם נְקָמוֹת. וְשָׁנִינוּ,
 לֹא עוֹשֶׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא דִּין לְמִטָּה, עַד
 שִׁיעֲשֶׂה בְּשְׁלִיטָתָם לְמַעְלָה. זֶהוּ שְׂכַתוֹב (ישעיה כד)

יפקד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי
האדמה על האדמה.

רמה בים - אמר רבי יהודה, בו פליגה התעוררה
גבורה חזקה, שפתוב בו ויולך ה' את הים
ברוח קדים עזה כל הלילה. (שהתעוררה בו גבורה חזקה)
באותו זמן בקשה המלכה מן המלך את כל אותם
אוכלוסים שלמטה וכל אותם שליטים שלמעלה
שימסרו בידיה, וכלם נמסרו לידיה לעשות בהם
נקמות. זהו שפתוב סום ורכבו רמה בים. בים
סתם, למעלה ולמטה.

עזי וזמרת יה. רבי חייא פתח ואמר, (תהלים קל"ט)
אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה. כמה
הצטרכו בני אדם לכבד את הקדוש ברוך הוא,
משום שבאשר ברא הקדוש ברוך הוא את
העולם, (דף נה ע"א) הסתכל על האדם להיות שליט על
הכל, (להיות שלם בכל, ונברא בשני פרצופים) והיה דומה
לעליונים ולתחתונים. הוריד אותו בדמות
מכבודת, וראו אותו הבריות. אז התכנסו אליו

והשתחויו לפניו, ופחד ואימה נפלו עליהם מפחדו.
 והו שפכתוב (בראשית ט) ומוראכם וחתכם יהיה על
 כל חית הארץ ועל כל עוף השמים.

הכנים אותו לגנו לשמרו, להיות לו שמחה על
 שמחה ולהשתעשע בו. עשה לו חפה
 מכסה באבנים יקרות, ומלאכים עליונים שמחים
 לפניו. אחר כך צוה אותו על עץ אחד, ולא עמד
 במצות רבונו.

מצאנו בספרו של חנוך, שלאחר שהעלה אותו
 תקדוש ברוך הוא והראה לו את כל גנוי
 המלה, עליונים ותחתונים, הראה לו את עץ
 החיים והעץ שהצטוה עליו אדם, והראה לו
 מקומו של אדם בגן עדן. וראה, שאלמלא שמר
 אדם מצוה זו, יכול לעמד תמיד ולהיות שם
 תמיד. הוא לא שמר מצות רבונו - יצא בדימוס
 ונענש.

רבי יצחק אומר, אדם נברא דו-פרצופים, והרי
 בארנו, (שם ב) ויבא אחת מצלעתיו - נסרו

הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנַעֲשׂוּ שְׁנַיִם, מִמְּזוּרָח וּמִמְעָרֵב.
 זֶהוּ שְׂפָתוֹב (תהלים קל"ט) אַחֲזוּ וְקָדַם צִרְתָּנִי. אַחֲזוּ זֶה
 מִעָרֵב. וְקָדַם זֶה מְזוּרָח.

רַבִּי תִיִּיא אָמַר, מָה עָשָׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא? תִּקְנוּ
 אוֹתָהּ נִקְבָּה, וְשִׁכְלִל אֶת יַפְיָה עַל הַכֹּל,
 וְהַכְנִיסָהּ לְאָדָם. זֶהוּ שְׂפָתוֹב וַיִּבֶן ה' אֱלֹהִים אֶת
 הַצֵּלַע אֲשֶׁר לְקַח מִן הָאָדָם לְאִשָּׁה. בַּא רְאִיהָ מִה
 בָּתוֹב לְמַעְלָה? וַיִּקַּח אֶחָת מִצֵּלְעֹתָיו. מִה זֶה
 אֶחָת? כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שיר ו) אֶחָת הִיא יוֹנְתִי תַמָּתִי
 אֶחָת הִיא לְאִמָּה. מִצֵּלְעֹתָיו - מִצֵּדְדָיו, כְּמוֹ
 שֶׁנֶּאֱמַר (שמות כו) וּלְצֵלַע הַמִּשְׁכָּן.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נָתַן נְשָׁמָה
 עֲלֵיוֹנָה בְּאָדָם, וְכִלְלָהּ בַּחֲכָמָה וְהַשְׁכִּיל בְּרִי
 לְדַעַת הַכֹּל. מֵאִיּוֹה מְקוֹם נָתַן בּוֹ נְשָׁמָה? רַבִּי
 יִצְחָק אָמַר, מִמְּקוֹם שֶׁשָּׂאָר הַנְּשָׁמוֹת הַקְדוּשׁוֹת
 בָּאוֹת.

רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, מִבְּאֵן, שְׂפָתוֹב (בראשית א) תוֹצֵא
 הָאָרֶץ נֶפֶשׁ חַיָּה. מִי זֶה הָאָרֶץ? מֵאוֹתוֹ מְקוֹם

שְׁהַמְקַדֵּשׁ נִמְצָא בּוֹ. נֶפֶשׁ חַיָּה - נֶפֶשׁ חַיָּה סֹתָם,
זו נֶפֶשׁ שֶׁל אָדָם הִרְאִישׁוֹן שֶׁל הַכֹּל.

רַבִּי חֵיִיא אָמַר, אָדָם חַיָּה יוֹדֵעַ חֻכְמָה עֲלִיוֹנָה
יֹתֵר מִמְּלֵאכֵי הַשָּׁמַיִת, וְחַיָּה מִסְתַּכֵּל בְּכֹל,
וְיֹדֵעַ וְנוֹדֵעַ לְרַבּוּנּוֹ יֹתֵר מִכָּל שְׂאֵר בְּנֵי הָעוֹלָם.
לְאַחַר שְׁחָטָא נִסְתַּמּוּ מִמֶּנּוּ מַעֲיֵנוֹת הַחֻכְמָה. מַה
בְּתוֹב? (מִמָּה שְׂפָתוֹב) (שם ג) וַיִּשְׁלַחֵהוּ ה' אֱלֹהִים מִגֶּן עֵדֶן
לְעֵבֶר אֶת הָאָדָמָה.

רַבִּי אֲבָא אָמַר, אָדָם הִרְאִישׁוֹן מְזַכֵּר וְנִקְבָּה נִמְצָא,
זֶהוּ שְׂפָתוֹב (שם א) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם
בְּצַלְמֵנוּ בְּדְמוּתֵנוּ. וְעַל זֶה זָכַר וְנִקְבָּה נַעֲשֶׂוּ כְּאַחַד,
וְנִפְרְדּוּ אַחַר כֵּן. וְאִם תֵּאמַר, זֶה שְׂאֵמַר הָאָדָמָה
אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם - כֵּן הוּא וְדַאֲנִי, וְזוּהִי הַנִּקְבָּה,
וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הַשְׁתַּתֵּף עִמָּהּ, וְזֶהוּ זָכַר
וְנִקְבָּה, וְהַכֹּל דְּבָר אַחַד.

רַבִּי יוֹסִי אָמַר, עֲזוּי וְזִמְרַת יְהוָה, אֹתָם הַפְּלוּלִים זֶה
כֵּן וְלֹא נִפְרְדִים זֶה מִיָּה, וְלְעוֹלָמִים הֵם
בְּחַבִּיבוֹת, בְּרִצּוֹן אַחַד, שְׁמִשָּׁם נִמְצָאוֹת (נִמְשָׁכּוּ)

משיכות הנחלים והמעיינות לספק לכל ולברך את
 הכל, לא מכובים מימי המעיינות, כמו שנאמר
 (ישעיה נה) וכמוצא מים אשר לא יכובו מימיו, ועל
 זה ויהי לי לישועה, שבשביל כך המלך הקדוש
 מושך ומוריש למטה, ומתעורר תימין לעשות
 נסים.

זה אלי ואנוהו - זה צדיק, שממנו יוצאות ברכות
 בזווג. ואנוהו - באותו מקום שנמצאת בו
 חביבות, וזהו המקדש. אלהי אבי וארמנהו -
 משה אמר את זה למקום שהלויים באים מאותו
 צד, ועל זה [היה] שלמות הכל הוא באותו מקום
 (בזה הפסוק).

רבי יצחק אמר, ויהי לי לישועה - זה המלך
 הקדוש, וכך הוא. ומנין לנו? מקרא אחר
 מצאנו לו, שכתוב כי עזי וזמרת יה' ויהי לי
 לישועה. ממשמע שאמר ה' ויהי לי לישועה -
 ע"ב זה המלך הקדוש.

עזי וזמרת יה וגו'. רבי חזקיה פתח ואמר, בפסוק
 זה שכתוב (משלי י) בכל עת אהב הרע ואח
 לצרה יולד, בכל עת אהב הרע - זה הקדוש ברוך
 הוא, שכתוב בו רעה ורע אביך אל תעזב.

ואח לצרה יולד - בשעה שיציקו לך שונאים, מה
 אומר הקדוש ברוך הוא? (תהלים קכב) למען
 אחי ורעי אדברה נא שלום בך, שישראל נקראים
 אחים ורעים לקב"ה. יולד מה זה? וכי עכשו
 יולד? אלא בשעה שנולדת צרה בעולם, יהיה אח
 פנגדך להציל אותך מכל אותם שמציקים לך.

רבי יהודה אמר, יולד - שתמלך הקדוש יתעורר
 בעז תיה לנקם לך מהאמות, להיניק לך
 מהאם באותו צד, כמו שנאמר עזי וזמרת יה ויהי
 לי לישועה. לעורר גבורות פנגד אמות עובדי
 כוכבים ומזלות.

רבי ייסא פתח ואמר, פמה יש לאדם לאהב את
 הקדוש ברוך הוא, שחרי אין לך עבודה
 לקדוש-ברוך-הוא [אלא] [כמו] אלא אהבה, וכל מי

שְׂאוּהֵב אוֹתוֹ וְעוֹשֶׂה עֲבוֹדָתוֹ בְּאַהֲבָה, קוֹרֵא לוֹ
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָהוּב. אִם כֵּן, בְּמָה בְּאַרְנוּ
בְּסוּקִים אֵלּוּ - רַעַף וְרַע אָבִיךָ אֵל תַּעֲזֹב, וְכַתוּב
(משלי כה) הַקָּר רַגְלֶךָ מִבֵּית רַעַף?

אֵלֵּא, הֲרֵי בְּאַרוּחַ הַחַבְרִים, פְּסוּק זֶה (בְּעוֹלוֹת וּשְׁלָמִים,
וְזֶה בַּחֲסָאוֹת וְאַשְׁמוֹת, וְכַתוּב וְכוּ) נִכְתָּב בְּעוֹלוֹת.
עֲכָשׁוּ, רַעַף וְרַע אָבִיךָ אֵל תַּעֲזֹב, לַעֲבֹד אוֹתוֹ
וְלַהֲדַבֵּק בוֹ וְלַעֲשׂוֹת מִצְוֹתָיו. אֵל תַּעֲזֹב, וְדַאי. וְזֶה
שֶׁנֶּאֱמַר הַקָּר רַגְלֶךָ מִבֵּית רַעַף. כְּלוֹמַר, הוֹקֵר יִצְרָךְ
שְׁלֵא יִרְתַּח כְּנַגְדְּךָ וְלֹא יִשְׁלַט בְּךָ, וְלֹא תַעֲשֶׂה
הֲרַחוּר אַחֵר. מִבֵּית רַעַף, מִי זֶה בֵּית רַעַף? זֶה
הַנִּשְׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁהַכְּנִים בְּךָ רַעַף וְנִתְּנָ אוֹתָהּ
בְּתוֹכְךָ.

וְעַל זֶה עֲבוֹדַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא - לְאַהֲבֵה אוֹתוֹ
כְּכֹל, כְּמוֹ שֶׁכַּתוּב (דברים ו) וְאַהֲבַת אֵת ה'
אֱלֹהֶיךָ. זֶה אֵלֵּי וְאַנְוָהוּ - שֶׁכֹּל יִשְׂרָאֵל רְאוּ עַל הַיָּם
מִה שְׁלֵא רָאָה יְחֻזְקָאֵל הַנְּבִיא, וְאַפְלוּ אוֹתָם
הַעֲבָרִים שֶׁכְּמַעֵי אִמָּם הָיוּ רוֹאִים וּמְשַׁבְּחִים אֵת

הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְכֻלָּם הָיוּ אוֹמְרִים זֶה אֱלֹהֵי
וְאֵנִי הוּא אֱלֹהֵי אָבִי וְאַרְמְנָהוּ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר אֱלֹהֵי
אַבְרָהָם.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם כֵּן, לָמָּה וְאַרְמְנָהוּ, שֶׁחֲרִי
אֱלֹהֵי אַבְרָהָם הוּא לְמַעַלָּה? אָמַר לוֹ, אִפְלוּ
כֵּן צְרִיךְ, וְהַכֵּל דְּבַר אַחַד, וְאַרְמְנָהוּ בְּכָל,
לְהַכְלִיל מִי שִׁיּוּדַע לְיַחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְדוֹשׁ הַגָּדוֹל,
שֶׁחֲרִי זוּהִי עֲבוּדָה עֲלִיוֹנָה שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

רַבִּי יְהוּדָה הָיָה יוֹשֵׁב לְפָנֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן, וְהוּא
קוֹרֵא, בְּתוֹב (ישעיה נב) קוֹל צְפִירָה נְשֹׂאוֹ קוֹל
יַחְדּוֹ יְרִנְנוּ. קוֹל צְפִירָה, מִי הֵם צְפִירָה? אֵלֶּא אֵלֶּה
הֵם שְׁמַצְפִּים מְתֵי יְרַחֵם הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְבָנוֹת
אֶת בֵּיתוֹ. נְשֹׂאוֹ קוֹל? יִשְׂאוּ קוֹל הִיָּה צְרִיךְ לְהִיזוֹת!
מַה זֶה נְשֹׂאוֹ קוֹל? אֵלֶּא כָּל אָדָם שֶׁבּוֹכָה וּמְרִים
קוֹלוֹ עַל חֲרַבָּן בֵּיתוֹ שֶׁל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, זוֹכָה
לְמַה שֶׁכָּתוּב אַחַר כֵּן - יַחְדּוֹ יְרִנְנוּ, וְזוֹכָה לְרֵאוֹתוֹ
מִיִּשְׁבַּב בְּחַדּוֹת.

בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן?! הֲיֵה צָרִיךְ לְהִיּוֹת בְּשׁוּב ה' אֶל
 צִיּוֹן! מַה זֶה בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן? אֵלֶּא בְּשׁוּב
 ה' צִיּוֹן וַדַּאי. בֵּא רְאֵה, בְּשַׁעַת שְׁחָרְבָה יְרוּשָׁלַיִם
 לְמַטָּה וּבְנִסְת יִשְׂרָאֵל גְּרָשָׁה, עָלָה הַמֶּלֶךְ הַקְדוֹשׁ
 לְצִיּוֹן, וְנִינְח בְּנִגְדוֹ, מְשׁוּם שְׂכַנְסַת יִשְׂרָאֵל גְּרָשָׁה,
 [עָמָה שְׁנִתְגַּלְתָּה בְּנִסְת יִשְׂרָאֵל, מַעְלָה אוֹתָהּ אֵלִיּוֹן] וּבְשַׁתְּחֹזר בְּנִסְת
 יִשְׂרָאֵל לְמִקְוָמָה, אָז יָשׁוּב הַמֶּלֶךְ הַקְדוֹשׁ לְצִיּוֹן
 לְמִקְוָמוֹ לְהַזְדַּיֵּג אַחַד בְּאַחַד, וְזֵהוּ בְּשׁוּב ה' צִיּוֹן.
 וְאִז עֲתִידִים יִשְׂרָאֵל לֹאמַר זֶה אֵלֵי וְאֲנִיָּהוּ, וּבְתוֹב
 זֶה ה' קוֹיֵנוּ לוֹ נְגִילָה וְנִשְׁמַחָה בִּישׁוּעָתוֹ, בִּישׁוּעָתוֹ
 וַדַּאי.

ה' אִישׁ מְלַחֲמָה ה' שְׁמוֹ. רַבִּי אַבְנָא פְּתַח, (במדבר כא)
 עַל בֶּן יְאֹמֵר בְּסִפְר מְלַחֲמַת ה' אֶת זֶהב בְּסוּפָה
 וְאֶת הַנְּחָלִים אֲרִנּוֹן. בְּמָה יֵשׁ לָנוּ לְהַסְתַּכֵּל בְּדַבְרֵי
 הַתּוֹרָה, בְּמָה יֵשׁ לָנוּ לְעֵינַ בְּכָל דְּבָרֵיהָ, שְׂאִין לָךְ
 דְּבָר בַּתּוֹרָה שְׂלֵא נִרְמָז בְּשֵׁם הַקְדוֹשׁ הָעֲלִיּוֹן, וְאִין
 לָךְ דְּבָר בַּתּוֹרָה שְׂאִין בּוֹ בְּמָה סוּדוֹת, בְּמָה
 מְעַמִּים, בְּמָה שְׂרָשִׁים, בְּמָה עֲנָפִים. (דף נו ע"א)

כָּאֵן יֵשׁ לְהִסְתַּכֵּל, עַל כֵּן יֵאמֶר בְּסֵפֶר מְלַחֲמַת ה' -
 וְכִי סֵפֶר מְלַחֲמוֹת ה' הֵיכֵן הוּא? אֵלֶּא כָּאֵן
 הַתְּעוֹרְרוּ הַחֲבֵרִים, שְׁכָל מִי שְׁעוֹרְדָּה קָרַב בְּתוֹרָה,
 זוֹכֵה לְהִרְבּוֹת שְׁלוֹם בְּסוֹף דְּבָרָיו. כָּל הַקְּרִבּוֹת
 שְׁבַע עוֹלָם - קִטְטָה וְחִרְבָּן, וְכָל הַקְּרִבּוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה
 - שְׁלוֹם וְאַהֲבָה. זֶהוּ שְׁפָתוֹב עַל כֵּן יֵאמֶר בְּסֵפֶר
 מְלַחֲמַת ה' וְאֵת וְהֵב בְּסוֹפָהּ, כְּלוּמַר, אַהֲבָה
 בְּסוֹפָהּ. שְׂאִין לָךְ אַהֲבָה וְשְׁלוֹם פֶּרַט לְזוֹת.

עוֹד קָשָׁה בְּמִקוּמוֹ. עַל כֵּן יֵאמֶר בְּסֵפֶר מְלַחֲמַת
 ה' - בְּתוֹרַת מְלַחֲמוֹת ה' הִיָּה צָרִיךְ לְהִיּוֹת!
 מֵהוּ בְּסֵפֶר? אֵלֶּא סוּד עֲלִיּוֹן הוּא. מְקוּם יֵשׁ
 לְקִדּוּשׁ-כְּרוּךְ-הוּא שֶׁנִּקְרָא סֵפֶר (וּמִסֵּפֶר), כְּמוֹ
 שֶׁנֵּאמַר דְּרָשׁוּ מֵעַל סֵפֶר ה' וּקְרְאוּ. שְׁכָל הַכַּחוֹת
 וְהַגְּבוּרוֹת שֶׁעָשָׂה הַקִּדּוּשׁ כְּרוּךְ הוּא, תְּלוּוִים
 בְּאוֹתוֹ סֵפֶר, (וּמִשָּׁם יוֹצְאִים. אֵת וְהֵב בְּסוֹפָהּ וְכו') וְכִשְׁתִּקְדוּשׁ
 כְּרוּךְ הוּא עוֹרְדָּה אֵת קְרִבּוֹתָיו, בְּמִקוּם אֶחָד שֶׁהוּא
 בְּסוֹף הַדְּרָגוֹת, וְנִקְרָא וְהֵב, כְּמוֹ שֶׁנֵּאמַר (מִשְׁלֵי ל)
 לְעִלּוּקָה שְׁתֵּי כְּנוֹת הֵב הֵב. בְּסוֹפָהּ - נִמְצָא בְּסוֹף

הַדְרָגוֹת. בְּסוּפָה - נִקְרָאת יַם סוּף, יַם שֶׁהוּא סוּף
הַדְרָגוֹת.

וְאֵת הַנְּחָלִים אֲרֻנּוֹן, וְעַם הַנְּחָלִים שְׁנַמְצָאוּ
וְנַמְשְׁכוּ לוֹ מֵאוֹתוֹ מְקוֹם עֲלִיּוֹן שֶׁנִּקְרָא
אֲרֻנּוֹן. [מהו אֲרֻנּוֹן?] וְיִוֵּג עֲלִיּוֹן שֶׁל חֲבִיבוֹת, שֶׁלֹּא
נִפְרָדִים לְעוֹלָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ב) וְנָהַר יֵצֵא
מֵעֵדֶן. וּבִזָּה נִשְׁרָשִׁים שְׂרָשָׁיו וּמִתְרַבֵּים עֲנָפָיו,
לְהוֹשִׁיט קְרִבּוֹתָיו בְּכָל מְקוֹם, לְהוֹשִׁיט כַּחוֹת
וְנִבּוֹרוֹת, וּלְהַרְאוֹת שְׁלֵטוֹן גָּדוֹל וְנִכְבָּד שֶׁל הַכֹּל.

בֵּא רְאֵה, כְּשֶׁמִתְעוֹרְרוֹת הַגְּבוּרוֹת וְהַקְּרִבּוֹת שֶׁל
תְּקוּדַת בְּרוּךְ הוּא, כְּמֵה בַּעֲלֵי דִין מִתְעוֹרְרִים
לְכָל עֵבֶר, וְאֵז רְמָחִים שְׁנוּנִים וְחֲרִבּוֹת, וּמִתְעוֹרְרִים
גְּבוּרוֹת, וְהֵיךְ מִתְרַגְּשׁ, וְגַלְיוֹ עוֹלָיִם וַיּוֹרְדִים,
וְהֶאֱנִיּוֹת שֶׁהוֹלְכוֹת וְשָׂמוֹת בֵּינָם, מִסְתַּלְקוֹת לְכָל
עֵבֶר. קָרַב (תְּרַב) שְׁנוֹן בְּאֲבִי בְּלִסְמִטָּאוֹת, בַּעֲלֵי
רְמָחִים וְחֲרִבּוֹת. אֵז (תהלים מא) חֲצִיךְ שְׁנוּנִים (מִתְעוֹרְרִים
לְהוֹשִׁיט קְרִבּוֹת בְּכָל מְקוֹם וְלְהוֹשִׁיט כַּחוֹת וְנִבּוֹרוֹת לְכָל עֵבֶר, וְאֵז הֵיךְ מִתְרַגְּשׁ
וְגַלְיוֹ עוֹלָיִם, וְהֶאֱנִיּוֹת שֶׁהוֹלְכוֹת וְשָׂמוֹת יוֹרְדוֹת וְעוֹלוֹת, וְהוֹעֵף נִמְצָא. וְאֵז

מתעוררים עורכי הקרב באבני בליסטראות, בעלי רמחים ותרבות, חצים וקשתות,
 כמו שנאמר חציו שנונים), והקדוש ברוך הוא מתחזק בכחו
 ולעורר קרב. אוי לאותם שחמלך הקדוש יעורר
 עליהם קרב. אז כתוב ה' איש מלחמה.

ומכאן, ומאותן אותיות, ומפסוק זה, יוצאים
 הרי קרבות לאותם רשעים, לאותם
 בעלי מריבה שחטאו לקדוש-ברוך-הוא,
 והאותיות מתגלות לאותם בעלי אמת, והרי
 הדברים התפרשו והרי נתבאר.

ה' איש מלחמה ה' שמו. בין שכתוב ה' איש
 מלחמה, לא ידענו שה' שמו? אלא, כמו
 שכתוב (בראשית יט) וה' המטיר על סדם ועל עמרה
 גפרית ואש מן השמים. והכל תלוי בפסוק הזה,
 כנאמר (איוב ב) יגלו שמים עוננו וארץ מתקוממה לו.

[ועל זה].

בא ראה, בשעה שהקדוש ברוך הוא מעורר קרב
 בעולם, נעקרים במקומם עליונים ותחתונים,
 כמו שבארנו, והו שכתוב מרבת פרעה וחילו

יָרָה בָּיָם. וְלַעֲתִיד לָבֵא עֲתִיד הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
 לַעֲרוֹךְ קָרָב עֲלִיּוֹן וְחֻזַּק בְּעַמִּים בְּדִי לְכַבֵּד אֶת שְׁמוֹ.
 זְהוּ שְׁכַתוּב (זכריה יד) וַיֵּצֵא ה' וּנְלַחֵם בַּגּוֹיִם הַהֵם
 בְּיוֹם הַלְחָמוֹ בְּיוֹם קָרָב, וְכַתוּב (יחזקאל לח) וְהִתְנַדְדְּלָתִי
 וְהִתְקַדְּשָׁתִי וְנִדְעָתִי וְגו'. [מִרְכַּבַּת פְּרָעָה וְחִילוֹ יָרָה בָּיָם. כַּאֲשֶׁר
 יַעֲזוּר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קָרָב, אִי יִתְעוֹרְרוּ דְרָגוֹת עֲלִיוֹנוֹת וְדְרָגוֹת פְּתוּנוֹת

שְׁלֵמֻטָּה, וְאִי מִרְכַּבַּת פְּרָעָה וְחִילוֹ יָרָה בָּיָם].

רַבִּי יְהוּדָה פָּתַח וְאָמַר, (תהלים עו) רָאוּךְ מִיָּם אֱלֹהִים
 רָאוּךְ מִיָּם יְחִילוּ וְגו'. בְּשַׁעַה שֶׁעָבְרוּ יִשְׂרָאֵל
 אֶת הַיָּם, אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַלְאָךְ הַמְּמַנָּה
 עַל הַיָּם: חֵלֶק מִימִיךָ! אָמַר לוֹ: לָמָּה? אָמַר לוֹ:
 בְּדִי שְׁפָנִי יַעֲבְרוּ בְּתוֹכְךָ. אָמַר לוֹ: מַדּוּת הַנְּאֻלָּה
 הִיא אֱמֶת, אֲבָל מָה שׁוֹנִים אֵלֶּה מֵאֵלֶּה?

אָמַר לוֹ: עַל תְּנֵאנִי זֶה עֲשִׂיתִי אֶת הַיָּם כַּשֶּׁבְּרָאתִי
 אֶת הָעוֹלָם. מָה עֲשָׂה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא?
 עוֹרֵר אֶת גְּבוּרָתוֹ וְנִקְמָטוֹ הַמִּיָּם. זְהוּ שְׁכַתוּב רָאוּךְ
 מִיָּם אֱלֹהִים רָאוּךְ מִיָּם יְחִילוּ. אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא: הֲרֹג אֶת כָּל הָאוֹכְלוֹסִים הַלָּלוּ, וְאַחַר

כָּךְ זָרְקוּ אֹתָם תְּחוּצָה, אַחַר כֵּן פִּסַּח תַּיִם עֲלֵיהֶם.
וְהוּ שָׁפְתוּב מִרְכַּבַּת פֶּרְעָה וְחִילוּ יָרָה בַיָּם.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, צֵא רֵאֵה פִמָּה מִרְכַּבּוֹת עֲשֵׂה
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַעַלָּה, פִּמָּה אוֹכְלוּסִים,
פִּמָּה תִּילוֹת, וְכֻלָּם ^(דף נו ע"ב) קְשׁוּרִים אֵלּוּ בְּאֵלּוּ, [וְהָרִי
לְמַדְגוֹ] כָּל הַמִּרְכַּבּוֹת אֵלּוּ לְאֵלּוּ, דְּרָגוֹת עַל דְּרָגוֹת,
וּמִצַּד הַשְּׂמַאל מִתְעוֹרְרוֹת מִרְכַּבּוֹת [שְׁלֵא] קְדוּשׁוֹת
שְׁשׁוּלְטוֹת, וְכֵן דְּרָגוֹת יְדוּעוֹת לְמַעַלָּה.

וְהָרִי בְּאֵרְנוּ בְּכֹזֵר פֶּרְעָה, שְׁתּוּא אַחַת הַדְּרָגוֹת
שְׁתֵּרֵג הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא (דְּרָגָה שְׁלוֹ, נ"א תִּילוֹתִיו)
וְשִׁבַר אֹתוֹ מִשְׁלֵשְׁלָתוֹ הַחֲזֻקָה, [וְדִרְגָתוֹ] תַּחַת
שְׁלֵטוֹנוֹ פִּמָּה מִרְכַּבּוֹת וְכֻמָּה תִּילוֹת שֶׁל גְּבוּרִים
מִצַּד הַשְּׂמַאל, מִתְּהֵם אֲחוּזִים בְּמָקוֹם עֲלִיוֹן שֶׁל
הַשְּׁלֵטוֹן שְׁלָתָם, וּמִתְּהֵם אֲחוּזִים בְּמַלְכוּת הָעֲלִיוֹנָה.
מִתְּהֵם אֲחוּזִים אַחַר אֲרַבְעָה כֶּסֶּאֱוֹת (תַּחֲסִיּוֹת) (רַחֲמִים), כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר.

וְכֻלָּם נִמְסְרוּ בְיָדוֹ, בְּדִין הַמַּלְכוּת, שֶׁנִּקְרְאוֹת תַּיִם
הַגְּדוֹל, לְשִׁבַר אֹתָם מִדְּרָגָתָם. וְכִשְׁנֵי שְׁפָרִים

לְמַעַלָּה, כָּל אוֹתָם שְׁלֵמֻטָּה נִשְׁפָּרִים וְנֶאֱבָרִים בְּיָם
הַתְּחִתּוֹן. וְהוּ שְׁפָתוֹב מִרְכַּבַּת פְּרָעָה וְחִילוֹ יָרָה
בְּיָם. בְּיָם סָתָם.

וּמִבְּחַר שְׁלֵשׁוֹ טַפְעוּ בְיָם סוּף. וּמִבְּחַר שְׁלֵשׁוֹ,
הֲרִי נִתְבָּאָר, וְשֵׁלֶשׁ עַל כְּלוֹ. כָּל
הַדְּרָגוֹת - שְׁנַיִם וְאַחַד. אֵלֶּה עַל אֵלֶּה. כְּגוֹן עֲלִיּוֹן
כֶּךָ נַעֲשׂוּ. וְכֻלָּם נִמְסְרוּ בְיָדֶיהָ לְהַשְׁבֵּר מִשְׁלֵטוֹנָם
אֵלֶּה וְאֵלֶּה.

בֹּא רֵאָה, הֲרִי נֶאֱמַר שְׁכָל עֵשָׂר הַמִּכּוֹת שְׁעֵשָׂה
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם, הַכֹּל הִיָּה יָד
אַחַת, שְׁהַשְׁמָאֵל כְּלוּלָה בְּיָמִין. שְׁעֵשָׂר הָאֲצַבְעוֹת
כְּלוּלוֹת זוּ בְּזוּ, כְּנֶגֶד עֵשָׂר אֲמִירוֹת שְׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ
הוּא נִקְרָא בָהֶם אַחַר כֶּךָ. כְּנֶגְדוֹ שֶׁל הַכֹּל זֶה שֶׁל
הַיָּם חֹזֵק וְגָדוֹל וְשׁוֹלֵט, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהֶאֱחָרוֹן
הַכְּבִיד. וְהוּ שְׁפָתוֹב מִרְכַּבַּת פְּרָעָה וְחִילוֹ יָרָה בְּיָם
וְגו'. וְלַעֲתִיד לָבֹא עֲתִיד הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַרְג
אוֹכְלוֹסִים וְקוּזְתוֹרְנָטִין וְקוּנְטִירִיסִין וְקִלְטִירוֹלְסִין

שֶׁל אָדוּם. וְהוּא שְׁפָתוֹב (ישעיה סג) מִי זֶה בָּא מֵאָדוּם
חֲמוּץ בְּגָדִים מִבְּצָרָה.

מִרְכַּבַּת פְּרָעָה וְחִילוֹ יָרָה בָיִם. רַבִּי יִצְחָק פְּתַח,
(ירמיה י) לְקוֹל תִּתּוּ הַמּוֹן מִים בְּשָׁמַיִם
וַיַּעֲלֶה נְשָׂאִים מִקְצֵה הָאָרֶץ בְּרָקִים לְמִטָּר עֲשֵׂה
וַיּוֹצֵא רוּחַ מֵאֲצֻרְתָּיו. חֲרֵי שְׁנֵינוּ, שְׂבָעָה רְקִיעִים
עֲשֵׂה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וּבְכָל רְקִיעַ וְרְקִיעַ
בּוֹכָבִים קְבוּעִים שְׂרָצִים בְּכָל רְקִיעַ וְרְקִיעַ, וּמַעַל
בְּלֵם עֲרָבוֹת.

וְכָל רְקִיעַ וְרְקִיעַ הַלוֹכוֹ מֵאֲתֵיב שְׁנָה, וְרוּמוֹ חֲמִשׁ
מֵאוֹת שְׁנָה, וּבֵין רְקִיעַ לְרְקִיעַ חֲמִשׁ מֵאוֹת
שְׁנָה. וְהָעֲרָבוֹת הֵנָּה הַלוֹכוֹ בְּאֲרָבוֹ אֶלֶף וַחֲמִשׁ
מֵאוֹת שְׁנָה, וְרַחְבּוֹ אֶלֶף וַחֲמִשׁ מֵאוֹת שְׁנָה, וּמִזְיוּ
מֵאִירִים כָּל אוֹתָם רְקִיעִים.

וְחֲרֵי שְׁנֵינוּ, מַעַל לְעֲרָבוֹת רְקִיעַ חַמִּיּוֹת. הַפְּרָסוֹת
שֶׁל חַמִּיּוֹת הַקְּדוּשׁוֹת וְרוּמָם - בְּכָלֵם.
מַעַלֵיָהֶם קָרְסְלֵי חַמִּיּוֹת בְּכָלֵם. שׁוֹקֵי חַמִּיּוֹת בְּכָלֵם.
אֲרַבְבֵי חַמִּיּוֹת בְּכָלֵם. יִרְבֵי חַמִּיּוֹת בְּכָלֵם. עֲגֹבֵי

החיות ככלם. וגוף החיות ככלם. בנפיהם ככלם,
והצואר שלהם ככלם. ראשי החיות ככלם. מה זה
כמו כלם? כנגד כלם.

וכל איבר ואיבר שפחיות כנגד שבעה תהומות,
וכנגד שבעה היכלות, וכנגד מן הארץ
לרקיע, וכנגד מרקיע לרקיע, והשעור של כלם
ורומם עשרים וחמשה אלף חלקים משעורו של
הקדוש ברוך הוא, כמו שבארנו.

ועוד רקיע אחד למעלה מן קרני החיות, שפתיוב
(יחזקאל א) ודמות על ראשי החיה רקיע.
מלמטה במה מרפבות, בימין ובשמאל.

מתחת לים שרונים כל הני הים ושמים,
מתכנסים בארבע בזיום, יורדים
בדרגותיהם, וכל המרפבות נקראות בשמות.
מתחת אלה הולכים ושמים אותם קטנים, דרגות
על דרגות, שפתיוב (תהלים קד) זה הים גדול ורחב
ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם
גדולות. והרי בארנו הדברים.

מִצַּד שְׂמַאל תִּתְחַתּוֹן מִמְּשַׁלֵּת הַצַּד הָאֲחֵר,
 וְאַחֻזִים מֵאוֹתָם שְׁלֹמֵעָלָה, וְיָרְדוּ לְהַשְׁבֵּר
 מִכַּח הַחֻזֵק הַקָּדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ מִרְכַּבַת פְּרָעָה
 וְחִילוֹ וְגו'. יְמִינָהּ ה' נֶאֱדָרִי בַּכַּח. אָמַר רַבִּי שְׂמֵעוֹן,
 בְּשַׁעַה שֶׁהַבְּקָר יֵמָאִיר וְהָאֵילָת עוֹמְדָת בְּמִקוּמָהּ,
 מִתְעַבְּרָת בְּצַדָּהּ, וְנִבְנָסַת לְמֵאתָיִם הַיְכָלוֹת שֶׁל
 הַמְּלָךְ. הָאָדָם שְׂמֵשֶׁתֵּדֵל (דף נז ע"א) בַּחֲצוֹת הַלַּיְלָה
 בַּתּוֹרָה, בְּשַׁעַה שֶׁמִּתְעוֹרְרָת רוּחַ צְפוֹן (וּתְשׁוּבַת הָאֵילָת)
 וְכוֹאֶבֶת הָאֵילָת לְהִתְעוֹרֵר בְּעוֹלָם, בָּא עָמָה לְעַמּוֹד
 לְפָנֵי הַמְּלָךְ, בְּשַׁעַה שֶׁיֵּמָאִיר הַבְּקָר (וְאוֹתוֹ אָדָם מִתְפַּלֵּל
תְּפִלְתוֹ וְלִיחַד הַשָּׁם הַקָּדוֹשׁ בְּרֵאוּי) מוֹשְׁכִים עָלָיו חוֹטָא שֶׁל חֶסֶד.
 מִסְתַּכֵּל בְּרַקִּיעַ, שׁוֹרָה עָלָיו אֹזַר תְּהַשְׁכֵּלָה שֶׁל
 דַּעַת הַקָּדוֹשׁ, וּמִתְעַפֵּר בּוֹ הָאָדָם,
 וְכֹלָם פּוֹחֲדִים מִמֶּנּוּ. אִזּוּ הָאָדָם תִּהְיֶה נִקְרָא בֵּין
 לְקָדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בֵּין הַיְכָל הַמְּלָךְ. נִבְנָם לְכָל
 שְׁעָרָיו, וְאִין מוֹחָה בְּיָדוֹ.

בְּשַׁעַה שֶׁקוֹרָא לְהַיְכָל הַמְּלָךְ, כְּתוּב עָלָיו (תהלים
קמה) קָרוֹב ה' לְכָל קְרָאָיו לְכָל אֲשֶׁר

יִקְרְאוּהוּ בְּאֵמֶת. מַה זֶה בְּאֵמֶת? כְּמוֹ שְׂבִאֲרֵנוּ, (מיכה
 ז) תִּתֵּן אֵמֶת לְיַעֲקֹב, שְׂיִזְדַּע לְיַחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ
 בְּתַפְלָתוֹ (בְּעוֹלָם) כְּרֵאוּי, וְזוֹ עֲבוֹדָתוֹ שֶׁל (הַשֵּׁם) הַמְּלֻךְ
 הַקְּדוֹשׁ.

וּמִי שְׂיִזְדַּע לְיַחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ כְּרֵאוּי, מִעֲמִיד
 אִמָּה יְחִידָה בְּעוֹלָם, שְׂכַתוֹב (שְׂמוּאֵל-ב ז) וּמִי
 בְּעַמּוּד יִשְׂרָאֵל גּוֹי אֶחָד בְּאֶרֶץ. וְעַל זֶה בְּאֲרֵנוּ, כָּל
 כִּהֵן שֶׁלֹּא יִזְדַּע לְיַחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ כְּרֵאוּי, אִין
 עֲבוֹדָתוֹ עֲבוֹדָה, שְׂחֵרֵי הַכֹּל תְּלוּי בּוֹ, עֲבוֹדָה
 עֲלִיוֹנָה וְעֲבוֹדָה תַּחְתּוֹנָה. וְצָרִיךְ לְבִנוֹן לֵב וְרִצּוֹן
 כְּדֵי שְׂיִתְּכָרְבוּ עֲלֵימֵינִים וְתַחְתּוֹנֵינִים.

כְּתוּב (ישעיה א) כִּי תִבְאוּ לִירְאוֹת פָּנֵי. כָּל אָדָם שְׂכַא
 לְיַחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְלֹא מִתְּכּוֹן בּוֹ
 בְּלֵב וְרִצּוֹן וְיִרְאָה כְּדֵי שְׂיִתְּכָרְבוּ בּוֹ עֲלִיוֹנֵינִים
 וְתַחְתּוֹנֵינִים, זוֹרְקִים אֶת תַּפְלָתוֹ הַחוּצָה, וְכָלם
 מִכְּרִיזִים עָלָיו לְרַע. וְהַקְּדוֹשׁ כְּרוּךְ הוּא קוֹרֵא עָלָיו,
 כִּי תִבְאוּ לִירְאוֹת פָּנֵי.

כִּי תִבְאוּ לִרְאוֹת הָיָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת! מַה זֶה לִרְאוֹת
פָּנַי? אֵלֶּא כֹּל פְּנֵי הַמֶּלֶךְ הִלְלוּ גְנוּזִים בְּעַמֻּק
(בְּמָקוֹם) אַחַר הַחֲשֵׁכָה (יֵשֶׁת הַשֶּׁדֶד סִתְרוּ וְכֹל וְכוּ'), וְכֹל אוֹתֶם
שִׁיזְדָּעִים לְיַחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ כְּרֵאוּי מִתְּפִקְעִים
כֹּל אוֹתֶם כְּתִלֵי הַחֲשֵׁכָה, וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ נִרְאִים
וּמְאִירִים לְכֹל. וּכְשֵׁה֜ם נִרְאִים וּמְאִירִים, כֹּל
הָעֲלִיּוֹנִים וְהַתְּחַתּוֹנִים מִתְּבָרְכִים, וְאִזּוּ נִמְצְאוֹת
בְּרָכוֹת בְּכֹל הָעוֹלָמוֹת, וְאִזּוּ כְּתוּב לִרְאוֹת פָּנַי.

מִי בִקֵּשׁ זֹאת מִיְדָכֶם, מַה זֶה אוֹמֵר? אֵלֶּא מִי
שָׁבֵא לְיַחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ הָעֲלִיּוֹן, צָרִיךְ
לְיַחַד מִצַּד שֶׁל זֹאת, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב (ויקרא טו) כְּזֹאת
יָבֵא אַחֲרָיו אֶל הַקֹּדֶשׁ. כִּדִּי שִׁיזְדָּעוּ כְּאַחַד אוֹתֶם
הַשְּׂנִיִּים, צָרִיךְ וְצָדֵק בְּזוּוֹג אַחַד, כִּדִּי שְׁשִׁיתְּבָרְכוּ
הַכֹּל מֵהֶם, וְיֵאלֶּה נִקְרָאִים תְּצַרִיךְ, כְּכַתּוּב (תהלים סה)
אַשְׁרֵי תִבְחַר וּתִקְרַב יִשְׁכֵּן תְּצַרִיךְ.

וְאִם הוּא כֵּן לְיַחַד אֶת הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְלֹא מִתְּכֹוֹן
כּוּ בְּרֵצוֹן הִלְבֵּ, בִּירְאָה וְאַהֲבָה - הַקְּדוֹשׁ
כְּרוּךְ הוּא אוֹמֵר, מִי בִקֵּשׁ זֹאת מִיְדָכֶם רַמֵּם תְּצַרִי.

זאת וְדַאי, שְׁתֵּרִי לֹא נִמְצָא בָּהֶם בְּרָכוֹת. וְלֹא דִי
שְׁלֹא נִמְצָא בָּהֶם בְּרָכוֹת, אֲלֹא שְׁשָׁרוּי בָּהֶם הַדִּין
וְנִמְצָא דִין כֹּל.

כֹּל רֵאָה, מִימֵינוּ שֶׁל הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
מִתְעוֹרְרִים כָּל הָאֲזוּרוֹת, כָּל הַבְּרָכוֹת וְכֹל
שְׂמֵחָה. בּוֹ כָּלוּל הַשְּׂמֵאל, כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּאָדָם יָמִין
וְשְׂמֵאל, וְהַשְּׂמֵאל נִכְלָל בְּיָמִין, וְהַיָּמִין כּוֹלֵל אֶת
הַכֹּל. וְכִשְׂמֵתְעוֹרֵר הַיָּמִין, מִתְעוֹרֵר עִמּוֹ הַשְּׂמֵאל,
שְׁתֵּרִי בּוֹ הוּא אֶחָזוּ וְכָלוּל.

וְכֹל רֵאָה, בְּשָׁעָה שְׂאָדָם מֵרִים אֶת יָדָיו בְּהַפְּלָה
וּמִכּוֹן בְּאֶצְבָּעוֹתָיו לְמַעְלָה, כְּפֶתוּב (שְׁמוֹת י"ז)
וְהָיָה כִּי אֲשֶׁר יָרִים מִשָּׁה יָדוֹ וְגִבְרֵי יִשְׂרָאֵל. שְׁתֵּרִי
בְּיָמִין הַכֹּל תְּלוּי, וְכֶתוּב (ויקרא ט) וַיִּשָּׂא אֶת יָדָיו
יָדָיו, וְכֶתוּב חֶסֶד, וְאִזּוֹ מִתְּכּוֹן לְבָרֶךְ לְמַעְלָה.

וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא כֶּךָ - בְּשָׁעָה שְׂמֵרִים
יָמִין לְמַעְלָה, אוֹי
לְתַחְתּוֹנִים! שְׁתֵּרִי כָּל הַסִּיּוּעַ, וְכֹל הַבְּרָכוֹת
מִסְתַּלְקִים מֵהֶם. מִנֵּין לָנוּ? שְׂפֶתוּב גְּמִיטָה יְמִינֶךָ

תבִלְעֵמוּ אָרֶץ. מַה זֶה נְטִיתָ יְמִינֶךָ? כְּתַרְגֹּמוֹ,
הֲרַמְתָּ יְמִינֶךָ. מִיָּד תִּבְלַעְמוּ אָרֶץ. וְכִשְׂיָמִין נִמְצְאוּ,
הַשְּׂמַאל נִמְצָא עִמוֹ, וְאִז לֹא שׁוֹלְטִים הַדַּיָּנִים
בְּעוֹלָם. מָה הַפֵּעַם? מִשׁוֹם שְׁתִּימִין נִמְצָא עִמוֹ,
וְאִם הִימִין מִסְתַּלְקֶת, הֲרִי מוֹדֵמֶנֶת הַשְּׂמַאל, וְאִז
מִתְעוֹדְרִים דַּיָּנִים בְּעוֹלָם, וְתִדִּין שְׂרוּי בְּכַל.

בְּשֶׁרְבִי שְׂמֵעוֹן הָיָה מְגִיעַ לְפָסוּק הַזֶּה, הָיָה בּוֹכָה,
שְׂכַתוֹב (איכה ב) הַשֵּׁיב אַחֲזֹר יְמִינֹו. וְכִי
אֶפְשָׁר שֶׁהַשֵּׁיב אַחֲזֹר יְמִינֹו? אֵלֶּא מִשׁוֹם שְׁתִּימִין
הַשְּׂמַאל לָרֶדֶת לְעוֹלָם, וְהִימִין נִשְׂאָרָה בְּמָקוֹם
אַחֵר.

אָמַר רַבִּי שְׂמֵעוֹן, כְּתוּב (ישעיה נו) הַצַּדִּיק אָבֵד. וְהֲרִי
בְּאַרְנוֹ אֶת הַדְּבָרִים, לֹא (דף נו ע"ב) כְּתוּב הַצַּדִּיק
נִאָבֵד, אֵלֶּא הַצַּדִּיק אָבֵד. מְכַל אֹתָם פְּנֵי הַמֶּלֶךְ
לֹא נִמְצָא שְׂאֵבֵד אֵלֶּא צַדִּיק. אָבֵד בְּשָׁנֵי צַדִּיקִים:
אַחַד - שְׁלֹא שׁוֹרֹת בּוֹ בְּרִכּוֹת כְּבִתְחִלָּה, וְאַחַד -
שֶׁתִּרְחַקָּה מִמֶּנּוּ בַת זִוְגוֹ שֶׁהִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל.
נִמְצָא שְׁתִּימִין אָבֵד יוֹתֵר מִכָּל, וְלִעֲתִיד לְבֹא

בְּתוֹב (זכריה ט) גִּילִי מְאֹד בַּת צִיּוֹן הִרְיָעִי בַּת יְרוּשָׁלַם
הִנֵּה מִלְכָּךְ יָבוֹא לָךְ צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא. צַדִּיק
וּמוֹשִׁיעַ לֹא בְּתוֹב, אֲלָא צַדִּיק וְנוֹשָׁע הוּא. הוּא
נוֹשָׁע וַדַּאי, וַהֲרִי זֶה נִתְּכָאָר.

יְמִינָךְ ה' נִאֲדָרִי בַּבַּח. מַה זֶה נִאֲדָרִי? הֲיָה צַרִיךְ
לְהִיּוֹת נִאֲדָרִי! אֲלָא בְּשַׁעֲהָ שְׁשֻׁמְאֵל בָּא
לְהַזְדַּיֵּג בְּיָמִין, אִזּוּ בְּתוֹב נִאֲדָרִי, תִּרְעֵץ, (בְּבַח, שְׁנַיִם,
וּלְעוֹלָם וְכוּ) וּלְעוֹלָם זֶה כָּךְ, מִשּׁוּם שְׁשֻׁמְאֵל נִמְצָא
בְּיָמִין וְנִכְלָל בּוּ.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כְּמוֹ שְׁכַאֲרָנוּ - כָּךְ זֶה, שְׁאָדָם
נִמְצָא שְׁנַחֲלָק. מַה הַטַּעַם? כִּדִּי לְקַבֵּל עֲמוֹ
בַּת זוּגוֹ שְׁיַעֲשׂוּ גוֹף אֶחָד מִמֶּנּוּ. כְּשִׁימִינָךְ, נִמְצָא
שְׁנַחֲלָק. מַה הַטַּעַם? כִּדִּי לְקַבֵּל עֲמוֹ שְׁמַאֵל. וְכָךְ
זֶה הַכֹּל, אֶחָד בְּאֶחָד. וְעַל זֶה בְּאֶחָד מִכָּה וּמִרְפָּא.
זֶהוּ שְׁכַתוֹב יְמִינָךְ ה' תִּרְעֵץ אוֹיֵב.

בָּא רֵאֵה, שִׁירָה זוּ נִאֲמָרָה עַל אוֹתוֹ זְמַן וְעַל הַזְמַן
שְׁיִבָּא לְעֵתִיד, בְּיָמִים שְׁיִתְעוֹרֵר מְלֶכְךָ הַמְּשִׁיחַ,
שְׁכַתוֹב יְמִינָךְ ה' תִּרְעֵץ אוֹיֵב. לֹא כָּתַב רְעֵצָתָ,

אֵלֶּא תִרְעֵץ. מַה כָּתוּב בַּתְּחִלָּה? (איכה ב) הַשִּׁיב
אָחֹזר יִמְיִנוּ מִפְּנֵי אוֹיֵב. בְּאוֹתוֹ זְמַן הִיא תִרְעֵץ
אוֹיֵב לְעֵתִיד לָבֵא. וְהַכֹּל כֶּךָ הוּא. תִּתְהַרֵם קָמִיךָ -
לֹא כָתוּב תִּתְהַרֵם, אֵלֶּא תִתְהַרֵם. תִּשְׁלַח חֲרֹנְךָ
יֹאכְלֵמוּ בְּקֶשׁ. הַכֹּל לְעֵתִיד לָבֵא. יִמְיִנְךָ ה' נִגְאָדְרִי
בַּפֶּחַח - בְּזִמְנֵי תִזְתֶּה, בְּעוֹלָם תִּזְתֶּה. יִמְיִנְךָ ה' תִּרְעֵץ
אוֹיֵב - בְּזִמְנֵי מִלְּךָ תִּמְשִׁיחַ. וְכָרַב נִגְאָדְךָ תִּתְהַרֵם קָמִיךָ
- לְבִיאַת גּוֹג וּמְגוֹג. תִּשְׁלַח חֲרֹנְךָ יֹאכְלֵמוּ בְּקֶשׁ -
לְתַחֲזִית הַמֵּתִים, שְׂכַתוֹב (דניאל יב) וְרַבִּים מִיִּשְׂרָאֵל
אֲדַמַּת עֶפְרַיִם יִקְיִצּוּ אֵלֶּה לְחַיֵּי עוֹלָם וְאֵלֶּה לְחַרְפּוֹת
וְלְדָרְאוֹן עוֹלָם.

בְּאוֹתוֹ זְמַן, אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, אֲשֶׁרִי אוֹתָם
שִׁישְׂאָרוֹ בְּעוֹלָם. וּמִי הֵם? בֵּא רְאֵה, לֹא
יִשְׂאָרוֹ בְּעוֹלָם בַּקֶּבֶר רַק אוֹתָם מְהוֹלִים, שְׂקַבְלוּ אוֹת
בְּרִית הַקְּדוּשָׁה, וְנִבְנְסוּ לְבְרִית הַקְּדוּשָׁה בְּאוֹתָם שְׁנֵי
חֲלָקִים, כְּמוֹ שְׂבִאֲרֵנוּ, וְהוּא שׁוֹמֵר אֶת אוֹתוֹ
הַבְּרִית וְלֹא מִבְּנֵי סוּ לְמָקוֹם שְׁלֹא צָרִיךְ. אֵלֶּה הֵם
יִשְׂאָרוֹ וַיִּבְתְּבוּ לְחַיֵּי עוֹלָם.

מִנֵּיִן לָנוּ? שְׂפָתוֹב (ישעיה ד) וְהָיָה הַנְּשֹׂאֵר בְּצִיּוֹן
וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם קְדוֹשׁ יֵאמָר לוֹ כֹּל
הַכֶּתוּב לַחַיִּים בִּירוּשָׁלַם. מִשְׁמַע הַנְּשֹׂאֵר בְּצִיּוֹן
וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם, שְׁכָל מִי שֶׁנִּמּוֹל, בְּשֵׁתֵי הַדְּרָגוֹת
הַלְלוּ נִכְנָם. וְאִם שׁוֹמֵר אוֹתוֹ בְּרִית בְּרֵאוֹי וַיִּזְהַר
בוֹ, עָלְיוֹ כְּתוּב הַנְּשֹׂאֵר בְּצִיּוֹן וְהַנּוֹתָר בִּירוּשָׁלַם.
אֵלּוֹ יִשְׁאַרוּ לְאוֹתוֹ זְמַן, וּבָהֶם עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא לְחַדֵּשׁ אֶת הָעוֹלָם וְלִשְׁמַח בָּהֶם. עַל אוֹתוֹ זְמַן
כְּתוּב, (תהלים קד) יְהִי כְבוֹד ה' לְעוֹלָם יִשְׁמַח ה'
בְּמַעֲשָׂיו.

רַבִּי חֲנִיָּא הָיָה הוֹלֵךְ לְרַבִּי אֶלְעָזָר. מְצָאוּ שְׁתֵּיהֶם
יוֹשֵׁב אֶצְל רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לְקוֹנִיָּא
חֲמִיּוֹ. עַד שֶׁתָּרִים רֵאשׁוֹ, רָאָה אֶת רַבִּי חֲנִיָּא. אָמַר,
(ישעיה יט) בַּיּוֹם תִּהְיֶה יִשְׂרָאֵל שְׁלִישִׁיהָ לְמִצְרַיִם
וְלְאַשּׁוּר בְּרָכָה בְּקֶרֶב הָאָרֶץ אֲשֶׁר בְּרָכוּ ה' צְנֻאוֹת
לְאֹמֵר בְּרוּךְ עַמִּי מִצְרַיִם וּמַעֲשֵׂה יְדֵי אֲשּׁוּר וְנִחַלְתִּי
יִשְׂרָאֵל. (וכי אשור ומצרים הם קרובים לקדוש-ברוך-הוא?)

אָלָא, עַל הַגְּלוּת שֶׁתַּעֲלֶה מִמִּצְרַיִם וּמֵאֲשׁוּר וְזֶה נֶאֱמַר. וְאִם נֹאמַר עַל מִצְרַיִם וְעַל אֲשׁוּר - עַל אוֹתָם חֲסִידִים שָׁלְחָם שְׁחִזְרוּ בְּתַשׁוּבָה וְנִשְׁאַרוּ לְעַבְד אֶת יִשְׂרָאֵל וְאֵת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ, שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים עב) וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ כָּל מְלָכִים, וְכְתוּב וַחֲיוּ מְלָכִים

אֲמֵנָה וְגו'.

אָמַר לוֹ, מַה זֶה שֶׁכְּתוּב דְּרָכֶיךָ דְרָכֵי נְעָם? אָמַר לוֹ, בְּמַה מְפָשִׂים) בְּנֵי הָעוֹלָם שֶׁלֹּא יוֹדְעִים וְלֹא מִשְׁגִּיחִים בְּדַרְכֵי תוֹרָה, שֶׁהֲרֵי דְרָכֵי תוֹרָה (בְּמַה סוֹדוֹת עֲלִיזוּנִים יֵשׁ בָּהֶם) הֵם דְּרָךְ לְזִכּוֹת בְּאוֹתוֹ נְעָם ה', שֶׁכְּתוּב דְּרָכֶיךָ דְרָכֵי נְעָם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם. דְרָכֵי נְעָם וְדַאי. מַה זֶה נְעָם? כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים כז) לַחֲזוֹת בְּנְעָם ה', וְהֲרֵי בְּרִשׁוּתָהּ, מִשׁוּם (בְּד) שֶׁתַּתּוֹרָה וְדְרָכֶיךָ בָּאִים מֵאוֹתוֹ נְעָם, וְאוֹתָן דְרָכִים מִפְּרִשׁוֹת בָּהּ, וְעַל זֶה דְרָכֶיךָ דְרָכֵי נְעָם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שָׁלוֹם.

אָמַר רַבִּי חֲנִינּוּ, שְׁנִינּוּ, בְּשַׁעַת שֶׁתְּקַדּוּשׁ כְּרוּךְ הוּא נִתֵּן תוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, יֵצֵא אוֹר מֵאוֹתוֹ נְעָם, וְהִתְעַטַּר בּוֹ תְּקַדּוּשׁ כְּרוּךְ הוּא, וּמֵאוֹתוֹ נְעָם הִבְתִּיקוּ זֵיוָם שָׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת, (דף נח ע"א) שָׁל כָּל

הַרְקִיעִים, שָׁל כָּל הַכְּתָרִים. עַל אֹתָהּ שָׁעָה שָׁעָה כְּתוּב
(שיר ג) צִאֲיָנָה וּרְאֲיָנָה בְּנוֹת צִיּוֹן בַּמֶּלֶךְ שְׁלֵמָה וְגו'.

וְאֹתָהּ שָׁעָה שְׁנֵבְנָה הַמְּקֻדָּשׁ, הַתְּעֵפֶר הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא בְּאֹתָהּ עֲטָרָה, וַיֵּשֶׁב בְּכֶסֶף אֹ
וְהַתְּעֵפֶר בְּעֲטֹרוֹתָיו. וּמֵאוֹתוֹ זְמַן שְׁנֵחָרֵב בֵּית
הַמְּקֻדָּשׁ, לֹא הַתְּעֵפֶר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
בְּעֲטֹרוֹתָיו, וְאוֹתוֹ נָעַם הַתְּכֶסֶף וְנִגְנָנוּ.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּשָׁעָה שְׁנֵבְנִים מִשָּׁה לְתוֹךְ
הָעֵנָן, בְּכַתוּב (שמות כד) וַיֵּבֵא מִשָּׁה בְּתוֹךְ
הָעֵנָן, בְּאֶדָם שֶׁהָיָה הוֹלֵךְ בְּמִקּוֹם שֶׁל רוּחַ, וּפְנֵי
בּו מִלְּאֶךְ גְּדוּל אַחֵר. וְשִׁנִּינוּ שִׁשְׁמוֹ קְמוּא"ל, וְהוּא
מְמַנֵּה עַל שָׁנִים עֲשָׂר אֶלֶף מְמַנִּים שְׁלִיחִים. רָצָה
לְהוֹדִיג בְּמִשָּׁה. פָּתַח מִשָּׁה פִּיּו בְּשִׁתִּים עֲשָׂרָה
אוֹתִיּוֹת חֲקוּקוֹת שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוּשׁ שֶׁלְּמַד אוֹתוֹ
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּסֻנָּה, וְהַתְּרַחֵק מִפְּנֵי שִׁתִּים
עֲשָׂרָה אֶלֶף פְּרָסוֹת, וְהָיָה מִשָּׁה הוֹלֵךְ בְּעֵנָן, וְעֵינָיו
לוֹהֲטוֹת בְּגַחְלֵי אֵשׁ.

עד שפגש בו מלאך אחד גדול ונכבד מן הקדם,
 ושנינו ששמו הדרניא"ל, והוא עליון על כל
 שאר המלאכים אלה וששים רבוא פרסות, וקולו
 הולך במאתים אלה רקיעים שמקפים באש לבנה.
 כיון שראוהו משה, לא יכל לדבר. רצה לזרק את
 עצמו מתוך הענן.

אמר לו הקדוש ברוך הוא, משה, וכי אתה
 שהרבית דברים עמי בסנה, שרצית לדעת
 את סוד השם הקדוש ולא פחדת, ועכשו אתה
 פוחד מאחד משמשי? כיון ששמע משה את קול
 הקדוש ברוך הוא, התחזק. פתח פיו בשבעים
 ושתיים אותיות השם העליון. כיון ששמע
 הדרניא"ל את אותיות השם הקדוש מפי משה,
 הודיעו. קרב אליו ואמר לו: אשרי חלקך, משה,
 שהתנלה לך מה שלא התנלה למלאכים
 העליונים.

והיה הולך עמו, עד שהגיעו לאש חזקה של
 מלאך אחד ששמו סנדלפון. ושנינו,

סַנְדְּלָפוֹן עֲלִיּוֹן הוּא עַל שְׂאֵר חֲבָרֵי חֲמִשׁ מֵאוֹת
 שָׁנָה, וְהוּא עוֹמֵד אַחֲרֵי הַפְּרָגוֹד שֶׁל רְבוֹנָה, וְקוֹשֵׁר
 לוֹ בְּתָרִים מִבְּקָשׁוֹתֵיהֶם שֶׁל הַתְּפִלָּה שֶׁל יִשְׂרָאֵל.
 וּבִשְׁעָה שְׁמֹנֵיעַ הַכֶּתֶר הַזֶּה לְרֹאשׁ הַמֶּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ,
 הוּא מְקַבֵּל אֶת תְּפִלוֹת יִשְׂרָאֵל, וְכָל הַחִילוֹת
 וְהַחֲמוּנִים מוֹדְעוֹעִים, וְנוֹחֲמִים וְאוֹמְרִים: פְּרוּף
 כְּבוֹד ה' מִמָּקוֹם בֵּית שְׁכִינָתוֹ.

אָמַר לוֹ הַדְּרָגִיָּאל לְמֹשֶׁה, מֹשֶׁה, אֵינְנִי יָכוֹל לְלַכֵּת
 עִמָּךְ, שְׂלֵא תִשְׂרַף אוֹתִי הָאִישׁ הַחֲזוּקָה שֶׁל
 סַנְדְּלָפוֹן. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הוֹדְעוּעַ מֹשֶׁה, עַד שֶׁהַחֲזוּק
 הַקְּדוֹשׁ פְּרוּף הוּא בְּמֹשֶׁה, וְהוֹשִׁיבוֹ לְפָנָיו וְלִמַּד
 אוֹתוֹ תוֹרָה. וְכִסָּה אֶת מֹשֶׁה בְּאוֹתוֹ אֹר וְזִיו שֶׁל
 אוֹתוֹ נָעַם, וְהָיוּ פָּנָיו שֶׁל מֹשֶׁה מְאִירִים בְּכָל אוֹתָם
 הַרְקִיעִים, וְכָל חֵיל הַשָּׁמַיִם הָיוּ מוֹדְעוֹעִים לְפָנָיו
 בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה מוֹרִיד תוֹרָה.

בִּיּוֹן שְׁחַטָּאוֹ יִשְׂרָאֵל לְמֹשֶׁה, נָטַל הַקְּדוֹשׁ פְּרוּף
 הוּא (מִמֹּשֶׁה) אֶלֶף חֲלָקִים מֵאוֹתוֹ זִיו. בְּאוֹתָהּ
 שָׁעָה רָצוּ מְלֹאכִים עֲלִיוֹנִים, וְכָל אוֹתָם הַחֲמוּנִים,

לְשַׂרְף אֶת מִשֶּׁה בַּשָּׂעָה שְׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
 הוּא (שמות לב) לָךְ יֵרַד כִּי שַׁחַת עִמָּךְ. הוֹדִיעֵנִי מִשֶּׁה
 וְלֹא יָכַל לְדַבֵּר, עַד שֶׁהִרְבֵּה בַתְּפִלוֹת וּבִקְשׁוֹת
 לְפָנָי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִשֶּׁה, תְּחִיבָה בְּכֶם אֵי!
 עַד שֶׁנֶּעַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכָל אוֹתָם
 הַמוֹנִים וּבְכָל אוֹתָם תִּילוֹת, וְהִתְחַיֵּב מִשֶּׁה בְּשָׁנָי
 לוֹחֹת הָאֲבָנִים, וְהוֹרִיד אוֹתָם לְמַטָּה, וְזֶהוּ שְׂכַתוֹב
 (משלי כא) עִיר גְּבֻרִים עָלָה חָכָם וַיֵּרַד עִזוֹ מִבְּטָחָה.
 וּמֵאוֹתוֹ זִיו שֶׁנִּשְׁאַר בּוֹ, הָיוּ פָּנָי מִשֶּׁה מִבְּהִיבִים.
 וְזֶה בְּאוֹתוֹ שֶׁנִּשְׁאַר בּוֹ לֹא הָיוּ יְכוּלִים לְהִסְתַּכֵּל
 בְּפָנָיו - בְּאוֹתוֹ שֶׁהִסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ עַל אַחַת בְּמַה
 וּבְמַה.

רַבִּי חֵיִיא אָמַר, יְמִינָךְ ה' נִאֲדָרִי בַּבַּח - זוֹ הַתּוֹרָה.
 וְעַל זֶה יְמִינָךְ ה' תִּרְעֵץ אוֹיֵב. שְׂאִין דָּבָר
 בְּעוֹלָם שֶׁיִּשְׁבֵּר כַּחַם שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים
 וּמְזוֹלוֹת פָּרַט לְשָׂעָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְעַסְקִים בַּתּוֹרָה.
 שְׂכָל זְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל מִתְעַסְקִים בַּתּוֹרָה, תִּימִין

מִתְחִיב, וְנִשְׁפָּר כַּח וְתִקַּף שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים
וּמְזֹלוֹת. וְלִכֵּן הַתּוֹרָה נִקְרְאת עֵז, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(תהלים כט) ה' עֵז לְעַמּוֹ יִתֵּן.

וּבִשְׁעָה שִׁישְׂרָאֵל לֹא מִתְעַסְקִים בַּתּוֹרָה - מִתְחִיב
הַשְּׂמַאל, וּמִתְחִיב כַּח שֶׁל עַמִּים עוֹבְדֵי
כּוֹכָבִים וּמְזֹלוֹת, וְשׁוֹלְטִים עֲלֵיהֶם, וְגוֹזְרִים עֲלֵיהֶם
גְּזֵרוֹת שְׂלֵא יְכוּלִים לְעַמֵּד בָּהֶם, וְעַל זֶה הִגְלוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְהַתְּפֹזְרוּ בֵּין הָעַמִּים.

זֶהוּ זֶה שְׂפָתוֹב, ^(דף נח ע"ב) עַל מָה אֲבָרָה הָאָרֶץ וְגו',
וַיֹּאמֶר ה' עַל עֲזוֹכֶם אֶת תּוֹרָתִי. שְׁחֵרֵי כָּל זְמַן
שִׁישְׂרָאֵל יִשְׁתַּדְּלוּ בַּתּוֹרָה, נִשְׁפָּר כַּח וְתִקַּפֶּם שֶׁל
עוֹבְדֵי עֲבוּדָה זָרָה, זֶהוּ שְׂפָתוֹב יְמִינָהּ ה' תִּרְעֵץ
אוֹיֵב. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי כִּף הוּא, שְׂכָל זְמַן
שְׂקוּלָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִשְׁמָע בְּכַתִּי כְּנִסְיוֹת וּבְכַתִּי
מִדְרָשׁוֹת וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁשָּׁנִינוּ (בראשית כו) הַקַּל קוֹל
יַעֲקֹב. וְאִם לֹא, אִזּוֹ הִיָּדִים יְדֵי עֲשׂוֹ, וַחֲרֵי בְּאֲרָנוּ.

וּבְרַב גְּאוּנָה תִּתְהַרֵם קָמִידָה. רַבִּי חִזְקִיָּה פִתַּח וְאָמַר,
(תהלים י) לָמָּה ה' תִּתְעַמֵּד בְּרַחֲוֹק תִּתְעַלֵּים

לְעֵתוֹת בְּצָרָה. בְּשָׁעָה שְׁחֻטָּאֵי הָעוֹלָם גּוֹרְמִים,
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה, וּבְנֵי אָדָם
צוֹנְחִים וּמוֹרִידִים דְּמָעוֹת וְאִין מִי שְׁיִשְׁנִיחַ עֲלֵיהֶם.
מָה הַטַּעַם? מִשּׁוֹם שֶׁהוּא עוֹלָה לְמַעְלָה לְמַעְלָה,
וּנְמַנְעַת מֵהֶם תִּשׁוּבָה, וְאִז כָּתוּב וּכְרַב גְּאוּנָךְ
תִּתְהַרֵם קָמִיךְ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, פָּסוּק זֶה, בְּשָׁעָה שְׁמַתְלִבֵּשׁ
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּנִאָוָה עַל הָעַמִּים
שְׁיִתְכַנְּסוּ עֲלָיו, כְּמוֹ שְׁכַתוּב (שם ב) וְרוֹזְנִים נוֹסְדוּ
יַחַד עַל ה' וְעַל מְשִׁיחוֹ. וְלַמְדֵנוּ, עֲתִידִים הֵם
שְׂבָעִים שָׁרֵי צְבָאוֹת מְכַל עֶבֶר (עַמִּים) לְהִתְכַנְּסֵם
בְּאוֹתוֹ וְזִמְן בְּהִמּוֹנִים מְכַל הָעוֹלָם, וְלַעֲשׂוֹת קָרֵב
עַל יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקְּדוֹשׁ, וְלֵאחֹז עֲצוֹת עַל הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא. וּמָה אוֹמְרִים? נִעְמַד עַל הַפְּטָרוֹן
בְּהִתְחַלָּה, וְאַחַר כֵּן עַל עַמּוֹ וְעַל הַיִּכְלוֹ.

אִז עֲתִיד הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְצַחֵק עֲלֵיהֶם, שְׁכַתוּב
יּוֹשֵׁב בְּשָׁמַיִם יִשְׁחַק ה' יִלְעַג לָמוֹ. בְּאוֹתוֹ וְזִמְן
יִלְבַּשׁ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִאָוָה עֲלֵיהֶם, וַיִּשְׁמֵד

אותם מן העולם, כפתוב (זכריה יד) וזאת תהיה
 המנפה אשר יגף ה' את כל העמים אשר צבאו
 על ירושלים המק בשרו והוא עמד על רגליו.

רבי אבא אמר משמו של רב ייסא סבא, וכך
 אמר רבי שמעון, עתיד הקדוש ברוך הוא
 להחיות את כל אותם המלכים שהציקו לישראל
 ולירושלים, את אנדריאנוס, לופינוס,
 ונבוכדנצר, ולסנחריב, ולכל שאר מלכי העמים
 שהחריבו ביתו, ולהשליט אותם כבתחלה,
 ויתכנסו עמהם שאר העמים. ועתיד הקדוש ברוך
 הוא להפרע מהם בגלוי סביב ירושלים. והו
 שפתוב וזאת תהיה המנפה אשר יגף ה' את כל
 העמים אשר צבאו על ירושלים. אשר יצבאו לא
 כתוב, אלא אשר צבאו. אז כתוב וכרב גאונך
 תהרם קמיה. וזה לזמן שיבא המשיח כתוב,
 ושירה זו היא שירת העולמים.

וכרוח אפיק נערמו מים - באותו זמן. ומשום כך
 יש באותו זמן, ולזמנו של מלך המשיח,

וְלִזְמַן גּוֹג וּמְגוֹג. נִצְבּוּ כְּמוֹ נֹד - לְזִמְן שֶׁל עוֹלָם
 תָּבֵא, שֶׁהִיא חֲדוֹת כָּל הָעוֹלָמוֹת.

אָמַר אוֹיֵב אֶרְדֶּף אֲשִׁיג אֶחְלַק שְׁלָל. אָמַר אוֹיֵב -
 זֶה אֹתוֹ מִמְּנָה גְדוֹל עַל הַמַּצְרִים, בְּשָׁעָה
 שֶׁנָּתַן לוֹ שְׁלֵטוֹן עַל יִשְׂרָאֵל, חָשַׁב שִׁישְׁמִיד אֹתָם
 תַּחַת שְׁלֵטוֹנוֹ, אֲלָא שׁוֹכֵר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת
 הָרִי הָעוֹלָם שֶׁהָיוּ מְגַנְיִם עֲלֵיהֶם. וְאֵל תֹּאמַר זֶה
 לְבָדוֹ, אֲלָא כָּל אֹתָם גְּדוֹלִים שְׁמִמְנִים עַל עַמִּים
 עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזְלוֹת. וּכְשֶׁנָּתְנָה לָהֶם רְשׁוּת
 וְשְׁלֵטוֹן עַל יִשְׂרָאֵל, בְּלֵם רוּצִים לְהַשְׁמִיד אֶת
 יִשְׂרָאֵל תַּחְתֵּיהֶם.

וְעַל זֶה, אֹתָם עַמִּים שֶׁתַּחַת אֹתָם הַשְׁלִיטִים
 הַמְּמַנִּים, בְּלֵם גּוֹזְרִים גּוֹזְרוֹת לְהַשְׁמִיד אֹתָם,
 אֲלָא שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא זוֹכֵר אֶת הָרִי הָעוֹלָם,
 וּמִיָּגוֹן עֲלֵיהֶם. וּכְשֶׁרָאָה אֶת זֶה מַעֲשֵׂה, הִתְחִיל לְשַׁבַּח
 אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר, מִי כָּמֹכָה בְּאֵלֶם ה'.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, עֵץ גְּדוֹל אֶחָד עַלְיּוֹן וְחֹזֵק, כּוֹ
 נִזְוָנו עַלְיוֹנִים וְתַחְתּוֹנִים, וְהוּא מֵתַחֵם

בשנים עשר תחומים, התחזק בארבעה צדדי
העולם שהסתובבו (שהתחברו) במקומם. שבעים
ענפים עולים בתוכו ונזונים ממנו, בעקר שרשיו
יונקים הם סביבו, ואותם הענפים שנמצאים בעץ.
בשפניע שלטונו של כל ענף וענף, כלם רוצים
להשמיר את כל גוף העץ שהוא עקר
של כל הענפים, אותו ששולט עליהם, וישראל
אחוזים בו. בשפניע עליהם השלטון של אותו ^{דף נט}
גוף העץ, החלק של ישראל, הוא רוצה לשמר
אותם ולתת שלום בכלם, ועל זה שבעים פרים
של חג הסכות, לתת שלום לשבעים ענפים
שבתוך העץ.

ועל זה מי כמכה באלם ה'. (מה זה באלים? העץ, כמו שנאמר

(ישעיה א) כי יבשו מאילים אשר תמדתם. שאותו עץ שהיו עובדים לדפוס

אחד שהיה תקין בתוכו, ונקרא אילים עץ) מי כמכה שיעשה
במעשיך וירחם על הכל. מי כמכה בכל אותו
סביב העץ, שאף על גב שהוא שולט - שומר את
הכל, שומר את כל השאר, ולא רוצה לעשות

עֲמָהֶם כְּלִיּוֹן. מִי כְּמִכָּה נֶאֱדָר בְּקִדְשׁ - בְּאוֹתוֹ כִּחַ
 עֲלִיּוֹן שֶׁנִּקְרָא קִדְשׁ, נֶאֱדָר בְּקִדְשׁ מִמֶּשׁ, וְנִקְרָא כִּחַ
 ה' נֵעַם ה', וְהָרִי בְּאֲרָנוֹ אֶת הַדְּבָרִים.

מִי כְּמִכָּה בְּאֵלֶם ה'. רַבִּי יוֹסִי פָתַח, (קהלת א) רְאִיתִי
 אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר נִעְשׂוּ תַּחַת הַשָּׁמַיִם
 וְהִנֵּה הַכֹּל הֶבֶל וְרַעוּת רוּחַ. שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ
 שֶׁהִתְעַלָּה בְּחִכְמָה יִתְרָה עַל כָּל בְּנֵי הָעוֹלָם, אִיךְ
 אָמַר שְׁכַל הַמַּעֲשִׂים הֵם הֶבֶל וְרַעוּת רוּחַ? יְכוּל
 אִיךְ מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה? וְהָרִי כְּתוּב (ישעיה לב) וְהָיָה
 מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה שְׁלוֹם? אֵלֶּא הָרִי פְּרִשׁוּהָ, כְּתוּב
 כָּל הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר נִעְשׂוּ תַּחַת הַשָּׁמַיִם. שׁוֹנָה
 מַעֲשֵׂה הַצְּדָקָה, שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִן הַשָּׁמַיִם.

וְהִנֵּה הַכֹּל הֶבֶל וְרַעוּת רוּחַ, מַה זֶה אוֹמֵר? אִם
 תֹּאמַר הַכֹּל הֶבֶל כְּמוֹ שֶׁבְּאֲרָנוֹ, שֶׁהוּא
 בְּסוּד הַחִכְמָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַכֹּל הַבָּלִים אָמַר
 קַהֲלָת. וְאוֹתָם הַבָּלִים קִיּוּם שֶׁל הָעוֹלָם שֶׁלְמַעַלָּה
 וְשֶׁלְמַטָּה. מַה תֹּאמַר בְּזֶה שְׁכַתוּב כָּאֵן הַכֹּל הֶבֶל
 וְרַעוּת רוּחַ? [וְהָרִי דָבָר זֶה תַּחַת הַשָּׁמַיִם כְּתוּב].

אֵלֶּא כִּד פְּרִשׁוּתָּהּ וְכִד הוּא. בֵּא רֵאָה, בְּשַׁעָה
 שְׁחַמְעָשִׁים מְכַשְׂרִים לְמַטָּה וְאָדָם מְשַׁתְּדֵל
 בְּעִבּוּדַת הַמְּלָךְ הַקְּדוֹשׁ - מֵאוֹתוֹ דְּבַר שְׁעוֹשָׂה,
 נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ הֶבֶל לְמַעְלָה, וְאִין לָךְ הֶבֶל שְׂאִין לוֹ
 קוֹל שְׁעוֹלָה וּמִתְעַטֵּר לְמַעְלָה, וְנַעֲשֶׂה סִנְגוֹר לְפָנֵי
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

וְכָל אוֹתָם מַעֲשִׂים שְׁמַשְׁתְּדֵל בְּהֵם הָאָדָם שְׂאִינָם
 עִבּוּדַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא - מֵאוֹתוֹ דְּבַר
 שְׁעוֹשָׂה, נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ הֶבֶל, וְהוֹלֵךְ וּמְשׁוֹטֵט בְּעוֹלָם.
 וּכְשִׁינִיצֵאת נְשִׁמַת הָאָדָם, אוֹתוֹ הֶבֶל מְנַלְגֵל אוֹתוֹ
 בְּעוֹלָם בְּאֵבֶן בְּכַף הַקְּלָע, כְּכַתוּב (שְׁמוּאֵל א' כה) וְיָאת
 נֶפֶשׁ אִיבִיד וְקִלְעָנָה בְּתוֹךְ כַּף הַקְּלָע.

מֵהוּ וְקִלְעָנָה? אוֹתוֹ הֶבֶל שְׁמַנְלָגֵל אוֹתוֹ סְבִיבוּ
 בְּעוֹלָם, וְאִז כָּל הַדְּבָרִים שְׁנַעֲשִׂים [וְאוֹתָם שְׁפַמַת
 הַשְּׁמַיִם] שְׂאִינָם עִבּוּדַת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, נַעֲשֶׂה
 מֵהֶם הֶבֶל, שְׁהוּא שְׁבְרוּן רוּחַ, שְׁמִשְׁבֵּר אֶת הָרוּחַ
 שְׁעוֹלָה וְיוֹרְדַת וּמִתְנַלְגֵלַת בְּעוֹלָם. זְהוּ שְׁכַתוּב
 הֶבֶל וְרַעוֹת רוּחַ. אֲבָל אוֹתוֹ דְּבַר שְׁהוּא עִבּוּדַת

רבונו, זה עולה [נקרא] מעל לשמש, ונעשה ממנו
הכל קדוש, וזהו תורע שורע האדם באותו עולם,
ומה שמו? צדקה, שכתוב (חושע י) ורעו לכם
לצדקה.

זה מה שמנהיג את האדם, בשהצא ממנו נשמתו,
ועולה לה למקום של כבוד שלמעלה נמצא
להצטרך בצרור החיים. זהו שכתוב (ישעיה נח) והלך
לפניו צדקה, כדי להנהיג אותה, להעלות אותה
למקום [מקום] שנקרא כבוד ה', שכתוב כבוד ה'
יאסף.

כל אותן נשמות שאותו הכל קדוש מנהיג אותן,
אותו שנקרא כבוד ה' בונים אותן לתוכו
ונצטרות בו. [זהו שכתוב כבוד ה' יאסף] וזה נקרא נחת
רוח. אבל האחר נקרא רעות רוח. אשרי הצדיקים
שכל מעשיהם מעל לשמש, וזרעים ורע של
צדקה לזכות אותם לעולם הבא, ועל זה כתוב
(מלאכי ג) וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בֵּא רֵאָה, בְּתַחֲלָה כְּשֶׁנִּבְנְהָ בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ לְמַטָּה, לֹא נִבְנְהָ אֶלָּא בְּדִין וְרָגוּ,
כְּפֶתוּב (ירמיה לב) כִּי עַל אִפִּי וְעַל חֲמַתִּי וְגו', מִשׁוּם
שְׁכַמְקוּם הַדִּין שָׂרוּי. לְעֵתִיד לָבֵא עֲתִיד הַקְדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא לְבָנוֹת אוֹתוֹ וּלְחֲתָקִינוֹ בְּדַרְבָּה אַתְּרַת
עַלְיוֹנָה שְׁנִקְרֵאת צְדָקָה, שְׁפֶתוּב (ישעיה נד) בְּצְדָקָה
תְּבוֹנְנִי. מִשׁוּם כֶּהָ יִתְקַיֵּם [בּוֹ], וְשָׁמוּ (דף נט ע"ב) מִמֶּשׁ
יִקְרָא צְדָק. מִיָּיִן לָנוּ? שְׁפֶתוּב (ירמיה כג) וְזֶה שָׁמוּ
אֲשֶׁר יִקְרָאוּ ה' צְדָקָנוּ.

נְטִיטָה יְמִינָה תְּבַלְעֶמוּ אֶרֶץ. הֲרֵי נֹאמַר שְׁחַרְמַת
יְמִינָה. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הֲרֵי הִתְעוֹרְרוּ בּוֹ
הַחֲבָרִים, שְׁכַמְאֲשֶׁר הוֹצִיא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת
הַמְּצָרִים מִתַּחַת לַמַּיִם, אָמַר לְאֶרֶץ: כִּנְסִי אוֹתָם
לְתוֹכָהּ. וְלֹא רָצָתָה. עַד שֶׁחֹשֵׁיט הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא אֶת יְמִינוֹ כְּנִגְדָה וְהִשְׁבִּיעַ אוֹתָהּ, אִזּוּ בְּלָעָה
אוֹתָם הָאֲדָמָה. זֶהוּ שְׁפֶתוּב תְּבַלְעֶמוּ אֶרֶץ. אָמַר
רַבִּי אֶלְעָזָר, נְטִיטָה יְמִינָה - לְהַפְרִידָהּ מִן הַשְּׂמַאל,
וְאִזּוּ נַעֲשֶׂה בָּהֶם דִּין.

נְחִיתָ בְּחֶסֶדְךָ עִם זֶה גְּאֻלְתָּ, כְּמוֹ שְׂפָתוֹב (תהלים מד)
 כִּי יִמִּינְךָ וּזְרוּעֶךָ וְאוֹר פְּנִיךָ כִּי רְצִיתָם. כִּי
 יִמִּינְךָ - זֶה גְּדוּלָּה. גִּהְלֵתָ בְּעֵזְךָ - זֶה שְׂפָתוֹב וּזְרוּעֶךָ,
 זֶה גְּבוּרָה. אֵל גִּוָּה קִדְשֶׁךָ - זֶה שְׂפָתוֹב וְאוֹר פְּנִיךָ
 כִּי רְצִיתָם, זֶה צְדִיק. וְכֻלָּם נִמְצְאוּ בַּפֶּתוֹב.

תַּפְּלָ עֲלֵיהֶם אֵימָתָה וּפְחָד. אֵימָתָה? אֵימָה הָיָה
 צָרִיךְ לְהֵיוֹת! מַה זֶה אֵימָתָה, שְׁחֵרֵי אֵינִן לְךָ
 אוֹת אוֹ מְלָה אַחַת בַּתּוֹרָה שְׂאִין בָּהּ סוּדוֹת
 עֲלִיוֹנִים? מַה זֶה אֵימָתָה? אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן,
 כְּלוּמַר יִרְאֵת הַשְּׂכִינָה.

כְּמוֹ זֶה תִּבְאֵמוּ וְתִטְעֵמוּ בְּחַר נִחְלָתְךָ וְגו'. תִּבְאֵמוּ
 וְתִטְעֵמוּ? תִּבְיָאם וְתִטְעֵם הָיָה צָרִיךְ לְהֵיוֹת!
 מַה זֶה תִּבְאֵמוּ? אֵלָּא רוּחַ הַקֹּדֶשׁ אוֹמְרָת עַל אוֹתוֹ
 הַדּוֹר הָאֲחֵרוֹן שְׂפָל יְהוֹשִׁעַ וְהַתְּנַלָּה בָּהֶם גְּלוּי שָׁל
 הַרְשָׁם הַקֹּדֶשׁ שָׁל שְׂמוֹ שָׁל הַקֹּדֶשׁ פְּרוּךְ הוּא,
 שְׂאֵלָה אֲחֻזִּים בּוֹ, וְאֵלָה רְאוּיִים לְרִשְׁתָּ אֶת
 הָאָרֶץ, כְּפָתוֹב (ישעיה ס) וְעַמְּךָ כָּלָם צְדִיקִים לְעוֹלָם
 יִירְשׁוּ אֶרֶץ. שְׂפָל מִי שְׂנַמּוֹל וְהַתְּנַלָּה בּוֹ רִשָּׁם

הַקְדוּשׁ וְשׂוֹמֵר אֹתוֹ, נִקְרָא צַדִּיק. מִשׁוּם כָּךְ,
לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ.

וְעַל זֶה תִּבְאֵמוּ, ו' יִתְּרָה. תִּבְאֵמוּ לְאוֹתָם
הַשְּׂחוֹזִים בּו' (תִּפְאַרֶת). וְתִטְעֲמוּ, פִּנְאָמֵר
נִצֵּר מִטְּעֵי מַעֲשֵׂה יְדֵי לְהַתְּפַאֵר. לְאוֹתָם
שְׂחוֹזִים בּו', וְלְאוֹתָם אַחֲרוֹנִים הַתְּעוֹרֵר הַדָּבָר.
וְאִין לָךְ דְּבָר בַּתּוֹרָה אִו אֹת קִטְנָה בַּתּוֹרָה שְׂאִין
כָּה סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים וּמְעַמִּים קְדוּשִׁים. אֲשֶׁר־י
חֲלָקָם שֶׁל הַיּוֹדְעִים בָּהֶם.

רְעִיָא מְהִימְנָא

מִצְוָה לְבָנוֹת בֵּית מִקְדָּשׁ לְמִטָּה כְּמוֹ בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ שְׁלִמְעָלָה, כְּמוֹ שְׂנַאָמֵר מְכוּן
לְשַׁבְּתָךְ פְּעֵלְתָּ ה'. שְׂצָרִיךְ לְבָנוֹת בֵּית מִקְדָּשׁ
לְמִטָּה וְלְהַתְּפַלֵּל בַּתּוֹכוֹ תִּפְלָה בְּכָל יוֹם, לְעֵבֹד
אֶת הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁחֲרֵי תִּפְלָה נִקְרָאת
עֲבוּדָה.

וְאוֹתוֹ בֵּית הַכְּנֶסֶת צָרִיךְ לְבָנוֹתוֹ בְּיַפִּי רַב
וְלְתַקְנוֹ בְּכָל הַתְּקוּנִים, שְׁחֲרֵי בֵּית

הַכְּנֶסֶת שְׁלֹמֶה עוֹמֵד כְּנֶגֶד בֵּית הַכְּנֶסֶת
שְׁלֹמֶעֱלָה.

בֵּית הַמִּקְדָּשׁ לְמֶטֶה הוּא עוֹמֵד כְּמוֹ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
שְׁלֹמֶעֱלָה, שְׁעוֹמֵד זֶה כְּנֶגֶד זֶה. וְאוֹתוֹ בֵּית
מִקְדָּשׁ, כָּל תְּקוּנָיו וְכָל עֲבוֹדוֹתָיו וְכָל אוֹתָם כְּלִים
וְשִׁמְשִׁים, כְּלָם הֵם כְּמוֹ שְׁלֹמֶעֱלָה. הַמִּשְׁכָּן שְׁעָשָׂה
מִשָּׁה בַּמִּדְבָּר, הַכֹּל הָיָה כְּמוֹ שְׁלֹמֶעֱלָה.

בֵּית הַמִּקְדָּשׁ שְׁפָנָה שְׁלֹמֶה הַמֶּלֶךְ, הוּא בֵּית
מְנוּחָה כְּדִגְמָא עֲלִיּוֹנָה בְּכָל אוֹתָם תְּקוּנִים,
לְהֵיוֹת בְּתִקּוֹן שְׁלֹמֶעֱלָה בֵּית מְנוּחָה וִירֵשָׁה. כִּד
בֵּית הַכְּנֶסֶת צָרִיךְ בְּכָל תְּקוּנֵי הַיָּפֵי, לְהֵיוֹת כְּדִגְמָא
עֲלִיּוֹנָה, לְהֵיוֹת בֵּית תְּפִלָּה, לְתִקּוֹן תְּקוּנִים בְּתִפְלָה,
כְּמוֹ שְׁבִאֲרוּהָ.

וְאוֹתוֹ בֵּית מִקְדָּשׁ שְׁיִהְיוּ בוֹ חֲלוֹנוֹת, שְׁכָתוּב (דניאל
(ו) חֲלוֹנוֹת פְּתוּחִים. כְּמוֹ שְׁלֹמֶעֱלָה. וְעַל זֶה
(שיר ב) מִשְׁגִּיחַ מִן הַחֲלוֹנוֹת מִצִּיץ מִן הַתְּרָבִים. וְאִם
תֹּאמַר, אֲפֹלוּ בִשְׁדָּה, כִּדִּי שְׁתָּרוּת תִּהְיֶה עוֹלָה? לֹא
כִּד, שְׁתָּרֵי אָנוּ צָרִיכִים בֵּית, וְאִין לְהַמְצִיא בֵּית

לְמַטָּה כְּמוֹ בַּיִת עֲלִיּוֹן, לְהוֹרִיד הַיּוֹר עֲלִיּוֹן לְדִיּוֹר
תַּחְתּוֹן.

וְעוֹד, שְׂאוֹתָה תִּפְלָה וְאוֹתָה רוּחַ צְרִיכִים לְעֵלוֹת
וְלִצְאֹת מִתּוֹךְ מְצוּקָה בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל בְּנֶגֶד
יְרוּשָׁלַיִם. (דף ס ע"א) וְעַל זֶה כְּתוּב מִן הַמִּצַּר קָרָאתִי יְיָ.
שְׂצָרֶיךָ מְקוֹם דְּחוּק בַּצָּרָה לְשַׁלַּח בְּתוֹכּוֹ אוֹתָהּ
רוּחַ שְׁלֵא יִסְטָה יְמִינָה אוֹ שְׂמֹאלָהּ. וּבְשָׂדָה לֹא
יְכוּל הַקּוֹל לְשַׁלַּח אוֹתוֹ כֶּה, שְׂחֲרֵי כְּמוֹ זֶה קוֹל
הַשּׁוֹפָר נְדָחָה הַחוּצָה בְּדַרְךְ יִשְׂרָאֵל מִתּוֹךְ מְקוֹם
דְּחוּק, וְהוֹלֵךְ וּבוֹקֵעַ רְקִיעִים, וְעוֹלָה בְּעֵלְיָהּ לְעוֹרֵר
רוּחַ שְׁלֵמָעֵלָה.

וְאִם תֹּאמַר, הֲרֵי כְּתוּב (בראשית כד) וַיֵּצֵא יִצְחָק
לְשׁוֹנָה בְּשָׂדָה? שׁוֹנָה יִצְחָק, שְׂדֵבֶר אַחַר הָיָה
בּוֹ מַה שְׁלֵא הָיָה בְּכָל הָעוֹלָם. וְעוֹד, שְׂפָסוּק זֶה
לֹא לָזֶה הוּא כָּא, שְׂוֹדָאֵי בְּשָׂדָה לֹא הָיָה מִתְּפִלָּל,
וְחֲרֵי בְּאַרְנוֹ. (ע"ב רע"א מהימנא)

שְׂנִינּוּ, אָמַר רַבִּי אַבְאֵי, אֲשֶׁרֵי חֶלְקֵם שָׁל אוֹתָם
שְׂוֹבְאִים לֹאמַר שִׁירָה זוּ בְּעוֹלָם הָיָה,

שׁוֹבְאִים לְאִמְרָה לְעוֹלָם הַבָּא. וְשִׁירָה זוּ נִבְנְתָה
 בְּעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אוֹתִיּוֹת קְדוֹשׁוֹת חֲקוּקוֹת וּבְעֶשְׂרֵי
 אֲמִירוֹת, וְהַכֹּל נִרְשָׁם בְּשֵׁם הַקְּדוֹשׁ, וְהַכֹּל שְׁלֵמוֹת
 שֶׁל הַשֵּׁם הַקְּדוֹשׁ, וְהֵרִי עוֹרְרָנוּ הַדְּבָרִים.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שָׁהִיוּ עוֹמְדִים
 יִשְׂרָאֵל עַל הַיָּם וְאוֹמְרִים שִׁירָה, הַתְּגַלָּה
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֵיהֶם, וְכָל מִרְכְּבוֹתָיו
 וְחִילוֹתָיו, בְּדֵי שִׁיבִירוֹ אֶת מַלְכָּם שֶׁעָשָׂה לָהֶם כָּל
 אוֹתָם נִסִּים וּנְבוֹרוֹת, וְכָל אֶחָד וְאֶחָד יָדַע וְהִתְבּוֹנֵן
 מַה שְּׁלֵא יָדְעוּ וְהִתְבּוֹנְנוּ שָׂאֵר נִבְיְאֵי הָעוֹלָם.

שָׂאֵם תֵּאמַר שְׁלֵא יָדְעוּ וְלֹא הִדְבִּיקוּ הַשִּׁיגוֹ חֲכָמָה
 הָעֲלִיוֹנָה - מִן הַשִּׁירָה הַזֹּאת תִּרְאֶה שְׁכֵלָם
 הַסִּתְּכָלוּ בַּחֲכָמָה וַיִּדְעוּ דְבָרִים וְאָמְרוּ. שָׂאֵם לֹא
 בָּהּ, אֵיךְ אָמְרוּ כֵּלָם מְלִים אֲחִידוֹת שְׁלֵא סָטוּ אֵלֶּה
 מֵאֵלֶּה, וְמָה שָׂאֵמַר זֶה - אָמַר זֶה, וְלֹא הִקְדִּים מְלָה
 זוּ לְמְלָה זוּ, אֵלֶּה כֵּלָם בְּמִשְׁקַל אֶחָד, וְרוּחַ הַקְּדוֹשׁ
 בְּפִי כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְכָל הַדְּבָרִים נִאֲמְרוּ כְּאֵלוֹ
 יֵצְאוּ מִפֶּה אֶחָד? אֵלֶּה וְדֵאֵי כֵּלָם בַּחֲכָמָה הָעֲלִיוֹנָה

הַסִּתְּכֵלוֹ, וַיִּדְעוּ דְבָרִים עֲלִיוֹנִים, וְרוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּפִי
כָּל אֶחָד וְאֶחָד.

וַאֲפֹלוֹ אוֹתָם שֶׁבִמְעֵי אִמָּם הָיוּ כְּלָם בְּאֶחָד
אוֹמְרִים שִׁירָה, וְהָיוּ כְּלָם רוֹאִים מֵה
שֶׁלֹּא רָאָה יְחֻזְקָאֵל הַנְּבִיא, וְעַל כֵּן הָיוּ כְּלָם
מִסִּתְּכָלִים בְּאֵלוֹ רוֹאִים עֵין בְּעֵין. וּכְשֶׁיִּמּוּ
הַדְּבָרִים, כְּלָם מְבַשְּׂמִים בְּנַפְשָׁם וּתְאֵבִים לְרֵאוֹת
וְלִהְסִתְּכָל, וְלֹא הָיוּ רוֹצִים לְנִסֵּעַ מִשָּׁם מֵרַב
הַשְּׂתוֹקְקוֹת.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר מֹשֶׁה לְקַדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא: בְּנִיד
לֹא רוֹצִים לְנִסֵּעַ מִן הַיָּם מֵרַב
הַשְּׂתוֹקְקוֹת לְהִסְתְּכָל בָּךְ. מֵה עָשָׂה הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ
הוּא? הִסְתִּיר אֶת כְּבוֹדוֹ הַחוּצָה לְמַדְבָּר, וְשָׁם
הִתְנַלָּה וְלֹא הִתְנַלָּה.

אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל: כִּמָּה (פְּעָמִים לְנִסֵּעַ מִשָּׁם, וְלֹא
רָצִיתָם? עַד שֶׁהִרְאָה לָהֶם זֵיו כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַקֹּדֶשׁ
בְּרוּךְ הוּא בְּמַדְבָּר, וּמִיָּד הָיוּ תְאֵבִים. וְלֹא נִסְעוּ,

עד שאֲחֻז בָּהֶם מִשֶּׁה וְהִרְאָה לָהֶם זִיו כְּבוֹדוֹ שֶׁל
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּמְדַּבֵּר. אִז מִרַב תְּשׁוּקָה וְרִצּוֹן
לְהִסְתַּכֵּל הִסִּיעַ אוֹתָם מִשֶּׁה. וְהוּ שֶׁפְּתוּב וַיִּסַּע
מִשֶּׁה אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּם סוּף וַיֵּצְאוּ אֶל מְדַבֵּר שׁוּר.
מַה זֶה מְדַבֵּר שׁוּר? מִנְהִיג שְׁהִיו רוֹצִים לְהִסְתַּכֵּל
בוֹ, זִיו כְּבוֹדוֹ שֶׁל הַמְּלֶכֶךְ הַקְּדוֹשׁ, וְעַל זֶה נִקְרָא
מְדַבֵּר שׁוּר - שָׁם הִסְתַּכְּלוּת.

וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמְדַּבֵּר וְלֹא מָצְאוּ מַיִם. וַאֲיִן
מַיִם אֵלָּא תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נה) הוֹי כָּל
צָמֵא לָכוּ לַמַּיִם. אָמַר רַבִּי יִיסָא, וְכִי מִי נָתַן לָהֶם
כָּאֵן תוֹרָה, וְחֲרִי עַד עַכְשָׁיו לֹא נִתְּנָה לָהֶם תוֹרָה?
אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֵם יֵצְאוּ לַמְדַּבֵּר לְהִסְתַּכֵּל,
וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִטַּל זִיו כְּבוֹדוֹ מִשָּׁם,
וְהֵם הִלְכוּ לְהִסְתַּכֵּל [לְקַדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא] בּוֹ וְלֹא מָצְאוּ
אוֹתוֹ. וְלִמְדֵנוּ שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נִקְרָא תוֹרָה,
וַאֲיִן מַיִם אֵלָּא תוֹרָה, וַאֲיִן תוֹרָה אֵלָּא הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא.

אמר רבי שמעון, עד שהיו הולכים במדבר, התנלה עליהם רשות אחרת של שאר העמים, אותו ששולט במדבר, ופגש בהם שם. ראו ישראל שזה לא היה אותו זיו כבוד מלכם. זהו שכתוב ויבאו מרתה ולא יכלו לשתת מים ממרתה. מה הפעם? כי מרים הם. לא התפשטה נפשם בבתחלה. ולא עוד, אלא שבא לקטרנג עליהם.

מה כתוב? ויצעק אל ה' ויזרהו ה' עין, (דף ס ע"ב) ואין עין אלא תורה, שכתוב (משלי ג) עין חיים היא למחזיקים בה. ואין תורה אלא הקדוש ברוך הוא. רבי אבא אמר, אין עין אלא הקדוש ברוך הוא, שכתוב (דברים ב) כי האדם עין השדה, עין השדה ודאי, זה עין שדה של תפוחים קדושים (מלכות). וכשהתנלה זיו כבוד מלכם עליהם, אז וישלך אל המים וימתקו המים. מה זה וימתקו המים? שקטגור נעשה סגור.

אמר רבי אבא, בא ראה, בתחלה פשנכנסו
 ישראל לברית של הקדוש ברוך הוא, לא

נכנסו בראוי, מה הטעם? כי נמולו ולא נפרעו,
 ולא התנלה הרשם הקדוש. כיון שהגיעו לכאן מה
 כתוב? שם שם לו חק ומשפט. שם נכנסו ישראל
 לשני חלקים קדושים באותו גלוי שהתנלה הרשם
 שלהם, ונקראו חק ומשפט. חק - כמו שנאמר
 (משלי לא) ותתן טרף לביתה וחק לנערתי. ומשפט
 - כמו שנאמר משפט לאלהי יעקב. ושם נסהו -
 באותו אות קדש, כמו שנאמר כי חק לישראל
 הוא. בספרו של רבי ייבא סבא אמר הדבר על
 אותו משה קדוש.

ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך. ויאמר,
 מה זה ויאמר? לא כתוב מי אמר את זה.

אלא הקדוש ברוך הוא אמר. רבי חזקיה אמר,
 שמענו (משמע) אמירה סתם מאמירה סתם, שכתוב
 (שמות כד) ואל משה אמר עליה אל ה'. אמר, לא
 כתוב מי אמר. אף כן ויאמר סתם, ולא כתוב
 מי אמר.

אמר רבי יוסי, משמע שכתוב ויצעק אל ה'
 ויורהו ה' עין, מבאן משמע ויאמר, ומשמע
 מי אמר דבר זה. לקול ה' אלהיך? לקולי תיה
 צריך להיות! אלא לאותו קול שנכנסו בו.

אמר רבי אבא, אחר שהתגלה בהם רשם הקדוש,
 נכנסו בשני חלקים קדושים, כמו שנאמר,
 וכיון שנכנסו בשני אלה, נכנסו בשני החלקים
 האחרים הללו, שבאשר יעלו בשני האחרים הללו,
 יתחברו באלה ולא ימנעו הכרכות, ולכן באלה
 מניעות הכרכות [ומשום כך באלה מניעים] עד המלך
 הקדוש.

וממקומו של הכתוב נשמע הדבר, שכתוב
 ויאמר אם שמוע תשמע. ויאמר - זה
 המלך הקדוש. ומה אמר? אם שמוע תשמע לקול
 ה' אלהיך, כמו שנאמר כי ה' אלהיך איש אוכלה
 הוא - זו כנסת ישראל. והישר בעיניו תעשה - זה
 צדיק. והאונת למצותיו - זה נצח. ושמרת כל
 חקייו - זה חוד. כיון שנכנסו באלה, הרי הניעו

לְמַלְךְ הַקְדוֹשׁ. אַחַר כֵּךְ מַה כָּתוּב? כָּל הַמַּחְלָה
 אֲשֶׁר שָׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אָשִׁים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה'
 רַפְּאֵה. כִּי אֲנִי ה' - זֶה הַמַּלְךְ הַקְדוֹשׁ.

נִשְׁמָע, שָׁכַל מִי שֵׁשׁוּמֵר אֶת הָרָשָׁם הַקְדוֹשׁ הַזֶּה,
 מִמֶּנּוּ עוֹלָה עַד הַמַּלְךְ הַקְדוֹשׁ הָעֲלִיּוֹן. מַה
 מִשְׁמָע? מִשְׁמָע אוֹתָם שְׁנַיִם שְׁהַתְּכַנֵּם בָּהֶם תּוֹרַע,
 וְשָׁמֵן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ, שֵׁשׁוּפְכִים אוֹתוֹ בְּפִי הָאִמָּה,
 [וְעַל זֶה] וְנִקְשְׁרוּ כְּאֶחָד, וְהַמַּלְךְ הָעֲלִיּוֹן עֲלֵיהֶם,
 וְנִקְשְׁרוּ בּוֹ. וְעַל כֵּךְ, מִי שֶׁנִּכְנָס בְּשָׁנֵי אֵלֶּה וְשׁוּמֵר
 אוֹתָם, נִקְשָׁר בְּשָׁנֵי הָאֲחֵרִים וְנִכְנָס בָּהֶם, וְאִזּוּ מִגִּיעַ
 לְמַלְךְ הַקְדוֹשׁ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְדַאי מִי שִׁזְזָה בְּצַדִּיק, זֹכָה
 בְּנִצְחָה וְהוֹד וְשִׁלְשֵׁת אֵלֶּה, שְׁהַתְּכַרְכָּה בָּהֶם
 בְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. וּמִי שִׁזְזָה בָּהֶם, זֹכָה בַּמַּלְךְ
 הַקְדוֹשׁ, וְנִכְנָס בְּכֹל הָאֲרָבָעָה.

וּכְנֻגָד אֲרָבָעָה אֵלוֹ שְׁמִירָה לְרָשָׁם הַקְדוֹשׁ הַזֶּה
 מֵאֲרָבָעָה דְבָרִים: שְׁמִירָה שֶׁל בְּנֶסֶת
 יִשְׂרָאֵל - שְׁמִירָה שֶׁל נְדָה. שְׁמִירָה שֶׁל צַדִּיק -

שְׁמִירָה שֶׁל שְׂפָחָה. שְׁמִירָה שֶׁל נְצַח - שְׁמִירָה שֶׁל
 בַּת עֹזְבֵי כּוֹכָבִים וּמְזֹלוֹת. שְׁמִירָה שֶׁל הוֹד -
 שְׁמִירָה שֶׁל זוּנָה. וְעַל זֶה לְקוֹל ה' אֱלֹהֵינוּ - זוּ
 בְּנִסְתַּי יִשְׂרָאֵל.

בַּמָּה זֹכִים יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל פְּנֵי שְׂכִינָה? בְּשְׁמִירָה
 מְנַדָּה, וְעַל זֶה כָּתוּב (ויקרא יח) וְאֵת אִשָּׁה
 בְּנִדָּת מְמַאֲתָה לֹא תִקְרַב לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ. מַה זֶה
 לְגִלּוֹת? זוּ כְּנִסְתַּי יִשְׂרָאֵל, וּכְזֶה אֲחוּזִים וְנִקְשָׁרִים
 דְּבָרִים אַחֲרֵים שְׂכִנְסַת יִשְׂרָאֵל נִקְשָׁרַת בָּהֶם. וְהָרִי
 בְּאֲרָנוּ הַדְּבָרִים.

וְהַיִּשָּׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה - זֶה צְדִיק, כְּמוֹ שְׂכַתוֹב
 (תהלים לד) עֵינַי ה' אֵל צְדִיקִים, לְהַשְׁמֵר
 מִשְׂפָּחָה. (דף סא ע"א) וְהָרִי בְּאֲרָנוּ אֵת הַדְּבָרִים, שְׂכַתוֹב
 וְשְׂפָחָה כִּי תִירַשׁ גְּבִירָתָהּ, שְׁגוּרָם לְצְדִיק שִׁדְבַק
 בְּשְׂפָחָה. וְהַאֲזִינָה לְמִצּוֹתָיו - זֶה נְצַח, לְהַשְׁמֵר [שְׁלֵא
 יִשְׁקַר בּו] שְׁלֵא יִכְנִים רַשָּׁם זֶה כְּבַת אֵל נִכְרָ, וְלֹא
 יִשְׁקַר בְּנְצַח, שְׂכַתוֹב (שמואל א טו) וְגַם נְצַח יִשְׂרָאֵל
 לֹא יִשְׁקַר. וְכִי שִׁשׁוּמַר אֵת זֶה, כַּיָּם מְצוּוֹתָיו,

שְׁפָתוֹב (שמות לד) כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אֲחֵר.
וְשָׁמַרְתָּ כָּל חֻקָּיו - זֶה סוּד, לְהִשְׁמַר מִן זִנְיָה.

זִנְיָה הוֹלֵךְ כְּמוֹ שִׁשְׁנֵינוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַה זֶה
שְׁפָתוֹב (תהלים מה) חֲגוּר חֲרָבָה עַל יַרְךָ גְבוּר
הוֹדֵךְ וְהִדְרָךְ. אֵלֶּא, כָּל מִי שִׁמְרוּ אֶת עֲצֻמוֹ וְשָׁם
אֶת פֶּחַד הַחֶרֶב הַשְּׁנוּנָה הַחֹזְקָה כְּנִגְדּוֹ, עַל יַרְךָ -
מַה זֶה עַל יַרְךָ? זֶהוּ הַרְשָׁם הַקְדוֹשׁ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
(בראשית כד) שָׁיִם נָא יַרְךָ פִּתְחַת יַרְכֵי.

דָּבָר אֲחֵר חֲגוּר חֲרָבָה - כְּלוּמַר, זָרוּ וְתִקַּף אֶת
הַיָּצָר הָרַע שֶׁלָּךְ, שֶׁהוּא חֲרָבָה, עַל יַרְךָ, עַל
אוֹתוֹ רַשָׁם קְדוֹשׁ לְשִׁמּוֹר אוֹתוֹ. וְאִם שִׁמְרֵ אוֹתוֹ אִז
נִקְרָא גְבוּר, וְהַקְדוֹשׁ פְּרוּךְ הוּא מִלְּבִישׁ אוֹתוֹ
כְּלִבוּשָׁיו. וּמֵהוּ לְבוּשׁ שֶׁל הַקְדוֹשׁ פְּרוּךְ הוּא? הוֹד
וְנִצָּח (וְהִדָּר), שְׁפָתוֹב (תהלים קד) הוֹד וְהִדָּר לְבָשֶׁת. אִם
כֵּאֵן הוֹדֵךְ וְהִדְרָךְ. וְאִז נִדְּבַק הָאָדָם בַּמְלָךְ הַקְדוֹשׁ
כְּרֵאוֹי.

כְּכֵאֵן וְהִלָּאָה - כָּל הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שִׁמְתִי בְּמִצְרַיִם
לֹא אֲשִׁיִּם עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רַפְּאֵךְ. זֶה הַמְלָךְ

הקדוש. ועל זה הזהיר אותם על אותו דבר ממש, שנתן ורשם בהם ולא יותר. ועד עכשו לא נתנה להם תורה. אלא כיון שכתוב, שם שם לו חק ומשפט, מיד - ויאמר אם שמוע תשמע וגו'.

בא ראה, פשרצה הקדוש ברוך הוא להזהיר את ישראל על התורה, בכמה דברים משך אותם, בכמה משיכות של חביבות, באדם שמושך בנו לבית הרב. ובא ראה, לא רצה הקדוש ברוך הוא לתת להם תורה עד שקרבו אליו. ובמה קרבו אליו? בגלוי של הרשם הזה, כמו שנתבאר.

אמר רבי יהודה, לא קרבו ישראל לחר סיני, עד שנבנסו בחלק של צדיק וזכו בו. מנין לנו? שכתוב (שמות יט) ביום הזה באו מדבר סיני. ביום הזה ממש דוקא. וכתוב (ישעיה כה) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו וגו'.

פְּרִישֵׁת הַמֶּן

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הֲנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם. רַבִּי יְהוּדָה פִּתַּח וְאָמַר, (תהלים מא) אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֶל דָּל בְּיוֹם רָעָה יִמְלִטְהוּ ה'. פְּסוּק וְזֶה פִּרְשׁוּהוּ, בְּשָׁעָה שְׂאֵדָם שׁוֹכֵב בְּבֵית חֲלִיו, הִרִי נִתְפָּס בְּבֵית הַסֵּהר שֶׁל הַמֶּלֶךְ - רֵאשׁוּ בְּקוּלָה, רְגָלָיו בְּאֲזִיקַיִם (בְּדָפוּס), כִּפְתָה חֲתָלוֹת שׁוֹמְרִים אוֹתוֹ מִצַּד זֶה וּמִצַּד זֶה, כָּל אֵיבָרָיו בְּדַחֵק נִלְחָמִים אֵלֶּה בְּאֵלֶּה, הָאֵכֶל הָעֶבֶר מִמֶּנּוּ.

בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן מִמַּנִּים עָלְיוּ אֶפְסוּטְרוֹפּוּס לְלַמֵּד עָלְיוּ זְכוֹת לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ, שְׂפָתוֹב אִם יֵשׁ עָלְיוּ מִלְּאָךְ מִלִּיץ אֶחָד מִנֵּי אֶלֶף. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אֲשֶׁרִי חֲלָקוּ שֶׁל הָאִישׁ שְׁנִבְנָם אֵלָיו וּמִלַּמֵּד אוֹתוֹ דֶּרֶךְ לְהַנְצִיל מִן הַדִּין. וְזֶה שְׂפָתוֹב אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֶל דָּל. וְאִיךְ יְכוּל לְהַצִּיל אוֹתוֹ? לְלַמְדוֹ דֶּרֶךְ הַחַיִּים לְשׁוֹב לְפָנֵי אֲדוֹנָו, אִזּוּ נַעֲשֶׂה אֶפְסוּטְרוֹפּוּס עָלְיוּ לְמַעֲלָה. וּמָה שְׁכָרוּ? בְּיוֹם רָעָה יִמְלִטְהוּ ה'.

דָּבַר אַחַר אֲשֶׁרֵי מִשְׁכִּיל אֶל דָּל - כַּמָּה חֹזֵק הַשָּׂכָר
שֶׁל הָעֵנִי לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

אָמַר רַבִּי חֵיָא, תַּמְהָתִּי עַל הַפְּסוּק הַזֶּה שְׂכָתוּב
(שם סט) כִּי שָׁמַע אֶל אֲבִיוֹנִים ה', וְכִי אֶל
אֲבִיוֹנִים שׁוֹמֵעַ וְלֹא לְאַחַר? אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן,
מִשּׁוּם שֶׁהֵם קְרוֹבִים יוֹתֵר לְמַלְאָךְ, שְׂכָתוּב (שם נא) לֵב
נִשְׁפָּר וְנִדְרָכָה אֱלֹהִים לֹא תִבְזֶה, וְאִין לָךְ בְּעוֹלָם
שָׁהוּא שְׁבוּר לֵב כְּמוֹ הָעֵנִי. עוֹד, אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן,
בֹּא רֵאֶה, כָּל אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם נִרְאִים לְפָנֵי
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּגוֹף וְנַפְשׁ, וְהָעֵנִי לֹא נִרְאָה
אֲלֹא בְּנַפְשׁ לְבַדָּה, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא קְרוֹב לְנַפְשׁ
יוֹתֵר מִלְּגוֹף.

עֵנִי אַחַד הָיָה בְּשִׁכְנוֹתוֹ שֶׁל רַבִּי יִיסָא, וְלֹא הָיָה
מִי שִׁישְׁנִיחַ בּוֹ, וְהוּא הָיָה מִתְבַּיֵּשׁ וְלֹא הִפְצִיר
בְּבְנֵי אָדָם. (דף סא ע"ב) יוֹם אַחַד נִחְלַשׁ, נִכְנַס עֲלָיו רַבִּי
יִיסָא. שָׁמַע קוֹל אַחַד שֹׁאֹמֵר: צִדְקָ צִדְקָ, חֲרֵי נַפְשׁ
פּוֹרְחַת אֵלַי וְלֹא הִגִּיעוּ יָמָיו! אוֹי לְבְנֵי עִירוֹ שְׁלֹא
נִמְצְא בָהֶם שִׁישִׁיב נַפְשׁוֹ אֲלָיו! קָם רַבִּי יִיסָא

וְשַׁפֵּךְ בְּפִיו מִיַּם שֶׁל גְּרוֹגְרוֹת עִם מִדָּה שֶׁל יַיִן
 רְקוּחַ. בְּקֶעֶה וְעַה בְּפָנָיו, וְשָׁב רוּחוֹ אֵלָיו.

לְאַחַר כֵּן וְשָׂאֵל אוֹתוֹ. אָמַר: תֵּייד רַבִּי, נִפְשִׁי
 יִצָּאָה מִמֶּנִּי וְהִבִּיאוּ אוֹתָהּ לְפָנַי כִּסֵּא
 הַמְּלָכָה, וְרָצְתָה לְהִשָּׂאֵר שָׁם, אֲלֹא שָׂרְצָה הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא לְזִכּוֹת אוֹתָךְ, וְהִכְרִיזוּ עֲלֶיךָ: עֲתִיד הוּא
 רַבִּי יִיסֵא לְהַעֲלוֹת רוּחוֹ וּלְהַתְקַשֵּׁר בְּחֶדֶר אֶחָד
 קְדוֹשׁ שְׁעֵתִידִים הַחֲבֵרִים לְעוֹרֵר בְּאַרְצָן. וַחֲרִי תִקְנֵנוּ
 שְׁלֵשָׁה כִּסְאוֹת שְׁעוֹמְדִים לָךְ וּלְחֻבְרֶיךָ. מֵאוֹתוֹ
 הַיּוֹם הָיוּ מְשֻׁנְּחִים בּוֹ כִּנֵּי עִירוֹ.

עוֹד, עָנִי אֶחָד אַחַר עֵבֶר לְפָנַי רַבִּי יִצְחָק, וְהָיָה
 בְּיָדוֹ חֲצִי מֶעֶה כֶּסֶף. אָמַר לְרַבִּי יִצְחָק:
 הַשְּׁלֵם לִי וּלְבָנַי וּלְבָנוֹתַי אֶת נַפְשׁוֹתֵינוּ. אָמַר לוֹ:
 וַאֲיֵךְ אֲשָׁלִים לְנַפְשׁוֹתֵיכֶם, שְׁחַרְרִי לֹא נִמְצָא אֲנִילִי
 כִּי אִם חֲצִי מֶעֶה? אָמַר לוֹ: כֹּהֵה אֲנִי אֲשָׁלִים בְּחֲצִי
 מֶעֶה שְׁיֵשׁ אֲנִילִי. הוֹצִיָּאָה וּנְתַן לוֹ.

תִּרְאוּ לוֹ בַּחֲלוּמוֹ, שֶׁהָיָה עוֹבֵר עַל שְׂפַת הַיָּם
 הַגְּדוֹל וְרָצוּ לְזַרְק אוֹתוֹ לְתוֹכוֹ, רָאָה אֶת

רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁהוֹשִׁיט יָדוֹ כְּנִגְדּוֹ, וּבֵא אוֹתוֹ עָנִי
וְהוֹצִיאוֹ, וּנְתָנוּ בְיַדִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן וְנִצְלָ.
כְּשֶׁהִתְעוֹרֵר, נָפַל בְּפִיו פָּסוּק זֶה, (תהלים מא) אֲשָׁרֵי
מִשְׁכִּיל אֵל דָּל בְּיוֹם רָעָה יִמְלֹטְהוּ ה'.

וּבֵא רֵאָה, כָּל יוֹם וְיוֹם נוֹטֵף טַל מִהֶעֱתִיק הַקָּדוֹשׁ
לְזַעִיר אֲנַפִּין, וּמִתְבָּרְכִים כָּל שְׂדֵה הַתְּפוּחִים
הַקָּדוֹשִׁים, וּמֵאוֹתוֹ טַל נִשְׁפָּע לְאֵלוֹ שְׁלֹמֹתָה,
וּמִמֶּנּוּ נִזְוָנִים מִלְּאֲכִים קָדוֹשִׁים, כָּל אֶחָד וְאֶחָד
כְּפִי מֵאֲכָלוֹ. זֶהוּ שְׁכַתוֹב (שם עה) לָחֶם אֲבִירִים אֲכַל
אִישׁ, וּמֵאוֹתוֹ מִזּוֹן אֲכָלוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר.

אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, כִּמְהָ בְּנֵי אָדָם נִזְוָנִים בְּזִמְנֵי הַזֶּה
מִמֶּנּוּ, וּמִי הֵם? אֵלֹהֵי הַחֲבֵרִים שְׁמִשְׁתַּדְּלִים
בַּתּוֹרָה יָמִים וְלֵילוֹת. וְכִי יַעֲלֶה עַל דַּעְתְּךָ מֵאוֹתוֹ
מִזּוֹן מִמֶּשׁ? לֹא, אֲלֵא כְּעֵין אוֹתוֹ מִזּוֹן מִמֶּשׁ
שֶׁשָּׁקוּל עַל אֶחָד פִּי שָׁנִים.

בֵּא רֵאָה, כְּשֶׁנִּבְנְסוּ יִשְׂרָאֵל וְנִדְבְּקוּ בַּמֶּלֶךְ הַקָּדוֹשׁ
מִשׁוּם גְּלוֹי שָׁל הָרָשָׁם הַקָּדוֹשׁ, אָז זָכוּ לְאֲכַל
לָחֶם אַחַר עֲלִיזוֹן יוֹתֵר מִמֶּה שֶׁהָיָה בַּתְּחִלָּה.

בַּתְּחִלָּה, כְּשִׁינְצֵאוּ מִמִּצְרַיִם, נִכְנְסוּ לֶלֶחֶם שֶׁנִּקְרָא
 מִצָּה, וְכַעַת זָכוּ וְנִכְנְסוּ לֶאֱכֹל לֶחֶם אַחֵר יוֹתֵר
 עֲלִיּוֹן, מִמָּקוֹם עֲלִיּוֹן, שְׂכַתוֹב הַנָּנִי מִמִּטִּיר לָכֶם
 לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם. מִן הַשָּׁמַיִם מִמָּשׁ. וּבְאוֹתוֹ זְמַן
 הוּא נִמְצָא לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מִמָּקוֹם זֶה. תְּחִבִּים
 שְׂמֹשֶׁת־דָּלִים בַּתּוֹרָה, נִזְוֵנוּ מִמָּקוֹם אַחֵר יוֹתֵר
 עֲלִיּוֹן, וּמֵהוּ? בְּכַתוֹב (קהלת ז) הַחֲכָמָה תִּתְּחִיָּה בְּעֲלִיָּהּ.
 מָקוֹם יוֹתֵר עֲלִיּוֹן.

אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, אִם כֵּן, לָמָּה חִלְשָׁה נִפְשָׁם
 יוֹתֵר מִשָּׂאֵר בְּנֵי הָעוֹלָם, שְׂחֵרֵי שָׂאֵר בְּנֵי
 הָעוֹלָם בְּכַח וְחֹזֶק יֵתֵר נִרְאִים לְהִמָּצֵא (הם יוֹתֵר)?
 אָמַר לוֹ, יָפָה שְׂאֵלָתְךָ.

בֵּיא רֵאָה, כָּל מִזוֹנוֹתֵיהֶם שָׁל בְּנֵי הָעוֹלָם בָּאִים
 מִלְּמַעְלָה. אוֹתוֹ מִזוֹן שָׂבָא מִן הַשָּׁמַיִם
 וְהָאֲרִץ, זֶה מִזוֹן שָׁל כָּל הָעוֹלָם, וְהוּא מִזוֹן שָׁל
 הַכֹּל, וְהוּא מִזוֹן גַּם וְעַב. וְאוֹתוֹ מִזוֹן שָׂבָא יוֹתֵר
 מִלְּמַעְלָה, הוּא מִזוֹן יוֹתֵר דְּקִיק, שָׂבָא מִמָּקוֹם
 שְׁנִמְצָא תְּדִין, וְזֶהוּ הַמִּזוֹן שֶׁאֵכְלוּ יִשְׂרָאֵל כְּשִׁינְצֵאוּ

מַמְצְרִים. [יותר דְּקִיק] הַמְּזוּן שֶׁנִּמְצָא לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל
בְּאוֹתוֹ זְמַן בַּמִּדְבָּר, מִמָּקוֹם עֲלִיּוֹן שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם,
הוּא מְזוּן יוֹתֵר דְּקִיק, שֶׁנִּכְנָס יוֹתֵר לְנֶפֶשׁ מֵהַכֹּל,
וְנִפְרַד יוֹתֵר מֵהַגּוֹף, וְנִקְרָא לָהֶם אַפִּירִים.

הַמְּזוּן הַיּוֹתֵר עֲלִיּוֹן מֵהַכֹּל הוּא מְזוּן הַחֲבֵרִים,
אוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, שְׂאוֹכְלִים מְזוּן
שֶׁל רוּחַ וְנִשְׁמָה, וְלֹא אוֹכְלִים מְזוּן הַגּוֹף כָּלֵל,
וְהֵינּוּ מִמָּקוֹם עֲלִיּוֹן נִכְבָּד עַל הַכֹּל, וְנִקְרָא חֲכָמָה.
לְכֵן חָלַשׁ גּוֹף הַחֲבֵרִים יוֹתֵר מִכֵּנִי הָעוֹלָם, שֶׁחֲרִי
לֹא אוֹכְלִים מְזוּן הַגּוֹף כָּלֵל, וְאוֹכְלִים מְזוּן שֶׁל רוּחַ
וְנִשְׁמָה מִמָּקוֹם רְחוּק עֲלִיּוֹן ^(דף סב ע"א) נִכְבָּד מֵהַכֹּל.
וְלְכֵן אוֹתוֹ מְזוּן דְּקִיק מִן הַדְּקִיק יוֹתֵר מֵהַכֹּל.
אֲשֶׁרִי חֲלָקָם. זֶהוּ שֶׁכֶּתוּב הַחֲכָמָה תִּתְּיָה בְּעֲלִיָּהּ.
אֲשֶׁרִי חֲלָקוֹ שֶׁל הַגּוֹף שֶׁיִּכּוֹל לְהוֹזֵן בְּמְזוּן הַנֶּפֶשׁ.
אָמַר לוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר, וַדַּאי כֶּף הוּא. אָבָל בְּזִמְנָא
הַזֶּה אֵיךְ נִמְצְאִים מְזוֹנוֹת אֵלָיו? אָמַר לוֹ,
וַדַּאי שֶׁיִּפָּה שְׂאֵלָתָ. בֵּא רְאֵה, וְזֶהוּ פִּרְוֵר הַדְּבָר,

מִזוֹן רֵאשׁוֹן הוּא מִזוֹן שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, אוֹתוֹ שָׁבֵא
 מִשָּׁמַיִם וְאָרֶץ, וְהוּא מִזוֹן הַגּוֹף (שֶׁל הַבַּל).

מִזוֹן שֶׁהוּא יוֹתֵר עֲלִיּוֹן מִמֶּנּוּ, אוֹתוֹ שֶׁהוּא יוֹתֵר
 דְּקִיר, וְבֵא מִמָּקוֹם שֶׁחֲדִין שָׂרוּי, שֶׁנִּקְרָא
 צָדָק, וְזֶהוּ מִזוֹן הָעֲנִיִּים. וְסוּד הַדְּבָר - מִי שֶׁמִּשְׁלִים
 לְעֵנִי, מִשְׁלִים לוֹ אוֹת אַחַת וְנַעֲשֶׂה צָדָקָה, וְסוּד
 זֶה - (מִשְׁלֵי י"א) גָּמַל נִפְשׁוֹ אִישׁ חֶסֶד. גְּמִילוֹת חֶסְדִים
 מִשְׁמָע, שֶׁחֲרִי בְּדִין שָׂרוּי, וְהַשְׁלִים לוֹ חֶסֶד, אֲזִי הוּא
 רַחֲמִים.

מִזוֹן יוֹתֵר עֲלִיּוֹן מֵאֵלֶּה, הוּא מִזוֹן עֲלִיּוֹן וְנִבְכָּד
 מִמָּקוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וְהוּא דְּקִיָּק מִכָּלָם,
 וְהוּא מִזוֹן שֶׁל חוֹלִים. זֶהוּ שֶׁפְּתוּב (תְּחִלִּים מ"א) ה'
 יִסְעָדְנוּ עַל עַרְשׂ דְּוִי כָּל מִשְׁכָּבוֹ הַפְּכָתָ בְּחֲלִיּוֹ. ה'
 דְּוָקֵא. מָה הַטַּעַם? מִשּׁוֹם שֶׁחַחֲוִלִים הִלְלוּ אֵינָם
 נִזְוָנִים אֵלָּא בְּאוֹתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִמֶּשׁ.

[וּמָהוּ? חֶלֶב וְדָם. זֶהוּ שֶׁפְּתוּב (יחזקאל מ"ד) לְהַקְרִיב לִי חֶלֶב וְדָם. וְזֶהוּ מִזוֹן מִמָּקוֹם

שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, וְהוּא נִבְכָּד וְעֲלִיּוֹן, דְּקִיָּק מִהַבַּל].

מִזוֹן עֲלִיּוֹן קְדוֹשׁ וְנִכְבָּד וְהוּא מְזוֹנֹת שֶׁל רוּחֹת
 וְנִשְׁמוֹת, וְהוּא מְזוֹן שֶׁל מְקוֹם רְחוֹק עֲלִיּוֹן,
 (מֵאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא נַעַם ה'). וְהִנֵּכְבֵּד מִחֶבֶל הוּא מְזוֹן
 הַחֲבֵרִים שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה, וְהוּא מְזוֹן שֶׁבֵּא
 מִחֲכָמָה עֲלִיוֹנָה. מָה הַטַּעַם מִמְּקוֹם זֶה? מִשּׁוּם
 שֶׁתּוֹרָה יֵצֵאָה מִחֲכָמָה עֲלִיוֹנָה, וְאוֹתָם שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים
 בַּתּוֹרָה נִכְנָסִים בְּעֵקֶר שְׂרָשִׁיָּהּ, וְלִכֵּן מְזוֹנָם בֵּא
 מֵאוֹתוֹ מְקוֹם קְדוֹשׁ עֲלִיּוֹן.

בֵּא רַבִּי אֶלְעָזָר וְנִשְׁק יְדוֹ. אָמַר, אֲשֶׁרִי חֶלְקִי
 שֶׁעֲמַדְתִּי בַּדְּבָרִים הַלְלוּ! אֲשֶׁרִי הַצַּדִּיקִים
 שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה יָמִים וְלַיְלֹת, שְׂזוּכִים לָהֶם
 בְּעוֹלָם תְּהֵא וּבְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁכֶּתוּב (דְּבָרִים ל) כִּי הוּא
 תִּיָּד וְאִרְדָּ יָמִיָּה.

הַנְּנִי מִמְטִיר לָכֶם לֶחֶם מִן הַשָּׁמַיִם. רַבִּי יוֹסִי
 פָּתַח, (תְּהִלִּים קמ"ח) פּוֹתַח אֶת יָדָךְ וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל
 חַי רֵצוֹן. מָה כֶּתוּב לְמַעְלָה? עֵינַי כָּל אֵלֶיךָ יִשְׁבְּרוּ.
 כָּל אוֹתָם בְּנֵי הָעוֹלָם מְצַפִּים וְזוֹקְפִים עֵינֵיהֶם
 לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלִכֵּן (אֲבָל) כָּל אוֹתָם בְּנֵי

הַאֲמוּנָה מִבְּקָשִׁים (צְרִיכִים לְבַקֵּשׁ) בְּכָל יוֹם וַיּוֹם לְשֹׂאֵל
 אֶת מְזוּנָם מִן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּלְהַתְּפִיל
 תְּפִלוֹתֵיהֶם עָלָיו.

מָה הַטַּעַם? מִשּׁוּם שֶׁכָּל מִי שֶׁמֵּתְפִיל תְּפִלָּתוֹ
 לְקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא עַל מְזוּנּוֹ, גוֹרֵם שִׁיתְּבָרֵךְ
 כָּל הַיּוֹם עַל יְדוֹ אוֹתוֹ הָאֵילָן שֶׁמְזוּן כֻּלָּם בּוֹ. [וּמַעַם
 תְּדַבֵּר - (תהלים סח) בְּרוּךְ ה' יוֹם יוֹם] וְאֵף עַל גַּב שֶׁנִּמְצָא עִמּוֹ,
 צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ לְפָנָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּלְהַתְּפִיל
 תְּפִלָּה עַל הַמְּזוּן בְּכָל יוֹם, כִּדְרֵי שִׁמְצָאוֹ עַל יְדוֹ
 בְּרִכּוֹת כָּל יוֹם וַיּוֹם לְמַעְלָה, וְזֶהוּ (שם סח) בְּרוּךְ ה'
 יוֹם יוֹם.

וְעַל זֶה לֹא צָרִיךְ לְאָדָם לְבַשֵּׁל מְזוּן מִיּוֹם לְיוֹם
 אַחֵר, שֶׁלֹּא לְעֵבֶב יוֹם לְיוֹם אַחֵר. זֶהוּ
 שֶׁכֶּתוּב וַיֵּצֵא הָעַם וּלְקַטּוֹ דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ. יוֹם
 בְּיוֹמוֹ דְּרוּקָא, חוּץ מִעֲרַב שֶׁבֶת לְשֶׁבֶת, כְּמוֹ
 שֶׁבְּאַרְנוֹ. וְאִי נִמְצָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְלֵא
 בְּרִכּוֹת בְּכָל יוֹם, וְאִי כֶּתוּב פּוֹתַח אֶת יָדָךְ וְגוֹ'.
 מָה זֶה רְצוֹן? אוֹתוֹ רְצוֹן שֶׁנִּמְצָא מִחֲעַתִּיק הַקְּדוֹשׁ,

ויוצא ממנו רצון להמציא מזון לכל. ומי ששואל
מזונות בכל יום ויום, ההוא נקרא בן נאמן, בסוד
שבשבילו נמצאים ברכות למעלה.

רבי אבא פתח ואמר, (שם קמז) רוצה ה' את יראיו
את המיחלים לחסדו. כמה יש לבני אדם
ללכת בדרך המלך הקדוש וללכת בדרך התורה
בדי שימצאו ברכות לכלם, לעליונים ולתחתונים.

שלמדנו, מה שכתוב (ישעיה מט) ישראל אשר בך
אתפאר, ודאי אתפאר. מה משמיע?
שבשביל ^(דף סב ע"ב) ישראל למטה, הקדוש ברוך הוא
מתפאר למעלה. ומה הפאר שלו? שמניח תפלין,
שמתחברים הגונים להתפאר.

שנינו, רוצה ה' את יראיו, רוצה ה' ביראיו תיה
צריך להיות! מה זה רוצה ה' את יראיו?
אלא רוצה ה' את יראיו, כלומר, מוציא את
הרצון תיה, ומתרצה ^(ומתנדע) בהם הקדוש ברוך
הוא ליראיו היראים ממנו. ומי הם היראיו האלה
שמוציא להם את הרצון תיה? תור ואמר את

הַמִּיחֲלִים לְחַסְדּוֹ, אֹתָם הַמְצַפִּים וּמְחַבִּים בְּכָל יוֹם וַיּוֹם לְבַקֵּשׁ מִזִּנְהֵם מִן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִשְׁמַע שְׁפָתוֹב אֶת הַמִּיחֲלִים לְחַסְדּוֹ.

רַבִּי יִיסָא סָבָא לֹא הִתְקִין סְעוּדָה בְּכָל יוֹם עַד שֶׁבִקֵּשׁ בְּקִשְׁתּוֹ לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל מִזִּנְהוֹת. אָמַר, לֹא נִתְקִין סְעוּדָה עַד שֶׁתִּנְתֵּן מִבֵּית הַמְּלָךְ. אַחֵר שֶׁבִקֵּשׁ בְּקִשְׁתּוֹ לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, הָיָה מְחַכֶּה שְׁעָה אַחַת, וְאָמַר: הֲרִי זְמַן שֶׁנִּתֵּן מִבֵּית הַמְּלָךְ, מִכָּאֵן וְהִלָּאָה הִתְקִינוּ הַסְּעוּדָה! וְזוֹהִי הַדְּרֵךְ שֶׁל אֹתָם יִרְאִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, יִרְאִי חֲמֵא.

אֹתָם הִרְשָׁעִים שֶׁהוֹלְכִים עֲקָמִים בְּדַרְכֵי הַתּוֹרָה, מַה פְּתוּב בָּהֶם? (ישעיה ה) הוֹי מִשְׁכִּימֵי בְּבִקֵּר שֶׁכֶר יִרְדְּפוּ. וְעַל זֶה רוּצָה ה' אֶת יִרְאָיו אֶת הַמִּיחֲלִים לְחַסְדּוֹ. דְּוָקָא לְחַסְדּוֹ. (ובגדה) נוֹדְעִים בְּנֵי הָאֱמוּנָה בְּכָל יוֹם וַיּוֹם. זְהוּ שְׁפָתוֹב וַיִּצְאָ הָעַם וּלְקַטְו דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ. יוֹם בְּיוֹמוֹ אָמַר, וְלֹא דְבַר יוֹם לְיוֹם אַחֵר.

וְכָל כֶּדֶד לָמָּה? לְמַעַן אֲנַסְנּוּ הַיֵּלֶד בְּתוֹרַתִי אִם לֹא.
 בְּכֹאֵן נוֹדְעִים אוֹתָם בְּנֵי הָאֱמוּנָה, שְׂכָל יוֹם
 וַיּוֹם הוֹלְכִים בְּדַרְדָּר יִשְׁרָה בְּתוֹרָה. רַבִּי יִצְחָק אָמַר
 מִכֹּאֵן, (משלי יג) צַדִּיק אֵכֵל לְשֶׁבַע נַפְשׁוֹ - אַחַר
 שֶׁהִשְׁבִּיעַ נַפְשׁוֹ מִלְּהַתְפַּלֵּל וּלְקַרֵּא בְּתוֹרָה.

רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר, בֹּא רֵאֵה, עַד שֶׁלֹּא נָתַן הַקְּדוֹשׁ
 בְּרוּךְ הוּא תוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל, הִבְחִין בֵּין אוֹתָם
 בְּנֵי הָאֱמוּנָה לְבֵין אוֹתָם רְשָׁעִים שְׂאִינָם בְּנֵי אֱמוּנָה
 וְלֹא עוֹמְדִים בְּתוֹרָה. וּבְמָה הִבְחִין בָּהֶם? בַּמֶּן, כִּמוֹ
 שֶׁנֶּאֱמַר אֲנַסְנּוּ. וְכָל אוֹתָם שֶׁנִּמְצְאוּ שָׁהֵם בְּנֵי
 הָאֱמוּנָה, רָשָׁם אוֹתָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרָשָׁם שֶׁל
 בְּתֵר הַחֶסֶד, כִּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר הַמִּיּוֹחֲלִים לְחֶסֶדוֹ, וְעַל
 זֶה לְמַעַן אֲנַסְנּוּ. וְכָל אוֹתָם שֶׁלֹּא נִמְצְאוּ בְּנֵי
 אֱמוּנָה, הָעֵבִיר מֵהֶם הַבְּתֵר הָעֲלִיּוֹן הַזֶּה, וְהַמֶּן
 הַכְּרִיז וְאָמַר, וּבִטָּן רְשָׁעִים תִּחְסָר. וְעַם כָּל זֶה, לֹא
 הָעֲדִיף הַמְרָבָה וְהַמְמַעִיט לֹא תִּחְסֹר.

שְׁנֵינּוּ, בַּשָּׁעָה הַחַיָּא נִשְׁלְמוּ יִשְׂרָאֵל לְמִטָּה בְּדִגְמָא
 שֶׁל מַעֲלָה, כִּמוֹ שֶׁבִּאֲרַנּוּ, שְׂכַתוֹב (שמות טו)

וַיָּבֹאוּ אֵילָמָה וְשָׁם שְׁתֵּים עָשָׂרָה עֵינַת מַיִם
וְשִׁבְעִים תְּמָרִים וְגו'. וְהִתְחַזַּק הָאֵילָן הַקָּדוֹשׁ
בְּשָׁנִים עָשָׂר תְּחוּמִּים, בְּאַרְבַּעַת צַדֵּי הָעוֹלָם,
וְהִתְחַזַּק בְּשִׁבְעִים עֲנָפִים, וְהִכַּל כְּדֹגְמָא שֶׁל מַעְלָה.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִטַּף מִל קָדוֹשׁ מִהַעֲתִיק הַנְּסֻתָּה,
וּמִלָּא אֶת רֵאשׁוֹ שֶׁל זְעִיר אֲנָפִין, מְקוֹם
שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם. וּמֵאוֹתוֹ מִל שֶׁל אֹר עֲלִיּוֹן קָדוֹשׁ
הָיָה שׁוֹפֵעַ וַיִּזְרַד מִן לְמַטָּה, וּכְשֶׁהָיָה יוֹרֵד, הָיָה
נִפְרָד גְּלִידִים גְּלִידִים, וְנִקְרָשׁ לְמַטָּה. זֶהוּ שְׁכַתוֹב
יֵדֵךְ כִּכְפֹר עַל הָאָרֶץ.

כָּל אוֹתָם בְּנֵי אֱמוּנָה יוֹצְאִים וְלוֹקְטִים, וּמְבַרְכִים
עֲלֵיו אֶת הַשֵּׁם הַקָּדוֹשׁ, וְאוֹתוֹ מִן הָיָה מַעְלָה
רִיחוֹת שֶׁל כָּל הַבְּשָׁמִים שֶׁל גֵּן עֵדֶן, שֶׁחֲרֵי מִמֶּנּוּ
נִמְשָׁךְ וַיִּרְד לְמַטָּה. שָׁם אוֹתוֹ לְפָנָיו, וּבְכָל טַעַם
שֶׁרָצָה - הָיָה טוֹעֵם אוֹתוֹ, וּמְבַרְךְ אֶת הַמְּלַךְ
הַקָּדוֹשׁ.

וְאִז מִתְבַּרְךְ בְּמַעְיוֹ, וְהָיָה מִסְתַּכֵּל וַיִּזְדַּע לְמַעְלָה,
וּמִסְתַּכֵּל בְּחֻכְמָה הָעֲלִיוֹנָה, וְעַל זֶה הָיָה נִקְרָא

דור ידעה. ואלה היו בני אמונה, ולקחם נתנה תורה
להסתכל בה ולדעת ודרכיה.

ואותם שלא נמצאו בני אמונה, מה פתוב בהם?
(במדבר יב) שטו העם ולקטו. מה זה שטו?
שטות היו לוקחים לעצמם, משום שלא היו בני
אמונה. מה פתוב בהם? וטחנו ברחים או דכו
במלכה וגו'. מי הטריח ^(דף סג ע"א) אותם לכל זה? אלא
שהם לא היו בני אמונה.

כמו זה אותם שלא מאמינים בקדוש-פרוך-הוא,
לא רוצים להסתכל בדרךיו, והם רוצים
להטריח את עצמם כל יום אחר מזון יום ולילה,
אולי לא יעלה בידם פת לחם. מי גרם להם את
זה? משום שאינם בני אמונה. אף כאן, שטו
ולקטו - שטו בשטות של עצמם, ורוצים להטריח
עליו. זהו שפתוב וטחנו ברחים. אחר כל הפרחה
הזו לא עלה בידיהם, אלא שפתוב והיה טעמו
בטעם לשר השמן, ולא יותר. מי גרם להם את
זה? משום שלא היו בני אמונה.

אמר רבי יוסי, מה זה לשד השמן? יש אומרים,
 שהיה גלוי בשמן בתרגומו. ויש אומרים,
 מה השד מתהפך לכמה גונים, אף הזן מתהפך
 לכמה גונים. רבי יהודה אמר, לשד השמן - יניקת
 השמן.

רבי יצחק אמר, איש לפי אכלו לקטו - וכי מי
 שאוכל מעט לוקט מעט, ומי שאוכל יותר
 לוקט יותר? והרי כתוב לא העדיף המרבה
 והממעיט לא החסיר? אלא לפי אותם שאוכלים,
 לוקטים. משמע אכלו - מי שהיה אוכל אותו.
 ומשום כך לא כתוב אכילתו.

מה זה אומר? אחו אדם בעבד או באמה ואמר
 שהוא שלו. בא חברו ואמר: עבד זה הוא
 שלי! קרבו לפני משה לדין. אמר להם: כמה
 נפשות בביתך, וכמה נפשות בביתו של זה? אמר
 כך וכך. ואותה שעה אמר להם משה: לקטו מחר,
 וכל אחד יבא אלי. למחר יצאו ולקטו, ויבאו לפני
 משה. שמו לפניו את הזן, והיה מודד אותו. אם

אותו עֵבֶד שֶׁל זֶה - מֵצֵא אֶת אוֹתוֹ הָעֹמֵר שֶׁל
הָעֵבֶד בְּמֵן הַזֶּה, שְׁהֲרִי עֹמֵר אֶחָד לְכָל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ
מִבֵּיתוֹ. מִדְּד לָזֶה - וְנִמְצָא חֶסֶד אוֹתוֹ מֵאִכֵּל הָעֵבֶד
בְּמֵן שְׁלוֹ, וְעֹמֵר אֶחָד לְכָל נֶפֶשׁ וְנֶפֶשׁ מִבֵּיתוֹ. אָמַר
וּפְסִם: הָעֵבֶד שֶׁל זֶה הוּא! זֶהוּ שְׂכֵתוֹב אִישׁ לְפִי
אֶכְלוּ לְקָטוּ. וְכֵתוֹב עֹמֵר לְגִלְגֻלַּת מִסְפַּר
נֶפְשֵׁי תִיכֶם.

אָמַר רַבִּי (י"א) תִּיבֵּי, כְּתוֹב עֹרֵב וַיִּדְעֶתֶם כִּי ה'
הוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וּבִקֵּר וּרְאִיתֶם
אֶת כְּבוֹד ה'. עֹרֵב וַיִּדְעֶתֶם, בְּמַה יִּדְעוּ? אֵלֵּא כֹּף
שְׁנֵינּוּ, בְּכָל יוֹם וַיּוֹם נִמְצָאוּ הַנְּהַגוֹת הַקְּדוֹשׁ כְּרוּף
הוּא - בְּבִקֵּר הַתְּעוֹרֵר חֶסֶד בְּעוֹלָם. בְּאוֹתוֹ זְמַן
שֶׁנִּקְרָא עֹרֵב, תְּלוּי חֲדִין בְּעוֹלָם, וְהֲרִי פִרְשׁוּהָ
שְׁלֵכֵן יִצְחָק תִּקֵּן תְּפִלַּת הַמְּנַחֵה. [מִה זֶה אוֹמֵר] וְעַל זֶה
עֹרֵב וַיִּדְעֶתֶם. בְּשִׁמְתְּעוֹרֵר דִּין בְּעוֹלָם, תִּדְעוּ
שֶׁבְּאוֹתוֹ דִּין הוֹצִיא אֶתְכֶם ה' מִמִּצְרַיִם. וּבִקֵּר
וּרְאִיתֶם אֶת כְּבוֹד ה', שְׁהֲרִי בְּאוֹתוֹ זְמַן מִתְּעוֹרֵר
חֶסֶד וַיִּתֵּן לְכֶם לְאֶכֶל.

רַבִּי תִּיּוֹא אָמַר הַהֶפֶךְ. מַה כָּתוּב לְמַעְלָה?
 בְּשִׁבְתֵּנוּ עַל סִיד הַבָּשָׂר וְגו'. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה
 הִתְעוֹרַר עָרֵב. שְׁאוֹתוֹ זְמַן שְׁמִתְעוֹרַר דִּין, מִתְעוֹרַר
 נִם חֶסֶד בְּעוֹלָם. זֶהוּ שְׁכָתוּב וַיִּדְעָתָם כִּי ה' הוֹצִיא
 אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם. תִּדְעוּ אוֹתוֹ חֶסֶד שְׁעָשָׂה
 עִמָּכֶם בְּזְמַן הַדִּין וְהוֹצִיא אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם.
 וּבִקֵּר וּרְאִיתֶם אֶת כְּבוֹד ה', כְּבוֹד ה' הָרִי יְדוּעַ,
 וְכָל כֶּף לָמָּה? בְּשִׁמְעַ ה' אֶת תְּלַנְתִּיכֶם וְגו'.

אָמַר רַבִּי יִיסָא, לֹא מְשַׁנָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת
 הַנְּהַגוֹתָיו, רַק שְׁאוֹתָם הִרְשָׁעִים שֶׁל הָעוֹלָם
 מְשַׁנִּים אוֹתָם וּמְהַפְּכִים רַחֲמִים לְדִין, כְּמוֹ
 שְׁנֵת־בְּאֵר.

שָׁנָה רַבִּי אֶלְעָזָר, מִהֲמֵן תְּזַה עֲתִידִים הַצְּדִיקִים
 לֶאֱכֹל לְעוֹלָם הַבָּא. וְאִם תֵּאמַר כְּמוֹ זֶה?
 לֹא! אֵלֶּא יוֹתֵר. שְׁלֹא תְּזַה כֶּף לְעוֹלָמִים. מֵהוּ?
 כְּמוֹ שְׁבִאֲרֵנוּ שְׁכָתוּב (תהלים כו) לַחַזוֹת בְּנִעַם ה'
 וּלְבַקֵּר בְּהִיכְלוֹ, וְכָתוּב (ישעיה סב) עֵינַי לֹא רָאִיתָהּ
 אֱלֹהִים זוֹלָתָךְ וְגו'.

רְאוּ כִּי ה' נָתַן לָכֶם הַשִּׁבְתָּה. רַבִּי חֲזַקְיָה פָּתַח,
 (תהלים קל) שִׁיר הַמַּעֲלוֹת מִמַּעַמְקִים קָרְאתִיךָ
 ה'. שִׁיר הַמַּעֲלוֹת, סָתֵם וְלֹא פִּרַשׁ מִי אָמְרוּ. אֲלֹא
 שִׁיר הַמַּעֲלוֹת שְׁעֵתִידִים לֹאמֵר ^(דף סג ע"ב) כָּל פְּנֵי
 הָעוֹלָם, שְׁעֵתִיד הַשִּׁיר הַזֶּה לְהֵאמֹר אוֹתוֹ לְדוֹרוֹת
 עוֹלָם.

וּמַהוּ מִמַּעַמְקִים קָרְאתִיךָ? כִּךְ שְׁנִינּוּ, כָּל מִי
 שְׁמַת־פֶּלֶל תִּפְלְתוּ לְפָנַי הַמְּלֶךְ הַקְּדוֹשׁ,
 צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ בְּקִשְׁתּוֹ וּלְהִתְפַּלֵּל מֵעַמְקֵי הַלֵּב בְּדֵי
 שְׂמִימָצָא לְבוֹ שָׁלֵם עִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וַיִּבְנוּ לֵב
 וְרִצּוֹן. וְהֵאֵם דָּוֵד אָמַר כֹּה, וַחֲרֵי כָּתוּב בְּכָל לְבֵי
 דְרִשְׁתִּיךָ, וּפְסוּק זֶה מִסְּפִיק? מַה צָרִיךְ מִמַּעַמְקִים?
 אֲלֹא כִּךְ שְׁנִינּוּ, כָּל אָדָם שֶׁמִּבְּקִשׁ בְּקִשְׁתּוֹ לְפָנַי
 הַמְּלֶךְ, צָרִיךְ לְבְנוֹ דַעְתּוֹ ^(לבי) וְרִצּוֹנוֹ מֵעֶקֶר
 שֶׁל כָּל הָעֲקָרִים לְמַשָּׁךְ בְּרָכוֹת מֵעַמְקֵי הַבְּאֵר ^(של)
 הַכֵּל, בְּדֵי שִׂישְׁפִיעַ בְּרָכוֹת מֵהַמַּעַיִן שֶׁל הַכֵּל, וּמַהוּ?
 אוֹתוֹ מְקוֹם שִׂישְׁפִיעַ מִמֶּנּוּ וְנִמְצָא מִמֶּנּוּ אוֹתוֹ נִהַר,
 שְׁכָתוּב ^(בראשית ב) וְנִהַר יֵצֵא מֵעֵדֶן, וְכָתוּב ^(תהלים מז)

נָהָר פְּלָגָיו יִשְׁמְחוּ עִיר אֱלֹהִים. וְזֶה נִקְרָא
 מִמַּעַמְקִים. עֵמֶק הַכֵּל, עֵמֶק הַבְּיָר שְׁמַעֲיָנוֹת
 יוֹצְאִים וְשׁוֹפְעִים לְבָרֵךְ אֶת הַכֵּל, וְזוֹהִי הִרְאֵשִׁית
 לְמִשְׁךְ בְּרָכוֹת מִמַּעַלָּה לְמַטָּה.

אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, בְּשִׁהֲעַתִּיק, נִסְתָּר שָׁל
 הַנְּסֻתָּרִים, רוֹצֵה לְזַמֵּן בְּרָכוֹת לְעוֹלָמוֹת,
 מִשְׁרָה אֶת הַכֵּל, וּמִכְלִיל אֶת הַכֵּל בְּעֵמֶק הָעֲלִיּוֹן
 הַזֶּה, וּמִכָּאן שׁוֹאֵב וְנִשְׁפָּע בְּיָר (נִהָר) שְׁנַחֲלִים
 וּמַעֲיָנוֹת נִשְׁפָּעִים מִמֶּנּוּ, וְכֵלָם נִשְׁקִים מִמֶּנּוּ. וּמִי
 שְׂמַתְפִּיל תְּפִלָּתוֹ, צָרִיךְ לְבִזּוֹן לְבוֹ וְרָצוֹנוֹ לְמִשְׁךְ
 בְּרָכוֹת מֵאוֹתוֹ עֵמֶק שָׁל הַכֵּל בְּיָדֵי שְׂתֵת־קַבֵּל
 תְּפִלָּתוֹ וַיַּעֲשֶׂה רָצוֹנוֹ.

וַיֹּאמֶר מִיֶּשֶׁה אֱלֹהִים אִישׁ אֵל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בְּקָר.
 אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה, בְּכָל יוֹם וַיּוֹם מִתְבָּרֵךְ
 הָעוֹלָם מֵאוֹתוֹ יוֹם הָעֲלִיּוֹן, שְׁתֵּרֵי כָּל שְׁשַׁת הַיָּמִים
 מִתְבָּרְכִים מִיּוֹם הַשְּׁבִיעִי, וְכָל יוֹם נוֹתֵן מֵאוֹתָהּ
 בְּרָכָה שְׂקַבֵּל מֵאוֹתוֹ יוֹם שָׁלוֹ.

וְעַל זֶה אָמַר מֹשֶׁה, אִישׁ אֵל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בְּקָר. מָה הַטַּעַם? כִּי שָׁלֵא יִתֵּן וְלֹא יִלְוֶה יוֹם זֶה לְחֵבְרוֹ, אֵלֶּא כֹּל אֶחָד וְאֶחָד שׁוֹלֵט לְבֵדוֹ בְּאוֹתוֹ יוֹם שְׁלוֹ, שְׁחֵרֵי לֹא שׁוֹלֵט יוֹם בַּיּוֹם שֶׁל חֵבְרוֹ.

מִשּׁוּם כִּךְ כָּל אוֹתָם (אָמַר רַבִּי יְהוֹדָה, כָּל יוֹם נִיּוֹם מִתְּפָרָד מֵאוֹתוֹ יוֹם עֲלִיּוֹן, יוֹם הַשְּׂבִיעִי, וּמִתְּבָרְכִים כָּל שְׁשָׁה תַיָּמִים כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ, וְכֹל יוֹם נוֹתֵן בַּיּוֹם שְׁלוֹ מֵאוֹתָהּ בְּרָכָה שֶׁקֶבֶל מֵאוֹתוֹ יוֹם עֲלִיּוֹן, וְעַל זֶה אָמַר מֹשֶׁה, אִישׁ אֵל יוֹתֵר מִמֶּנּוּ עַד בְּקָר, שְׁחֵרֵי לֹא שׁוֹלֵט יוֹם בַּיּוֹם שְׁלֵא שְׁלוֹ, וְכֹל אוֹתָם) חֲמִשָּׁה יָמִים שׁוֹלֵטִים בַּיָּמִים שְׁלָהֶם, וְנִמְצָא בּוֹ מַה שֶׁקֶבְלוֹ, וּבַיּוֹם הַשְּׁשִׁי נִמְצָא יוֹתֵר. וְזֶה הוֹלֵךְ כְּפִי מַה שֶׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, מַה שְּׂכַתּוֹב יוֹם הַשְּׁשִׁי וְלֹא נֵאמַר כִּךְ בְּכֹל שְׂאֵר תַיָּמִים - אֵלֶּא כִּךְ בְּרִשׁוּתָהּ, הַשְּׁשִׁי - שְׁחֵרֵי וְנִגַּח [שְׁחֵרֵי וְנִגַּח] בּוֹ תְּנַבֵּרָה לְחֵתְקוֹן שְׁלָחַן לַמֶּלֶךְ. וְלָכֵן נִמְצָאוּ בּוֹ שְׁנֵי חֲלָקִים - אֶחָד לְיוֹמוֹ, וְאֶחָד לְתַקוֹן בְּשִׂמְחַת תְּמִלְךָ בְּנִבְרָה.

וְאוֹתוֹ לִילָה שְׂמִחַת תְּנַבֵּרָה בְּמִלְךָ וְזוֹנוֹנָם, וּמִתְּבָרְכִים כָּל שְׁשָׁת תַיָּמִים, כָּל אֶחָד

וְאַחַד לְבָדוֹ, וְלִכֵּן צָרִיךְ אָדָם לְסַדֵּר שְׁלֻחָנוֹ בְּלֵיל
הַשַּׁבָּת, כִּי שִׁישְׁרוּ עָלָיו בְּרָכוֹת מְלֻמְעָלָה, וּבְרָכָה
לֹא נִמְצְאוּת עַל שְׁלֻחַן רֵיק. [וְאוֹתוֹ לְיֵלֵךְ שְׂמֻחָתָהּ שֶׁל הַגְּבִירָה
בְּמִלְךָ זְוֹנָם] לָכֵן תִּלְמִידֵי חֲכָמִים שִׁיזְדַּעִים סוּד זֶה,
זְוֹנָם מִעֶרֶב שַׁבָּת לְעֶרֶב שַׁבָּת.

רְאוּ כִּי ה' נָתַן לָכֶם הַשַּׁבָּת. מַה זֶה שַׁבָּת? יוֹם
שָׁבוֹ נְחִים שָׂאָר הַיָּמִים, וְהוּא כָּלֵל שֶׁל כָּל
אוֹתָם שִׁשַּׁת הָאֲחֵרִים, וּמִמֶּנּוּ הֵם מֵתְבָרְכִים. רַבֵּי
יִיסָא אָמַר, וְכֵן נִם כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל נִקְרְאוֹת שַׁבָּת,
מִשּׁוּם שֶׁהִיא בַּת זְוֹנָה, וְזוֹהִי כְּלָה, שַׁבָּתוֹב (שְׁמוֹת לֹא)
וְשִׁמְרָתָם אֵת הַשַּׁבָּת כִּי קִדְּשׁ הִיא לָכֶם. לָכֶם וְלֹא
לְשָׂאָר הָעַמִּים. וְזֶהוּ שַׁבָּתוֹב (שֵׁם) כִּינִי וּבֵינִי כִּינִי
יִשְׂרָאֵל. וְזוֹהִי נִחְלַת יִרְשָׁת עוֹלָמִים לְיִשְׂרָאֵל. וְלִכֵּן
כְּתוּב (ישעיה נח) אִם תָּשִׁיב מִשַּׁבָּת רַגְלֶךָ וְגו',
וּבְמִקוּמוֹ בְּאֲרָנוֹ אֵת הַדְּבָרִים.

כְּתוּב אֵל יֵצֵא אִישׁ מִמִּקוּמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי.
מִמִּקוּמוֹ - שְׁנִינּוּ, מֵאוֹתוֹ מְקוּם שְׂרָאוֹי
לְלֶכֶת, וְסוּד תְּדַבֵּר - שַׁבָּתוֹב (יחזקאל ג) כָּרוּךְ כְּבוֹד

ה' מִמְקוֹמוֹ, וְזֶהוּ מְקוֹם, וְזֶהוּ סוּד הַכְּתוּב, כִּי
הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אֲדַמַּת קִדְשׁ הוּא.
מְקוֹם יְדוּעַ קוֹרְאִים לוֹ מְקוֹם שְׁנוּדָע הַכְּבוֹד
הַעֲלִיזוֹ.

וְלִכְּזֶה אֲזַחֲרָה לְאָדָם שְׂמֵת־עֵיטָר בְּעֵטוֹר קְדוֹשׁ
שְׁלֹמֶעֱלָה, שְׁלֵא יֵצֵא מִפִּי דְבוּר שֶׁל חַל,
מִשׁוּם שָׂאֵם יֵצֵא מִמֶּנּוּ, הוּא ^(דף סד ע"א) מְחַלֵּל אֶת יוֹם
הַשַּׁבָּת, בְּיָדוֹ - בְּמַעֲשֵׂה, וּבְרַגְלָיו - לְלַכֵּת מִחוּץ
לְאֵלֵפִים אִמָּה. כָּל אֵלוֹ הֵם חֲלוּל שַׁבָּת.

אֵל יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ - זֶהוּ מְקוֹם נִכְבָּד שֶׁל
קִדְשָׁה, שְׁחֲרֵי מַחוּצָה לוֹ הֵם אֱלֹהִים אֲחֵרִים.
בְּרוּךְ כְּבוֹד ה' - זֶהוּ כְּבוֹד שְׁלֹמֶעֱלָה. מִמְּקוֹמוֹ -
זֶה כְּבוֹד שְׁלֹמֶטָה. זֶהוּ סוּד עֵטָרַת הַשַּׁבָּת, וְלִכְּזֶה אֵל
יֵצֵא אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ. אֲשֶׁרֵי חָלְקוּ שֶׁל מִי שְׁזוּכָה
לְכַבֵּד אֶת הַשַּׁבָּת. אֲשֶׁרֵי בְּעוֹלָם הָזֶה וּבְעוֹלָם
הַבָּא.

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה עֲבֹר לְפָנַי הָעַם וְגו'. רַבִּי חֲנִינָא
פָּתַח, (תהלים לד) חֲנִינָה מִלְּאֲדָה ה' סְבִיב לִירְאָיו

וַיַּחֲלִצֵם. אֲשֶׁרֵי הַצַּדִּיקִים שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא רוֹצֵה
 בְּכַבּוֹדָם יוֹתֵר עַל שְׁלוֹ. בֹּא רְאֵה כַּמָּה הֵם בְּנֵי
 הָעוֹלָם שֶׁמְחַרְפִּים וּמְגַדְפִּים לְמַעַלָּה, כְּמוֹ
 שֶׁסְּנִיחֵיב חֲרָף וְגִידָף וְאָמַר (מלכים ב' יח) מִי כָּכָל אֱלֹהֵי
 הָאָרְצוֹת וְגו'. וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְחַל וְלֹא תִבַע
 מִמֶּנּוּ. בִּיּוֹן שֶׁהוֹשִׁיט אֶת יָדוֹ עַל חוֹקֵיהָ, מַה כָּתוּב?
 (שם יט) וַיֵּצֵא מִלְּאֲךָ ה' וַיִּדְּ בְּמַחְתֵּנָה אֲשׁוּר וְגו'.

יִרְבְּעֵם בֶּן נֶכֶט הָיָה עוֹבֵד לְעַבּוּדָה זָרָה וּמְקַטֵּר
 לָהּ וְזוֹבַח לָהּ, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא
 תִבַע מִמֶּנּוּ. וּכְשָׁפָא עֵדוֹ חֲנֻכִּיא וְהַתְנַפֵּא עֲלָיו,
 וְהוֹשִׁיט יִרְבְּעֵם אֶת יָדוֹ בְּנִגְדּוֹ - מַה כָּתוּב? (שם א'
 י) וְהַיִּבֵּשׁ יָדוֹ וְגו', וְלֹא יָכֹל לְהַשִּׁיבָה אֵלָיו. [ועל שְׁעֵבֵד
 לְעַבּוּדָה זָרָה לֹא תִבַע אוֹתוֹ תְּקַדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא].

פְּרָעָה חֲרָף וְגִידָף, וְאָמַר (שמות ה) מִי ה' וְגו',
 וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא תִבַע מִמֶּנּוּ, עַד
 שֶׁסָּרַב לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּתוּב (שם ט) עוֹדָךְ מִסְתּוֹלֵל
 בְּעַמִּי, (שם) הִנֵּה יַד ה' הוֹיָה בְּמִקְנֶךָ וְגו'. וְכֵן כָּכָל

מָקוֹם הַקְּרוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא תוֹבֵעַ אֶת עֲלֻבוֹן
הַצְּדִיקִים יוֹתֵר עַל שְׁלוֹ.

כֵּאֵן מִשָּׁה אָמַר (שם י"י) עוֹד מְעַט וּסְקֻלוֹנִי. אָמַר לוֹ
הַקְּרוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִשָּׁה, אֵינִי זְמַן לְתַבְעַ
אֶת עֲלֻבוֹנְךָ, אֵלֶּא עֵבֶר לְפָנַי הָעַם, וְנִרְאָה מִי
יֹשִׁיט יָדוֹ בְּנִגְדְּךָ. וְכִי בְּרִשׁוֹתָם אֶתָּה עוֹמֵד, אִי
בְּרִשׁוֹתַי?

וּמִטָּף אֲשֶׁר הִבִּיתָ בּוֹ אֶת הַיָּאֵר קַח בְּיָדְךָ וְהִלְכָתָ.

השלמה מההשמטות (סימן ו)

שְׁנִינִי, אָמַר רַבִּי יוֹסִי, חֲקוּק הָיָה הַמִּטָּה מִשְׁנִי
צְדָדִים מֵהַשֵּׁם הַקְּרוֹשׁ, צַד אֶחָד שֶׁל
בְּחֻמִּים וְדִין בְּאוֹתֵינוֹת חֲקוּקוֹת, וְצַד אֶחָד דִּין בְּדִין
- נָחַשׁ עָלַי צוּר. כֵּאֵן רֵאָה, כְּתוּב (שמות יד) וְאַתָּה
תָּרַם אֶת מִטָּף וְנִטָּה אֶת יָדְךָ עַל הַיָּם. מֵהוּ וְנִטָּה?
כְּלוֹמֵר, הִטָּה בְּצַד אֶחָד שֶׁחֲקוּק בְּרַחֲמִים וְדִין,
וְכֵתוּב וַיִּט מִשָּׁה אֶת יָדוֹ, וְלֹא כְּתוּב וַיִּשְׁלַח מִשָּׁה
אֶת יָדוֹ. כְּלוֹמֵר, הִטָּה מִצַּד אֶחָד. וְאִם תֹּאמַר
שֶׁחֲקוּק הָיָה מוֹמֵן קְדָמוֹן נָחַשׁ עָלַי צוּר, אֵלֶּא

בַּסֵּנָה נַחֲקָה, שְׁכַתּוֹב (שמות ד) וַיִּשְׁלַכְהוּ אֶרְצָה וַיְהִי
לְנַחֲשׁ. בַּשָּׁעָה הַהִיא נַחֲקָה נַחֲשׁ עָלַי צוּר.

וּבֵּא רֵאָה, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, רָצָה תְּקַדּוּשׁ פְּרוּךְ
הוּא שְׁשִׁמּוֹתָיו שְׁהִיו חֲקוּקִים בַּמַּטָּה יַעֲשׂוּ
הָאוֹתוֹת, וְלַמִּדְנֵי, שְׁנֵי אוֹתוֹת נַעֲשׂוּ בָיִם. בַּצַּד
הַהוּא שְׁהַטָּה מַטָּה בְּרַחֲמִים וְדִין קָרַע הַיָּם
לְיִשְׂרָאֵל בַּשָּׁנִים עָשָׂר שְׁבִילִים, וְהַשִּׁיב פְּדִין עַל
הַמַּצְרִים וְהַטְּבִיעַ אוֹתָם בַּתְּהוֹם. וְהוּ שְׁכַתּוֹב (שם יד)
וַיָּשָׁב ה' עֲלֵיהֶם אֶת מִי הַיָּם. מֵאוֹתָהּ שָׁעָה רָצָה
לְהוֹצִיא מַיִם. אָמַר לוֹ תְּקַדּוּשׁ פְּרוּךְ הוּא: הַטָּה
הַמַּטָּה מַצַּד אַחֵר וְשְׁנֵי אוֹתוֹת תַּעֲשֶׂה בּוֹ, כְּמוֹ
שֶׁנַּעֲשֶׂה מִהַצַּד הָאַחֵר, אוֹת אֶחָד כָּאֵן וְאוֹת אֶחָד
בְּמַרְיָכָה. אֲבָל עָתָה - (שמות יז) וְהַכִּיֶּתֶת בַּצוּר. בְּאִיזָה
צוּר? בְּזֶה הַצוּר, וַיַּעֲלֶה נַחֲשׁ שָׁל זְמַן אַחֵר. אָמַר
רַבִּי אֶלְעָזָר, מֵהוּ שְׁכַתּוֹב (במדבר כ) קַח אֶת הַמַּטָּה
וְהַקְהֵל אֶת הָעֵדָה אֹתָהּ וְאַחֲרָן אַחִיד וְדַבְּרָתֶם?
מֵהוּ וְדַבְּרָתֶם?

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, צְוֵה אוֹתוֹ עַל הַנְּחֹשׁ, שְׁחַרֵּי
 נַעֲשֶׂה בַצּוֹר. עָתָה צָרִיךְ שַׁיְעֵשֶׂה בַנְּחֹשׁ
 לְהַשְׁלִים שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּרוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּאֵלֹ
 הָאוֹתוֹת, מִשְׁמָע שְׁכַתוֹב וְדַבְּרָתָם, וְכַתוּב (שם כא)
 וַיְדַבֵּר הָעַם בְּאֱלֹהִים וּבַמַּאֲשָׁה. מַה כְּתוּב אַחֲרָיו?
 וַיִּשְׁלַח ה' בְּעַם אֵת הַנְּחֹשִׁים הַשָּׂרְפִים וְגו'. מַה נְּחֹשׁ
 כָּחוֹ בְּפִיו, אֵף כָּאֵן בְּפִיו. וּמַאֲשָׁה לֹא עָשָׂה כָּהֵן, אֲלֹא
 הִכָּה, הִכָּה וְלֹא הַשְׁלִים הַשֵּׁם, אֲלֹא חוֹר
 בְּבְרָאשׁוֹנָה בַשֵּׁם שֶׁל צוֹר וְעֹזֵב שֵׁם שֶׁל נְחֹשׁ. זֶהוּ
 שְׁכַתוֹב וַיֵּךְ, וְלֹא כְּתוּב וַיְדַבֵּר, כִּמּוֹ שֶׁנֶּצְטַמְּנָה -
 וְדַבְּרָתָם. שֶׁשְׁנִינּוּ, צוֹר לַעֲשׂוֹת, וְנְחֹשׁ לְדַבֵּר. (שם כ)
 וַיֵּךְ אֶת הַסֵּלַע בְּמַטְהוֹ פַּעֲמֹיָם. אַחַד שֶׁעָבַר וְאַחַד
 עָתָה.

שְׁנִינּוּ, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִשְׂאָר
 הַשֵּׁם, כְּלוּמַר שֶׁלֹּא נִשְׁלַם בְּאוֹת הַחוּא,
 שֶׁעֹזֵב מַאֲשָׁה הַנְּחֹשׁ וְלֹא נִשְׁלַם כָּל הַשֵּׁם, שְׁחַרֵּי כְּצַד
 אַחַד נִשְׁלָם. בְּיָם כְּצַד אַחַר. הַתְּחִיל בַצּוֹר וְלֹא
 נִשְׁלַם בַנְּחֹשׁ. אָמַר לוֹ הַקְּרוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: עֲשִׂיתָ
 שְׁהַתְּחִיל שְׁמִי וְלֹא נִשְׁלַם לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹת, אֵף אַתָּה

תְּתַחִיל וְלֹא תִשָּׁלִים. (במדבר ב) לָכֵן לֹא תִבְיֹאוּ,
הַתְּחִלָּתָה לְהוֹצִיא אוֹתָם - וְלֹא תִשָּׁלִים לְהַכְנִים
אוֹתָם לְאָרֶץ. לָכֵן לֹא תִבְיֹאוּ. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר,
יָדַע לֵב שֶׁל מֹשֶׁה בְּרֵאשׁוֹנָה, שֶׁהִתְיַרָא כַּאֲשֶׁר רָאָה
הַנֶּחֱשׁ, שֶׁכָּתוּב (שמות ד) וַיָּנַם מֹשֶׁה מִפְּנֵיו. הֲלֵב רָאָה
וְלֹא יָדַע.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּתוּב (במדבר כא) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה נְחֹשׁ
נְחֹשֶׁת וַיִּשְׁמְחוּ עַל הַנֶּסֶם. עַל גַּם לֹא כָתוּב,
אֲלֵא עַל הַנֶּסֶם. רָצָה לְתַקֵּן מֶה שֶׁחָסַר. אָמַר לוֹ
הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כָּתוּב (במדבר כו) לְהַקְדִּישְׁנִי בַּמַּיִם,
בַּמַּיִם וְלֹא בְדָבָר אֲחֵר. כְּשֵׁם שֶׁהִתְחִלָּתָה בַּמַּיִם,
רָצוֹנִי שִׁישְׁתַּלֵּם בְּשָׁמִי הַנֶּסֶם בַּמַּיִם. אָמַר רַבִּי
אֶלְעָזָר, מְקוֹם שֶׁחָסַר לֹא שָׁלַם, אֲבָל אֶתָּה תִמְשִׁיךְ
גַּם אֶחָד (כ"א).

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, כָּתוּב (במדבר כא) עָשִׂה לָּךְ שָׂרָף.
עָשִׂה לָּךְ - לְתוֹעֲלֹתֶיךָ. עָשִׂה לָּךְ - תִּקֵּן מֶה
שֶׁחָסַרְתָּ. וְעַם כָּל זֶה לֹא תִקֵּן אֲלֵא הָרֵאִיָּה, שֶׁהָיוּ
רוּאִים בְּנֶחֱשׁ וְחַיִּים. אֲבָל לֹא נִקְדַּשׁ הַשֵּׁם בַּמַּיִם,

וּנְשֵׂאֵר חֶסֶד מִהַשָּׂאָר. וְתִקְנֶנָּה בְּרֵאִיָּה - (דברים לב)
עָלֶיהָ אֵל תֵּר הָעֶבְרִים, וְרֵאִיהָ, הַנֶּחֶד רֹאֶהה בְּעֵינֶיהָ,
(שם לא) וְשָׁמָּה לֹא תֵעָבֵר, (במדבר כו) וְרֵאִיָּה אֶתְּהָ
וּנְאֻמֶּכֶת אֵל עֲמִידָה. כֹּא וְרֵאִיהָ שְׂאֵפְלוֹ רֵאִיָּה, כִּינֹן
שְׂעֻשָׁה רֵאִיָּה, בְּזוֹה הַשְּׁלִים לְעֶצְמוֹ הָרֵאִיָּה, אֲבָל לֹא
הַשְּׁלִים אֶת הַשֵּׁם בְּמִים כְּמוֹ שְׂאֵר כָּל הַשְּׁמוֹת.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, בְּשַׁעֲהָ שְׂאֵמֵר הַקְּדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא
(במדבר ב) לָכֵן לֹא תִבְיֵאוּ, אָמַר מִשָּׁה, הַנֶּחֶשׁ
הַזֶּה הוּא לְתַקְלָה בְּעוֹלָם הָיָה. אָמַר לוֹ הַקְּדוּשׁ
כְּרוּךְ הוּא, לֹא כֶּף - דִּין לְחַיִּיבִים, וְחַיִּים לְבַעֲלֵי
הָאֵמֶת. בְּאוֹתָהּ שְׂעָה שְׂכָתוֹב (במדבר ב) וְרֵאִיהָ אֶתּוֹ
וְחַי, יָדַע מִשָּׁה דְרָכָיו וְהַצְדִּיק עָלָיו אֶת הַדִּין. פֶּתַח
וְאָמַר, (דברים לב) הַצּוֹר תָּמִים פְּעֵלוֹ. וְהוּ הַצּוֹר
שְׂאֵנְחָנוֹ אוֹמְרִים (שם) אֵל אֲמוֹנָה וְאִין עוֹל, שְׂכָתוֹב
וְרֵאִיהָ אֶתּוֹ וְחַי, וְכָתוֹב (שמואל-ב כב) הָאֵל תָּמִים דְרָכָו.

אָמַר רַבִּי תִיָּא, וְהָרִי שְׂנִינֹו, אֵל - גִּזְרַת רַחֲמִים
הִיא, כְּמוֹ שְׂנֵאֵמֵר (במדבר כג) אֵל מוֹצִיאָם
מִמִּצְרַיִם, (שמות לד) אֵל רַחוּם וְחַנוּן. אָמַר לוֹ, לֹא כֶּף,

שְׁלֵמֵדְנוּ, שׁוֹלֵט רַחֲמִים עַל הַדִּין. אֵל לְבָדוֹ יִכְלֹת
הִיְתָה לוֹ וְהַרְשׁוֹת הִיְתָה שָׁלוֹ. מָה הִיְכָלָתָּ? שְׁלִיטָה
שָׁל אֵל, הַתְחַזְקָה גְּזֵרָה שָׁלוֹ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית
לא) יֵשׁ לְאֵל יָדַי, וְרַשׁוֹת שָׁלוֹ יִכְלֹת שָׁל עֵינַי רָעָה,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר יֵשׁ לְאֵל יָדַי. אָמַר לוֹ, וַחֲרֵי כָּתוּב
(דברים י) הָאֵל הַגָּדֹל הַגִּבּוֹר. אֵל גָּדוֹל נוֹצֵחַ, אֵל לְבָדוֹ
נוֹצֵחַ. וְכָתוּב (שם לב) הַצּוֹר תָּמִים פָּעֵלוֹ כִּי כָּל
דְּרָכָיו מִשְׁפָּט. זֶה צוֹר (שם) אֵל אֱמוּנָה וְאִין עוֹל. זֶה
נֶחֱשׂ עָלַי צוֹר.

נֶחֱזַר לְדַבְּרִים הָרֵאשׁוֹנִים. וְכָתוּב (איוב ה) הָאֵל יַעֲזוֹת
מִשְׁפָּט, חַס וְשָׁלוֹם! אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, זֶהוּ
שְׁכָתוּב (תהלים פה) אֲשַׁמְעָה מַה יִּדְבֹר הָאֵל וְגו'. (שמות
ד) וַיִּשְׁלַח יְדוֹ וַיַּחֲזֹק בּוֹ וַיְהִי לְמִטָּה כְּכַפּוֹ, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (דברים כז) מִטָּה מִשְׁפָּט. מִטָּה כְּלָפִי חֶסֶד.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, שְׁנֵי מִטּוֹת הָיוּ, אֶחָד שָׁל מִשָּׁה
וְאֶחָד שָׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. מֵהֵיכָן
לוֹמְדִים? שְׁכָתוּב (שמות ד) וּמִטָּה הָאֱלֹהִים. שֶׁשְׁנֵינּוּ,
בְּשַׁעַה שֶׁתִּיהָ נוֹטֵל מִשָּׁה הַמִּטָּה בְּרַשׁוֹתוֹ, תִּיהָ

בְּאֵלֹהֵי שָׁלוֹם. וְהוּא שְׁכָתוּב (שם) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת מִטָּה
הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ. בֵּינוֹן שְׁאָמַר וַיִּקַּח מֹשֶׁה, אֵינִי יוֹדֵעַ
שְׁלָקְחוֹ בְּיָדוֹ? אֵלֶּא מֵהוּ בְּיָדוֹ? בְּרִשׁוֹתוֹ, בְּיִבְלָתוֹ.
וְאָמַר רַבִּי יוֹסֵי, בְּרִשׁוֹתוֹ שָׁל מֹשֶׁה הָיָה עַד
שְׁהוּקַם הַמְּשָׁכָן. בֵּינוֹן שְׁהוּקַם הַמְּשָׁכָן,
חֲזַר הַמִּטָּה לְפָנֵי הָעֵדוּת, וּמֹשֶׁה הָיָה נוֹטֵל לְעֵשׂוֹת
בּוֹ נְסִים. וְהוּא שְׁכָתוּב (במדבר ב) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת
הַמִּטָּה מִלְּפָנֵי ה'. בֵּינוֹן שְׁלָקְחוֹ תְּרֵי הוּא בְּרִשׁוֹתוֹ
וּבְשָׁלוֹם הָיָה.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אוֹתוֹ הַמִּטָּה שָׁל סְנִפִּירִינוֹן הָיָה,
וּמִשְׁשֵׁת יָמֵי בְּרֵאשִׁית נִבְרָא, כְּמוֹ שְׁשָׁנִינוֹ,
וְהַמְּכַתֵּב, וְהַמִּטָּה. רַבִּי יְהוֹדָה אָמַר, שָׁל עֵץ הָיָה.
מִי שְׁאָמַר שָׁל סְנִפִּירִינוֹן הָיָה - שְׁכָתוּב (יחזקאל א)
כְּמִרְאֵה אֶבֶן סַפִּיר דְּמוּת כֶּסֶף, וְכָתוּב (שמות ד) מִטָּה
הָאֱלֹהִים. וּמִי שְׁאָמַר שָׁל עֵץ הָיָה - שְׁכָתוּב (שם טו)
וַיֹּרְהוּ ה' עֵץ וְגו' שָׁם שָׁם לוֹ חֵק וּמִשְׁפָּט וְשָׁם
נִסָּהוּ. אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִכָּאֵן תְּרֵי חֵק
וּמִשְׁפָּט לְעֵשׂוֹת נְסִים, חֵק וּמִשְׁפָּט. נִחַשׁ עָלַי צוּר

- שְׁכַתוּב (משלי ל) נִחַשׁ עָלַי צוּר. וְשָׁם נִסְתְּהוּ, מִשּׁוּם
שְׁכַתוּב (שמות טו) וַיִּמְתְּקוּ הַמַּיִם.

דָּבָר אַחֵר, אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, מִכָּאן
וּלְהֵלָאָה חֵק וּמִשְׁפָּט, שְׁלֵא יִהְיֶה נִקְדָּשׁ
אֱלֹא בְּמַיִם שְׁנִמְתְּקוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, פְּתוּב כִּי
מָרִים הֵם. מִכָּאן שְׁנִינּוּ, יֵשׁ מַיִם עֲבוּרִים וַיֵּשׁ מַיִם
צְלוּלִים, יֵשׁ מַיִם מָרִים וַיֵּשׁ מַיִם מְתוּקִים. וַיִּצְעַק
אֵל ה' - לָמָּה צָעַק? מִכָּאן שְׁתִּיָּה בְּצִעַר בְּאוֹתָהּ
שָׁעָה. אָמַר לוֹ: מִשָּׁה, הִנֵּחַשׁ שְׁנֵהֲפֹךְ פִּסְנָה, עֲכָשׁוּ
אֲצַטְרִיף לְחַקֵּק אוֹתוֹ בְּצוּר. וּשְׁנִינָהּ עָמְדוּ עַל
הַמַּיִם הַמָּרִים. וְאוֹתָהּ שָׁעָה נִחַקֵּק צוּר בְּנִחַשׁ שְׁתִּיָּה
בוֹ קֶדֶם. וְהוּא שְׁכַתוּב (שם) שָׁם שָׁם לוֹ חֵק וּמִשְׁפָּט.

כִּי־אֲשֶׁר בָּא רַבִּי אַבְיָה, בָּאוּ שְׂאֵלוֹ לְפָנָיו. אָמַר
לָהֶם, יָפָה אָמַר רַבִּי יְהוּדָה וְכֹף הוּא,
וְאֲנִי צָרִיף לְגִלּוֹת סוּד הָעֵנִינּוּ, וַתְּרִי רְאִינוּ שְׁרַבִּי
יְהוּדָה גָּלָה אוֹתוֹ. אֱלֹא אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְמִשָּׁה: מִשָּׁה, עָתָה בְּמִצְרַיִם הָיָה הַמִּטָּה שֶׁל אַחֲרָן
לְדַחוֹת הַקֶּשׁ הַשּׁוֹלֵט עַל יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם. אֲבָל

בְּשִׁינְיָאוֹ מִמְצָרִים, כַּמָּה מְקַטְרָגִים מְזַמְנִים עַל
 יִשְׂרָאֵל לְדַחוֹתָם בַּיּוֹם, כַּמָּה מַיִם מָרִים נִזְדַּמְנוּ
 וְקַטְרָגוֹ.

בָּאוּ לַיּוֹם - בָּא רָחֵב, שָׂרוּ שָׁל מְצָרִים וְשָׁל יוֹם,
 אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַעֲשֵׂה: הָרָם וְנִטְהַ
 יְדוּ. כִּינּוֹן שֶׁאָמַר הָרָם אֶת מַטְף, מֵהוּ וְנִטְהַ אֶת
 יְדוּ? אֵלֶּא הָרָם אֶת מַטְף נֶגְדַ רָחֵב שָׂרוּ שָׁל
 מְצָרִים. בָּאוּ לְמָרָה - כַּמָּה מַיִם מָרִים נִזְדַּמְנוּ
 אֶצְלָם וְנִצְטַעַר מַעֲשֵׂה וְצַעַק, זְהוּ שְׁכַתוּב (שְׁמוֹת טו)
 וַיִּצְעַק אֶל ה'. אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: מַעֲשֵׂה,
 תְּרִי לְךָ עֲצָה בְּזוֹה - הַשְּׁלֵךְ הַמַּטְה אֶצְלָם וַיִּתְחַקַּק
 נְחֹשׁ עָלַי צוּר, שְׁנִיחָם בְּיַחַד, וַיִּצְלוּ. זְהוּ שְׁכַתוּב
 (שֵׁם) וַיּוֹרְחוּ ה' עֵץ וַיִּשְׁלַךְ אֶל הַמַּיִם. עֵץ, כְּמוֹ
 שֶׁנֶּאֱמַר (קְהֵלֵת יא) מָקוֹם שִׁיפֹל הָעֵץ, שֶׁהוּא עֲצָה,
 וַיִּשְׁלַךְ אֶל הַמַּיִם. וְכַתוּב (שְׁמוֹת טו) שָׁם שָׁם לוֹ חֶקַ
 וּמִשְׁפָּט, נְחֹשׁ עָלַי צוּר. וְשָׁם נִסְחָהוּ, עֲטָרְהוּ בְּנִסִּים.
 אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: מִכָּאֵן וְלַתְּלָאָה תְּרִי לְךָ
 שִׁיעֲמוֹד אֶצְלַ הַמַּיִם, תְּרִי לְךָ לְהַתְקַדֵּשׁ שְׁמִי בַּמַּיִם.

בְּשֵׁבִיאוּ לְאֵילִם - בָּאוּ הַמַּיִם לְקַטְרַג בָּהֶם. אָמַר
הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: בַּמָּקוֹם הַזֶּה אֵין
צָרִיךְ מַטָּה. הִרִי יַעֲקֹב שֶׁהוּא אֵילָן בְּשִׁבְעִים נֶפֶשׁ,
וְהוּא שִׁבְעִים תְּמָרִים, וְשִׁתִּים עֲשָׂרָה עֵינַת מַיִם,
שְׁנַיִם עֶשֶׂר שִׁבְטִים בְּשִׁבְעִים עַמּוּדִים וְשְׁנַיִם עֶשֶׂר
שִׁבְטִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה א) כִּי יִבְשׁוּ מֵאֵילִים
אֲשֶׁר תִּמְדָּתֶם. מִיָּד - וַיִּתְּנוּ שָׁם עַל הַמַּיִם בַּמָּקוֹם
הַזֶּה שְׁנֵקְרָא אֵילָן, וְהוּא אֵילִם. מִמַּשְׁמָע שְׁפָתוֹב
עַל הַמַּיִם, וּמִמַּשְׁמָע שְׁפָתוֹב שָׁם שָׁם לוֹ חֵק
וּמַשְׁפָּט, וְלֹא בַּמָּקוֹם אַחֵר, וְשָׁם שָׁלְמוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
עַל הַמַּיִם וְלֹא הֶצְרַךְ הַמַּטָּה. מִכָּאֵן וְלִהְלֹאָה הֶצְרַךְ
הַמַּטָּה בְּנִחְשׁ עָלֶי צוּר אֶצֶל הַמַּיִם.

בָּאוּ לְחֹרֵב - בָּאוּ הַמַּיִם לְקַטְרַג. אָמַר לוֹ הַקְּדוּשׁ
בְּרוּךְ הוּא, (שמות יז) וְהִכִּיתָ בַּצּוּר. הַמַּטָּה נֶצְרַךְ
כָּאֵן, וְהִכִּיתָ לְאֵלוֹ בָּאוֹתוֹ צוּר, וְלֹא בְּנִחְשׁ. אָמַר
מִשָּׁה, יוֹתֵר צָרִיךְ כָּאֵן, אֲנִי רוֹאָה מַיִם שָׁרוּצִים
לְשִׁטָּה. מִדּוּעַ? (שם) הִנְנִי עֹמֵד לְפָנֶיךָ שָׁם עַל הַצּוּר
בְּחֹרֵב וְהִכִּיתָ בַּצּוּר. אָמַר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְמִשָּׁה: עֲדִין בְּמַרְיָבָה עֲתִידִין הַמַּיִם לְקַטְרַג יוֹתֵר,

שָׁהֵם מִיָּם עֲבוּרִים, רָעִים וְזוֹנִים, וַיִּזְדוֹגוּ בָהֶם
 יִשְׂרָאֵל בְּגִלּוֹי לְעֵינֵיהֶם. וְאוֹתָהּ שָׁעָה נִצְרָךְ הַמַּטָּה
 וְהַתִּיר עֲלֵיהֶם הַנְּחָשׁ בְּגִלּוֹי לְעֵינֵיהֶם, וַיִּתְקַדֵּשׁ
 שְׁמִי. וְהוּא שְׁפָתוֹב (במדבר כו) לְהַקְדִּישְׁנִי בַּמַּיִם
 לְעֵינֵיהֶם. מִהוּ לְעֵינֵיהֶם? דְּבַר שְׁנֹזְדוֹגוּ בָהֶם בְּגִלּוֹי.

בֵּא רְאֵה, כִּי רְאֵה דָוָד, שְׁפָתוֹב (תהלים קכד) לוֹלִי ה'
 שְׁהִיָּה לָנוּ בְּקוֹם עָלֵינוּ אָדָם. זֶה פְּרַעַת. (שם)
 אֲזִי עָבַר עַל נַפְשֵׁנוּ הַמַּיִם הַיִּזְדוֹגִים, כְּמוֹ שְׁאִמְרָנוּ.
 וְכַתוּב (שם) נַפְשֵׁנוּ בְּצַפּוֹר נִמְלָטָה מִפֶּחַ יוֹקָשִׁים.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, מָה רְאֵה מִשָּׁה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה שְׁלֵא
 עָשָׂה בְּנְחָשׁ? אֵלָא יִשְׂרָאֵל הָיוּ דוֹחֲקִים
 לְמִשָּׁה, תְּנַח לָנוּ מַיִם. נְתִיעֵץ וְאָמַר, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ
 הוּא אָמַר לִי עֲמַד בְּנְחָשׁ, וְאֲנִי רוּאָה שְׁאִין גְּזָרָה
 לְנְחָשׁ בַּמַּיִם, אֵלָא בְּעָפָר.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מְכָאן (בראשית ג) וְעָפָר תֹּאכַל כָּל
 יְמֵי חַיֶּיךָ, מִשְׁמַע שְׁעָפָר יֹאכַל כָּל יְמֵיו, אֲבָל
 לֹא בַּמַּיִם. וַיִּשְׂרָאֵל דוֹחֲקִים לִי, וְאֵף עַל גַּב שְׁיַעֲשֶׂה
 נִם, לֹא יַעֲשֶׂה בְּמָקוֹם זֶה, אֵלָא יִחַקֵּן בְּעָפָר וְלֹא

במים, שכתוב (שמות ד) וישלכוהו ארצה ויהי לנחש.
 וצור פזה נחקק במים במרה, וכבר עשה גם פזה
 שנעשה בזמן אחר, שכתוב (במדבר כ) ויך את הסלע
 במטהו פעמים. אמר לו הקדוש ברוך הוא: משה,
 (במדבר כ) יען לא האמנתם בי להקדישני, שחשבתם
 שלא יכול הנחש במים, (שם) לכן לא תביאו:

מה הטעם? משום שהיה חקוק בנפים, ורשום בו
 השם הקדוש העליון. בתחלה לנחש, כמו
 שנאמר (משלי כט) דרך נחש עלי צור. נחש, הרי נודע
 שמעורר צור. (ונאמר צור) באיזה מקום התנלה? כאן
 הוא התנלה, שכתוב הנני עמד לפניך שם על
 הצור. ומה זה צור? כמו שנאמר (דברים לב) הצור
 תמים פעלו. ושם ידע משה איך עומד נחש עלי
 צור. והרי בארנו את הדברים.

אמר רבי יהודה, אם היה הכתוב שותק - יפה
 שאלת. אלא הרי כתוב, והכית בצור ויצאו
 ממנו מים. אמר לו, ודאי כך הוא, שאין לך כל
 שם ושם מאותם שמות קדושים של הקדוש ברוך

הוא שלא עושה נסים ונבורות ומוציא כל מה
שצריך לעולם, כל שכן להוציא כאן מים.

אמר לו, אם כך, הרי כתוב הן הכה צור ויזובו
מים. מי מכה את שמו? אמר לו, פטיש
חריף ידוע בהפאותיו, ואתה שואל את זה? אלא
בא ראה, בכל מקום צור זה גבורה, וכשרוצה
הקדוש ברוך הוא להכות או להלקות, מתעוררת
גבורה זו, ואותה הגבורה מכה ומלקה. וזהו
הכתוב (תהלים עח) הן הכה צור ויזובו מים. ואם לא
שמתעורר צור ומלקה במקום שצריך - לא
נובעים מים.

אמר לו, אם כך, הרי כתוב (דברים לב) צור ילך
תשי. ושנינו, מה זה תשי? כלומר תחלש
אותו. אמר לו, ודאי כך זה, שאלמלא ידעו
הרשעים שהצור תזה עתיד להתעורר פנגדם
ולחלקות אותם, ימנעו מלחטא לפניו, אלא חלש
הוא בעיניהם, הואיל ואינם מתבוננים בו ולא

מִסְתַּכְּלִים בְּדַרְכֵיהֶם (בְּכַסְאוֹתֵיהֶם), וְעַל זֶה צוּר יִלְדָּךְ
תְּשִׂי.

רַבִּי אֲבָא אָמַר, יֵשׁ צוּר וַיֵּשׁ צוּר. מִצַּד הַצּוּר
הָעֲלִיזוֹן יוֹצֵא צוּר אַחֵר. וּמָה זֶה צוּר הָעֲלִיזוֹן?
צוּר שֶׁל כָּל הַצּוּרִים. וּמָהוּ? אוֹתוֹ שֶׁהוּלִיד אֶת
יִשְׂרָאֵל, שְׁפָתוֹב צוּר יִלְדָּךְ תְּשִׂי. שְׁתַּרְי מִצַּד שֶׁל
הַצּוּר הָעֲלִיזוֹן שֶׁלְּמַעַלָּה יוֹצֵא צוּר אַחֵר. מִצַּד הָאֵם
יוֹצֵאת גְּבוּרָה.

וְזֶה הוּלִיד כְּמוֹ מַה שֶּׁאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר. כְּתוּב
(תהלים קו) מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת ה'. מַה זֶה
גְּבוּרוֹת ה'? לְהַכְּלִיל אֶת הָאֵם הָעֲלִיזוֹנָה שֶׁל
הַכֹּל. שְׂאֵף עַל גַּב שְׂאֵינָה דִין, נִמְצָא מִצַּדָּהּ,
שְׁתַּרְי ^(דף סד ע"ב) הַגְּבוּרָה נִמְצָאת מִצַּדָּהּ, וְלִכּוֹן
נִקְרְאת הַצּוּר הָעֲלִיזוֹן. (דברים לב) וַתִּשְׁכַּח אֵל
מִחֲלָלְךָ - זֶה אֹר שֶׁל אֲבָא. מַה הוּא? חֶסֶד
עֲלִיזוֹן, שֶׁהוּא אֹר שֶׁל אֲבָא.

עוֹד אָמַר רַבִּי אֲבָא, מִיָּם כָּכָל מְקוֹם, תַּרְי יְדוּעַ,
וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִתְעוֹרֵר בַּצּוּר הַזֶּה

לְהוֹרִיק מִים, שְׁהָרִי לֹא רָאוּי [אַלּא מְגִדְלָה], וְזֵהוּ אֹת
 וְגַם שֶׁל תְּקַדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְעַל זֶה שִׁבַּח דָּוִד
 וְאָמַר, (תהלים קיד) תִּהְפְּכֵי הַצּוּר אֲנִים מֵיָם וְגו'.
 וּמִשְׁמַע תִּהְפְּכֵי, שְׁהָרִי אֵין דְּרָךְ הַצּוּר בְּכָף.

וְעַל זֶה בַּצּוּר הֶעֱלִיזוּן הוֹצִיא מִים מִמְּקוֹם שְׁלֹמֶטָה.
 וּמָה שָׁמוֹ שֶׁל אֹתוֹ שְׁלֹמֶטָה? סִלַּע, שְׁכַתוֹב
 וְהוֹצִאתָ לָהֶם מִים מִן הַסִּלַּע. וּבִמָּה הוֹצִיא הַסִּלַּע
 הַזֶּה מִים? בְּכַח הַצּוּר שְׁלֹמֶטָה.

רַבִּי שְׂמַעוֹן אָמַר, הַצּוּר תָּמִים פְּעֵלוֹ, מָה מִשְׁמַעוֹ
 שֶׁל הַצּוּר תָּמִים פְּעֵלוֹ? שְׁהִתְהַפֵּךְ הַצּוּר
 לַעֲשׂוֹת פְּעֵלוֹ שֶׁל תָּמִים. וּמִיָּהוּ הַתָּמִים? אֲבָרָהִם,
 שְׁכַתוֹב בּוֹ (בראשית יז) תִּתְהַלֵּךְ לְפָנַי וְהָיָה תָּמִים. וְזֵהוּ
 תִּהְפְּכֵי הַצּוּר אֲנִים מֵיָם, וּמִשְׁמַע תָּמִים פְּעֵלוֹ, וְזֵה
 אֲבָרָהִם.

בְּשַׁעָה זוֹ הוֹפֵךְ הַצּוּר לְתָמִים. בְּשַׁעָה שְׁנִיָּה
 אַחֲרָת, בְּשַׁרְצָה [בְּשַׁנְעֵנֶשׁ] מִשָּׁה לְהוֹצִיא
 מִים בַּצּוּר תְּוֵה, בְּחַטָּאֵי יִשְׂרָאֵל לֹא תוֹר לְתָמִים
 כְּמוֹ בְּתִתְחַלָּה. בְּאוֹתוֹ זְמַן תִּתְרַעַם מִשָּׁה וְאָמַר,

צור ילדה תשי. כלומר, החלשת אותו ממה שהיה
 בתחלה, שבשבילה לא נמצא עכשו תמים, ונעשה
 [ב] דין, מה שלא היה בימי ילדה, כלומר עלומיה.

אמר רבי אבא, מה זה שכתוב היש ה' בקרבנו
 אם אין? וכי היו ישראל מפשים שלא ידעו
 דבר זה, וחרו ראו שכינה לפניהם ועניי כבוד
 עליהם, שמקיפים אותם, והם אומרים היש ה'
 בקרבנו אם אין? אנשים שראו את זיו כבוד
 מלכם על הים, ולמדנו שראתה שפחה על הים
 מה שלא ראה יחזקאל, הם נמצאו מפשים ואמרו
 היש ה' בקרבנו אם אין?

אלא כך אמר רבי שמעון, רצו לדעת בין העתיק
 הנסתר של כל הנסתרים שנקרא אין, ובין
 ועיר אנפין שנקרא ה', ולכן לא כתוב היש ה'
 בקרבנו אם לא, ככתוב הילך בתורתו אם לא,
 אלא - היש ה' בקרבנו אם אין.

אם כך, למה נענשו? אלא משום שעשו פרוד,
 ועשו בנסיון, שכתוב ועל נסתם את ה'.

אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל, אִם זֶה - נִשְׁאָל בְּגִזּוֹן אַחֵר, וְאִם זֶה
- נִשְׁאָל בְּגִזּוֹן אַחֵר. וְלָכֵן מִיָּד - וַיָּבֵא עַמְלֶק.

וַיָּבֵא עַמְלֶק וַיִּלָּחֶם עִם יִשְׂרָאֵל בְּרַפִּידִם. רַבִּי יוֹסֵי
פָּתַח, (ישעיה לב) אֲשֶׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל מַיִם
מִשְׁלַחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר. אֲשֶׁרֵיכֶם זֹרְעֵי עַל כָּל
מַיִם - שָׁם שָׁנִינוּ כַּמָּה מַיִם וְכַמָּה מַיִם נִמְצְאִים.
אֲשֶׁרֵיכֶם יִשְׂרָאֵל שְׂאִין לָהֶם זֶרַע אֱלֹא עַל הַמַּיִם,
שְׁכַתוֹב וַיַּחֲנוּ שָׁם עַל הַמַּיִם. אוֹתָם שִׁחִיו תַּחַת
עֲנַפֵּי הָאֵילָן שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

שְׁשָׁנֵינוּ, יֵשׁ לְקָדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא אֵילָן, וְהוּא אֵילָן
גָּדוֹל וְחֹזֵק, וְבוֹ נִמְצְאָ מוֹזוֹן לְכָל, וְהוּא
נִתְחַם בְּשָׁנִים עֶשְׂרִי תַחֲוּמִים, בְּמִשְׁקָל, וּמִתְחַזֵּק
בְּאַרְבַּע רוּחֹת הָעוֹלָם. וְשִׁבְעִים עֲנָפִים אַחֲזוּזִים בּוֹ,
וְיִשְׂרָאֵל נִמְצְאִים בְּגוֹף שֶׁל אוֹתוֹ הָאֵילָן, וְאוֹתָם
שִׁבְעִים עֲנָפִים מְקִיפִים אוֹתָם.

וְהִינוּ שְׁכַתוֹב, וַיָּבֵאוּ אֵילָמָה וְשָׁם שְׁתִּים עֶשְׂרֵה
עֵינַת מַיִם וְשִׁבְעִים תְּמָרִים, וְהָרִי פְּרִשׁוּהָ,
וְנִתְבָּאָר בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת. מַה זֶה וַיַּחֲנוּ שָׁם עַל

הַמַּיִם? אֵלֶּא בְּאוֹתוֹ זְמַן שְׁלֹטוֹ עַל אוֹתָם הַמַּיִם,
שֵׁיהֶם תַּחַת הָעֲנָפִים שֶׁל הָאֵילָן, שֶׁנִּקְרָאִים הַמַּיִם
הַיּוֹדוּנִים. וְלִכֵּן אֲשַׁרְיֶכֶם זְרַעִי עַל כָּל מַיִם.

מִשְׁלַחֵי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר - אוֹתָם שְׁנֵי כְּתָרֵי
הַשְּׂמַאל שֶׁהַעַמִּים עוֹבְרֵי כּוֹכְבִים וּמְזֻלוֹת
אֲחוּזִים בָּהֶם, שֶׁנִּקְרָאִים שׁוֹר וְחֲמוֹר, וְהֵינּוּ מֵה
שְׁכֵתוֹב וַיְהִי לִי שׁוֹר וְחֲמוֹר. מִשּׁוֹם שְׁלֹבֵן הָיָה חֶכֶם
בְּכַשְׁפִּים וּבְאוֹתָם כְּתָרִים תַּחַתוֹנִים, וּבָהֶם רָצָה
לְהֶאֱבִיד אֶת יַעֲקֹב, כְּכֵתוֹב אֲרַמִּי אֲבִי, וְהָרִי
נֹאמֵר. וּכְשֵׁיִשְׂרָאֵל צְדִיקִים, מִשְׁלַחֵים אוֹתָם, וְלֹא
יְכוּלִים לְשַׁלֵּט עֲלֵיהֶם. וְהוּ שְׁכֵתוֹב מִשְׁלַחֵי רֶגֶל
הַשּׁוֹר וְהַחֲמוֹר, שְׁלֹא שׁוֹלְטִים בָּהֶם.

אָמַר רַבִּי אֲבָא, כְּשֵׁהֶם מְזוֹדְוֹנִים כְּאַחֵר, לֹא
יְכוּלִים כְּנִי הָעוֹלָם לְעַמֵּד בָּהֶם, וְלִכֵּן

כְּתוֹב לֹא תַחַרְשׁ בְּשׁוֹר וּבְחֲמוֹר יַחְדָּו. יַחְדָּו דְּוִקְא.
וְשְׁנֵינּוּ, לֹא יִתֵּן אָדָם מְקוֹם לְמִינִים רָעִים, שְׁחָרִי
בְּמַעֲשֵׂה הָאָדָם [לְמִשְׁתָּה] מִתְעוֹרֵר מֵה שְׁלֹא צְרִיבָה,
וּכְשֵׁיִמְזוֹדְוֹנִים כְּאַחֵר, [לֹא יְכוּלִים לְעַמֵּד בָּהֶם. מִכֵּין תַּצַּד שְׁלָהֶם יוֹצֵאת]

מהתקיפות שלהם קלפה שנקראת כלב, וזו
החצופה מכלם. זהו שכתוב (שמות יא) ולכל בני
ישראל לא יחרץ כלב לשונו. אמר הקדוש ברוך
הוא, אתם אמרתם ה' בקרבנו אם אין - הרי
אני מוסר אתכם לכלב. מיד - ויבא עמלק.

רבי יהודה אמר, (במדבר כב) ראשית גוים עמלק
ואחריתו עדי אבד. וכי ראשית גוים עמלק,
והלא כמה לשונות ועמים ואמות היו בעולם עד
שלא בא עמלק!?

אלא, כשיצאו ישראל ממצרים, פחד ואימה
נפלו על כל העמים של העולם מישראל,
זהו שכתוב שמעו עמים ירגזון חיל אחז ישבי
פלשת. ולא היתה עם שלא היתה פוחד מהגבורות
העליונות של הקדוש ברוך הוא, ועמלק לא היתה
פוחד. זהו שכתוב ולא ירא אלהים. לא פחד
לקרב אליך.

ולכן ראשית גוים. [עמלק היו הראשונים] שפאו לערך
קרב בישראל היתה עמלק, ולכן ואחריתו

עדי אבד, שפּתּוּב כּי מַחַה אִמְחָה אֶת זְכַר עֲמֹלֶק.
 וּכְתוּב תִּמְחָה אֶת זְכַר עֲמֹלֶק. וְהוּ שִׁפְתּוּב
 וְאַחֲרֵיתוֹ עֲדֵי אֲבֵד. עֲדֵי אֲבֵדוֹ הִיָּה צָרִיךְ לְהִיזוֹת!
 אֲלֵא עַד שִׁיבֵא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וַיֵּאבֵד אוֹתוֹ,
 [בְּלוּמָה, עַד שֶׁתִּקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יֵאבֵד אוֹתוֹ] שִׁפְתּוּב כּי מַחַה
 אִמְחָה וְגו'. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, בֵּא רֵאָה, אַף עַל גַּב
 שֶׁתִּצְוֶה תָּמִים פְּעֵלוֹ וְעָשָׂה עִמָּהֶם חֶסֶד לְהוֹצִיא
 לָהֶם מַיִם, לֹא עוֹב אֶת שְׁלוֹ, שֶׁחֲרֵי כְּתוּב וַיֵּבֵא
 עֲמֹלֶק.

רַבִּי אֲבָא פָּתַח וְאָמַר, (קהלת ו) יֵשׁ רָעָה חוֹלָה
 רְאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמַשׁ. כִּמְהַ בְּנֵי הָאָדָם אֲטוּמֵי
 לֵב, מִשּׁוֹם שֶׁלֹּא מִשְׁתַּדְּלִים בַּתּוֹרָה. יֵשׁ רָעָה חוֹלָה
 - וְכִי יֵשׁ רָעָה שֶׁהִיא חוֹלָה וַיֵּשׁ רָעָה שֶׁאֵינָה חוֹלָה?
 אֶל וְדַאי שֶׁיֵּשׁ רָעָה חוֹלָה, שֶׁשְּׂנֵינוּ, מִצַּד הַשְּׂמֹאל
 יוֹצֵאִים כִּמְהַ בְּעֵלֵי דִין הַבּוֹקְעִים בְּאֵוִיר.

וּכְשֶׁרוֹצִים לְצֵאת, הוֹלְכִים וְנִשְׂאָכִים בְּנִקְב
 תְּהוֹם רַבָּה. אַחַר כֵּן יוֹצֵאִים
 וּמִתְחַפְּרִים בְּאַחַד, וּבּוֹקְעִים אֵוִירִים וּמִשׁוֹטְטִים

בְּעוֹלָם וּמִתְקַרְבִּים לְבְנֵי אָדָם, וְכָל אֶחָד נִקְרָא
 רָעָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים צא) לֹא תֵאָנֶה אֵלֶיךָ רָעָה.
 מַה זֶה לֹא תֵאָנֶה? מִשּׁוֹם שֶׁבָּאִים בְּתַחבּוּלוֹת עַל
 בְּנֵי אָדָם.

חוֹלָה - לָמָּה הִיא חוֹלָה? בְּשׂוֹן שׂוֹרָה עַל בְּנֵי
 אָדָם, עוֹשָׂה אוֹתָם קְמָצָנִים מִמְּמוֹנָם.
 בָּאִים נִבְּאֵי צְדָקָה אֵלָיו - הִיא מוֹחָה בְּיָדוֹ וְאוֹמֶרֶת
 לוֹ אַל תּוֹצִיא מִשְׁלָךְ. בָּאִים הָעֲנִיִּים - הִיא מוֹחָה
 בְּיָדוֹ. בָּא הוּא לֶאֱכֹל מִמְּמוֹנֵו - הִיא מוֹחָה בְּיָדוֹ,
 בְּדֵי לְשֹׁמֵר אוֹתוֹ לְאַחֵר. וּמִיּוֹם שֶׁשְׂרוּיָה עַל הָאָדָם,
 הִיא חוֹלָה, כְּמוֹ הַגּוֹסֵם הַזֶּה שֶׁאֵינוֹ אוֹכֵל וְאֵינוֹ
 שׂוֹתֶה, וְלִכֵּן הִיא רָעָה חוֹלָה.

וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ צוּנֹחַ בְּחֻכְמָה וְאוֹמֵר, (קהלת ו) אִישׁ
 אֲשֶׁר יִתֵּן לוֹ הָאֱלֹהִים עֲשֶׂר וּנְכָסִים
 וְכָבוֹד וְגו'. הַפְּסוּק הַזֶּה, אֵין רֵאשׁוֹ סוּפוֹ וְאֵין סוּפוֹ
 רֵאשׁוֹ. כְּתוּב אִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן לוֹ הָאֱלֹהִים עֲשֶׂר
 וּנְכָסִים וְכָבוֹד וְגו'. מַה זֶה וְלֹא יִשְׁלִיטֵנוּ הָאֱלֹהִים
 לֶאֱכֹל מִמְּנוֹ? אִם כֵּן, הוּא אֵינוֹ בְּרִשׁוֹת הָאָדָם?

אֵלֶּא אִם כָּתוּב וְלֹא יַעֲזֹבֵנוּ הָאֱלֹהִים לְאָכַל מִמֶּנּוּ
 - הֵינּוּ אוֹמְרִים בְּךָ. אֵלֶּא (כָּתוּב) וְלֹא
 יִשְׁלִיטֵנוּ, שְׁבַגְלָל שְׁהַאֲמִין לְאוֹתָהּ רָעָה וְאִחֻז בָּהּ,
 הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא הִשְׁלִיטוּ עָלֶיהָ לְשִׁבְרָה
 תַּחֲתֵיוֹ עַל שֶׁהוּא רָעָה בָּהּ וְאִחֻז אוֹתָהּ.

וְכָל יְדַרְכֵיו כְּמוֹ גּוֹסֵם, שְׁלֹא אוֹכַל וְלֹא שׁוֹתָה וְלֹא
 מִתְקַרֵב לְמִמּוֹנּוֹ וְלֹא מוֹצִיא מִמֶּנּוּ, וְשׁוֹמֵר
 אוֹתוֹ עַד אוֹתוֹ יוֹם שְׁיֵצֵא מִן הָעוֹלָם, וַיֵּבֵא אַחֵר
 וַיִּטַּל אוֹתוֹ, שֶׁהוּא בְּעַלְיוֹ.

וַיִּשְׁלַמְהָ הַמֶּלֶךְ צוֹנֵחַ וְאוֹמֵר, (שם ה) עֵשֶׂר שָׁמוֹר
 לְבַעְלָיו לְרַעְתּוֹ. מִי זֶה בְּעַלְיוֹ? זֶה הָאֵחֵר
 שְׁיִוְרֵשׁ אוֹתוֹ. וְלָמָּה זֶה זָכָה לְהִיּוֹת בְּעַלְיוֹ שֶׁל אוֹתוֹ
 הָעֵשֶׂר? מִשּׁוּם שֶׁזֶּה הַאֲמִין לְאוֹתָהּ רָעָה וְהִתְרַצָּה
 בָּהּ [זֶהוּ שְׁכָתוּב לְרַעְתּוֹ, בְּשִׁבּוּל אוֹתָהּ רָעָה] וְדָבַק בָּהּ, וְלָכֵן הָאֵחֵר
 הָזֶה שְׁלֹא נִדְבַק בְּאוֹתָהּ רָעָה, זָכָה [זֶה] לְהִיּוֹת
 הַבְּעַלְיִים שֶׁל אוֹתוֹ הָעֵשֶׂר. זֶהוּ שְׁכָתוּב לְרַעְתּוֹ,
 כְּלוּמַר, מִשּׁוּם רַעְתּוֹ שֶׁהִיא נִדְבַק בָּהּ, הָרוּיָח לוֹ
 זֶה.

דָּבָר אַחַר יֵשׁ רָעָה חוֹלָה - זֶה מִי שִׁיּוֹשֵׁב בְּחֶלֶק
טוֹב, בְּבֵית אָבִיו, וְהוּא הוֹלֵךְ בְּנֶגֶד אָבִיו
בַּעֲלִילוֹת דְּבָרִים, זֶה נִדְבֵק בְּאוֹתָהּ רָעָה (דף סה ע"ב)
חוֹלָה, בְּאָדָם גּוֹסֵם, שָׁכַל דְּרָכָיו בַּעֲלִילוֹת: זֶה אֲנִי
רוֹצֵה, וְאֵת זֶה אֵינִי רוֹצֵה. וּמִשׁוֹם הָעֶשֶׂר הָיָה
נִדְבֵק הָאָדָם בְּרָעָה חוֹלָה, וְנִעְנַשׁ בְּעוֹלָם הָיָה
וּבְעוֹלָם הַבָּא. וְזֶהוּ עֶשֶׂר שְׁמוֹר לְבַעֲלָיו לְרַעְתּוֹ.

כִּי יִשְׂרָאֵל. הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נָטַל אוֹתָם עַל
כַּנְפֵי נְשָׁרִים, הַקִּיפָם בְּעַנְיֵי כְבוֹד, נִסְעָה
שְׂכִינָתוֹ לְפִנְיָהֶם, הוֹרִיד לָהֶם מִן הַשָּׁמַיִם, הוֹצִיא
לָהֶם מַיִם מִתּוֹקִים, וְהֵם הָיוּ הוֹלְכִים עִמּוֹ
בַּעֲלִילוֹת. מִיד - וַיָּבֵא עִמָּלֶק.

וַיָּבֵא עִמָּלֶק - אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן, סוּד הַחֲכָמָה כָּאֵן.
מִגִּזְרַת הַדִּין הַקָּשָׁה בָּא הַקָּרֵב הַזֶּה. וְהַקָּרֵב
הַזֶּה נִמְצָא לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה. וְאֵין לָךְ דָּבָר בַּתּוֹרָה
שֶׁאֵין בּוֹ סוּדוֹת עֲלִיוֹנִים שֶׁל חֲכָמָה שְׂנֵקְשָׁרִים לַשָּׁמַיִם
הַקְדוֹשׁ. כְּבִיכּוֹל אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא:
בְּשִׂישְׁרָאֵל צְדִיקִים לְמַטָּה, מִתְנַפֵּר חֶפְתָּ שְׁלִי עַל

הכל. וכשלא נמצאים צדיקים, כביכול מתישים
הכח שלמעלה, ומתגבר הכח של הדין הקשה.

בא ראה, בשעה שחטאו ישראל למטה, מה
פתוב? ויבא עמלק וילחם עם ישראל. בא
לקטרג הדין נגד הרחמים, שהכל נמצא למעלה
ולמטה. ברפידם - ברפוי ידים, שרפו ידיהם
מתורת הקדוש ברוך הוא, כפי שבארנו. אמר רבי
יהודה, פעמים נלחם עמלק בישראל; פעם אחת
באז, ואחת שפתוב (במדבר יד) ויירד העמלקי והכניעני
וגו'.

אמר רבי שמעון, למעלה ולמטה הנה קטרוג של
הקדוש ברוך הוא למעלה - כמו שנתבאר.
למטה הנה בקדוש-ברוך-הוא, שהיו לוקחים
אנשים וגוזרים את הערלה (האות) של הרשם
הקדוש, ולוקחים אותם וזורקים אותם למעלה
ואומרים: קח לך מה שרצית! ועל כל פנים הכל
הנה של הקדוש ברוך הוא (תקבלנה).

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוֹשֻׁעַ בְּחַר לָנוּ אַנְשִׁים וְצֵא
 הִלָּחֵם בְּעַמְלֵק. וְכִי מָה רָאָה מֹשֶׁה שְׂסֻלָּק
 עֲצָמוֹ מִהִקָּרֵב הָרֵאשׁוֹן שְׂצֻתָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא?
 אֵלֶּה מֹשֶׁה, אֲשֶׁרֵי חִלְקוֹ, שְׁהִתְבּוּיָנוּ וַיֵּדַע אֶת עֵקֶר
 הַדְּבָר. אָמַר מֹשֶׁה, אֲנִי אֲזַמִּין עֲצָמֵי לְאוֹתוֹ קָרֵב
 שְׂלִמְעֵלָה, וְאוֹתָהּ יְהוֹשֻׁעַ הַזֶּמֶן עֲצָמָךְ לְקָרֵב
 שְׂלִמְטָה.

וְהִינּוּ מַה שְׂפָתוֹב, וְהָיָה בְּאֲשֶׁר יָרִים מֹשֶׁה יָדוֹ
 וַנִּבֵּר יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל שְׂלִמְעֵלָה. וְלָכֵן סֻלָּק
 מֹשֶׁה אֶת עֲצָמוֹ מִהִקָּרֵב שְׂלִמְטָה, בְּדִי לְהוֹדוֹת
 בְּקָרֵב שְׂלִמְעֵלָה וַיְהִי נִצָּחוֹן עַל יָדוֹ.

אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, וְכִי קָל הוּא בְּעֵינֶיךָ הִקָּרֵב הוּא
 שֶׁל עַמְלֵק? בֵּא רְאֵה, מִיּוֹם שֶׁנִּבְרָא הָעוֹלָם
 עַד לְאוֹתוֹ זְמַן, וּמֵאוֹתוֹ זְמַן עַד שֶׁיָּבֵא מֶלֶךְ
 הַמְּשִׁיחַ, וְאֶפְלוּ בִימֵי גוֹג וּמְגוֹן, לֹא יִמָּצֵא כְּמוֹהוּ.
 לֹא בְּשִׁבִיל הַחִלּוֹת הַחֲזָקִים וְהַרְבִּים, אֵלֶּה מְשׁוֹם
 שֶׁבְּכָל הַצְּדָדִים שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיָה.

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל יְהוֹשֻׁעַ, לָמָּה לִיהוֹשֻׁעַ וְלֹא
 לְאַחַר, וַחֲרֵי בָאוֹתוֹ זְמַן הָיָה נֶעֱרָ,
 שְׁכַתוֹב (שמות לג) וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹזֵן נֶעֱרָ, וְהָיוּ בְיִשְׂרָאֵל
 חֲזָקִים מִמֶּנּוּ? אֵלֶּיךָ שְׂמֹעָה הַתְּבוּנָה בַּחֲכָמָה וַיֵּדַע.
 מָה הוּא רָאָה? רָאָה אֶת סִמָּא"ל שְׁתֵּיהֶם יוֹרֵד מִהַצַּד
 שְׁלִמְעֵלָה לְסִיעַ לְעַמְלֵק שְׁלִמְעֵלָה. אָמַר מֹשֶׁה, וַדַּאי
 נִרְאָה בְּאֵן קָרַב קָשָׁה.

יְהוֹשֻׁעַ בָּאוֹתוֹ זְמַן נִמְצָא בְּדַרְכָּהּ יוֹתֵר עַל־זוֹנָה.
 אִם תֹּאמַר שֶׁנִּמְצָא בָּאוֹתוֹ זְמַן בְּשִׁכְנָה -
 לֹא כִּי! שְׁחַרְי בְּמֹשֶׁה נִלְקָחָה וְנִאֲחָזָה. נִמְצָא
 שִׁיְהוֹשֻׁעַ נִאֲחָזוּ לְמִטָּה מִמֶּנָּה, וּבְכַמָּה? בָּאוֹתוֹ מְקוֹם
 שְׁנִקְרָא נַע"ר.

וְהִינֵנוּ מַה שְּׂאֵמַר רַבֵּי יְהוּדָה, מַה זֶה שְׁכַתוֹב (ישעיה
 לג) עֵינֶיךָ תִּרְאֶינָה יְרוּשָׁלַם נְוָה שְׂאֵנָן אֶהֱל
 בַל יִצְעֵן בַּל יִסַּע יִתְדֹתָיו לְנִצָּחַ. יְרוּשָׁלַם - יְרוּשָׁלַם
 שְׁלִמְעֵלָה, שְׁנִקְרָאת אֶהֱל בַל יִצְעֵן, שְׁלֹא תִמְצָא
 יוֹתֵר לְלָכֶת לְנִלּוֹת. וְזָחוּ סוּד הַכְּתוּב וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן
 נֹזֵן נֶעֱרָ. וַדַּאי נֶעֱרָ. לֹא יִמִּישׁ מִתּוֹךְ הָאֶהֱל, אוֹתוֹ

שְׁנִקְרָא אֱהֵל בַּל יִצְעֹן. מְלַמֵּד שְׁבָכָל יוֹם וַיּוֹם הָיָה
 יוֹנֵק מִהַשְׂכִּינָה כְּמוֹ אוֹתוֹ הַנֶּעֶר שְׁלֹמְעֵלָה, לֹא
 יִמִּישׁ מִתּוֹךְ הָאֱהֵל, וַיּוֹנֵק מִמָּנָה תָּמִיד. כִּף נֶעֶר ^{נדף}
 זֶה שְׁלֹמְעֵלָה לֹא יִמִּישׁ מִתּוֹךְ הָאֱהֵל וַיּוֹנֵק מִמָּנָה ^{סו ע"א}
 תָּמִיד.

לְבֵן, כְּשֶׁרָאָה מִיָּשָׁה אֶת סַמְא"ל יוֹרֵד לְסִיעַ
 לְעַמְלֵק, אָמַר מִיָּשָׁה, וַדַּאי נֶעֶר זֶה יָקוּם
 כְּנִגְדּוֹ וַיִּשְׁלַט עָלָיו לְנִצְחַת אוֹתוֹ. מִיָּד - וַיֹּאמֶר מִיָּשָׁה
 אֵל יְהוֹשֻׁעַ בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים וַיֵּצֵא הַלֶּחֶם בְּעַמְלֵק.
 שְׁלֹף הַקָּרֶב הָיָה שְׁלֹמְעֵלָה, וְאֲנִי אֲזוֹדְרוֹ לְקָרֶב
 שְׁלֹמְעֵלָה. בְּחַר לָנוּ אֲנָשִׁים - צַדִּיקִים כְּגַי צַדִּיקִים,
 שְׂרָאוּיִים לְלֶכֶת עִמָּךְ.

אָמַר רַבִּי שְׂמַעוֹן, בְּשָׁעָה שִׁיָּצֵא יְהוֹשֻׁעַ נֶעֶר,
 הִתְעוֹרֵר הַנֶּעֶר שְׁלֹמְעֵלָה וְהִתְתַּקֵּן בְּכַמָּה
 תְּקוּנִים, בְּכַמָּה כְּלִי זַיִן שֶׁהִתְקִינָה לוֹ אִמּוֹ לְקָרֶב
 הָיָה לְנִקְמָתָא אֶת נִקְמַת הַכְּרִית, וְהִינּוּ מִהַ שְׂכָתוֹב
 (וַיִּקְרָא כו) תָּרַב נִקְמַת נִקְמָת כְּרִית. וְזֶהוּ סוּד הַכְּתוּב
 וַיַּחֲלֵשׁ יְהוֹשֻׁעַ אֶת עַמְלֵק וְאֶת עַמּוֹ לְפִי תָּרַב. לְפִי

חָרַב וַדַּאי, וְלֹא לְפִי רְמָחִים וּכְלֵי זִינָה, אֲלֵא בַחֲרַב
וַדַּאי הִיא, זוֹ שֶׁנִּקְרְאת חֲרַב נִקְמַת נָקָם בְּרִית.

וּמִשָּׁה הַתְּתִקֵּן לְקָרַב שְׁלִמְעֵלָה. וַיְדִי מִשָּׁה בְּבָדִים,
בְּבָדִים מִמָּשׁ, נִבְבָּדִים, קְדוּשִׁים, שְׁלֹא
נִטְמָאוּ לְעוֹלָמִים. נִבְבָּדִים שְׂרָאוּיִים לְעֶרְוָה בָּהֶם
קָרַב שְׁלִמְעֵלָה. וַיִּקְחוּ אֶבֶן וַיִּשְׂימוּ תַחֲתָיו וַיֵּשֶׁב
עָלֶיהָ, מִשּׁוֹם שִׁישְׁרָאֵל שְׂרוּיִים בְּצַעַר, וַיְהִי עִמָּהֶם
בְּצַעַרָם.

וַאֲחֵרָן וְחֹר תְּמָכוֹ בְּיָדָיו מִזֶּה אַחַד וּמִזֶּה אַחַד
וַיְהִי יָדָיו אֲמוּנָה וְגו'. מַה זֶה תְּמָכוֹ בְּיָדָיו?
אֲמוּנָה. [אֲמוּנָה, אֲמוּנָה וַדַּאי] וְכִי עַל שְׂאֵחֵרָן וְחֹר תְּמָכוֹ
אֶת יָדָיו, הֵיוּ יָדָיו אֲמוּנָה? אֲלֵא מִשָּׁה עָשָׂה הַכֹּל
בְּחִכְמָה מַה שֶּׁעָשָׂה. אַחֵרָן וְחֹר - זֶה מִצְדוֹ וְזֶה
מִצְדוֹ, וַיָּדָיו בְּאֲמִצֵּעַ, וְלָכֵן וַיְהִי יָדָיו אֲמוּנָה,
אֲמוּנָה. אַחֵרָן בְּדִי שִׁיתְעוֹרֵר הַצַּד שְׁלוֹ, וְחֹר בְּדִי
שִׁיתְעוֹרֵר הַצַּד שְׁלוֹ, וְהֵיוּ אוֹחֲזִים בְּיָדָיו מִכָּאן
וּמִכָּאן, שִׁימְצֵא סִיוַע שְׁלִמְעֵלָה.

וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יָרִים מִשָּׁה יָדוֹ וְנָבַר יִשְׂרָאֵל. כַּאֲשֶׁר
 יָרִים - שְׂזוּקָה יָמִין עַל שְׂמָאל, וְהַתְּבוּן
 בַּפְּרִישֵׁת יָדָיו. וְנָבַר יִשְׂרָאֵל - יִשְׂרָאֵל שְׁלֹמֶעֱלָה
 (תַּפְּאֶרֶת). וְכַאֲשֶׁר יָנִיחַ יָדוֹ וְנָבַר עֲמֶלֶק - בְּשָׁעָה
 שִׁישְׂרָאֵל לְמִשָּׁה שׁוֹכְכִים בְּתַפְלָתָם, לֹא יְכוּלִים יָדֵי
 מִשָּׁה לְעֵמֶד בְּזִקְיָפוֹת, וְנָבַר עֲמֶלֶק. מִכָּאן לְמַדְנֹו,
 אַף עַל פִּי שְׁחַכְּהֵן פּוֹרֵם אֶת יָדָיו בְּקֶרְבֵן כְּדֵי לְתַקֵּן
 אֶת עֲצָמוֹ בְּכֹל - יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לְהַמְצִיא עֲמוֹ
 בְּתַפְלוּתֵיהֶם.

שְׂנִינֹו, בְּקֶרֶב הַזֶּה שֶׁל עֲמֶלֶק, נִמְצְאוּ עֲלִיוֹנִים
 וְתַחֲתוֹנִים, וְלָכֵן וַיְהִי יָדָיו אֲמוֹנָה,
 בְּאֲמוֹנָה כְּרָאוּי. וַיְהִי יָדָיו אֲמוֹנָה, וַיְהִי יָדָיו תָּהָה
 צְרִיף לְהִיזוֹת! אֲלֵא מִשּׁוֹם שְׁחַכְּהֵן תְּלוּי בַּיָּמִין כְּתוּב
 וַיְהִי. וְכְתוּב יָדָיו מִשּׁוֹם שְׁחַכְּהֵן עֵקֶר הַכֹּל. וְכְתוּב
 (שְׁמוֹת טו) 'יְמִינָהּ ה' נֶאֱדָרִי בְּכַח 'יְמִינָהּ ה' תִּרְעֵץ אוֹיֵב.

וַיֹּאמֶר ה' אֵל מִשָּׁה כְּתוּב זֹאת זְכוּרֹן בַּסֵּפֶר וְגו'.
 בֵּא רְאֵה מַה כְּתוּב לְמַעְלָה? וַיַּחֲלֵשׁ
 יְהוֹשֻׁעַ אֶת עֲמֶלֶק וְאֶת עֲמוֹ לְפִי תָרַב. וַיַּחֲלֵשׁ?

וַיִּהְיֶה הָיָה צָרִיךְ לְהִיּוֹת! אֵלֶּא וַיִּחַלֵּשׁ כְּמוֹ שֶׁנֶּאמַר
 (ישעיה יד) חוֹלֵשׁ עַל גּוֹיִם. יְהוֹשֻׁעַ הָיָה חוֹלֵשׁ עֲלֵיהֶם,
 וְאוֹתָהּ תָּרַב נִקְמָת נָקָם בְּרִית הוֹרָגָת אוֹתָם,
 שְׁכַתוֹב לְפִי תָּרַב, כְּמוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר.

כְּתוּב וְזֶה זְכוּר, וְזֶה דְּוָקָא. וְשִׁים בְּאֵזְנֵי יְהוֹשֻׁעַ,
 שְׁתָּרִי הוּא עֲתִיד לְהִרְגֵּ מְלָכִים אַחֲרָיִם. כִּי
 מָחָה אֶמְחָה, מָחָה - לְמַעַלָּה, אֶמְחָה - לְמַטָּה. וְזָכַר
 - זְכוּרֹן שֶׁל מַעַלָּה וּמַטָּה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, כְּתוּב כִּי מָחָה אֶמְחָה, וְכְתוּב
 (דברים כה) תִּמְחָה אֶת זְכוּר עַמְּלֶךְ. אֵלֶּא, אָמַר
 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אַתֶּם מָחוּ אֶת זְכוּרֹנֹו לְמַטָּה,
 וְאֲנִי אֶמְחָה אֶת זְכוּרֹנֹו לְמַעַלָּה.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, עַמְּלֶךְ הֵבִיא עִמּוֹ עַמִּים אַחֲרָיִם,
 וְכֻלָּם פִּתְחוּ לְקָרַב לְיִשְׂרָאֵל חוּץ מִמֶּנּוּ, וְלָכֵן
 יְהוֹשֻׁעַ הָיָה חוֹלֵשׁ עֲלֵיהֶם. רַבִּי יִיסָא אָמַר, וַיִּחַלֵּשׁ
 יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁשָּׁבַר אֶת כַּחַם מְלַמְעָלָה.

וַיִּבֶן מִשָּׁה מוֹבַח וַיִּקְרָא שְׁמוֹ ה' נָפִי. וַיִּבֶן מִשָּׁה
 מוֹבַח - בְּנִגְדֵּ אוֹתוֹ שֶׁלְמַעַלָּה. וַיִּקְרָא שְׁמוֹ -

אותו מִשָּׁה (אותו מִזְבֵּחַ) - ה' נְסִי. מַה זֶה ה' נְסִי?
 מִשּׁוּם שֶׁנִּקְרָא אֶת נִקְמַת אוֹתוֹ רֵשֶׁם (דף סו ע"ב) הַקְדוּשׁ
 שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וּמֵאוֹתוֹ הַזְּמַן נִקְרָא חֶרֶב נִקְמַת נִקְמַת נִקְמַת
 בְּרִית.

רַבִּי יוֹסֵי אָמַר, וַיִּבֶן מִשָּׁה מִזְבֵּחַ, מִזְבֵּחַ לְכַפֵּר
 עֲלֵיהֶם. וַיִּקְרָא שְׁמוֹ, שָׁל מִי? אָמַר רַבִּי
 חִיָּא, שְׁמוֹ שָׁל אוֹתוֹ מִזְבֵּחַ. ה' נְסִי, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר
 וְשֵׁם נִסְהוּ. וְהַכֹּל דְּבַר אַחַד, עַל שֵׁיִשְׂרָאֵל נִפְרְעוּ
 וְהַתְנַלָּה אוֹתוֹ אוֹת בְּרִית הָרֵשֶׁם הַקְדוּשׁ. מִכָּאן
 לְמִדְנָה, שְׁכִינָה שֶׁנִּמְוֵל בְּנוֹ שָׁל אָדָם וְהַתְנַלָּה בּוֹ
 הָרֵשֶׁם הַקְדוּשׁ שֶׁל הַבְּרִית, הוּא נִקְרָא מִזְבֵּחַ לְכַפֵּר
 עָלֵיו, וּמַה שְׁמוֹ? ה' נְסִי.

כְּמוֹ זֶה יַעֲקֹב בָּנָה מִזְבֵּחַ, שְׁכַתוֹב (בראשית לג) וַיֵּצֵב
 שֵׁם מִזְבֵּחַ וַיִּקְרָא לוֹ אֵל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. לְמִי?
 לְאוֹתוֹ מְקוֹם שֶׁנִּקְרָא מִזְבֵּחַ. וּמַה שְׁמוֹ? אֵל אֱלֹהֵי
 יִשְׂרָאֵל.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, מַה שְׁכַתוֹב (שמות כד) וַיִּרְאוּ אֶת
 אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְגו', וְכִי מִי יָכוֹל לִרְאוֹת אֶת

הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְהִרִי כְּתוּב (שם לג) כִּי לֹא יֵרְאֵנִי
הָאָדָם וְחִי, וְכֵאֵן אָמַר וַיֵּרְאוּ? אֵלָּא שְׁהִתְנַלְתָּה
עֲלֵיהֶם הַקְּשֶׁת בְּגוֹנִים מְאִירִים. וְכִף שְׂנִינָה, כָּל מִי
שְׂמֻסְתִּיכַל בַּקְּשֶׁת, כְּמִי שְׂמֻסְתִּיכַל בַּשְּׂכִינָה, וְאִסּוּר
לְהִסְתִּיכַל בַּשְּׂכִינָה.

וְעַל זֶה אִסּוּר לְאָדָם לְהִסְתִּיכַל בְּאֲצַבְעוֹת הַכַּהֲנִים
בַּשָּׁעָה שְׁפּוֹרְשִׁים יְדֵיהֶם. אִסּוּר לְהִסְתִּיכַל
בַּקְּשֶׁת. אִיזוּ קְשֶׁת? אָמַר רַבִּי אַבְא, בַּקְּשֶׁת סְתָם.
אָמַר לוֹ, מַה זֶה בַּקְּשֶׁת סְתָם? אָמַר לוֹ, בַּקְּשֶׁת
שְׁלִמְעֵלָה, וּבַקְּשֶׁת שְׁלִמְטָה.

בַּקְּשֶׁת שְׁלִמְעֵלָה, בְּגוֹנֵיָהּ. שְׁכָל מִי שְׂמֻסְתִּיכַל
בְּגוֹנֵיָהּ, כְּאִלוּ מִסְתִּיכַל בְּמָקוֹם עֲלִיזוֹן,
וְאִסּוּר לְהִסְתִּיכַל בּוֹ, שְׁלֹא יַעֲשֶׂה קְלוֹן בַּשְּׂכִינָה.
קְשֶׁת שְׁלִמְטָה מַהִי? אֹתוֹ אֹת הַכְּרִית שְׁנֵרֶשֶׁם
בְּאָדָם, שֶׁל מִי שְׂמֻסְתִּיכַל בּוֹ, עוֹשֶׂה קְלוֹן לְמַעֲלָה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, אִם כָּף, הִרִי כְּתוּב (בראשית כד) שָׁיִם
נָא יָדָךְ תַּחַת יָרְכִי, שְׁהִיָּה מִשְׁפִּיעַ אֹתוֹ
בְּאֹת תְּהִיָּה. אָמַר לוֹ, הִנֵּחַ לְאַבּוֹת הָעוֹלָם, שְׂאִינָם

בְּשָׂאֵר בְּנֵי הָעוֹלָם. וְעוֹד, שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכֵי
כָּתוּב, וְלֹא כָּתוּב רְאֵה תַּחַת יְרֵכֵי. לָכֵן אָסוּר
לְהִסְתַּכֵּל בְּקִשְׁתְּ סִתָּם, כְּמוֹ שֶׁשָּׂנִינוּ.

לְמַדְנוּ, וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִתְנַלְתָּה
עֲלֵיהֶם הַקִּשְׁתְּ בַּגּוֹנִים הַיְפִים מְאִירִים,
לוֹהֲטִים לְכָל עֵבֶר, מִשְׁמַע שְׂכֵתוֹב וַיֵּרְאוּ אֶת אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל וְלֹא כָּתוּב וַיֵּרְאוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי
יוֹסֵי, אִזְרַח הַמְּנוֹרָה שֶׁל הַשְּׂכִינָה, וּמָה הוּא? אֹתוֹ
שָׁנְקָרָא נַעַר, שֶׁמְשַׁמֵּשׂ אֶת הַשְּׂכִינָה בַּמְקַדָּשׁ, וְלָכֵן
"אֵת" דְּוָקָא.

וְתַחַת רַגְלָיו כְּמַעֲשֵׂה לְבַנַּת הַסְּפִירָה, שֶׁנֶּרְשָׁם בּוֹ
תַּחַת מְקוֹמוֹ לְבַנָּה אַחַת מֵאוֹתָם לְבָנִים
שֶׁהָיוּ בּוֹנִים בְּמִצְרַיִם, שֶׁשָּׂנִינוּ, אִשָּׁה אַחַת הוֹלִידָה
בְּמִצְרַיִם, וְהָיוּ בָּאִים שָׂרֵי פְרָעָה, וְהִכְנִיסָה אֹתוֹ
בְּלְבָנָה אַחַת, וּבָא פֶּסֶם יָד וְאַחַז אֹתוֹ, וְנֶרְשָׁם תַּחַת
רַגְלֵי הַשְּׂכִינָה, וְעוֹמֵד לְפָנָיו, עַד שֶׁשָּׂנְרַף בֵּית
הַמְּקַדָּשׁ שְׁלִמְטָה, שְׂכֵתוֹב (אִיכָּה ב) וְלֹא זָכַר הַדָּם
רַגְלָיו.

רַבִּי חֵיִיא אָמַר, לְבַנַּת הַסְּפִיר - אֹזֶר הַסְּפִיר,
מִפְתָּחוֹת יַיִן הֶרְקַח חֲקוּקִים עֲלִיוֹנִים שֶׁל
מַעֲלָה שְׁלוֹהֵטִים לְשַׁבְּעִים וּשְׁנַיִם עֶבְרִים, זֶהוּ
שְׁכַתוֹב (ישעיה נד) וַיִּסְדְּתֶיךָ בַּסְּפִירִים. וּכְעֶצֶם
הַשָּׁמַיִם, מַה זֶה בְּעֶצֶם הַשָּׁמַיִם? אָמַר רַבִּי אֲבָא,
מַה (שמות כד) עֶצֶם הַשָּׁמַיִם חֲקוּק בְּשַׁבְּעִים וּשְׁנַיִם
עֲנָפִים פּוֹרְחִים לוֹהֵטִים לְכֹל עֵבֶר, אֵף כָּאֵן
הַמְּרֹאֶה שֶׁל אוֹתוֹ עֶצֶם הַשָּׁמַיִם כְּמֹרְאָה הַשָּׁמַיִם
מִפְּשֵׁ. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, הַכֹּל נִרְשָׁם כְּאוֹתוֹ הָאֹזֶר
שֶׁל מְרֹאֶה שֶׁנֶּחְקַק מִצַּד הַשְּׁכִינָה.

אָמַר רַבִּי חֲזַקְיָה, אִם כֶּהָ, וַחֲרִי יֵם שְׁשִׁים סָבִיב
הַשְּׁכִינָה, שְׁכַתוֹב (שיר ג) שְׁשִׁים גְּבוּרִים סָבִיב
לָהּ. אָמַר לוֹ, כֶּהָ הוּא וַדְּאִי, אֵלֶּא אוֹתָם שְׁשִׁים
מְאִירִים בְּשָׁנִים עֶשֶׂר תְּחוּמִים, וְלֹא זָוִים מִסְּבִיבָה
לְעוֹלָמִים. שְׁשָׁנִינוּ, שָׁנִים עֶשֶׂר תְּחוּמִים חֲקוּקִים
עֲלִיוֹנִים עָלוּ בְּמִשְׁקָל, בְּעֵץ קָדוֹשׁ גְּדוּל וַחֲזֹק, וּכְלָם
מְאִירִים בְּגִבְרָתָהּ, כְּשִׁמְת־חֶפְרָת בְּמִלְךָ. וְזֶהוּ עֶצֶם
הַשָּׁמַיִם, עֶצֶם הַשָּׁמַיִם מִפְּשֵׁ. וְכֹל אוֹתָם הַשְּׁבִילִים
הַמְּאִירִים, מְאִירִים כּוּ בְּאוֹר הַגְּבִירָתָהּ.

וְשִׁנְיָנוּ, הָאֹר שֶׁל הַשָּׁשִׁים הִלְלוּ שְׁסַבִּיבָה,
 רְשׁוּמִים בּוּ בְּאוֹתוֹ נַע"ר, וְקוֹרְאִים לָהֶם
 שָׁשִׁים מִכּוֹת אֵשׁ, שְׁמַת־לִבֵּשׁ בָּהֶם מִצַּד הַשְּׁכִינָה,
 לוֹהֲטִים בְּדִין. וְהוּ שְׁפָתוֹב ^(דף סז ע"א) שָׁשִׁים גְּבוּרִים
 סָבִיב לָהּ.

וְשִׁנְיָנוּ, וַיִּבֶן מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ, כְּמוֹ שְׁאִמְרָנוּ. וַיִּקְרָא
 שְׁמוֹ ה' נָסִי, ה' נָסִי מִמָּשׁ. לָמָּה? מִשּׁוּם
 שְׁעַמְלֵק לָקַח כָּל אוֹתָם מְהוּלִים שְׁלֵא נִפְרָעוּ, וְכַל
 אוֹתָם וַיִּזְרַק אוֹתָם לְמַעְלָה, וְאָמַר: טַל מֵה שְׁרָצִיתָ
 בּוּ. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה מֵה כְּתוּב? וַיֹּאמֶר כִּי יָד עַל כֶּסֶם
 יְה מְלַחֲמָה לָהּ בַּעֲמֵלֵק מוֹדֵר דָּר. מוֹדֵר דָּר חֲסִירִים,
 מִתְדַּוְּרִים שָׁל מַעְלָה וּמִתְדַּוְּרִים שָׁל מַטָּה.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, בְּכָל דוֹר וְדוֹר, בְּכָל תְּדוּרוֹת
 שְׁבָאִים לָעוֹלָם, אֵינן לָהּ דוֹר שְׁאִינן בּוּ מֵאוֹתוֹ
 יִרַע רַע, וְהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹרָף בָּהֶם קָרַב. רַבִּי
 יִצְחָק אָמַר ^(מִתְדַּוְּרִים שְׁלֵמַטָּה לְדִיּוֹר שְׁלֵמַעְלָה), וַעֲלִיָּהֶם כְּתוּב
 (תְּהִלִּים קד) יִתְמוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ וְגו'. מִן הָאָרֶץ -

בְּעוֹלָם הַיְהִי וּבְעוֹלָם הַבָּא. בְּאוֹתוֹ זְמַן כְּתוּב, בְּרָכִי
נַפְשִׁי אֶת ה' הַלְלוּיָהּ.